REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAERELD.

REIZE

VAN DE

ZUID-POOL,

IN LONDEN DE

VALKENIER.

REIZEN
RONDOM DE
WAEREL D,
DOOR
JAMES COOK,
VERTAALD DOOR
J. D. PASTEUR.
MET KAARTEN EN PLAATEN
ZESDE DEEL.

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, bij
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
MDCCCIII.

INHOUD

VAN HET

ZESDE DEEL.

VERVOLG VAN HET TWEEDE BOEK.

TIENDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Vertrek van de Marquiſen-Eilanden. *Beſchrijving van de ligging, uitgeſtrektheid, gedaante en aanzien van de verſchillende Eilanden. Beſchrijving van de inwooneren, derzelver gewoonten, kleeding, wooningen, voedzel, wapenen en vaartuigen.* 1

ELFDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Beſchrijving van verſcheiden Eilanden, in de koers van de Marquiſen-Eilanden *naar* Otahiti *ontdekt of gezien. Beſchrijving van de ſchouwing van eene vloot van* Otahiti. 13

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Bezoeken van OTOO, TOWHA *en verſcheiden andere opperhoofden. Diefſtal door eenen van de inboorlingen gepleegd en deszelfs gevolgen.* 30

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Toebereidzelen om het Eiland te verlaaten. Tweede ſchouwing van de vloot. Voorvallen. Aanmerkingen over het Eiland, deszelfs zee-macht en volkrijkheid. . . . 53

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst van het ſchip aan het Eiland Huaheine. *Togt in het Eiland. Verſchillende voorvallen aldaar.* 76

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Aankomst te Ulietea. *Onthaal, dat wij aldaar ontvongen. Voorvallen geduurende ons verblijf aan dat Eiland. Toebereidzelen tot ons vertrek. Karakter van* OEDIDEE. *Algemeene aanmerkingen over deeze Eilanden.* 91

DERDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Overtogt van Ulietea *naar de* Vrienden-Eilanden. *Beſchrijving van enige nieuw ontdekte Eilanden. Voorvallende omſtandigheden op dien togt.* 113

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Anamocka. *Voorvallende omſtandigheden. Vertrek van daar. Beſchrijving van eene zeilende kano. Aanmerkingen over de ſcheepvaart van deeze eilanders. Beſchrijving van dit en de nabuurige Eilanden. Waarneemingen omtrent de inwooneren. Scheepvaartkundige aanmerkingen.* 126

DERDE HOOFDSTUK.

Blade.

Togt van de Vrienden-Eilanden *naar de* Nieuwe Hebriden. *Ontdekking van het* Schildpad-Eiland. *Voorvallen voor en na de aankomst van het ſchip in* Sandwich-Haven *op het eiland* Mallicollo. *Beſchrijving van die haven en het omliggende land; deszelfs inwooneren en voortbrengzelen.* 146

VIERDE HOOFDSTUK.

Ontdekking van verſcheiden Eilanden. Schermutſeling met de inwooneren van het Eiland Erramanga. *Aankomst aan het eiland* Tanna. 169

VIJFDE HOOFDSTUK.

Omgang met de inboorlingen. Beſchrijving van het Eiland Tanna. *Voorvallende omſtandigheden.* 193

ZESDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Tanna. *Beſchrijving van de inwooneren, derzelver zeden en konſten.* 226

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Nadere opneeming en beſchrijving der Eilanden. 241

AANTEKENINGEN GETROKKEN UIT HET DAGVERHAAL VAN G. FORSTER.

Aantekeningen op het tweeden Boeks tiende Hoofdſtuk. 271

Aantekeningen op het elfde Hoofdſtuk. . 272

Aantekeningen op het twaalfde Hoofdſtuk. 288

Aantekeningen op het dertiende Hoofdſtuk. 313

Aantekeningen op het veertiende Hoofdſtuk. 318

Aantekeningen op het vijftiende Hoofdſtuk. 324

Aantekeningen op het derden Boeks eerſte Hoofdſtuk. 346

Aantekeningen op het tweede Hoofdſtuk. . 351

Aan-

Bladz.

Aantekeningen op het derde Hoofdſtuk. . 365

Aantekeningen op het vierde Hoofdſtuk. . 377

Aantekeningen op het vijfde Hoofdſtuk. . 385

Aantekeningen op het zesde Hoofdſtuk. . 405

Aantekeningen op het zevende Hoofdſtuk. . 415

N.° XVIII.

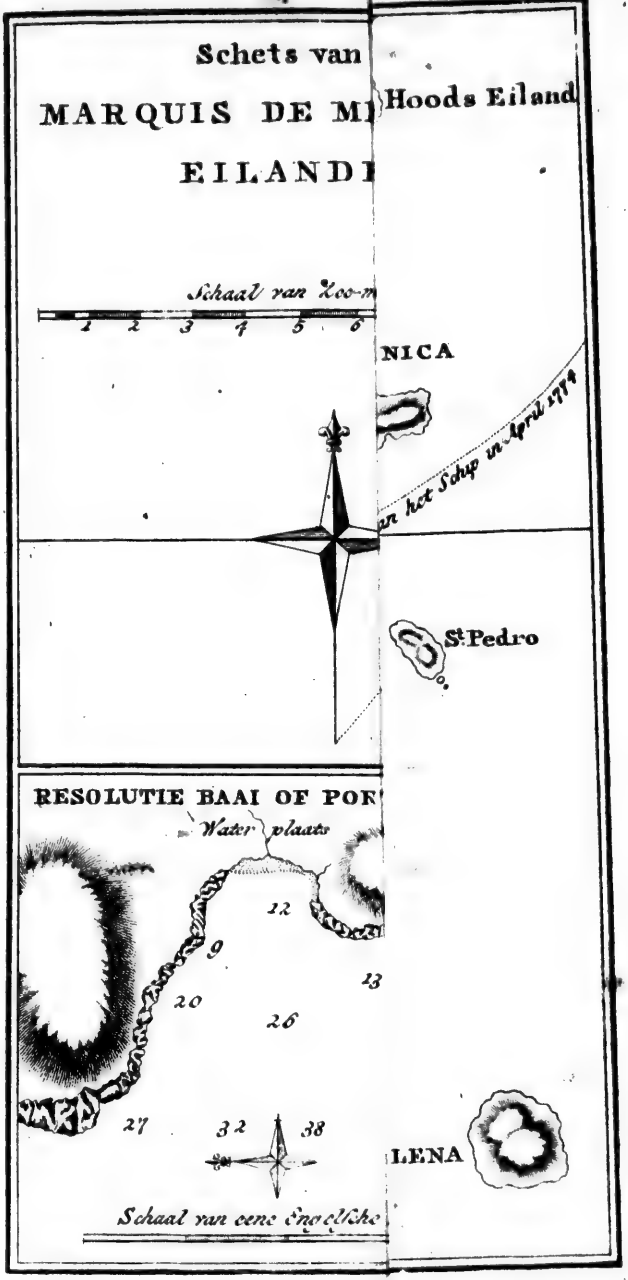
Schets van
MARQUIS DE M
Hoods Eiland
EILANDE
Schaal van 200-m
1 2 3 4 5 6
NICA
an het Schip in April 1774
St Pedro
RESOLUTIE BAAI OF POR
Water plaats
12
9
13
20
26
27
32
38
LENA
Schaal van eene Engelsche

Bladz.

Aantekeningen op het derde Hoofdſtuk. . 365

Aantekeningen op het vierde Hoofdſtuk. . 377

Aantekeningen op het vijfde Hoofdſtuk. . 385

Aantekeningen op het zesde Hoofdſtuk. . 405

Aantekeningen op het zevende Hoofdſtuk. . 415

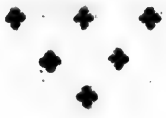

REI

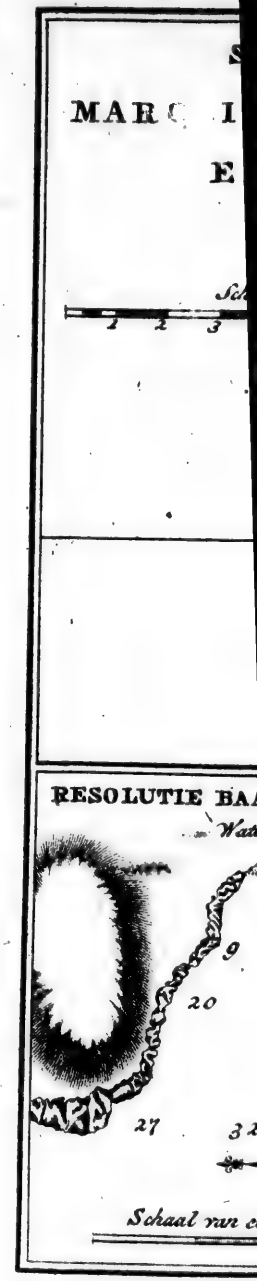

Schets van de

MARQUIS DE MENDOÇA EILANDEN.

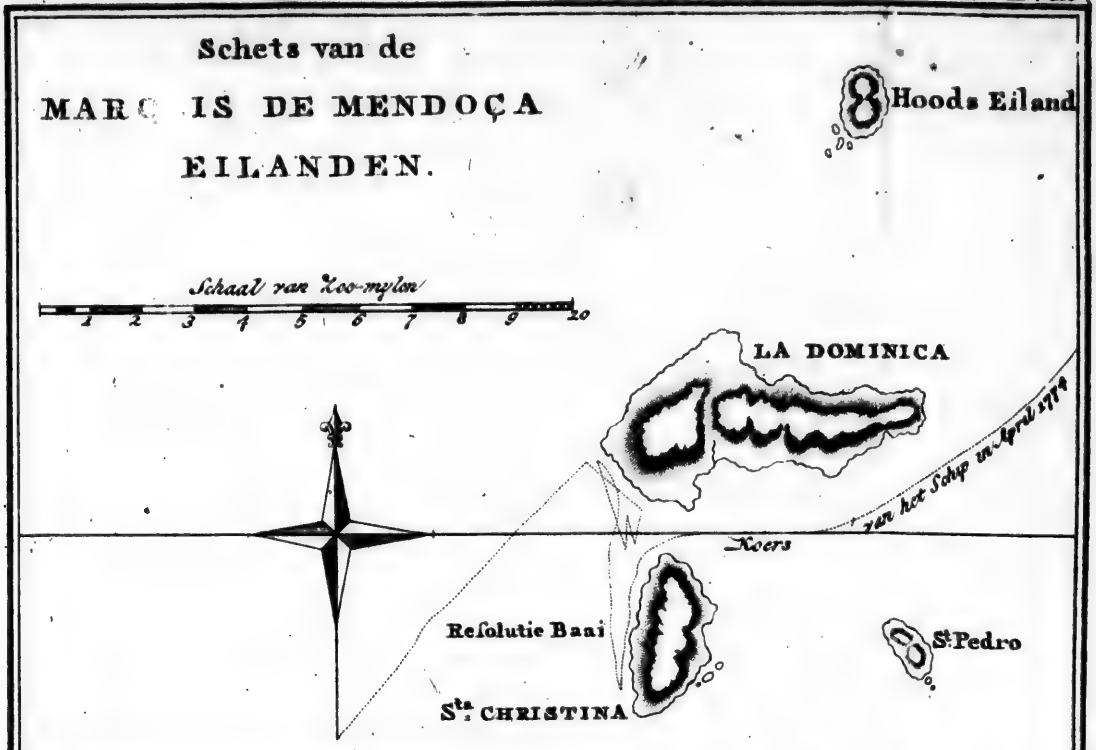

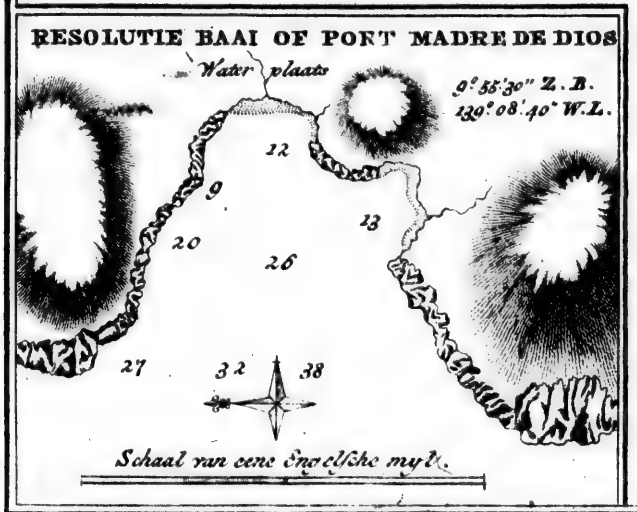

REIZE

NAAR DE

ZUID-POOL

EN RONDOM DE

WAEREL D.

VERVOLG VAN HET TWEEDE BOEK.

TIENDE HOOFDSTUK.

Vertrek van de Marquiſen-Eilanden. *Beſchrijving van de ligging, uitgeſtrektheid, gedaante en aanzien van de verſchillende eilanden. Beſchrijving van de inwooneren, derzelver gewoonten, kleeding, wooningen, voedzel, wapenen en vaartuigen.*

Op maandag den twaalfden April 1774, des namiddags ten drie uuren, ligteden wij het anker en voeren van *St. Chriſtina* over naar *St. Dominica*, ten einde de west-zijde van dat eiland te be-

zigtigen; doch naardien het donker was voor wij hetzelve bereikten, wierd de nacht besteed met tusschen de twee eilanden te laveeren. Den volgenden morgen hadden wij een volkoomen gezigt van de Z. W. punt, van waar de kust N. O. strekte, zoo dat het niet waarschijnlijk was dat wij aan die zijde eene goede ankerplaats zouden vinden, alzoo zij voor de Oostlijke winden bloot lag. Wij hadden nu maar weinig wind en hij was zeer veranderlijk, met regen-buien. Eindelijk kreegen wij een koeltjen uit het O. N. O., met welk wij Zuidwaarts stuurden. Des namiddags ten vijf uuren was de *Resolutie-Baai* vijf mijlen O. N. O. ½ O. van ons en het Eiland *Magdalena* Z. O. omtrent negen mijlen. Dit was het eenigst gezigt dat wij van dat eiland hadden. Van hier stuurde ik Z. Z. W. ½ W. naar *Otahiti*, in verwagting van enige van de eilanden, door voorige zee-vaarers ontdekt, te zullen ontmoeten, bijzonderlijk die, welke door de Hollanders gevonden zijn, welker liggingen niet wel bepaald zijn geworden.

Doch het zal nodig zijn nog eens naar de *Marquisen-Eilanden* terugtekeeren, die, gelijk ik reeds heb aangemerkt, het eerst door MENDANA, een Spanjaard, ontdekt zijn en die van hem den algemeenen naam ontvangen hebben, dien zij thans draagen, gelijk hij ook den verschillenden eilanden naamen heeft gegeeven. Het zee-

vaart-

Pl. XLIII.*

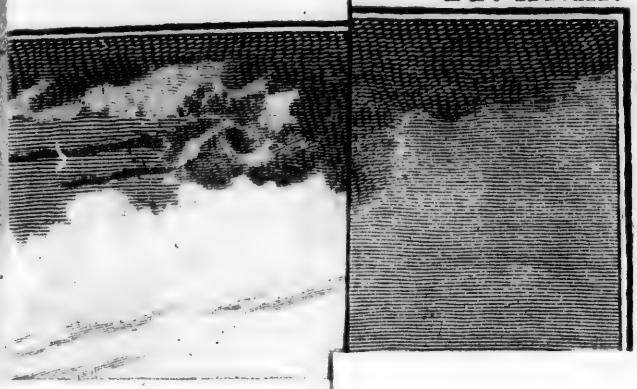

Christina ligt onder dezelfde parallel, drie of

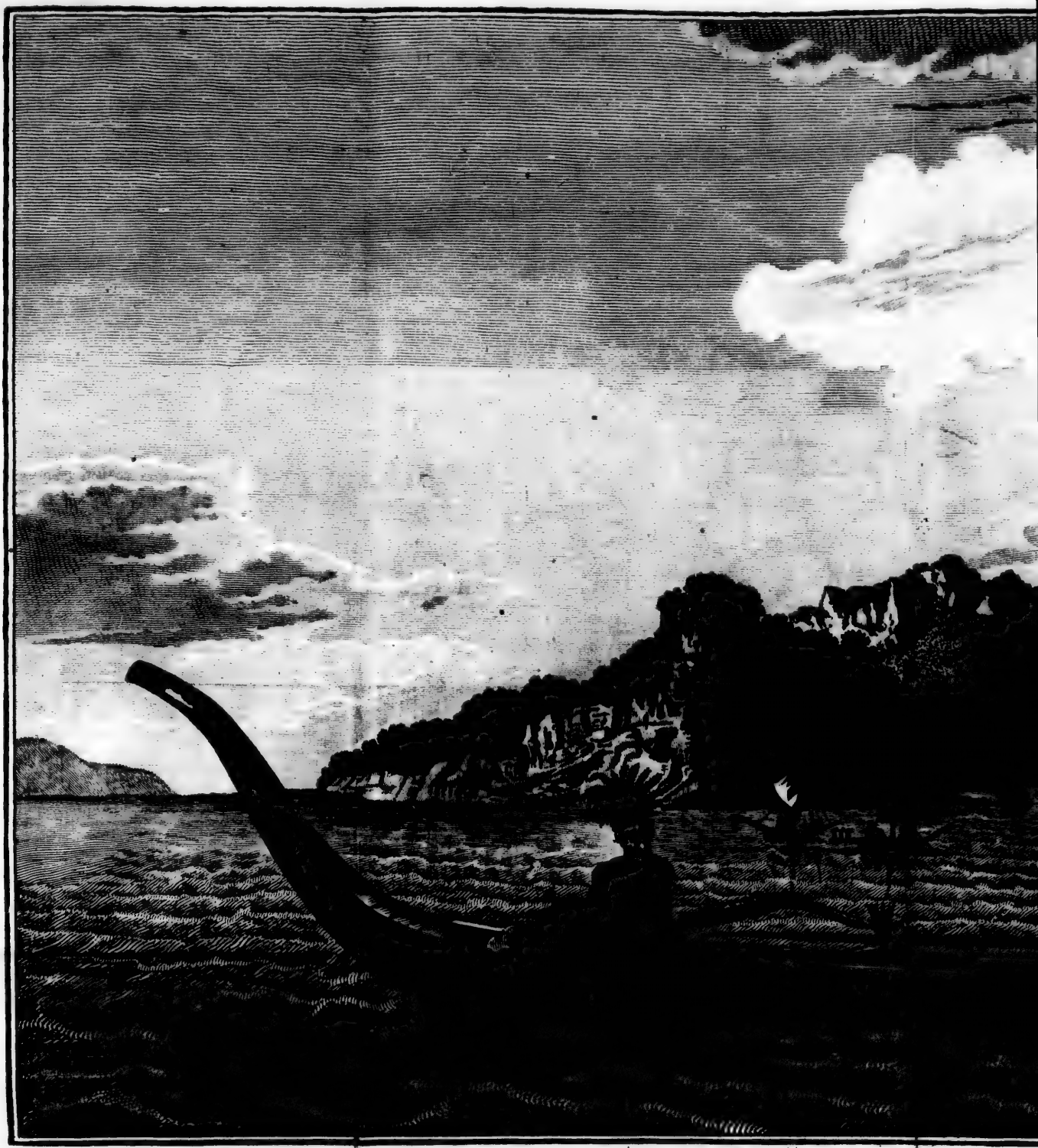

GEZIGT VAN DE RESOLUTIE BAAI, AAN HET EILAND

ET EILAND S.T CHRISTINA, EEN DER MARQUISEN EILANDEN.

lenden eilanden naamen heeft gegeeven. Het zee-

vaart-

vaartkundig verslag dat de Heer DALRYMPLE in zijne Verzameling van Reizen naar de Zuidzee 'er van geeft, is niet gebrekkig dan in dezelver ligging. Deeze was de voornaamste reden waarom ik dezelve aandeed; het was des te nuttiger dit stuk uittemaaken, omdat het grootendeels de liggingen van MENDANAS andere ontdekkingen zal bepaalen.

De *Marquisen-Eilanden* zijn vijf in getal; namelijk *La Magdalena*, *St. Pedro*, *La Dominica*; *Santa Christina* en *Hoods Eiland*, welk het Noordlijkst is en op 9° 26′ Zuider Breedte ligt en N. 13° W. vijf en eene halve mijl van de Oost-punt van *La Dominica*, het grootst van alle de eilanden, die zig zes mijlen Oost en West uitstrekken. Het heeft eene ongelijke breedte en omtrent vijftien of zestien mijlen in omtrek. Het is vol van stelle bergen, die in ketenen regt uit zee oprijzen; deeze ketenen zijn gescheiden door diepe valeien; zij zijn vol houtgewas, gelijk ook het hangen van enige der bergen; het aanzien is egter dor; maar het is nogtans bewoond; het ligt op 9° 44′ 30′ Zuider Breedte. *St. Pedro*, dat omtrent drie mijlen in omtrek en van eene goede hoogte is; ligt Zuidwaarts vier en eene halve mijlen van het oostlijk eind van *La Dominica*; wij weeten niet of het bewoond zij. De Natuur is het niet zeer gunstig geweest. *Santa Christina* ligt onder dezelfde parallel, drie of

vier mijlen westlijker. Dit eiland ſtrekt Noord- en Zuidwaarts, is in die rigting negen Engelſche mijlen lang en omtrent zeven groote mijlen in omtrek. Eene ſmalle keten bergen van eene aanmerklijke hoogte ſtrekt zig in de geheele lengte van het eiland uit. Daar zijn nog andere ketenen, die, uit de zee oprijzende en gelijk oploopende, zig bij de groote keten voegen. Deeze zijn geſcheiden door diepe ſmalle valeien, die vrugtbaar, met vrugtboomen en andere boomen verſierd en door fraaie beeken van uitmuntend water bevogtigd zijn. *La Magdalena* zagen wij ſlechts op eenen afſtand. Deszelfs ligging moet ten naaſten bij op 10° 25′ Breedte en 138° 50′ Lengte zijn. Zoo dat deeze eilanden eene graad in lengte en bijna eene halve graad in breedte beſlaan, namelijk van 138° 47′ tot 139° 13′ West, dat de Lengte van het westlijk eind van *La Dominica* is.

De haven van *Madre de Dios*, die ik *Reſolutie Baai* genoemd heb, ligt omtrent het midden van de West-zijde van *St. Chriſtina* en onder het hoogſte land van het eiland op 9° 55′ 30″ Breedte en 139° 8′ 40″ Wester Lengte en N. 15′ W. van het Westlijk eind van *Dominica*. De zuidlijke hoek van de baai is eene ſteile klip van eene aanmerklijke hoogte, van boven in eenen puntigen berg eindigende, boven welken men een voetpad ziet, dat langs eene ſmalle ſtrook

naar

naar de toppen van de bergen oploopt. De Noordlijke hoek is zoo hoog niet en loopt ſchuinſcher op. Zij liggen eene Engelſche mijl van malkanderen in de ſtrekking van N. ten O. en Z. ten W. In de baai, die omtrent drie vierde van eene Engelſche mijl diep is, en waarin men van vier en dertig tot twaalf vademen water vindt, met eenen zuiveren zand-grond, zijn twee zandige inhammen, door eene rotsachtige punt van elkanderen geſcheiden. In elken derzelve is een beekjen van uitmuntend water. De noordlijke inham is de gemaklijkſte om zig van water en hout te voorzien. Hier ziet men den kleinen waterval, van welken QUIROS, de ſtuurman van MENDANA, gewag maakt; maar de ſtad of het dorp is in den anderen inham. Daar zijn nog verſcheiden andere bogten of baaien aan deeze zijde van het eiland en ſommige, voornamelijk onder die naar het Noorden, zou men voor deeze kunnen aanzien, waarom het best is op het West eind van *La Dominica* aan te houden.

De boomen, planten en andere voortbrengſelen van deeze eilanden zijn, zoo verre wij weeten, omtrent dezelfde als die op *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden*. De ververſchingen, die 'er te krijgen zijn, zijn varkens, hoenders, platannen, yams en enige andere wortelen; ook broodvrugt en kokosnooten, maar van deeze niet veel.

In het eerst wierden deeze artijkelen met ſpijkers gekogt. Glazen koraalen, ſpiegeltjens en diergelijke beuzelingen, die op de *Societeit-Eilanden* zoo zeer gewild zijn, zijn hier in geene achting en zelfs de ſpijkers verlooren eindelijk hunne waarde om andere dingen, die op verre na zoo nuttig niet waren.

De inwooners van deeze eilanden zijn, over het geheel genoomen, zonder uitzondering, het ſchoonſte ras van volk in deeze zee. In fraaiheid van vorm en regelmaatigheid van trekken gaan zij misſchien alle andere natieën te boven. De overeenkomst van hunne taal met die welke op *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* geſprooken wordt toont dat zij van dezelfde natie zijn. OEDIDEE kon tamelijk wel met hun ſpreeken, maar wij niet; het was egter gemaklijk te beſpeuren dat de twee taalen bijna dezelfde zijn.

De mannen zijn geprikt, of merkwaerdig *getatoueerd* van het hoofd tot de voeten. De figuuren zijn verſchillende en ſchijnen meer naar eene grillige ſmaak dan volgens eene gewoonte ingerigt te zijn. Deeze beprikkingen geeven hun een donker voorkoomen; maar de vrouwen, die maar weinig geprikt zijn, de jonge lieden en de kinderen, die in het geheel niet geprikt zijn, zijn zoo ſchoon als ſommige Europeanen. De mannen zijn over het algemeen lang, dat is omtrent vijf voeten en tien duimen of zes voeten groot, maar

ik

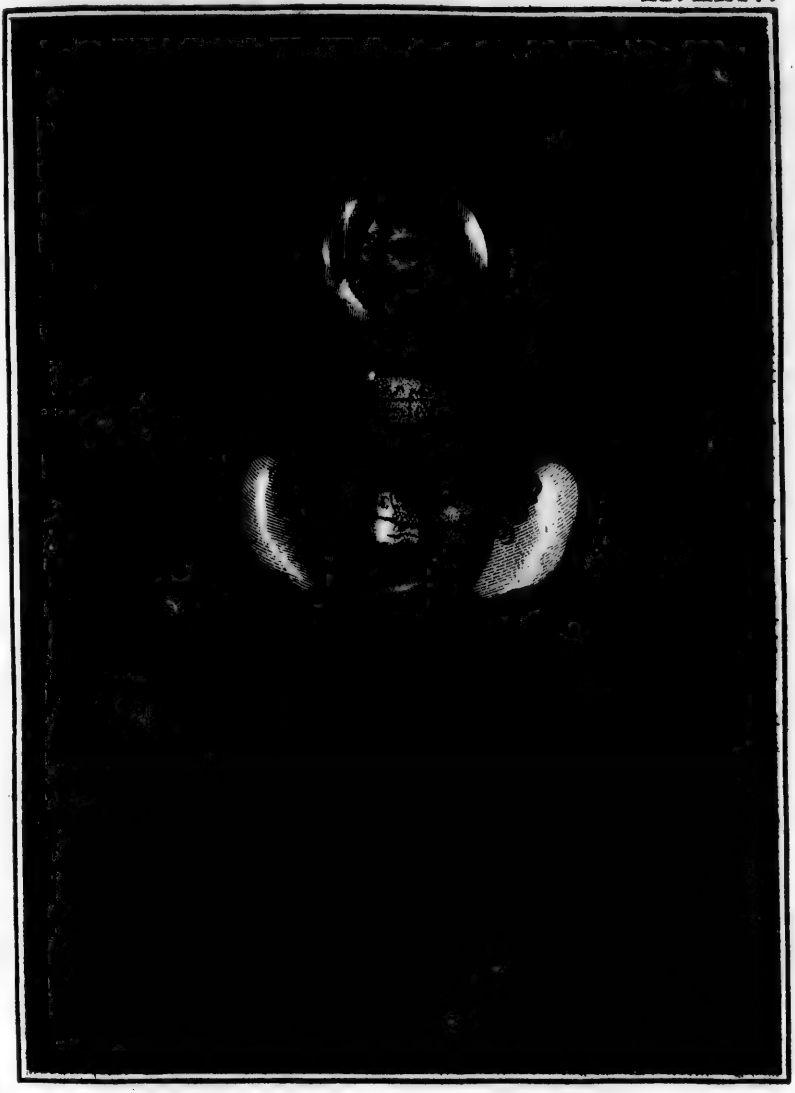

OPPERHOOFD VAN HET EILAND S.t CHRISTINA.

ik zag geene, die dik en vet waren, als de *Earees* van *Otahiti*; ik zag ook geene die mager konden genoemd worden. Hunne tanden zijn niet zoo goed en hunne oogen niet zoo vol en levendig als die van veele andere natieën. Hun hair is, gelijk bij ons, verſchillend van kleur, maar ik zag 'er geen rood hair. Sommige hebben het lang; maar de gewoonte, die meest in zwang is, is het kort te draagen, behalven eene lok ter wederzijde van de kruin, die zij in eenen knoop binden. Zij hebben verſchillende gewoonten in het korten van den baard, die over het geheel lang is. Sommige verdeelen denzelven en binden dien in twee bondels onder de kin; andere vlegten dien; ſommige draagen hem los en andere zeer kort.

Hunne kledij is dezelfde als op *Otahiti* en van dezelfde ſtoffen gemaakt; maar zij bezitten 'er zulk een' overvloed niet van en zij is niet zoo goed. De mannen hebben voor het grootſte gedeelte niets om hunne naaktheid te bedekken dan de *Marra*, gelijk het op *Otahiti* genoemd wordt, dat eene ſtrook doek is, welke om den middel en tusſchen de beenen door is gewonden. Deeze eenvoudige kledij is over genoeg voor de luchtſtreek en beantwoordt aan alle doeleinden, welke de betamelijkheid vereischt. De kledij der vrouwen is een ſtuk doek, om de lendenen geſlagen als eene rok, die tot over de helft van de beenen neder-

hangt en een losse mantel over haare schouderen. Haar voornaamst hulzel en dat hun best versierzel schijnt is eene soort van breeden band, fraai gewerkt van de vezelen van kokos-nooten doppen. Midden op denzelven is eene paerlmoêrschulp vastgemaakt, rond afgeslepen tot de grootte van een thee-schoteltjen. Voor deezen een andere, kleiner, van zeer fraai schildpad met fraaie figuuren doorboord. Voor deeze en in het midden is een ander rond stuk paerl-moêr omtrent van de grootte van eenen daler en voor dit nog een stuk doorboord schildpad van de grootte van een' schelling. Behalven dit versierzel van vooren, draagen sommige het ook nog ter weder zijde, maar van kleiner stukken en alle draagen 'er de staert-vederen van haanen of keerkringvogelen op, die, als de band om het hoofd gebonden is, regtop staan, zoo dat alles te zaamen een zeer aanzienlijk versierzel uitmaakt. Om den hals draagen zij eene soort van kraag of halsband, zoo als men het noemen wil, van ligt hout gemaakt, en van buiten en van boven met kleine roode erwetjens voorzien, die 'er met gom op geplakt zijn. Zij draagen ook kleine bosjen menschenhair, aan eene koord gehecht en om de armen en beenen gebonden. Somtijds gebruiken zij in plaats van hair, korte vederen; maar alle de bovengemelde versierzelen worden zelden door eenen en denzelfden persoon gedraagen.

Ik

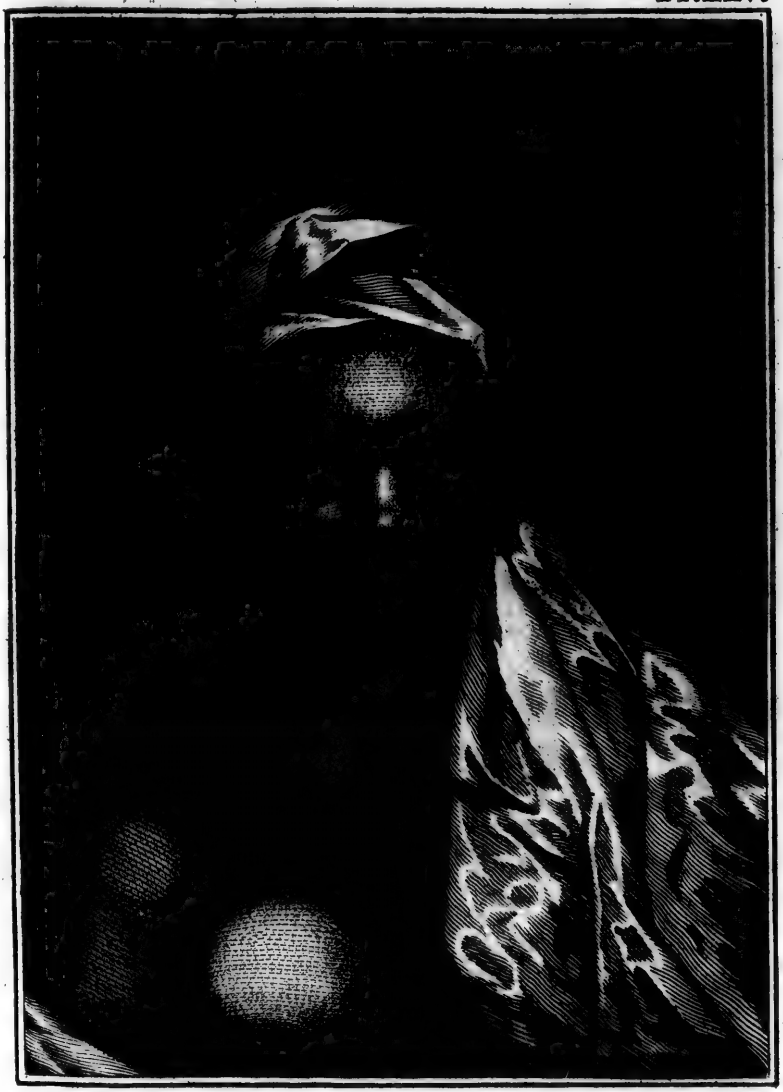

VROUW VAN HET EILAND St CHRISTINA.

Ik zag alleen het opperhoofd, dat ons kwam bezoeken, volkoomen op deeze wijze gekleed. Hunne gewoone verſierzelen zijn hals-banden en tovermiddelen van ſchulpen gemaakt enz. Ik heb geenen met oor-ringen gezien en egter hadden zij alle de ooren doorboord.

Hunne wooningen ſtaan in de valeien en op het hangen der bergen, bij de plantagieën. Zij zijn op dezelfde wijze gebouwd als die op *Otahiti*, maar zijn veel gemeener en ſlechts met bladeren van den broodboom gedekt. De meeste zijn op een vierkant plein, of op een langwerpig met ſteenen geplaveid vlak, enige voeten boven de gemeene oppervlakte van den grond opgehoogd, gebouwd. Zij hebben ook zulke beſtraatte plaatſen bij hunne huizen, waarop zij zitten te eeten en zig te vermaaken.

In het ſtuk van eeten is dit volk op verre na zoo zindelijk niet als de Otahitiers. Zij zijn ook vuil in hunne kookerij. Varkens en hoenders worden in eenen oven van heete ſteenen klaar gemaakt, gelijk op *Otahiti*; maar vrugten en wortelen braaden zij op het vuur en leggen die, na 'er de ſchil of bast afgedaan te hebben, in eene bak of trog met water, waaruit ik de menſchen en de varkens te gelijk heb zien eeten. Eens heb ik hen vrugten en wortelen met water zien ſtampen in een bak, vol vuil, uit welke de varkens ſlechts even te vooren gegeeten hadden, zonder

dezelve in het minst uitteſpoelen of hunne handen die even vuil waren, te waſſchen, en toen ik te kennen gaf dat mij zulks tegens ſtond, wierd ik uitgelagchen. Ik weet niet of zij alle zoo zijn. De daaden van enige weinige zijn niet genoegzaam om haar voor eene nationaale gewoonte te houden. Ik kan ook niet zeggen of het de gewoonte zij dat mannen en vrouwen afzonderlijk eeten. Ik zag het tegendeel niet; maar ik zag ook over het geheel maar weinige vrouwen.

Zij ſcheenen wooningen of ſterkten te hebben op de toppen van de hoogſte bergen. Wij zagen dezelve alleen met onze kijkers; want ik ſtond niemand van het volk toe 'er naar toe te gaan, alzoo wij den aart van het volk niet genoeg kenden, die ik egter geloof dat menschlievend en vreedzaam is.

Hunne wapenen zijn knodſen en ſpeeren, naar die van *Otahiti* gelijkende, maar wat netter. Zij hebben ook ſlingers, met welke zij ſteenen werpen met groote ſnelheid en tot op eenen grooten afſtand, maar zij kunnen niet wel treffen.

Hunne vaartuigen zijn van hout en van ſtukken van den bast van eenen zagten boom gemaakt, die in grooten overvloed aan de zee-kust groeit en zeer taai en goed tot dat einde is. Zij zijn van zestien tot twintig voeten lang en omtrent vijftien duimen breed; de voor en agterſteven zijn van twee groote ſtukken hout; de agterſteven is wat op-

ge-

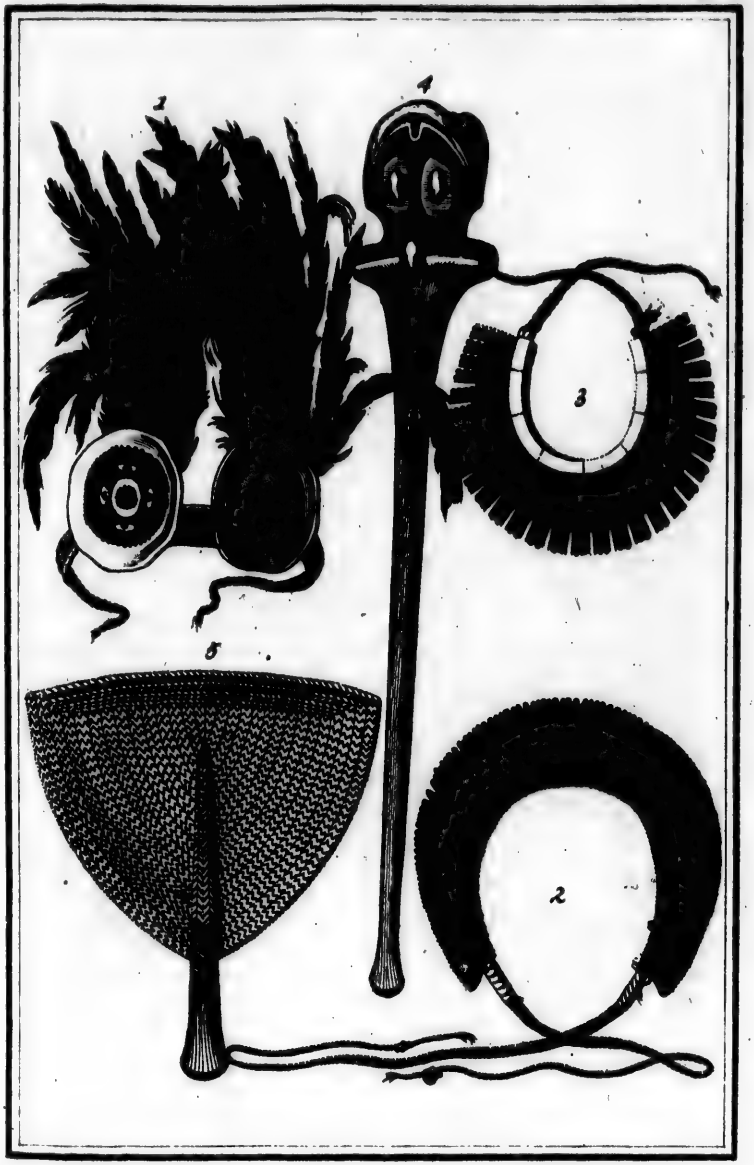

VERSIERZELS EN WAPENEN VAN DE MARQUISEN EILANDEN.

1. 2. Hoofd-sierzels. 3. Ringkraag. 4. Knods. 5. Waaier.

gebogen, maar op eene onregelmaatige wijze en eindigt in eene punt; de boeg ſteekt horizontaal uit en is tot eene flaauwe en zeer ruuwe gelijkenis van eens menſchen aangezigt geſneden. Zij worden geroeid met roeiſpaanen, en ſommige hebben eene ſoort van latijnsch zeil, van matten gemaakt.

Varkens waren de eenigſte viervoetige dieren, die wij zagen, en haanen en hennen de eenigſte tamme vogelen. De bosſchen ſcheenen egter vol kleine vogeltjens, fraai van pluimaadjen en die lieflijk zongen; maar de vrees van den inboorlingen ſchrik te zullen aanjaagen belettede ons zoo veele te ſchieten als wij anders zouden gedaan hebben (1).

ELF.

ELFDE HOOFDSTUK.

Beſchrijving van verſcheiden eilanden, in de koers van de Marquiſen-Eilanden *naar* Otahiti *ontdekt of gezien. Beſchrijving van de ſchouwing van eene vloot van* Otahiti.

Ik ſtuurde met eenen goeden oostlijken wind Z. W., Z. W. ten W. en W. ten Z. tot den zeventienden des morgens ten tien uuren, wanneer 'er land wierd ontwaard in het W. ¼ N., dat wij, nader bij koomende, bevonden eene keten van laage eilandjens te zijn, door een rif van koraalklippen aan elkanderen verbonden. Wij ſtevenden de N. W. kust langs op den afſtand van eene Engelſche mijl van den wal tot drie vierde van de lengte, die in het geheel omtrent vier mijlen is, wanneer wij aan eene kreek of een inloopend kanaal kwamen, dat gemeenſchap ſcheen te hebben met een meir in het midden van het eiland. Alzoo ik enige kennis wilde neemen van de voortbrengzelen van deeze half verdronken eilanden, legden wij bij, heisten de ſloep uit en ik zond den ſtuurman het kanaal in, om te peilen, zijnde 'er buiten hetzelve geen grond te vinden (1).

Terwijl wij langs de kust zeilden, vertoonden zig de inboorlingen op verſcheiden plaatſen met lan-

lange ſpeeren en knodſen gewapend, en aan eene zijde van de kreek waren enige bij elkaêr verzameld. Toen de ſtuurman weder kwam, berichtte hij dat 'er geene opening in het meir was door de kreek, die aan den mond vijftig vademen breed en dertig diep, verder naar binnen dertig breed en twaalf diep was, dat de bodem overal rotsachtig en de zijden met een' muur van koraal-klippen bezoomd was. Daar was geen' noodzaaklijkheid om het ſchip in zulk eene plaats als deeze te brengen; doch alzoo de inboorlingen enige tekenen van eene vriendſchaplijke neiging hadden laaten zien, door vreedzaam bij de ſloep te koomen en hetgeen hun gegeeven wierd aanteneemen, zond ik twee welgewapende ſloepen naar land onder bevel van den Luitenant COOPER, met oogmerk om enige gemeenſchap met hun te hebben en om den Heer FORSTER gelegenheid te geeven onder weg iets optedoen. Wij zagen ons volk landen zonder dat 'er de minſte tegenſtand gedaan wierd door enige inboorlingen, die aan wal ſtonden: kort daarop nog veertig of vijftig andere ziende, alle gewapend, die zig bij de voorige kwamen voegen, hielden wij digt op het land aan, ten einde gereed te zijn ons volk te ondersteunen, in geval zij mogten aangevallen worden. Maar dit gebeurde niet en kort daarop keerden onze ſloepen naar boord, wanneer de Heer COOPER mij berichtte dat bij zijne landing

ſlechts

ſlechts enige weinige inboorlingen hem op het ſtrand waren te gemoet gekoomen; maar dat 'er veele op den zoom van het bosch waren met ſpeeren in de handen. De geſchenken, die hij hun gegeeven had, waren zeer koel ontvangen geworden, dat duidlijk toonde dat wij niet welkoom waren. Toen hunne verſterking aankwam, vond hij goed weder te ſcheep te gaan, alzoo de dag reeds verre verloopen was en ik bevel gegeeven had op alle mogelijke wijzen eenen aanval te vermijden. Toen zijn volk in de ſloep gong, wilden ſommige dezelve afſtooten, en andere hen bij zig houden; maar eindelijk 'hadden zij hen vreedzaam laaten vertrekken. Zij bragten vijf honden aan boord, die 'er in menigte ſcheenen te zijn. Zij zagen geene vrugten dan kokosnooten, van welke zij, bij ruiling, twee dozijnen bekwamen. Een van ons volk kogt eenen hond voor eene enkele plataan, hetgeen ons deed gisſen dat zij die vrugt niet hadden.

Dit eiland, dat door de inboorlingen *Tiookea* genoemd wordt, is ontdekt en bezogt geweest door den kommandeur BYRON. Het is enigzints eirond van gedaante, is omtrent tien zee-mijlen in omtrek groot, ligt in de ſtrekking van O. Z. O. en W. N. W. en op 14° 27′ 30″ Zuider Breedte, en 144° 56′ Wester Lengte. De bewooners van dit eiland en misſchien van alle de laage eilanden zijn van eene veel donkerer kleur

dan

dan die van de hooger eilanden en ſchijnen wilder van aart te zijn. Dit verſchil ſpruit misſchien uit hunnen toeſtand. Alzoo de Natuur haare gunſten op deeze laage eilanden niet met die mildheid heeft uitgeſtort, met welke zij enige van de andere heeft beſchonken, moeten de bewooners hun onderhoud voornamelijk uit de zee haalen; bij gevolg zijn zij veel aan de zon en het weder blootgeſteld en worden daardoor donkerer van kleur, geharder en ſterker, want daar is geen twijfel aan of zij zijn van dezelfde natie. Ons volk nam waar dat zij wakkere, welgemaakte menſchen waren en dat zij op hunne lighaamen de gedaante van een' visch getekend hadden, een goed zinnebeeld van hun handwerk (2).

Den agttienden, met het aanbreeken van den dag, na den nacht doorgebragt te hebben met korte gangen te doen, hielden wij af naar een ander eiland, dat wij in het Westen in het gezigt hadden en dat wij ten agt uuren bereikten; wij zeilden de Zuid-oost kust langs op den afſtand van eene Engelſche mijl van land. Wij vonden het even zulk een eiland als hetgeen wij verlaaten hadden, zig N. O. en Z. W. uitſtrekkende, omtrent vier mijlen, en van vijf tot drie Engelſche mijlen breed. Het ligt Z. W. ten W. twee mijlen van het West-einde van *Tiookea* en het midden ligt op 14° 37′ Zuider Breedte en op 145° 10′ Wester Lengte. Deeze eilanden moeten dezelf-

de

de zijn, aan welke BYRON den naam van *George Eilanden* gegeeven heeft. Derzelver ligging in lengte, die door ons, volgens waarneemingen op de maan, digt bij de kust gedaan, bepaald wierd en nog naauwkeuriger door het verſchil van Lengte, afgemeeten door het uurwerk, op de lengte van *Otahiti* overgebragt, is 3° 54' Oostlijker dan hij zegt dat zij liggen. Deeze verbetering mag, vrees ik, wel op alle de eilanden, die hij ontdekt heeft, toegepast worden.

Na dat wij deeze eilanden verlaaten hadden, ſtuurden wij Z. Z. W. ½ W. en Z. W. ten Z. met eene fraaie oostlijke koelte, hebbende ſteeds tekenen van de nabijheid van land, bijzonderlijk eene effen zee, en op den negentienden, des morgens ten zeven uuren, ontwaarden wij land in het westen, op het welk wij aanhielden en ten negen uuren bereikten wij het Zuid-oostlijk eind van hetzelve. Het bleek wederom een van die half overſtroomde of verdronken eilanden te zijn, die in dit gedeelte van den Oceaan zoo gemeen zijn; dat is, eene menigte kleine eilandjens in eenen ronden kring geſchikt, en door een rif of muur van koraal-klippen aan malkanderen verbonden. De zee is, over het algemeen, overal aan de buiten-zijde onpeilbaar; de binnen-deelen zijn alle met water bedekt, waarin, zoo als men mij gezegd heeft, overvloed van visch en ſchildpad is, waarvan de inwooners leeven en

welk

welk laatst artijkel zij somtijds met de bewooneren van de hooge eilanden voor doek enz. vermangelen. Deeze binnen-zeeën zouden uitmuntende havens zijn, zoo zij niet ontoeganglijk waren voor de schepen, dat in de meeste het geval is, indien wij aan het bericht van de bewooneren der andere eilanden mogen geloof slaan. Weinige zijn wel door de Europeaanen opgenoomen, alzoo het luttel vooruitzigt van zoet water te zullen vinden hen gemeenlijk afgeschrikt heeft van daartoe pogingen te doen. Ik, die zeer veele van dezelve gezien heb, heb geen een ontmoet, waarin men door een kanaal koomen kon.

Dit eiland ligt op 15° 26' Breedte en op 146° 20' Lengte. Het is vijf mijlen lang, in de strekking van N. N. O. en Z. Z. W. en omtrent drie mijlen breed. Toen wij het Zuidlijk eind naderden, zagen wij uit den top van de mast een ander van deeze laage eilanden in het Z. O. op den afstand van vier of vijf mijlen van ons, doch beneden den wind van hetzelve zijnde, konden wij het niet bezeilen. Kort daarop vertoonde zig een derde, in het Z. W. ten Z., naar hetwelk wij stuurden en des namiddags ten twee uuren bereikten wij het Oostlijk eind, dat op 15° 47' Zuider Breedte, en op 146° 30' Wester Lengte ligt. Dit eiland strekt W. N. W. en O. Z. O. en is in die strekking zeven mijlen lang; maar deszelfs breedte is niet boven twee mijlen. Het is in alle

opzigten gelijk de overige; daar zijn hier ſlechts minder kleine eilanden bij en minder vast land op het rif, dat het meir omringt. Terwijl wij langs de Noordlijke kust zeilden op den afſtand van eene halve Engelſche mijl, zagen wij volk, hutten, vaartuigen en plaatſen, die, naar het ſcheen, tot het droogen van visch gebouwd waren. Het ſcheen hetzelfde ſlag van volk te zijn als op *Tiookea*, en zij waren ook met lange pieken gewapend. Het Westlijk eind naderende, ontdekten wij een ander of vierde eiland in het N. N. O. Het ſcheen laag te zijn gelijk de andere en ligt zes mijlen ten Westen van het eerſte eiland. Deeze vier eilanden noemde ik *Palliſers Eilanden*, ter eere van mijnen waerdigen vriend HUGH PALLISER, toen ter tijd Controlleur van de Admiraliteit.

In het duister niet verder willende zeilen, beſteedden wij den nacht met het doen van korte gangen onder het top-zeil en op den twintigſten, met het aanbreeken van den dag, loefden wij om het westlijk eind van het derde eiland, dat niet zoo haast geſchied was of wij vonden eene zwaare deining uit het zuiden koomende, een vast teken dat wij deeze laage eilanden te boven waren; alzoo wij nu geen land meer zagen, ſtuurde ik Z. W. ½ Z. naar *Otahiti*, met eene friſſe koelte uit het Oosten, van regen-buien verzeld. Het is niet met enige zeekerheid te bepaalen

len of de groep eilanden, die wij laatst gezien hadden, enige van die zijn, welke de Hollandsche reizigers ontdekt hebben, dan niet, alzoo de ligging van de door hen ontdekte eilanden ons met geene genoegzaame naauwkeurigheid is nagelaaten. Het is egter nodig optemerken dat dit gedeelte van den Oceaan, dat is van 20° Breedte tot 14° en 12° en van de middaglijn van 138° tot 148° of 150° West, zoodanig met deeze laage eilanden bezet is, dat een zeeman niet te veel voorzigtigheid kan gebruiken.

Den een en twintigsten ontwaarden wij het hoog land van *Otahiti* en waren op den middag omtrent dertien mijlen ten Oosten van de *Punt Venus*, op welke wij aanhielden en welke wij bij het ondergaan der zon vrij digt genaderd waren, wanneer wij zeil minderden en den nacht, die buijig en regenachtig was, doorgebragt hebbende met af en aan te houden, kwamen wij den volgenden morgen ten agt uuren in *Matavai Baai*, op zeven vademen water, ten anker. Niet zoodra bespeurden dit de inwooners, of verscheidene kwamen ons bezoeken en toonden zig niet weinig verheugd ons weder te zien.

Naardien de voornaamste reden, die mij bewoog deeze plaats aantedoen was den Heer WALES gelegenheid te geeven om de miswijzing van het uurwerk met eene bekende lengte te vergelijken en deszelfs gang op nieuw te bepaalen, was het

eerſte dat wij deeden zijne werktuigen aan land te brengen en tenten op te ſlaan voor het verblijf van eene wagt en het volk, dat wij aan land nodig hadden. Zieken hadden wij niet; de ververſchingen, die wij op de *Marquiſen-Eilanden* bekoomen hadden, hadden alle onze ongemakken verdreven (3).

Des anderen daags was het buijig weder; onze goede vrienden de inboorlingen voorzagen ons egter van vrugten en visch in genoegzaamen overvloed voor al het ſcheepsvolk. Den volgenden dag kreegen wij een bezoek van den Koning OTOO en verſcheiden andere opperhoofden met een groot gevolg, die ons tien of twaalf groote varkens en vrugten tot geſchenken bragten, dat hen zeer welkoom deed zijn. Ik had te vooren bericht ontvangen dat de Koning koomen zoude en ik beſchouwde zulks als een goed voorteken. Weetende hoe zeer het mijn belang was deezen man te vriend te houden, gong ik hem aan de tenten te gemoet en brag hem en zijne vrienden aan boord in mijne ſloep, daar zij op het middagmaal bleeven, waarna zij met voeglijke geſchenken weggezonden wierden, ten hoogſten voldaan over het onthaal, dat zij ontvangen hadden (4).

Den volgenden dag hadden wij veel donder, blikzem en regen (5). Dit belette den Koning niet mij weder een bezoek te geeven en mij eene

menigte ververſchingen ten geſchenk te brengen. Ik heb reeds gezegd dat wij, toen wij aan het eiland *Amſterdam* waren, onder andere merkwaerdigheden, enige rooden papegaaien-vederen verzameld hadden. Toen dit hier bekend was, tragtte alle de voornaamſte van beiden de kunnen zig in onze gunst intedringen door ons varkens, vrugten en alles wat het eiland opleverde aantebrengen, om deeze kostbaare kleinoodien van ons te erlangen. Het was zeer gelukkig voor ons dat wij deeze vederen hadden; want naardien zij van veel waardij waren voor de inboorlingen, waren zij het ook voor ons, voornamelijk omdat mijn voorraad van koopwaaren thans reeds voor het grootst gedeelte uitgeput was, zoo dat het mij, zoo ik deeze vederen niet gehad had, moeijelijk zou gevallen zijn het ſchip van de nodige ververſchingen te voorzien.

Toen ik deeze baai inliep, was mijn voorneemen aldaar niet langer te blijven dan tot dat de Heer WALES de nodige waarneemingen tot zijn gemeld oogmerk zoude gedaan hebben, meenende dat wij hier niet beter ſlaagen zouden dan de laatſte reis dat wij hier waren. Maar het ontbaal, dat wij reeds genoten hadden, en de weinige wandelingen die wij gedaan hadden, die niet verder dan in de vlakten van *Matavai* en *Oparree* geweest waren, overtuigden ons van onze dwaaling. Wij vonden op deeze twee plaatſen

een groot getal groote kanos en allerlei huizen of reeds gebouwd, of nog gebouwd wordende; wij zagen volk dat in ruime wooningen woonde, dat agt maanden te vooren geene plaats had gehad om onder dak te koomen, bij elk huis verscheiden zwaare varkens en alle andere tekenen van eenen bloeienden toestand.

Uit deeze gunstige omstandigheden oordeelende dat wij niet verbeteren zouden met naar een ander eiland te vertrekken, besloot ik mij hier langer optehouden en te beginnen met het schip en den voorraad te herstellen. Ik liet dan de ledige water-vaten en zeilen aan wal brengen om gekuipt en versteld te worden, het schip kalfaaten, en het tuig herstellen, hetwelk de hooge zuidlijke breedten onvermijdlijk noodzaaklijk gemaakt hadden.

In den morgen van den zes en twintigsten voer ik naar *Oparree*, van enige der officieren en heeren verzeld, om OTOO, volgens afspraak, een bezoek te geeven. Toen wij naderden, zagen wij een groot getal groote vaartuigen in beweeging; maar wij waren verwonderd, toen wij daar aankwamen, meer dan drie honderd kanos, op enigen afstand, in orde, langs het strand te zien liggen, alle volkoomen uitgerust en bemand, behalven eene menigte gewapend volk, dat op het land stond. Eene zoo onverwagte krijgsmacht, in den tijd van eenen nacht, in onze nabuurschap bijeen

bijeen verzameld, gaf oorzaak tot verſchillende gisſingen. Wij landde ‹gter in het midden derzelve en wierden door eenen grooten drom volks ontvangen, van welk veele onder de wapenen en veele niet. De laatſte ſchreeuwden *Tiyo no Otoo*, en de eerſte *Tiyo no Towha*. Dit opperhoofd was, gelijk wij naderhand vernamen, Admiraal en bevelhebber van de vloot en de troepen, aldaar verzameld. Zoo dra wij aan land ſtapten, kwam een opperhoofd naar mij toe, welks naam TEE was, een oom van den Koning, en een van zijne eerſte ſtaatsdienaars, welken ik naar OTOO vroeg. Kort daarop ontmoeteden wij TOWHA, die mij met veel beleefdheid ontvong. Hij vatte mij bij de eene hand en TEE bij de andere en zoo ſleepten zij mij, zonder dat ik wist werwaarts zij ons meenden te brengen, als het ware, door het volk, dat in twee partijen verdeeld was, welke beiden zig mijne vrienden betoonden door te roepen: *Tiyo no Tootee*. De eene partij wilde dat ik bij OTOO zoude gaan en de andere dat ik bij TOWHA zoude blijven. Aan de gewoone gehoorplaats gekoomen zijnde, wierd 'er voor mij eene mat uitgeſpreid om op te zitten en TEE verliet mij om den Koning te gaan haalen. TOWHA wilde niet dat ik zoude gaan zitten, maar hield aan dat ik met hem gaan zoude; doch, alzoo ik dit opperhoofd niet kende, wilde ik daar niet in bewilligen. TEE kwam terſtond terug en wilde

mij naar den Koning geleiden, waartoe hij mij bij de hand greep; TOWHA verzettede zig daar tegens, zoo dat het was, als of ik door de twee partijen in ſtukken zoude geſcheurd worden, zoo dat ik TEE moest verzoeken mij los en aan den admiraal en zijne partij overtelaaten, die mij naar de vloot bragt. Zoo dra wij voor het admiraalsſchip gekoomen waren, vonden wij twee linieën van gewapende manſchappen voor hetzelve geſchaard ſtaan, naar ik giste om het volk af te houden en ruim baan voor mij te maaken. Doch alzoo ik voorneemens was 'er niet in te gaan, verontſchuldigde ik mij met het water, dat tusſchen beiden was. Dit voldeed niet, want terſtond dook een man voor mijne voeten neder, zig aanbiedende om mij te draagen, waarom ik ronduit verklaarde dat ik niet gaan wilde. Op dat tijdſtip verliet TOWHA mij, zonder dat ik zag werwaarts hij gong en niemand wilde mij zulks zeggen (6). Mij omkeerende, zag ik TEE, die mij, geloof ik, niet uit het oog verloren had. Hem naar den Koning vraagende, zeide hij mij dat hij naar de landſtreek *Mataou* gegaan was en raadde mij dat ik mij naar mijne ſloep zoude begeeven, dat wij dan ook deeden, zoo dra wij bij elkanderen konden koomen; want de Heer EDGCUMBE was de eenigſte, die bij mij kon blijven; de andere wierden in de menigte weggedrongen, op dezelfde wijze als wij.

Toen

Toen wij in onze ſloep gekoomen waren, namen wij tijd om deeze groote vloot te bezigtigen. De oorlogsſchepen beſtonden uit honderd en zestig groote dubbele kanos, zeer wel uitgerust, bemand en gewapend, maar ik ben niet zeeker dat zij voltallig in manſchappen en roeijers waren, en ik geloof het niet. De opperhoofden, en alle die op de vegt-ſtellaadjen ſtonden, waren in hun oorloga-gewaad gekleed, dat is, in eene groote menigte doek, met tulbanden, borst-harnaſſen en helmetten. Enige van de laatſte waren zoo lang, dat zij degeenen, die dezelve droegen, zeer moesten hinderen. Hunne geheele kledij ſcheen ook indedaad ſlegt berekend voor een ſlag en meer tot vertooning dan voor het gebruik gemaakt te zijn. Doch dat zij zoo het wil, zij zettede egter het gezigt grootheid bij, alzoo zij de gedienſtigheid hadden van zig op het voordeeligst te vertoonen (7). De ſchepen waren met vlaggen en wimpels verſierd, zoo dat het geheel eene grootſche en edele vertooning maakte, zoodanig als wij nimmer in deeze zee gezien hadden en zoo als niemand verwagt zoude hebben. Hunne wapenen beſtonden in knodſen, ſpeeren en ſteenen. De ſchepen lagen digt tegens elkanderen met de voorſtevens naar den wal en de agterſtevens naar de zee gekeerd, zijnde het admiraal-ſchip omtrent in het midden. Behalven de oorlogsſchepen, waren 'er nog honderd en zeventig kleiner dubbe-

le kanos, alle met een klein hutjen 'er op en met mast en zeil toegetuigd, dat de oorlogsſchepen niet waren. Deeze gisten wij dat tot tranſportſchepen, proviand-ſchepen enz. beſtemd waren, want in de oorlogsſchepen was geen de minſte voorraad. In deeze drie honderd en dertig ſchepen waren, naar ik gis, niet minder dan zeven duizend, zeven honderd en zestig mannen, een getal, dat ongelooflijk voorkoomt, bijzonderlijk daar men ons berichtte dat zij alle in de diſtricten van *Attahourou* en *Ahopatea* t'huis behoorden. In deeze berekening reken ik voor elke oorlogs-kano veertig mannen krijgslieden en roeijers, en voor elke van de kleine kanos agt. De meeste der heeren, die bij mij waren meenden dat 'er meer volk in de oorlogs-kanos was. Dit is zeeker dat de meeste derzelve voor meer roeijers ingerigt waren dan ik haar manſchappen heb berekend; maar ik geloof niet dat zij thans volledig bemand waren. TUPIA zeide mij, toen ik hier voor de eerſte reis was, dat het geheel eiland ſlechts tuſſchen zes en zeven duizend mannen op de been konde brengen; maar nu zagen wij ſlechts twee diſtricten dit getal op de been brengen, zoo dat hij zijn bericht van de eene of andere oude inrigting moet ontleend hebben, of hij moet enkel *Tatatous*, dat is krijgslieden, of mannen van hunne kindsheid tot de wapenen opgebragt, bedoeld hebben, zonder 'er de roeijers, noch het volk, dat ver-

vereischt wierd om de andere schepen te bestuuren, onder te rekenen. Ik zou denken dat hij alleen van dit getal gesprooken heeft als van het staande leger of de land-militie van het eiland en niet als van deszelfs geheele krijgsmacht. Ik zal dit stuk ter behandeling op eene andere plaats overlaaten en tot het onderwerp wederkeeren (8).

Na dat wij de vloot wel besigtigd hadden, wenschte ik zeer den admiraal te zien, en met hem aan boord van de oorlogs-kanos te gaan. Wij vroegen naar hem, terwijl wij de vloot langs roeiden, maar te vergeefsch. Wij gongen aan land en vernamen naar hem; maar het gedruis en het gedrang was zoo groot, dat niemand acht gaf op hetgeen wij zegden. Eindelijk kwam TEE en fluisterde ons in het oor dat OTOO naar *Matavai* gegaan was, ons raadende derwaarts te keeren en niet te landen daar wij waren. Wij voeren dan naar het schip, terwijl dit bericht en deeze raad, welke TEE ons gaf, oorzaak was van nieuwe gissingen. In kort, wij beslooten dat deeze TOWHA een machtig misnoegd opperhoofd moest zijn, die op het punt was van zijnen vorst te beoorlogen; want wij konden niet begrijpen dat OTOO eene andere reden konde hebben om *Oparree* te verlaaten, gelijk hij gedaan had.

Wij waren niet lang van *Oparree* vertrokken of de gantsche vloot was in beweeging naar het wes-

westen, van waar zij gekoomen was. Toen wij te *Matavai* kwamen, verhaalden onze vrienden aldaar ons dat deeze vloot een gedeelte uitmaakte van de krijgstoerusting, welke men voor had tegens *Eimeo* te zenden, welks opperhoofd het juk van *Otahiti* afgeschud en zig onafhanglijk verklaard had. Wij wierden ook onderrigt dat OTOO niet te *Matavai* was en aldaar ook niet geweest was, zoo dat wij nog geheel onkundig bleeven waarom hij van *Oparree* gevlugt was. Dit deed ons in den agtermiddag nog eens derwaarts gaan, daar wij hem vonden en daar wij nu vernamen dat de reden waarom hij mij in den morgen niet was koomen zien, was dat enige van zijn volk enige stukken van mijn linnen, dat aan land gewasschen wierd, gestoolen hadden, en dat hij bevreesd was dat ik die terug zoude begeeren. Hij vroeg mij bij herhaaling of ik niet verstoord ware, en toen ik hem zeide dat ik zulks niet was en dat zij hetgeen zij genoomen hadden konden behouden, was hij te vreden. TOWHA was gedeeltelijk om dezelfde oorzaak bedugt. Hij dagt dat ik misnoegd was, toen ik weigerde aan boord van zijn schip te koomen, en dat ik niet gaerne zulk eene krijgsmacht in mijne nabuurschap zag, zonder iets van derzelver oogmerk te weeten. Aldus verloor ik, door een misverstand, de gelegenheid van een gedeelte van de zee-macht van dit eiland naauwkeuriger te beschouwen en derzel-

zelver krijgsbeweegingen bijzonderer te leeren kennen. Zulk eene gelegenheid zal 'er misschien nooit weder koomen, alzoo zij onder het bevel van een dapper, verstandig en kundig opperhoofd stond, dat ons alle de vraagen, die wij zouden hebben willen doen, voldoende zou beantwoord hebben en, alzoo de voorwerpen voor ons waren, zouden wij elkanderen niet wel verkeerd hebben kunnen verstaan. Het ongeluk wilde dat OEDIDEE des morgens niet bij ons was; want TEE, die de eenigste was, op welken wij vertrouwen konden, diende alleen om onze verlegenheid te grooter te maaken. De zaaken dus opgehelderd en de gewoone geschenken tusschen OTOO en mij gewisseld zijnde, namen wij afscheid en keerden naar boord terug.

TWAALF-

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Bezoeken van OTOO, TOWHA *en verſcheiden andere opperhoofden. Diefſtal door eenen van de inboorlingen gepleegd en deszelfs gevolgen.*

In den morgen van den zeven en twintigſten April ontvong ik een geſchenk van TOWHA, beſtaande in twee zwaare varkens en enige vrugten, welke hij door twee van zijne bedienden zond, die last hadden niets voor dezelve aanteneemen; zij weigerden het ook, toen hun een tegengeſchenk aangeboden wierd. Kort daarop vertrok ik in mijne ſloep naar *Oparree*, daar ik dit opperhoofd en den Koning vond: na een kort verblijf bragt ik hen beiden aan boord om het middagmaal met ons te houden, met TAREVATOO, des Konings jongeren broeder, en TEE. Zoo dra wij het ſchip naderden, begon de admiraal, die nooit een ſchip gezien had, zeer groote verwondering te laaten blijken op een voor hem zoo nieuw gezigt. Hij wierd over geheel het ſchip rond geleid, en beſchouwde alles met de grootſte oplettendheid. Bij deeze gelegenheid verklaarde OTOO hem alles, want hij kende thans de verſchillende deelen van het ſchip zeer wel. Na den maal-

maaltijd gaf TOWHA een varken aan boord en vertrok, zonder dat ik 'er iets van wist, of hem enig tegengeſchenk gedaan had, hetzij voor dit geſchenk, of voor dat, hetwelk ik in den morgen ontvangen had. Kort daarop vertrok ook de Koning en zijn gevolg. OTOO ſcheen niet alleen dit opperhoofd veel eerbied te betoonen, maar wenschte dat ik zulks ook deede, en egter was hij jaloers van hem, maar waarover wisten wij niet. Hij had ons eerst den voorigen dag gezegd dat TOWHA zijn vriend niet was. Doch deeze opperhoofden verzogten mij, toen zij aan boord waren, dat ik hen tegens *Tiarabou* zoude bijſtaan, niettegenſtaande het op deezen tijd vrede [illegible] tusſchen de twee koningrijken, en zij zeiden [illegible] dat hunne vereenigde macht tegens *Eimeo* gerigt zoude zijn. Of zij dit verzoek deeden met inzigt om den vrede met hunne nabuuren en bondgenooten te breeken, zoo ik hun hulp beloofd hadde, dan alleenlijk om mij te toetſen, weet ik niet. Zij zouden waarſchijnlijk gereed genoeg geweest zijn om de gelegenheid aantegrijpen van dat gebied te kunnen overmeesteren, en het bij het hun te voegen, gelijk het voorheen geweest was: die zij zoo het wil, ik hoorde 'er niet meer van; maar ik gaf hun ook geene aanmoediging (1).

Den volgenden dag ontvongen wij een geſchenk van een varken, dat ons van wegens WAHEATOUA, Koning van *Tiarabou* gebragt wierd.

Hij

Hij verzogt 'er enige rooden vederen voor, die hem, met nog het een en ander, dan ook gezonden wierden. De Heer FORSTER en zijn gezelſchap vertrokken naar het gebergte met voorneemen om den geheelen nacht uit te blijven. Ik verliet deezen dag het ſchip niet (a).

Den negen en twintigſten, des morgens vroeg, kwamen OTOO, TOWHA en verſcheiden andere Grooten aan boord en bragten tot geſchenken niet alleen levensmiddelen, maar enige van de kostbaarſte merkwaerdigheden van het eiland. Ik deed hun tegengeſchenken, waarmede zij zeer in hunnen ſchik waren. Ik nam ook deeze gelegenheid waar om de beleefdheden, die ik van TOWHA ontvangen had, te erkennen.

Den avond te vooren was een van de inboorlingen, die een water-vat van de water-plaats tragtte te ſteelen, op de daad betrapt, aan boord gezonden en in boeijen geſlaagen, in welken toeſtand OTOO en de andere bevelhebbers hem zagen. Toen wij OTOO gezegd hadden welke zijne misdaad was, verzogt hij dat wij hem in vrijheid zouden ſtellen. Dit weigerde ik, hem zeggende dat, naardien ik mijn volk ſtrafte, als het zig in het minst tegens het zijn vergreep, het niet meer dan billijk was dat deeze man ook zoude geſtraft worden, en dat, alzoo ik wist dat hij het niet doen zoude, ik voorneemens was hem zelf te laaten ſtraffen. Ik liet den kaerel dan aan land bij

de

de tenten brengen, en zelf met OTOO, TOWHA en andere derwaarts gevolgd zijnde, liet ik de wagt buiten, en onder de wapenen koomen, en den man aan eene paal binden. OTOO, zijne zuster en enige andere ſmeekten ſterk voor hem; TOWHA ſprak geen woord, maar was zeer oplettend op alles wat 'er gebeurde. Ik klaagde OTOO over het gedrag van deezen man en van zijn volk over het algemeen, hem zeggende dat noch ik, noch iemand van mijn volk iets van hun nam, zonder 'er eerst voor te betaalen, terwijl ik optelde wat wij voor deeze en die dingen gewoon waren in ruiling te geeven, en zeggende dat het ſlegt van hun was van ons, hunne vrienden, te ſteelen. Ik zeide hem daarenboven dat het ſtraffen van deezen man een middel zou zijn om het leven van andere van zijn volk te ſpaaren, door hen afteſchrikken van het pleegen van misdaaden van dien aart, in welke voorzeeker, den eenen of anderen tijd, enige zouden dood geſchoten worden: deeze en andere bewijzen, welke ik geloof dat hij vrij wel verſtond, ſcheenen hem te overtuigen, en hij verzogt alleenlijk dat de man niet *matteeroa* of ter dood gebragt zoude worden. Toen beval ik dat men het volk, dat zeer talrijk was, op eenen voeglijken afſtand zoude houden, en liet den kaerel, voor het oog van alle, twee dozijnen ſlagen met eene bullepees toedeelen, die hij met groote ſtandvastigheid ondergong, waarop

hij in vrijheid wierd geſteld. Hierop vertrok de menigte; maar TOWHA trad te voorſchijn, riep hen terug en deed eene aanſpraak tot hen van bijna een half uur. Zijne redenvoering beſtond uit korte ſpreuken, van welke ik zeer weinige verſtond; doch uit hetgeen wij hier en daar begreepen, beſpeurden wij dat hij gedeeltelijk herhaalde hetgeen ik tot OTOO gezegd had, dat hij verſcheiden voordeelen opnoemde, welke zij van ons ontvangen hadden, hun gedrag afkeurde en hun aanraadde zig in het vervolg beter te gedraagen. De ſierlijkheid van zijne gebaerden en de aandacht, waarmede hij wierd aangehoord, deeden zien dat hij een groot redenaar was.

OTOO ſprak geen woord. Zoo dra TOWHA zijne redenvoering geëindigd had, liet ik de zeeſoldaaten hunne exercitieën verrigten, met ſcherp laaden en met algemeene losbrandingen vuuren; alzoo zij zeer vaerdig in hunne oefeningen waren, is de verbaazing, waarin de inboorlingen allen dien tijd waren, ligter te begrijpen dan te beſchrijven, vooral die, welke te vooren niets diergelijks gezien hadden.

Dit gedaan zijnde, namen de opperhoofden hun afſcheid en vertrokken met al hun gevolg, naauwlijks meer vermaakt dan verſchrikt door hetgeen zij gezien hadden. (3) In den avond keerde de Heer FORSTER en zijn gezelſchap uit het gebergte terug, daar zij den nacht hadden doorgebragt

bragt en daar zij enige nieuwe planten gevonden hadden en enige andere, die ook in *Nieuw-Zeeland* groeijen. Hij zag *Huaheine*, dat veertig zeemijlen westwaarts ligt, waaruit men over de hoogte van de bergen op *Otahiti* kan oordeelen.

Den volgenden morgen had ik gelegenheid het volk van ti[illegible] oor[illegible]s-kanos een gedeelte van hunne roei-oefeningen te zien verrigten. Zij waren van land afgestooken voor ik 'er van gewaarschouwd wierd, zoo dat ik 'er alleen bij was, toen zij weder landden. Zij waren volkoomen ten oorlog toegerust en het krijgsvolk met hunne wapenen en in hun oorlogs-gewaad gekleed. Bij het landen zag ik dat, zoo dra de kano grond raakte, alle de roeijers 'er uit sprongen, en met hulp van enig volk, dat aan land was, de kano op het droge naar haare plaats sleepten; zoo dra dit gedaan was, gong ieder heen met zijne roeispaan. Dit alles wierd met zoo veel spoed ter uitvoer gebragt, dat men vijf minuuten na dat zij aan wal gekoomen waren, niet meer zien kon dat 'er iets van dien aart te doen geweest was. Mij dagt dat deeze vaartuigen zwak met roeijers bemand waren, de meest bemande hadden 'er niet meer dan dertig en de minst bemande zestien of agttien. Ik merkte op dat de oorlogslieden op het stellaadjen de roeijers aanmoedigden om hun best te doen, Boven in den krommen steven, boven de stuurlie-

den, zaten enige jongens met witte roeden in hunne handen. Waarom zij aldaar geplaatst waren weet ik niet, tenzij het ware om uittekijken en te zeggen hoe zij ſtuuren zouden, en kennis te geeven van hetgeen zij zagen, alzoo zij boven alle andere verheven waren. TAREVATOO, 's Konings broeder, gaf mij de eerſte kennis dat deeze kanos in zee waren, en weetende dat de Heer HODGES alles wat merkwaerdig was aftekende, verzogt hij uit zigzelven dat men hem zoude laaten haalen. Naardien ik toen ter tijd met TAREVATOO aan land was, was de Heer HODGES bij mij en had gelegenheid om enige bouwſtoffen te verzamelen voor eene groote tekening van de vloot te *Oparree* verzameld, die een beter denkbeeld van dezelve zal kunnen geeven dan met woorden geſchieden kan. Tegenswoordig zijnde toen de krijgslieden zig ontkleedden, was ik verwonderd over de menigte en zwaarte van het doek, dat zij aan hun lighaam hadden, niet begrijpende hoe het voor hun mogelijk ware het ten tijde van een gevegt te draagen. Daar was niet weinig om hun hoofd gebonden in de gedaante van een tulband en tot eene muts gevormd. Dit zou hun van dienst kunnen zijn om hunne hoofden tegens de ſlagen te beſchutten. Veele hadden op eene van deeze ſoorten van mutſen, dorre takken van kleine heesters, met witte vederen bedekt, dat egter alleen tot ſieraad kon verſtrekken.

Den

Den eerſten Mey wierd mij een groote voorraad van levensmiddelen door verſchillende Opperhoofden gebragt en toegezonden (4) en den volgenden dag ontvong ik een geſchenk van TOWHA, dat hij door zijne bedienden zond, en dat in een varken en eene ſloep vol verſchillende ſoorten van vrugten en wortelen beſtond. Een diergelijk geſchenk ontvong ik ook van OTOO, dat door TAREVATOO gebragt wierd, die bij ons ten eeten bleef, waarna ik naar *Oparree* voer, OTOO een bezoek deed, en in den avond weder aan boord kwam (5).

Den derden ons ſcheeps-proviand naziende, bevonden wij dat het biscuit aan het bederven was, en dat het lugten en uitzoeken, dat wij op *Nieuw-Zeeland* gedaan hadden, niet van zoo veel dienst geweest was als wij verwagt en bedoeld hadden, zoo dat wij verplicht waren alle dezelve hier aan wal op te ſlaan, daar zij weder wierd gelugt en gezuiverd, waarbij een groot gedeelte geheel verrot en onbruikbaar wierd bevonden. Wij konden niet wel reden geeven van dit bederven van ons brood, bijzonderlijk daar het in goede vaten gepakt en op eene drooge plaats van het hol geſtouwd was. Wij gisten dat het ware toeteſchrijven aan het ijs, dat wij zoo dikwijls innamen, toen wij in het zuiden waren, en dat het hol vogtig en koud maakte, en aan de groote hitte, welke 'er op volgde, als wij weder meer noordwaarts

kwamen. Of het nu uit deeze, of eene andere oorzaak ware, het verlies was voor ons hetzelfde: het bragt ons omtrent dit artijkel op klein rantsoen, en wij hadden daarenboven nog slegt brood te eeten (6).

Den vijfden gaven de Koning en verscheiden andere Groote ons een bezoek en bragten, als gewoonlijk, enige varkens en vrugten mede. In den agtermiddag vertrokken de kruidkundigen naar het gebergte en kwamen den volgenden avond terug, na onder weg enige nieuwe ontdekkingen gedaan te hebben (7).

Den zevenden in den morgen aan land gaande, vond ik [illegible] aan de teenen en nam de gelegenheid waar om hem verlof te vraagen van enige boomen te vellen voor brandhout. Naardien hij mij niet wel verstond, geleidde ik hem naar enige boomen, aan de zee-kust staande, daar ik hem eerstond deed begrijpen wat ik hebben wilde, en hij gaf 'er ook gereedlijk zijne toestemming toe. Ik zeide hem te zelfden tijd dat ik geene boomen zoude kappen, die vrugten droegen. Deeze belofte gaf hem veel genoegen, en hij zeide het verscheiden reizen overluid aan het volk, dat rondom ons was. In den agtermiddag gaven hij en de geheele koninglijke familie, namelijk zijn vader, broeder en drie zusters ons een bezoek aan boord. Deeze was eigenlijk zijns vaders plegtig bezoek. Hij bragt mij tot een geschenk een volledig

ledig rouw-kleed, eene merkwaerdigheid, waarop wij veel prijs ſtelden. Ik gaf hem daarentegens alles wat hij verlangde, dat niet weinig was, en aan alle de andere roode vederen uitgedeeld hebbende, bragt ik hen met mijne ſloep naar land. OTOO was zoo zeer in zijn ſchik met het onthaal, dat hij en zijne vrienden genoten hadden, dat hij mij, bij het ſcheiden, zeide dat ik zoo veele boomen konde vellen als ik wilde, en van de ſoort, die mij best zoude dienen.

In den nacht tusſchen den zevenden en agtſten, omtrent in de middenwagt, wierd alle onze vriendlijke gemeenſchap afgebrooken door de achtloosheid van eene van onze ſchildwagten aan wal. Deeze, of geſlaapen, of zijne post verlaaten hebbende, gaf eenen van de inboorlingen gelegenheid om zijn geweer wegteneemen. De eerſte tijding, die ik 'er van kreeg, was van TEE, dien OTOO te dien einde aan boord gezonden had, en ook om te verzoeken dat ik bij hem zoude koomen, want dat hij *mataou* was. Wij verſtonden hunne taal niet genoeg om alles te begrijpen wat TEE ons vertelde; maar wij verſtonden 'er genoeg van om te weeten dat 'er iets gebeurd was, 't welk den Koning verlegen had gemaakt. Om 'er dan volkoomen van onderrigt te worden, gong ik met TEE en TAREVATOO naar land, welke laatſte den geheelen nacht aan boord geſlaapen had. Zoo dra wij aan land kwamen, wierd mij de geheele

zaak verhaald door den Serjeant. Ik vond de inboorlingen alle zeer verſchrikt en de meeste gevlugt. TAREVATOO ſloop in eenen oogenblik van mij weg, en daar bleef naauwlijks iemand bij mij dan TEE. Ik gong met hem naar OTOO zoeken, en, terwijl wij voortgongen, tragtede ik de vrees van het volk te doen bedaaren; maar hield te gelijk aan dat de ſnaphaan teruggegeeven moest worden. Na dat wij een eind wegs het land ingegaan waren, elk eenen, dien wij zagen, naar OTOO vraagende, bleef TEE in eens ſtaan en raadde mij terug te keeren, zeggende dat OTOO zig in het gebergte begeeven had, en dat hij naar hem toe zoude gaan, en hem zeggen dat ik zijn vriend nog was, eene vraag, die mij vijftig maalen door verſchillende perſoonen gedaan was, die mij ook vroegen of ik boos ware en diergelijke. TEE beloofde ook dat hij alle zijne poogingen zoude aanwenden om den ſnaphaan weder te krijgen. Ik was nu overtuigd dat het vergeefsch zoude zijn verder te gaan; want, ſchoon ik alleen en ongewapend was, was OTOO's ſchrik zoo groot, dat hij mij niet durfde zien, waarom ik TEE's raad volgde en naar boord terug keerde. Hierop zond ik ODIDEE naar OTOO om hem te laaten weeten dat zijne vrees ongegrond was, want dat ik alleen eischte dat de ſnaphaan terug zoude gegeeven worden, hetwelk ik wist dat in zijne macht was.

Kort

Kort na dat OEDIDEE weggegaan was, zagen wij zes groote kanos om *Venus Punt* koomen. Enig volk, dat ik uitgezonden had om het gedrag van de nabuurige inwooneren gade te slaan, berichtte mij dat zij met goederen, vrugten, varkens enz. gelaaden waren. Naardien 'er reden was om te vermoeden dat persoonen, tot deeze kanos behoorende, den diefstal gepleegd hadden, nam ik terstond het besluit dezelve te onderscheppen en, tot dat einde in eene sloep afgestooken zijnde, gaf ik eene andere bevel mij te volgen. Eene van de kanos, die de andere enigzints vooruit was, voer regt toe naar het schip. Ik voer naar deeze toe, en vond twee of drie vrouwen in dezelve, die ik kende. Zij zeiden dat zij naar het schip voeren om mij iets te brengen en, toen ik haar naar OTOO vroeg, zeiden zij mij dat hij aan de tenten was. Blijde zijnde met deeze tijding, trok ik het bevel, dat ik gegeeven had om de andere kanos te onderscheppen, weder in, denkende dat zij misschien ook naar het schip kwamen, zoo wel als deeze eene, welke ik enige roeden van het schip liet, terwijl ik naar land roeide, om met OTOO te spreeken. Doch, toen ik aan land kwam, zegde men mij dat hij daar niet geweest was en dat zij niets van hem wisten. Agter mij om ziende, zag ik alle de kanos in den grootsten haast wegroeijen; zelfs die, welke ik aan het schip gelaaten had,

had vermijd aan boord te koomen, en ontſnapte. Verſtoord dat ik zoo gefopt was, beſloot ik haar te vervolgen, en, voorbij het ſchip koomende, gaf ik bevel dat men eene andere ſloep zoude afzenden tot hetzelfde einde. Wij bemagtigden vijf van de zes, en bragten dezelve aan het ſchip; maar de eerſte, die haare rol zoo fijn geſpeeld had, kwam vrij. Toen wij met onze prijzen aan boord kwamen, vernam ik dat het volk, dat mij bedrogen had, geene moeite gedaan had om aan het ſchip te blijven aan de zijde daar zij waren, maar dat zij hunne kano hadden laaten afdrijven, als of zij onder den agterſteven of aan de andere zijde meenden te koomen, en dat zij, zoo dra zij voorbij waren, met allen ſpoed waren heen geroeid. Dus moest de kano, waar in ſlechts enige vrouwen waren, ons met valſche vertellingen ophouden, gelijk zij wezenlijk ook deeden, terwijl de andere, waarin de meeste goederen waren, zig weg maakten.

In eene van de kanos, die wij genoomen hadden, was een opperhoofd, een vriend van den Heer FORSTER, die zig tot heden toe een *Earee* genoemd had, en die het zeer kwalijk zoude genoomen hebben, zoo iemand aan zijnen tijtel getwijfeld hadde, ook drie vrouwen, zijne vrouw, zijne dogter en de moeder van wijlen TOUTAHA. Ik beſloot de kanos en alle deeze vrouwen te houden en het opperhoofd naar OTOO te zenden,

den-

denkende dat hij aanzien genoeg bij hem zoude hebben om de teruggave van den ſnaphaan te verkrijgen, alzoo zijn eigendom zelf 'er onder verpand was. Hij was egter zeer onwillig om deeze boodſchap te gaan doen, en bragt verſchillende redenen van verſchooning bij, eene van welke was dat hij van eenen te laagen rang was voor deeze aanzienlijke zending, zeggende dat hij geen *Earee* was, maar een *Manahouna*, en dat hij daarom de man niet was, die tot deeze bezending konde gebruikt worden, dat men eenen *Earee* moest zenden om met eenen *Earee* te ſpreeken, en dat, alzoo 'er geene *Earees* waren dan OTOO en ik, het beter zoude zijn dat ik zelf ging. Alle zijne redenen zouden hem weinig geholpen hebben, zoo TEE en OEDIDEE niet op dit tijdſtip aan boord gekoomen waren, en de zaak eene nieuwe wending gegeeven hadden, door te verklaaren dat de man, die den ſnaphaan geſtoolen had, van *Tiarabou* was, en dat hij met denzelven naar dat rijk gegaan was, zoo dat het niet in de macht van OTOO was hem weder te krijgen. Ik twijfelde zeer aan de waarheid van dit voorgeeven, tot zij mij verzogten dat ik eene ſloep naar WAHEATOUA, den Koning van *Tiarabou* zoude zenden en zig aanbooden om in dezelve mede te gaan en den ſnaphaan te gaan haalen. Ik vroeg waarom dit niet geſchieden konde zonder dat ik eene ſloep zond? waarop zij antwoord-

woordden dat men dien anders aan hun niet zoude willen geeven.

Dit verhaal, ſchoon het mij niet geheel overtuigde, was egter zeer waarſchijnlijk, waarom ik beter vond de zaak geheel te laaten ſteeken dan eene natie te ſtraffen voor eene misdaad, welke ik niet zeeker was dat door een van derzelver leden bedreven was. Ik liet dan mijnen nieuwen gezant met zijne twee kanos vertrekken, zonder dat hij zijnen last volbragt had. De andere drie kanos behoorden MARITATA toe, een Opperhoofd van *Tiarabou*, dat enige dagen omtrent de tenten geweest was, en daar was goede reden om te gelooven dat het een van zijn volk was die den ſnaphaan had weggenoomen. Ik was voorneemens geweest haar aan te houden, doch alzoo TEE en OEDIDEE mij beiden verzeekerden dat MARITATA en zijn volk 'er volkoomen onſchuldig aan waren, liet ik haar ook gaan, en verzogt TEE aan OTOO te zeggen dat ik mij geene moeite meer geeven zoude om den ſnaphaan, alzoo ik overtuigd was dat niemand van zijn volk dien geſtoolen had. Ik dagt ook indedaad dat hij onherroeplijk verloren was, maar, omtrent ſchemeravond, wierd hij aan de tenten gebragt met enige andere dingen, die wij verloren hadden, van welke wij niets wisten, door drie mannen, die den dief vervolgd en hem dezelve afgenoomen hadden. Ik weet niet of zij die moeite uit hun zel-

ven

ven dan op last van OTOO genoomen hadden. Ik beloonde hen en deed 'er geen verder onderzoek naar. Deeze mannen, zoo wel als enige andere, die daar tegenswoordig waren, verzeekerden mij dat een van het volk van MARITATA den diefſtal gepleegd had, zoo dat het mij ſpeet dat ik mij zijne kano zoo gemaklijk door de vingeren had laaten ſlippen. Maar ik wierd hierin, geloof ik, en door TEE en door OEDIDEE met opzet bedrogen.

Toen de ſnaphaan en de overige dingen weder gebragt waren, wilde ieder, die daar tegenswoordig was, of die naderhand kwam, de hand 'er in gehad hebben om denzelven weder te krijgen, en vroeg daarvoor eene belooning. Maar daar was niemand die zijne rol hier omtrent zoo wel ſpeelde als NUNO, een man van enig aanzien, en bij ons wel bekend toen ik mij hier bevond in het jaar 1769. Deeze kwam met alle woede, die men zig verbeelden kan, op zijn gelaat, en eene groote knods in zijn' hand, met welke hij rondom zig ſloeg, om ons te toonen hoe hij alleen den dief had dood geſlaagen, daar wij ondertuſſchen alle wisten dat hij geduurende dien tijd niet uit zijn huis geweest was.

Dus eindigde deeze onſtuimige dag en des anderen daags, des morgens vroeg, kwam TEE, OTOOS getrouwe afgezant, weder aan boord om mij te berichten dat OTOO naar *Oparree* gegaan was en ver-

zogt dat ik hem iemand zoude zenden (eenen van de inboorlingen, naar ik verſtond) om hem te zeggen dat ik nog zijn *Tiyo* was. Ik vroeg hem waarom hij dit niet zelf gedaan had, gelijk ik hem verzogt had. Hij maakte enige verontſchuldigingen; maar de waarheid was, geloof ik, dat hij hem niet gezien had. In kort, ik bevond dat het nodig was dat ik zelf ginge; want, terwijl wij onzen tijd dus met bezendingen verſpilden, bleeven wij zonder vrugten, alzoo alle vermangelingen van deezen aart geheel ophielden, want de inboorlingen bragten niets ter markt. Daar vertrokken dan enige onzer, met TEE bij zig, en zij begaven zig tot aan de uiterſte grenzen van *Oparree*, daar, na dat zij eenen aanmerklijken tijd gewagt hadden en 'er verſcheiden boodſchappen over en weder gebragt waren, de Koning eindelijk verſcheen. Na dat wij, als naar gewoonte, onder de ſchaduw van eenen boom gezeten, en de eerſte begroetingen over waren, verzogt hij mij te ſpreeken (*parou*). Ik begon dan met hem onder het oog te brengen dat hij ongelijk gehad had bevreesd te zijn en zig verlegen te maaken over hetgeen 'er geſchied was, alzoo ik mij altoos zijnen vriend had betoond en ik noch op hem, noch op iemand van zijn volk verſtoord was, maar op die van *Tiarabou*, die de dieven waren. Men vroeg mij toen hoe het kwame dat ik op de kanos geſchoten had? Het geval

gaf

gaf mij bij deeze gelegenheid eene goede verſchooning aan de hand. Ik zeide hun dat zij MARITATA, een *Tiarabouer*, toebehoorden, en dat een van zijn volk den ſnaphaan geſtoolen, en alle deeze moeijelijkheden veroorzaakt had, en dat, zoo ik haar in mijne macht had, ik haar vernielen zoude, zoo wel als alle die te *Tiarabou* zouden t'huis behooren. Deeze verklaaring behaagde hem, gelijk ik verwagt had, door den natuurlijken haat, welken het een rijk het ander toedraagt. Ik drong mijne gezegden met geſchenken aan, die, misſchien, het meeste gewigt bij hen hadden. Dus wierden de zaaken weder in haaren voorgaanden ſtaat herſteld, en OTOO beloofde dat wij den volgenden dag, als naar gewoonte, van vrugten en andere levensmiddelen zouden voorzien worden.

Wij keerden toen met hem terug naar zijne eigen verblijfplaats te *Oparree* en bezigteden aldaar enige van zijne timmerwerven, (want deezen naam verdienen zij wel) en zijne groote kanos, waarvan enige zedert kort gebouwd, en andere nog onder handen waren, en van welke twee de grootſte waren, die ik in deeze zee, of zelfs ergens elders, onder dien naam gezien had. Dit gedaan zijnde, keerden wij naar boord met TEE in ons gezelſchap, die, na dat hij met ons het middagmaal gehouden had, henen gong om den

ou-

ouden HAPPI, 's Konings vader te gaan berichten dat alles bijgelegd was.

Dit oud opperhoofd was op deezen tijd in de nabuurſchap van *Matavai* en uit hetgeen volgt zou het ſchijnen dat hij niet te vreden was met de voorwaarden; want dienzelfden avond wierden alle de vrouwen, die niet weinige waren, van het ſchip gehaald, en daar wierd op verſchillende plaatſen van het ſtrand volk geplaatst, om te beletten dat enige van haar zig naar het ſchip begaven; des anderen daags wierden 'er in het geheel geene levensmiddelen aangebragt en, toen ik naar de reden vroeg, zeide men mij dat HAPPI *mataou* was. Hoe leed mij deeze te leurſtelling was, onthield ik mij egter van enigen ſtap te doen, vermits ik onderſtelde dat TEE hem niet gezien had, of dat OTOOS bevelen nog niet te *Matavai* gekoomen waren. Een voorraad van vrugten, ons van *Oparree* gezonden, en enige, die ons door onze vrienden wierden aangebragt, dienden ons voor het oogenblik en maakten ons minder verlegen. Dus bleeven de zaaken tot in den agtermiddag, wanneer OTOO zelf aan de tenten kwam met eenen aanzienlijken voorraad. Ik gong derwaarts en verweet hem dat hij het volk in onze nabuurſchap niet hadde toegelaaten ons, als naar gewoonte, vrugten te brengen, aandringende dat hij 'er aanſtonds bevel toe zoude geeven,

ven, dat hij deed, zoo hij het niet reeds te vooren gedaan had, want kort daarop wierd ons zoo veel gebragt, dat wij 'er geen weg mede wisten. Dit was niet te verwonderen; want het volk had alles gereed om het te brengen, zoo dra het hun wierd toegelaaten, en ik geloof dat zij zig door dit verbod even zoo veel benadeeld achteden als wij.

OTOO verzogt mij dat hij enige van onze kanonnen van het ſchip mogt zien afvuuren, waarop ik twaalf ſtukken naar den kant van de zee liet losſen. Alzoo hij nooit een ſtuk geſchut had zien afſchieten, deed het gezigt hem zoo veel ſchrik als vermaak gevoelen. In den avond vermaakten wij hem met vuurwerken, die hem veel genoegen gaven.

Dus eindigden alle onze geſchillen, op welke men mij zal vergunnen de volgende aanmerkingen te maaken. Ik heb reeds aanleiding gehad in dit dagverhaal optemerken dat dit volk aanhoudend loerde op gelegenheden om ons te beſteelen. Hunne regeerers moedigden deeze dieverijen aan, of hadden de macht niet om dezelve voortekoomen; maar allerwaarſchijnlijkst was het eerſte het geval, omdat de dief altoos verborgen wierd. Dat zij zulke ſtoute dieverijen pleegden was te meer te verwonderen, omdat zij dikwijls gevaar liepen van op heeter daad dood geſchoten te wor-

den, en zij wisten dat, zoo hetgeen zij ſtalen iets van aangelegenheid was, zij genoodzaakt zouden zijn het weder te geeven. Zoo dra 'er een diergelijke dieſſtal was bedreven, verſpreidde zig het gerugt als een wind over de gantſche landſtreek. Zij oordeelden over de gevolgen naar hetgeen zij geſtoolen hadden. Was het eene beuzeling en iets gelijk wij hun gewoonlijk gaven, wierd 'er weinig of geen acht op geſlaagen; maar als het iets van belang was, wierd ieder bevreesd en verhuisde met alle zijne roerende goederen in allen haast. Dan was het opperhoofd *Mataou*; hij gaf last ons geene levensmiddelen meer te brengen, en vlugtede naar de eene of andere afgelegen ſtreek. Dit alles geſchiedde ſomtijds zoo ſchielijk, dat wij uit deeze verſchijnzelen de eerſte kennis kreegen dat wij beſtoolen waren. Of wij hem noodzaakten het geſtoolene weder te geeven dan niet, het opperhoofd moest bevredigd worden, voor iemand van het volk ons enige ververſchingen mogt brengen. Zij wisten zeer wel dat wij die niet ontbeeren konden, en misten daarom nooit deeze regel naauwkeurig te volgen, zonder immer in aanmerking te neemen dat alle hunne oorlogs-vaartuigen, van welke de macht hunner natie afhangt, hunne huizen en zelfs de vrugten, welke zij ons weigerden, geheel in onze macht waren. Men kan niet wel zeggen wat zij zouden doen, zoo

men

men enige van deeze vernielde. Behalven dat ik enkele van hunne kanos enigen tijd ophield, raakte ik nooit aan iets van hunnen eigendom. Van de twee uiterſten koos ik altijd dat, herwelk het billijkſt en zagtſt ſcheen. Een geſchenk van eene beuzeling aan het opperhoofd gelukte mij altijd naar wensch, en bragt zeer dikwijls de zaaken op eenen beteren voet dan zij te vooren geweest waren. Dat zij de eerſte aanvallers waren had zeer weinig invloed op mijn gedrag in dit opzigt, omdat 'er geen geſchil was dan wanneer zulks plaats had. Mijn volk gong zeer zelden buiten de regelen, welke ik nodig vond hun voorteſchrijven. Zoo ik een ander gedrag gehouden hadd', moest ik 'er in het eind bij verloren hebben, en alles, dat ik zoude hebben kunnen verwagten, als ik een gedeelte van hunnen eigendom vernield hadde, was de ijdele eer van hen te dwingen de eerſte ſtappen tot eene verzoening te doen. Doch wie weet of dit het gevolg wel zoude geweest zijn? Drie dingen maakten hen tot onze beſtendige vrienden. Hunne eigen goedaartigheid en menschlievendheid, eene vriendlijke behandeling van onzentwege, en de vrees voor ons ſchietgeweer. Als wij opgehouden hadden de tweede te betragten, zou de eerſte van zelve verdwenen zijn, en het te menigvuldig gebruik van het laatſte zou een' geest van wraak hebben opgewekt

en hen misschien geleerd hebben dat vuurwapenen zulke verschriklijke dingen niet waren dan zij meenden. Zij kenden hunne meerderheid door hun grooter getal zeer wel, en men kon niet weeten wat eene verwoede menigte zoude hebben kunnen uitrigten.

DER-

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Toebereidzelen om het Eiland te verlaaten. Tweede ſchouwing van de vloot. Voorvallen. Aanmerkingen over het Eiland, deszelfs zee-macht en volkrijkheid.

In den morgen van den elfden Mey wierd ons van alle kanten een zeer groote voorraad van vrugten aangebragt. Een gedeelte kwam van TOWHA den Admiraal, en wierd, als gewoonlijk, door zijne bedienden gezonden, met last om 'er niets voor aanteneemen. Maar hij verzogt mij dat ik hem zelf te *Attahourou* zoude gaan bezoeken, naardien hij ziek was en niet bij mij kon koomen. Alzoo ik deeze reis niet wel konde onderneemen, zond ik OEDIDEE met TOWHAS bediende mede, met een geſchenk, evenredig aan dat, hetwelk mij op zulk eene vriendlijke wijze van zijnentwege was ter hand geſteld. Vermits het voornaamſte aan het ſchip nu ten naasten bij herſteld was, beſloot ik *Otahiti* in weinige dagen te verlaaten en gaf dierhalven last dat alles van land zoude gehaald worden, opdat de inboorlingen zien zouden dat wij op ons vertrek ſtonden.

Den twaalfden kwam de oude OBEREA, de vrouw, die, toen de *Dolphyn* in het jaar 1767

hier was, voor de Koningin van het eiland gehouden wierd, en die ik zedert het jaar 1769 niet gezien had, ons bezoeken, en bragt een geſchenk van varkens en vrugten. (1) Kort daarop kwam OTOO met een groot gevolg en eenen grooten voorraad van levensmiddelen. Ik was vrij mild in mijne tegengeſchenken, denkende dat het de laatſte reis zoude kunnen zijn dat ik dit goede volk zag, dat zoo mildlijk in onze behoeften voorzien had, en ik vermaakte het in den avond met vuurwerken (2).

Den dertienden was de wind oostlijk met mooi weder. Wij waren egter nog niet gereed om onder zeil te gaan, alzoo OTOO mij had laaten beloven hem nog eens te zullen koomen zien, en ik had hem ook een geſchenk te doen, dat ik voor het laatst bewaarde. OEDIDEE was nog niet van *Attahourou* teruggekoomen; daar begonnen verſchillende gerugten omtrent hem te loopen; ſommige zeiden dat hij naar *Matavai* was wedergekeerd; andere dat hij niet wederkoomen zoude, en enige wilden dat hij te *Oparree* was. Ten einde iets meer van de waarheid te weeten, gongen enige van ons in den avond naar *Oparree*, daar wij hem en ook TOWHA vonden, die, ondanks zijne ziekte, beſloten had mij te bezoeken, voor ik onder zeil gong, en die op zijne reis tot hiertoe gevorderd was. Hij had gezwollen beenen en voeten, zoo dat hij die in

het

het geheel niet gebruiken kon. Alzoo de dag verre verloopen was, waren wij genoodzaakt ons verblijf aldaar te verkorten, en wij keerden, na OTOO gezien te hebben, met OEDIDEE naar boord.

Deeze jongman verlangde, naar ik bevond, op dit eiland te blijven, ſchoon ik hem, gelijk veelen anderen, gezegd had dat wij hier niet weder zouden koomen. Thans zeide ik hem dat hij vrij was om hier te blijven, ons op *Ulietea* te verlaaten, of met ons naar Engeland te gaan, terwijl ik hem openhartig bekende dat, zoo hij het laatſte verkoos, het zeer waarſchijnlijk was dat hij nimmer weder naar zijn land zoude keeren, in welk geval ik voor hem zoude zorgen en hij mij als zijn' vader moest beſchouwen. Hij ſloeg zijne armen om mijnen hals en ſchreide ſterk, zeggende dat veele hem wilden overhaalen op *Otahiti* te blijven. Ik zeide hem dat hij naar land zoude gaan en met zijne vrienden zoude ſpreeken, en dat hij in den morgen bij mij zoude koomen. Hij was zeer bemind in het ſchip, zoo dat alle bij hem aanhielden om met ons te gaan, hem zeggende welke groote dingen hij in Engeland zoude zien, en met welke onmeetlijke ſchatten (volgens zijne denkbeelden van rijkdom) hij weder zoude keeren. Maar ik vond goed hem uit deeze dooling te helpen, als weetende dat het eenigſte, dat hem aanlokte om te gaan, was de

verwagting dat hij terug zoude keeren, en ik kon geene waarschijnlijkheid zien dat 'er zulk eene gelegenheid zoude koomen, tenzij 'er met opzet een schip tot dat einde wierd uitgerust, dat noch ik, noch iemand anders reden had te verwagten. Ik vond het eene daad van de grootste onrechtvaerdigheid iemand van deeze eilanden mede te neemen, onder beloften, welke ik niet in mijne macht had te vervullen. Dit was egter thans niet noodzaaklijk, want verscheiden jonge lieden booden zig vrijwillig aan om mede naar *Pretanee* te gaan, en zelfs daar al hun leven te blijven. OTOO drong mij zeer sterk eenen of twee medeteneemen, om roode vederen voor hem op *Amsterdam* te verzamelen, op hoop dat zij weder zouden koomen. Sommige van de heeren aan boord wilden ook gaerne enige voor knegts medeneemen; maar ik weigerde alle verzoeken van dien aart, alzoo ik uit ondervinding wist dat zij, in den loop van de reis, voor ons onnut zouden zijn, en verder strekte ik mijne inzigten niet uit. Dat bij mij het zwaarst woog was dat ik mijzelven verplicht rekende in het vervolg voor hun te zorgen, alzoo zij niet, zonder verlof daartoe, uit hun vaderland konden vervoerd worden.

Des anderendaags 's morgens kwam OEDIDEE aan boord, met het voorneemen van op het eiland te blijven; maar de Heer FORSTER haalde hem over om met ons naar *Ulietea* te gaan. (3)

Kort

Kort daarop kwamen TOWHA, POATATOU, OAMO, HAPPI, OBEREA en verſcheiden andere van onze vrienden aan boord met vrugten enz. TOWHA wierd binnen boord geheist, en op eenen ſtoel op het halfdek geplaatst; zijne vrouw was bij hem. Onder de verſchillende dingen, welke ik dit opperhoofd gaf, was een Engelſche wimpel, die hem meer dan alle de overige behaagde, vooral toen men 'er hem het gebruik van gezegd had.

Wij hadden onze vrienden niet zoo haast weggezonden, of wij zagen een groot getal oorlogskanos de punt van *Oparree* om koomen. Verlangende zijnde dezelve van nader bij te bezigtigen, begaf ik mij, van enige officieren en heeren verzeld, met allen ſpoed naar *Oparree*, dat wij bereikten voor alle de kanos geland waren, wanneer wij gelegenheid hadden te zien op welke wijze zij het land naderden. Als zij voor de plaats gekoomen waren daar zij voorneemens waren te landen, verdeelden zij zig in ſmaldeelen, uit drie of vier, of meer, beſtaande, en vierkant en digt aan elkanderen gebonden, en dan roeide elk ſmaldeel, het een na het ander, met alle macht naar land, en zij wierden op zulk eene oordeelkundige wijze geſtuurd, dat zij eene digte linie langs het ſtrand vormden, tot op een duim. De roeijers wierden aangemoedigd om hunne kragten te werk te ſtellen door hunne opperhoofden op de ſtel-

laadjen en beſtuurd door eenen man, die met eene roede in zijne hand in het voorſte gedeelte van het middenſte vaartuig ſtond. Deeze man gaf met zijne ſtem en zijne gebaerden de roeijers te kennen wanneer zij alle moesten roeijen, of wanneer die van de eene of de andere zijde moesten ophouden, want de roeiſpaanen, waarmede men ſtuurde, waren alleen niet genoeg om dezelve te rigten. Alle deeze beweegingen volgden zij met eene vaerdigheid, die duidlijk toonde dat zij in hun werk bedreven waren. Na de Heer HODGES eene tekening van dezelve gemaakt had, zoo als zij langs het ſtrand geſchikt lagen, landden wij en bezigtigden dezelve naauwkeuriger door aan boord van verſcheidene te gaan. Deeze vloot beſtond uit veertig zeilen, op dezelfde wijze uitgerust als die, welke wij te vooren gezien hadden, behoorde tot het klein diſtrict van *Tettaha* en was te *Oparree* gekoomen, om voor den Koning de ſchouwing te ondergaan, gelijk de voorige vloot gedaan had. Bij deeze vloot behoorden enige kleine dubbele kanoos, die zij *marais* noemden, hebbende op het voorſte gedeelte eene foort van dubbele bedſtede, met groene bladeren bedekt, elke even groot genoeg om eenen man te bevatten. Deeze dienden hun, zoo zij ons zegden, om hunne dooden te bergen; ik denk dat zij hunne opperhoofden alleen bedoelden, anders moeten hunne geſneuvelde weinige zijn.

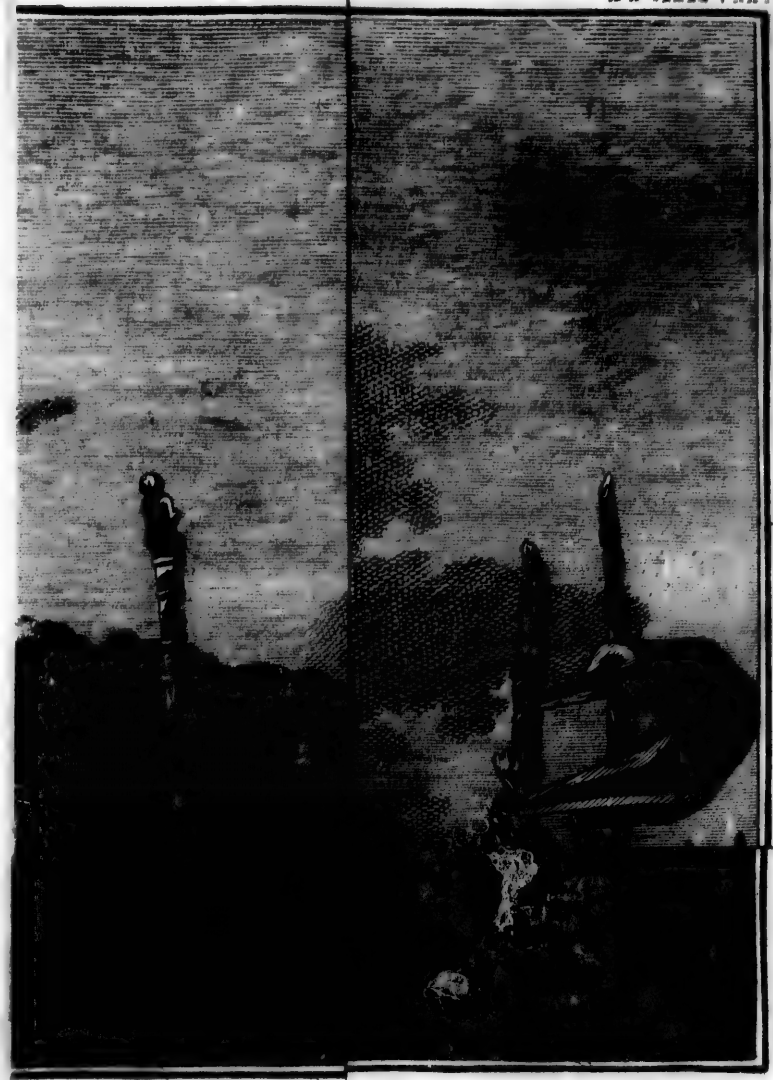

HITI TE OPA

DE VLOOT VAN OTAHITI TE

TAHITI TE OPARREE VERZAMELD.

zijn. OTOO, die daar tegenswoordig was, liet, op mijn verzoek, hunne troepen enige krijgsoefeningen aan wal verrigten. Eerst begonnen twee partijen met knodſen, doch dit was terſtond gedaan, zoo dat ik geen' tijd had om het wel waarteneemen. Toen begaven zij zig in tweegevegten, en toonden de verſchillende wijzen van vegten, met groote gaauwheid de ſlagen en ſtooten, welke elk der vegters zijnen tegenpartijder zogt toetebrengen, zeer behendig afweerende. Hunne wapenen waren knodſen en ſpeeren; de laatſte gebruiken zij ook als werpſpietſen. In het vegten met de knodſen, wierden alle de ſlagen, die op de beenen gemunt waren, ontweken door 'er over te ſpringen, en die, welke op het hoofd gemikt waren, door wat te bukken en ter zijde te ſpringen; dus viel de ſlag op den grond. De ſchicht of werpſpiets wierd afgeweerd door de punt van eene ſpeer regt voor zig in den grond te planten, en haar in eene ſchuinſche rigting te houden, meer of minder hoog, volgens het gedeelte van het lighaam, naar hetwelk zij hunnen tegenpartijder een ſtoot zagen doen, of zijne ſpiets zagen werpen, en door de hand wat links of regts te beweegen wierd de eene of de andere met groot gemak afgewend. Mij dagt dat, wanneer een van de vegters de ſlagen van den anderen had afgeweerd, hij geen gebruik maakte van het voordeel, dat hij mij toeſcheen daar-

daardoor te verkrijgen. Bij voorbeeld: als hij eene werpſpiets afgeweerd had, bleef hij verdedigender wijze ſtaan, en duldde dat zijn tegenpartijder eene andere opname, wanneer mij dagt dat hij tijd had om hem te doorſteeken. Deeze vegters hadden geene overtollige kleeding aan; een onnodig ſtuk doek of twee, die zij aan hadden, toen zij begonnen, wierden hun aanſtonds door de omſtanders afgetrokken en aan enige van de daar tegenswoordig zijnde heeren gegeeven. Dit gedaan zijnde, vertrok de vloot, niet in orde, maar zoo ras zij de kanos vlot konden krijgen, en wij gongen met O T O O naar eene van de timmerwerven, daar de twee groote *pahies* of kanos gebouwd wierden, die elke honderd en agt voeten lang waren. Zij waren ten naasten bij gereed om van ſtapel te loopen, en waren beſtemd om eene dubbele *pahie* of kano te vormen. De Koning verzogt mij om eene dreg en een touw, waarbij ik eene Engelſche geus en wimpel voegde, welker gebruik hun wel bekend was, terwijl ik hem verzogt dat de *pahie* de *Britannia* mogt genoemd worden. Dit ſtond hij zeer gereedlijk toe en zij kreeg dien naam. (4) Hierop gaf hij mij een varken en eene ſchildpad van omtrent zestig ponden, die in ſtilte in onze ſloep gelegd wierd, alzoo het wegſchenken van dit dier enigen van de groote heeren van zijn gevolg niet aangenaam was, die daardoor van eenen maaltijd beroofd

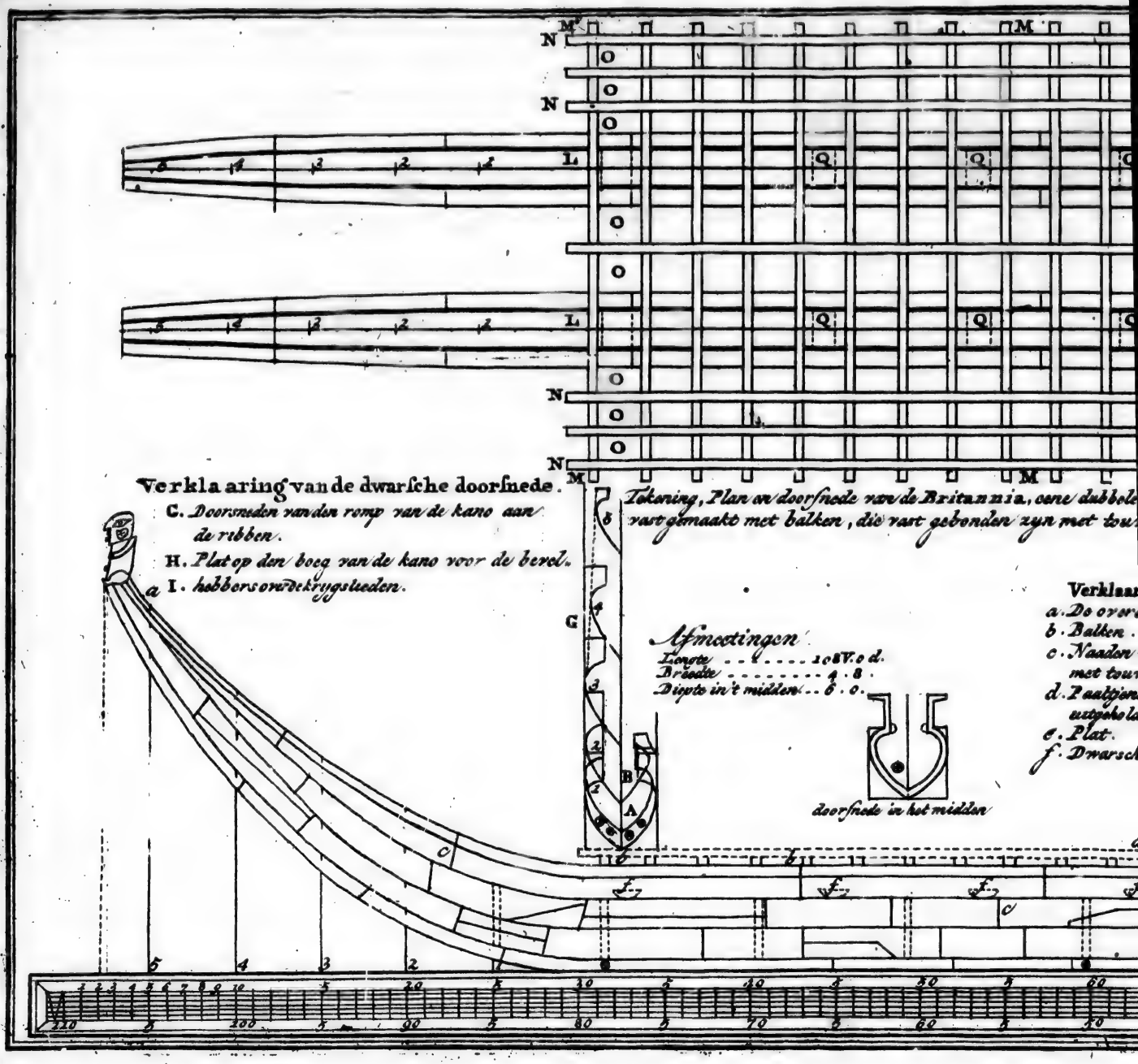
Verklaaring van de dwarsche doorsnede.
C. Doorsneden van den romp van de kano aan de ribben.
H. Plat op den boeg van de kano voor de berel.
I. hebbers over de krygsluyden.
Tekening, Plan en doorsnede van de Britannia, eene dubbele
vast gemaakt met balken, die vast gebonden zyn met tou
Afmetingen
Lengte . . . . . 108V. 0 d.
Breedte . . . . . 4 . 8 .
Diepte in't midden . . 6 . 0 .
doorsnede in het midden
Verklaar
a. De over
b. Balken
c. Naaden
met tou
d. Paaltjen
uitgehola
e. Plat.
f. Dwarsch

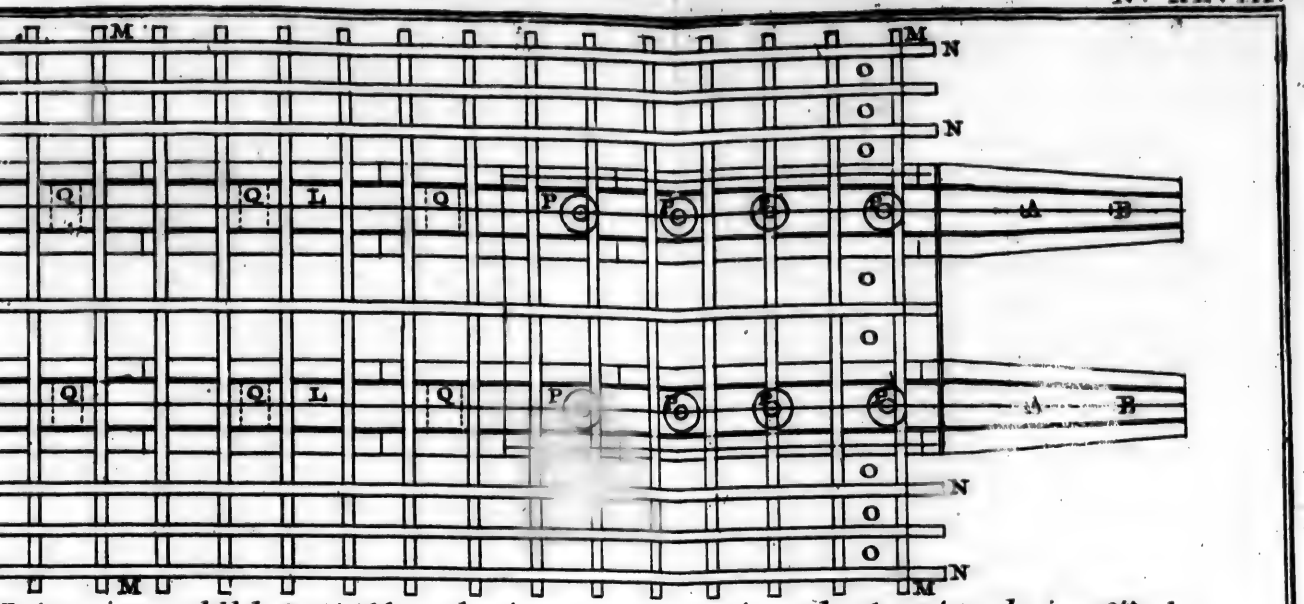

Britannia, eene dubbele Otahitische Oorlogs-kano. De afstand van het een boord tot het ander is 14 V.t 3 d.
gebonden zyn met touwen, van kokosnooten-vezelen gemaakt.

Verklaaring van de overlangsche doorsnede.

a. De overlangsche doorsnede.
b. Balken.
c. Naaden van de planken aan den bodem, die met touw aan malkaar zyn gebonden.
d. Paaltjens, die het plat draagen, van binnen uitgehold.
e. Plat.
f. Dwarschbanken.

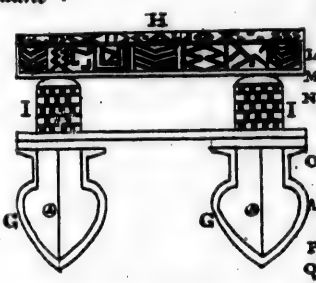

Verklaaring van de platte Teekening.

L. De kano's.
M. De dwarschbalken.
N. Stukken in de longte van het plat gelegd, met touw aan de balken gebonden.
O. Plaatsen voor de roeyers of pagaayers.
A B. Eego van de kano.
1. 2. 3. 4. 5. Afteelte van de kano
P. Stutten.
Q. Dwarsch-banken.

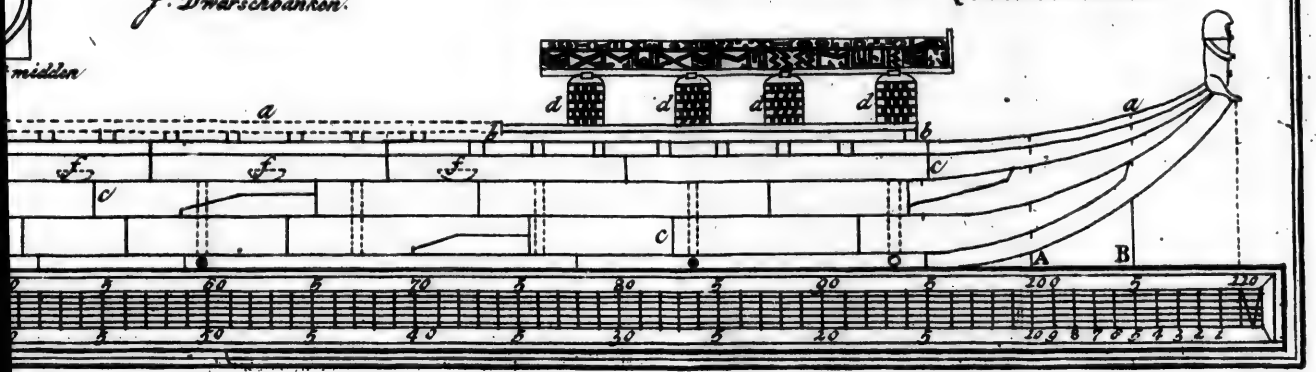

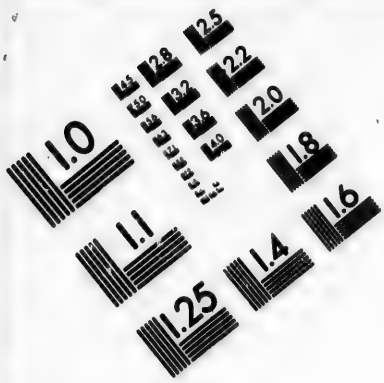
1.0
1.1
1.25
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0
4.5
5.0
5.6
6.3
7.1
8.0
9.0
10
11
12
13
14
16
18
20
22
25
28
32
36
40
45
50
56
63
71
80
90
100
110
125
140
160
180
200
220
250
280
320
360
400
450
500
560
630
710
800
900
1000
1100
1250
1400
1600
1800
2000
2200
2500
2800
3200
3600
4000
4500
5000
5600
6300
7100
8000
9000
10000
11000
12500
14000
16000
18000
20000
22000
25000
28000
32000
36000
40000
45000
50000
56000
63000
71000
80000
90000
100000
110000
125000
140000
160000
180000
200000
220000
250000
280000
320000
360000
400000
450000
500000
560000
630000
710000
800000
900000
1000000
1100000
1250000
1400000
1600000
1800000
2000000
2200000
2500000
2800000
3200000
3600000
4000000
4500000
5000000
5600000
6300000
7100000
8000000
9000000
10000000
11000000
12500000
14000000
16000000
18000000
20000000
22000000
25000000
28000000
32000000
36000000
40000000
45000000
50000000
56000000
63000000
71000000
80000000
90000000
100000000
110000000
125000000
140000000
160000000
180000000
200000000
220000000
250000000
280000000
320000000
360000000
400000000
450000000
500000000
560000000
630000000
710000000
800000000
900000000
1000000000
1100000000
1250000000
1400000000
1600000000
1800000000
2000000000
2200000000
2500000000
2800000000
3200000000
3600000000
4000000000
4500000000
5000000000
5600000000
6300000000
7100000000
8000000000
9000000000
10000000000
11000000000
12500000000
14000000000
16000000000
18000000000
20000000000
22000000000
25000000000
28000000000
32000000000
36000000000
40000000000
45000000000
50000000000
56000000000
63000000000
71000000000
80000000000
90000000000
100000000000
110000000000
125000000000
140000000000
160000000000
180000000000
200000000000
220000000000
250000000000
280000000000
320000000000
360000000000
400000000000
450000000000
500000000000
560000000000
630000000000
710000000000
800000000000
900000000000
1000000000000
1100000000000
1250000000000
1400000000000
1600000000000
1800000000000
2000000000000
2200000000000
2500000000000
2800000000000
3200000000000
3600000000000
4000000000000
4500000000000
5000000000000
5600000000000
6300000000000
7100000000000
8000000000000
9000000000000
10000000000000
11000000000000
12500000000000
14000000000000
16000000000000
18000000000000
20000000000000
22000000000000
25000000000000
28000000000000
32000000000000
36000000000000
40000000000000
45000000000000
50000000000000
56000000000000
63000000000000
71000000000000
80000000000000
90000000000000
100000000000000
110000000000000
125000000000000
140000000000000
160000000000000
180000000000000
200000000000000
220000000000000
250000000000000
280000000000000
320000000000000
360000000000000
400000000000000
450000000000000
500000000000000
560000000000000
630000000000000
710000000000000
800000000000000
900000000000000
1000000000000000
1100000000000000
1250000000000000
1400000000000000
1600000000000000
1800000000000000
2000000000000000
2200000000000000
2500000000000000
2800000000000000
3200000000000000
3600000000000000
4000000000000000
4500000000000000
5000000000000000
5600000000000000
6300000000000000
7100000000000000
8000000000000000
9000000000000000
10000000000000000
11000000000000000
12500000000000000
14000000000000000
16000000000000000
18000000000000000
20000000000000000
22000000000000000
25000000000000000
28000000000000000
32000000000000000
36000000000000000
40000000000000000
45000000000000000
50000000000000000
56000000000000000
63000000000000000
71000000000000000
80000000000000000
90000000000000000
100000000000000000
110000000000000000
125000000000000000
140000000000000000
160000000000000000
180000000000000000
200000000000000000
220000000000000000
250000000000000000
280000000000000000
320000000000000000
360000000000000000
400000000000000000
450000000000000000
500000000000000000
560000000000000000
630000000000000000
710000000000000000
800000000000000000
900000000000000000
1000000000000000000
1100000000000000000
1250000000000000000
1400000000000000000
1600000000000000000
1800000000000000000
2000000000000000000
2200000000000000000
2500000000000000000
2800000000000000000
3200000000000000000
3600000000000000000
4000000000000000000
4500000000000000000
5000000000000000000
5600000000000000000
6300000000000000000
7100000000000000000
8000000000000000000
9000000000000000000
10000000000000000000
11000000000000000000
12500000000000000000
14000000000000000000
16000000000000000000
18000000000000000000
20000000000000000000
22000000000000000000
25000000000000000000
28000000000000000000
32000000000000000000
36000000000000000000
40000000000000000000
45000000000000000000
50000000000000000000
56000000000000000000
63000000000000000000
71000000000000000000
80000000000000000000
90000000000000000000
100000000000000000000
110000000000000000000
125000000000000000000
140000000000000000000
160000000000000000000
180000000000000000000
200000000000000000000
220000000000000000000
250000000000000000000
280000000000000000000
320000000000000000000
360000000000000000000
400000000000000000000
450000000000000000000
500000000000000000000
560000000000000000000
630000000000000000000
710000000000000000000
800000000000000000000
900000000000000000000
1000000000000000000000
1100000000000000000000
1250000000000000000000
1400000000000000000000
1600000000000000000000
1800000000000000000000
2000000000000000000000
2200000000000000000000
2500000000000000000000
2800000000000000000000
3200000000000000000000
3600000000000000000000
4000000000000000000000
4500000000000000000000
5000000000000000000000
5600000000000000000000
6300000000000000000000
7100000000000000000000
8000000000000000000000
9000000000000000000000
10000000000000000000000
11000000000000000000000
12500000000000000000000
14000000000000000000000
16000000000000000000000
18000000000000000000000
20000000000000000000000
22000000000000000000000
25000000000000000000000
28000000000000000000000
32000000000000000000000
36000000000000000000000
40000000000000000000000
45000000000000000000000
50000000000000000000000
56000000000000000000000
63000000000000000000000
71000000000000000000000
80000000000000000000000
90000000000000000000000
100000000000000000000000
110000000000000000000000
125000000000000000000000
140000000000000000000000
160000000000000000000000
180000000000000000000000
200000000000000000000000
220000000000000000000000
250000000000000000000000
280000000000000000000000
320000000000000000000000
360000000000000000000000
400000000000000000000000
450000000000000000000000
500000000000000000000000
560000000000000000000000
630000000000000000000000
710000000000000000000000
800000000000000000000000
900000000000000000000000
1000000000000000000000000
1100000000000000000000000
1250000000000000000000000
1400000000000000000000000
1600000000000000000000000
1800000000000000000000000
2000000000000000000000000
2200000000000000000000000
2500000000000000000000000
2800000000000000000000000
3200000000000000000000000
3600000000000000000000000
4000000000000000000000000
4500000000000000000000000
5000000000000000000000000
5600000000000000000000000
6300000000000000000000000
7100000000000000000000000
8000000000000000000000000
9000000000000000000000000
10000000000000000000000000
11000000000000000000000000
12500000000000000000000000
14000000000000000000000000
16000000000000000000000000
18000000000000000000000000
20000000000000000000000000
22000000000000000000000000
25000000000000000000000000
28000000000000000000000000
32000000000000000000000000
36000000000000000000000000
40000000000000000000000000
45000000000000000000000000
50000000000000000000000000
56000000000000000000000000
63000000000000000000000000
71000000000000000000000000
80000000000000000000000000
90000000000000000000000000
100000000000000000000000000
110000000000000000000000000
125000000000000000000000000
140000000000000000000000000
160000000000000000000000000
180000000000000000000000000
200000000000000000000000000
220000000000000000000000000
250000000000000000000000000
280000000000000000000000000
320000000000000000000000000
360000000000000000000000000
400000000000000000000000000
450000000000000000000000000
500000000000000000000000000
560000000000000000000000000
630000000000000000000000000
710000000000000000000000000
800000000000000000000000000
900000000000000000000000000
1000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000
1250000000000000000000000000
1400000000000000000000000000
1600000000000000000000000000
1800000000000000000000000000
2000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000
2500000000000000000000000000
2800000000000000000000000000
3200000000000000000000000000
3600000000000000000000000000
4000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000
5000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000
6300000000000000000000000000
7100000000000000000000000000
8000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000
14000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
56000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
63000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
71000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
80000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
90000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
110000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
125000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
140000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
160000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
180000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
220000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
280000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
320000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
360000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
450000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
560000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
630000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
710000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
900000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1250000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1400000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
1800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
2800000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3200000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
3600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
4500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
5600000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
6300000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
7100000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
8000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
9000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
11000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
12500000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
14000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
16000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
18000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
20000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
22000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
25000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
28000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
32000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
36000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
40000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
45000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000000
50

1.0
2.8
3.2
2.5
2.2
2.0
1.8
1.6
1.1
1.0

roofd wierden. Hij zou mij ook eene groote haai gegeeven hebben, welke zij in een kuyl gevangen hielden, terwijl zij enige van zijne vinnen hadden afgeſneden, opdat hij niet ontſnappen zoude; maar het goede varkens-vleesch en de goede viſch, die wij op dit eiland gevonden hadden, had onze ſmaak te kruidig gemaakt voor zulk voedzel. De Koning en zijn eerſte Miniſter zonden verzelden ons naar boord, om het middagmaal met ons te houden, en namen, toen het voorbij was, een allerteederſte afſcheid van ons. Hij bad deezen dag nauwlijks op mij te verzoeken naar *Otahiti* terug te keeren, en, even voor dat ik het ſchip ging, nam hij eenen jongeling bij de hand en bood hem mij aan, mij verzoekende dat ik hem aan boord zoude houden, en hem naar het eiland *Amſterdam* zoude brengen, om roode vederen voor hem te verzamelen. Ik zeide hem, dat ik dat niet doen konde, omdat ik wist dat hij nooit weder zoude koomen, maar dat ik, zoo er een ſchip uit Engeland naar dit eiland mogt gaan, hem roode vederen in overvloed zoude brengen of zenden. Dit ſtelde hem eenigermate te vreden, maar de jongeling was zeer verlangende om te gaan, zoo ik niet het vast beſluit genomen had niemand van deeze eilanders mede te neemen, uitgezonderd OEDIDEE, als hij het verkoos, en zoo ik den Heer FORSTER niet nog even te voren de vrijheid geweigerd had om eenen jongen

met

meer zigt te nemen, zoude ik 'er, geloof ik, in bewilligd hebben. OTOO bleef in zijne kano aan het schip liggen, tot wij onder zeil waren, wanneer hij affak en met drie schooten gegroet wierd (g).

Het onthaal, dat wij op dit eiland genoten hadden, was zoodanig, dat het eenen van onze compagnons niets verleid had om het ontwerp te smeeden van aldaar te blijven. Hij wist dat hij het meegenomen goeden uitslag ter uitvoer konde brengen, zoo lang wij in de baai lagen, waarom hij, zoodra wij buiten, de sloepen binnen, en de zeilen bijgehaald waren, zijn slag waarnam, en over boord sprong, zijnde hij een goede zwemmer; maar hij wierd ontdekt, voor hij uit was van het schip, en wij zetteden aanstonds eene sloep over boord, en vischten hem op. Wij zagen eene kano omtrent ter halver weg tusschen ons en het land, die, naar het scheen, ons agter na volgde. Zij was bestemd om hem inteneemen, maar zoodra het volk, dat 'er in was, onze sloep zag, hield het af. Dit was een afgesprooken werk tusschen deezen man en hen, dat OTOO bekend was, en waarin hij hen had aangemoedigd. Als ik den levensstand van deezen man in overweging nam, kwam bij mij zoo schuldig niet voor, en ik vond het besluit, dat hij genomen had van hier te blijven, niet zoo zonderling als het in het eerst misschien zal voorkoomen. Hij was een Ier van geboorte

boorte en was in Hollandſchen dienst uitgevaren; ik had hem te *Batavia* opgedaan, op de terugreis van mijnen voorigen togt, en hij was zedert altoos bij mij gebleven. Ik heb nooit gehoord dat hij vrienden of verbindtenisſen had, die hem aan enige bijzondere plaats van de waereld verbonden. Alle natieën waren voor hem gelijk. Waar konde dan zulk een man gelukkiger zijn dan op een van deeze eilanden, daar hij, in eene van de ſchoonſte luchtſtreeken van den aardbol, niet alleen de benodigdheden, maar zelfs de aangenaamheden van het leven met gemak en in overvloed kondes genieten. Ik weet niet of ik hem mijne toeſtemming niet zoude gegeeven hebben, als hij 'er bij tijds om verzogt had. Zoo dra wij hem aan boord gehaald hadden, en de doopen binnen waren, liet ik hem voor veertien dagen in de boeien ſluiten, en ik ſtuurde naar *Hitahetua*, om onzen vrienden aldaar een bezoek te geeven. Doch voor wij *Otahiti* verlaaten, zal het nodig zijn enig narigt te geeven van den tegenswoordigen ſtaat van dit eiland, voornamelijk omdat het zeer verſchilde van hetgeen het agt maanden te vooren geweest was.

Ik heb reeds geſprooken van de verbeteringen, die wij in de vlakten van *Oparree* en *Matavai* gevonden hadden. Wij beſpeurden hetzelfde in alle andere ſtreeken, daar wij kwamen. Het kwam ons bijna ongelooflijk voor dat 'er, in zoo korte een'

een' tijd als agt maanden, zoo veele groote kanos en huizen hadden kunnen gebouwd worden. Het ijzer gereedschap, dat zij van de Engelschen en de andere natiefen, die in de laatste maanden het eiland aangedaan hadden, bekoomen hadden, had ongetwijfeld het werk zeer bespoedigd en zij hebben geen gebrek aan handen, gelijk ik weldra zal doen blijken.

Het getal der varkens was ook eene zaak die onze verwondering wekte. Zij waren waarschijnlijk niet zoo schaarsch als wij ons verbeeldden, toen wij ons te vooren hier bevonden; zij wilden toen geene van dezelve missen en hadden die daarom buiten ons gezigt gevoerd. Dit zij zoo het wil, wij kreegen 'er nu niet alleen zoo veele als wij gedurende ons verblijf aldaar konden verteeren, maar ook enige om mede naar zee te neemen.

Toen ik laatst hier was, vattede ik een vrij ongunstig denkbeeld op van OTOOS talenten. De verbeteringen, die zedert in het eiland gemaakt waren, overtuigden mij van mijne dwaaling, en deeden mij zien dat hij een man van verstand zijn moet. Het is egter ook waar dat hij enige verstandige oordeelkundige mannen bij zig heeft, die, naar ik geloof, veel deel in de regeering hebben. Wij weeten wel niet hoe verre zijne macht als Koning zig uitstrekke, noch hoe verre hij over de hulp van de andere opperhoofden konne beschikken, of hoe verre hij door hen kan te-

gen-

gengeſprooken worden. Het zou egter ſchijnen dat alle hebben medegewerkt om het eiland tot zijnen tegenswoordigen bloeienden ſtaat te brengen. Wij kunnen niet twijfelen of daar zijn verdeeldheden onder de Grooten van dit land, zoo wel als in de meeste andere landen; want waarom zou de Koning ons anders gezegd hebben dat de Admiraal TOWHA en POATATOU zijne vrienden niet waren? Zij waren twee bevelvoerende opperhoofden, en hij moet naijverig op hen geweest zijn wegens hunne groote macht, want hij ſcheen bij alle gelegenheden te zoeken hen in zijn belang te krijgen. Wij hadden reden om te denken dat zij verre het grootst getal vaartuigen en manſchappen op de been bragten, om tegens *Eimeo* te gaan, en dat zij twee van de bevelhebbers op deezen togt zouden zijn, die, naar men ons zeide, vijf dagen na ons vertrek voortgang zou hebben. WAHEATOUA, Koning van *Tiarabou*, zou eene vloot zenden om haar bij die van OTOO te voegen, ten einde hem te helpen om het opperhoofd van *Eimeo* tot gehoorzaamheid te dwingen. Ik meen dat men ons zeide dat die jonge Vorst een van de bevelhebbers was. Men zou onderſtellen dat een zoo klein eiland als *Eimeo* niet ligt zoude ondernoomen hebben de vereenigde macht van deeze twee rijken het hoofd te bieden, maar dat het zoude getracht hebben de zaaken bij onderhandeling te

ſchikken. Egter hoorden wij daar niet van; elk ſprak integendeel van niets dan van vegten. TOWHA zeide ons meer dan eens dat hij daar zijn' dood zoude vinden, 't welk enigzins toont dat hij daaraan dagt. OEDIDEE zeide mij dat de ſlagter zee zou geleverd worden, in welk geval de andere eene bijna even ſterke vloot moesten hebben, zoo niet even zoo ſterk, als die, welke tegens hen kwam, hetwelk mij niet waarſchijnlijk voorkwam. Het was daarom waarſchijnlijker dat zij aan land verweerender wijze zouden te werk gaan, gelijk men ons zeide dat zij, omtrent vijf of zes jaaren geleden, gedaan hadden, toen zij door het volk van *Tiarabou* aangevallen wierden, dat zij afſloegen. Vijf hooge bevelhebbers zouden op deezen togt het bevel voeren, van welke OTOO een was, en, zoo zij hen in orde opnoemden, volgens den rang, dien zij bekleedden, was OTOO ſlechts de derde in rang. Dit ſchijnt waarſchijnlijk genoeg, alzoo hij, nog maar een jong man zijnde, niet genoeg ondervinding kon hebben om zulk eenen togt te beſtieren, waarin de grootſte bekwaamheid en het ſnedigſt oordeel ſcheen vereischt te worden.

Ik beken dat ik gaerne vijf dagen langer zoude vertoefd hebben, zoo ik verzeekerd geweest ware dat de togt alsdan voortgang zoude gehad hebben; maar het ſcheen eerder dat zij ons eerst wilden laaten vertrekken; men had ons doorgaans ge-

gezegd dat hij over tien maanen zou voortgaan en het was niet voor den avond voor wij vertrokken dat OTOO en TOWNA ons bekend maakten dat hij, vijf dagen na wij vertrokken zouden zijn, zoude ondernoomen worden, als of die tijd vereischt wierde om alles gereed te maaken; want, terwijl wij daar lagen, wierd een groot gedeelte van hunnen tijd en hunne aandacht aan ons besteed. Ik had opgemerkt dat OTOO en de andere opperhoofden, verscheiden dagen voor wij afzeilden, opgehouden hadden mijne hulp te verzoeken, gelijk zij in het eerst aanhoudend deeden, tot ik OTOO verzeekerde dat, zoo zij hunne vloot bij tijds gereed hadden, ik met hun naar *Eimeo* zoude zeilen; daarna hoorde ik 'er niet meer van. Waarschijnlijk hadden zij de zaak in overweeging genoomen en beslooten dat het veiliger voor hun was zonder ons te gaan, wel weetende dat het in mijne macht zoude zijn de overwinning te geeven aan wien ik wilde, en dat ik, op zijn best genoomen, de eene of andere gewoonte, waaraan zij gehecht waren, zoude dwarsboomen, of met den buit gaan strijken. Doch welke redenen zij 'er ook voor hadden, het is zeeker dat zij wilden dat wij eerst vertrokken waren voor zij iets ondernamen. Dus waren wij beroofd van de gelegenheid van de geheele vloot daartoe uitgerust te zien, en misschien van getuigen van eenen zee-

ſlag te zijn en daardoor enige kennis te erlangen van hunne wijze van vegten.

Ik kon nooit te weeten koomen welk getal vaartuigen op deezen togt zoude uitgaan. Wij wisten van geen grooter getal dan twee honderd en tien, behalven kleiner kanos, die voor transport-ſchepen moesten dienen enz. en de vloot van *Tiarabou*, welker ſterkte wij nimmer te weeten kwamen. Ook konden wij nooit verneemen welk aantal manſchappen 'er vereischt wierd om deeze vloot te bemannen, en zoo dikwerf ik zulks vroeg, was het antwoord *warou*, *warou*, *warou te Tata*, dat is, veel, veel, veel, manſchappen, als of het getal hunne telkonst verre te boven ging. Zoo wij voor elke oorlogskano veertig mannen rekenen en vier voor elke van de andere, dat eene maatige berekening ſchijnt, zal het getal negen duizend mannen bedraagen; een verbaazend aantal om in vier diſtricten op de been gebragt te worden! en eene derzelve, namelijk *Matavai*, rustede geen vierde gedeelte van zijne vloot uit. De vloot van *Tiarabou* is onder deeze berekening niet begrepen, en verſcheiden andere diſtricten konden ook wapenen, waarvan wij niets wisten. Ik geloof egter dat het geheel eiland bij deeze gelegenheid niet wapende, want wij zagen te *Oparree* geene de minſte toebereidzelen maaken. Uit hetgeen wij zagen

gen en konden verneemen ben ik vast van gedagten dat het opperhoofd of de opperhoofden van elk diſtrict het opzigt hadden over het uitrusten der vloot, tot dat diſtrict behoorende; maar als zij uitgerust zijn, moeten zij door den Koning geſchouwen en goedgekeurd worden. Op deeze wijze kent hij den ſtaat van het geheel, voor zij verzamelen om dienst te gaan doen.

Ik heb reeds aangemerkt dat het getal oorlogskanos, tot *Attahouroo* en *Ahopata* behorende, honderd en zestig was, het getal van die van *Tettaha* veertig, en dat van die van *Matavai* tien, en dat dit diſtrict geen vierde van hun getal uitrustede. Als men onderſtelt dat elk diſtrict in het eiland, van welke 'er drie en veertig zijn, hetzelfde daantal oorlogs-kanos konde in zee brengen en uitrusten als *Tettaha*, zal men door deeze berekening bevinden dat het geheel eiland een duizend zeven honderd en twintig oorlogs-kanos in zee kan brengen en uitrusten en met agt en zestig duizend weerbaare manſchappen kan bemannen, veertig mannen voor elke kano gerekend. En alzoo deeze niet meer dan een derde der zielen van beiden de kunnen, de kinderen mede gerekend, kunnen bedraagen, kan het geheel eiland niet minder bevatten dan twee honderd en vier duizend inwooneren, een getal, dat in den eerſten opſlag mijn geloof te boven gong; doch, als ik dagt aan de groote drommen volks, die zig,

overal daar wij kwamen, vertoonden, was ik overtuigd dat deeze berekening niet veel te groot, zoo al te sterk, was. Daar kan geen grooter bewijs zijn van de rijkheid en vrugtbaarheid van *Otahiti* (dat geene veertig mijlen in omtrek groot is) dan dat het zulk een groot getal inwooneren kan onderhouden (6).

Dit eiland maakte voorheen maar een rijk uit; hoe lang het in twee verdeeld zij geweest, kan ik niet zeggen; maar ik geloof niet lang. De Koningen van *Tiarabou* zijn een tak van het geslacht van die van *Opourearou*; thans zijn de twee Koningen nabestaanden, en ik geloof dat de eerste emigzinra van den laatsten afhenglijk is. OTOO voert den titel van *Earee de hie* of van het gansche eiland, en men heeft ons gezegd dat WAHEATOUA, de Koning van *Tiarabou*, zig voor hem moest ontdekken, zoo wel als de gemeenste van zijne onderdaanen. Deeze hulde is men aan OTOO verschuldigd als *Earee de hie* van het eiland, aan TAREVATOU, zijnen broeder, en zijne tweede zuster, aan den eenen als erfgenaam en aan den anderen als waarschijnlijken erfgenaam; zijne oudste zuster, die getrouwd is, heeft geen recht op deeze hulde.

De *Eewas* en *Whannos* hebben wij zig somtijds zien dekken voor den Koning, doch of het uit beleefdheid dan uit hoofde van hun ampt was, konden wij nooit te weeten koomen. Deeze man-

mannen, welke de voornaamste bij den persoon des Konings zijn, en zijne hofhouding uitmaken, zijn gemeenlijk, zoo niet altijd, zijne nabestaanden. TEE, van welken ik zoo dikwerf gesprooken heb, was een van hun. Men heeft ons gezegd dat de *Eowas*, die de eerste in rang zijn, hem op hunne beurt opwagten, een zeker getal elken dag, dat ons dezelve kamerheeren deed noemen; doch of dit wezenlijk zoo ware, kan ik niet zeggen. Wij vonden TEE zelden afwezig; ook was zijne tegenwoordigheid noodzaaklijk, vermits hij best in staat was de zaaken tusschen ons en hen te behandelen, waartoe men hem altoos gebruikte, en hij voerde het, zoo wij reden hebben om te gelooven, tot genoegen van beiden partijen uit.

Het is jammer dat wij deeze regeering slechts oppervlakkig kennen; want van derzelver onderverdeelingen, klassen of orden van derzelver zaamenstellende deelen, hoe zij ingericht, of op welke wijze zij met malkanderen verbonden zijn, zoo dat zij een staatkundig lighaam vormen, weeten wij maar weinig. Wij zijn egter zeeker dat het eene soort van leenroerige regeeringsform is, en, zoo wij mogen oordeelen uit hetgeen wij gezien hebben, heeft zij genoegzaame vastigheid en is geenzints slegt te zaamengesteld.

De *Eowas* en *Whannos* eeten altijd met den Koning; ik weet ook niet of iemand behalven

de *Toutous* van dit voorrecht zij uitgeſloten; want wat de vrouwen belangt, daar is geen twijfel aan, want zij eeten nooit met de mannen, hoe hoog haar rang ook zijn moge.

Niettegenſtaande deeze koninglijke inrigting, was 'er egter weinig aan OTOOS perſoon of hof, aan hetwelk een vreemdeling den Koning van den onderdaan konde onderſcheiden. Zelden zag ik hem anders gekleed dan met een gemeen ſtuk doek, om zijne lenderen gewonden, zoo dat hij alle onnodige pragt ſcheen te vermijden en zig zelfs eenvoudiger kleedde dan iemand van de *Earees*. Ik heb hem zien roeijen, in het koomen naar, of wederkeeren van het ſchip, te gelijk met de overige roeijers, en zelfs terwijl enige van zijne *Toutous* het zaten aan te kijken. Alle hebben vrijen toegang tot hem en ſpreeken hem aan daar zij hem zien, zonder de minſte omſtandigheid; dusdanig is de ongedwongen vrijheid welke iedereen op dit gelukkig eiland geniet. Ik heb reeds aangemerkt dat de opperhoofden van deeze eilanden bij het gros van het volk meer bemind dan gevreesd zijn. Mogen wij hieruit niet beſluiten dat de regeering zagt en rechtvaerdig is?

Wij hebben gezegd dat WAHEATOUA van *Tiarabou* aan OTOO bevriend is. Hetzelfde kan men zeggen van de opperhoofden van *Eimeo*, *Tapamannoo*, *Huaheine*, *Ulietea*, *Otaha* en *Bolabola*;

labola; want zij zijn alle van het koninglijk geſlacht van *Otahiti*. Het is eene regel onder de *Earees* en andere van hoogen rang zig nooit door huwelijk te vermengen met de *Tatous* of andere van minderen rang. Waarſchijnlijk is deeze gewoonte eene groote aanleiding tot het inſtellen van de maatſchappijen, *Areeoies* genaamd. Het is zeeker dat deeze maatſchappijen den aanwas van de hoogere klaſſe des volks, waaruit zij beſtaan, en die zig in het geheel met de laagere klaſſe of *Toutous* niet bemoeijen, ſterk ſluiten; want ik heb nooit gehoord dat een van deeze een *Earreoy* was. Ook heb ik nooit gehoord dat een *Toutou* in het leven boven den rang, waarin hij geboren was, konde rijzen.

Ik heb bij gelegenheid melding gemaakt van de buitengewoone graagte, welke het volk van *Otahiti* voor roode vederen toonde. Zij noemden dezelve *Oora* en zij zijn hier zoo kostbaar als juweelen in Europa, bijzonderlijk die, welke zij *Ooravine* noemen, en die op den kop van de groene papegaai groeijen; alle roode vederen zijn wel in achting, maar geene zoo als deeze, en zij weeten de eene ſoort zeer wel van de andere te onderſcheiden. Veele van ons volk tragteden hen te bedriegen, door andere vederen te verwen, maar ik heb nooit gehoord dat het iemand gelukt zij. Deeze vederen binden zij aan kleine boſſen van agt of tien, en maaken dezelve vaſt aan

het eind van een touwtjen, omtrent drie of vier duimen lang, van de ſterke buitenſte vezelen van de kokosnoot gemaakt, en zoo ſtijf gevlogten, dat het als een ijzerdraad is, hetwelk dan tot een handvat van de bos dient. Dus opgemaakt zijnde, worden zij gebruikt als zinnebeelden van de *Eatuas* of Godheden, in alle hunne godsdienſtige plegtigheden. Dikwijls heb ik hen eene van deeze bosſen, en ſomtijds ſlechts twee of drie vederen, tuſſchen den voorſten vinger en den duim zien houden, en dan een gebed opzeggen, van hetwelk ik geen woord verſtaan kon. Al wie naar dit eiland koomt zal wel doen zig van roode vederen, de fraaiſte en kleinſte die te krijgen zijn, te voorzien. Men moet ook eenen goeden voorraad van groote en kleine bijltjens, groote ſpijkers, meſſen, ſpiegeltjens, glazen-koraalen en diergelijke medeneemen. Lakens en hemden zijn ook zeer gezogt, bijzonderlijk bij de juffers, gelijk veele van onze officieren bij ondervinding wisten.

De twee geiten, welke kapitein FURNEAUX, toen wij hunne hier waren, TOOO ſchonk, ſcheenen wel te zullen beantwoorden aan het oogmerk, waartoe zij aan land gebragt waren. De geit had kort daarop twee jongen geworpen, zijnde beiden geitjens, die nu reeds zoo groot waren, dat zij welhaast weder konden voortteelen, en de oude geit was weder met jong. Het volk was 'er zeer blij-

blijde mede, en zij ſchenen het ook zeer wel te hebben, want zij zagen 'er uitmeemend wel uit. Wij mogen dan met grond hoopen dat dit volk, binnen korte jaaren, enige voor hunne nabuuren zal kunnen misſen, en dat zij zig, dus doende, met den tijd over alle de eilanden in deezen oceaan zullen verbreiden. De ſchaapen, die wij 'er gelaaten hadden, ſtierven kort daarop, uitgezonderd een, 't welk wij vernamen dat nog in het leven was. Wij hebben hen ook van katten voorzien; wij hebben 'er niet minder dan twintig op dit eiland weggegeeven, behalven die, welke op *Uliətea* en *Huaheine* gelaaten wierden.

✦ ✦ ✦
✦ ✦
✦

VIER-

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst van het Schip aan het Eiland Huaheine. ***Togt in het eiland. Verschillende voorvallen aldaar.***

(1). Den vijftienden Mey, ten een uur na den middag, ankerden wij in den noordlijken mond van de haven *O'Wharre* aan het eiland *Huaheine*, zetteden de sloepen over boord, wonden het schip naar eene goede ankerplaats, en vertuiden met het daags-anker en werp-anker, geene kabels lengte van den wal. Terwijl wij hier mede bezig waren, kwamen verscheiden van de inboorlingen ons een bezoek geeven, onder welke de oude OREE, het opperhoofd, was, die een varken en enigen anderen voorraad medebragt, die hij mij met de gewoone plegtigheden aanbood.

Des anderen daags 's morgens begonnen de inboorlingen ons vrugten te brengen. Ik gaf OREE dien dag een tegenbezoek, en deed hem mijne geschenken, onder welke roode vederen waren. Hij nam twee of drie vederen in zijne regterhand, dezelve tusschen den voorsten vinger en den duim in de hoogte houdende, en sprak een gebed uit, naar ik verstond, op welk egter de omstanders

ders weinig acht sloegen. Kort daarop wierden 'er twee varkens in mijne sloep gebragt, en hij, en verscheiden zijner vrienden kwamen aan boord en aten bij ons. Na het middagmaal gaf OREE mij te kennen welke dingen hem en zijnen vrienden de aangenaamste zouden zijn, die hoofdzaaklijk in bijlen en spijkers bestonden. Ik gaf hem dan ook hetgeen hij vroeg, en verzogt hem dat hij het onder de andere zoude uitdeelen, hetgeen hij deed, naar het scheen tot genoegen van een' ieder. Een jongen van omtrent tien of elf jaaren, zijn zoon of kleinzoon, scheen de aanmerklijkste persoon te zijn, en kreeg ook het grootste deel (2).

Na de uitdeeling geschied was, keerden zij alle naar land. Terwijl de Heer FORSTER en zijn gezelschap in het land aan het zoeken van planten was, wierd zijn knegt, een zwak man, door vijf of zes kaerels omsingeld, die hem schoon uitgekleed zouden hebben, zoo 'er niet op dat tijdstip iemand van het gezelschap tot zijne hulp ware toegeschoten, waarop zij zig wegpakten met een bijltjen, dat zij hem afgenoomen hadden.

Den volgenden dag gong ik naar land naar het opperhoofd, om over het begaan geweld te klaagen, maar hij was niet in de nabuurschap. In den agtermiddag aan wal zijnde, kwam 'er iemand mij zeggen dat OREE mij zien wilde. Ik gong

met

met den man mede, en wierd in een groot huis gebragt, daar het opperhoofd en verſcheiden andere perſoonen van rang in raadsvergadering zaten, voor zoo veel ik verſtaan kon. Na dat ik gezeten was en 'er enige geſprekken onder hen gevoerd waren, deed OREE eene redenvoering en wierd door eene andere beantwoord. Ik verſtond niets meer van eene van beiden, dan even zoo veel om te weeten dat het den diefſtal betrof, die daags te vooren begaan was. Toen begon het opperhoofd mij te verzeekeren dat noch hij, noch iemand daar tegenswoordig (die de voornaamſte hoofden uit den omtrek waren) 'er de hand in gehad hadden, en hij verzogt mij alle degeene, die 'er handdaadig aan waren, met de ſhaphaanen te dooden. Ik verzeekerde hem dat ik overtuigd was dat noch hij, noch die daar tegenswoordig waren in het geheel in de zaak betrokken waren, en dat ik met dieven, of andere, die aan diergelijke misdaaden ſchuldig waren, zoude handelen gelijk hij begeerde. Toen ik vroeg waar de dieven waren, en verzogt dat zij mij hen brengen zouden, opdat ik met hun handelen zoude gelijk hij gezegd had, antwoordde hij dat zij naar het gebergte gevlugt waren, en dat hij hen niet krijgen konde. Of dit de waarheid ware dan niet, zal ik niet op mij neemen te beſlisſen. Ik wist wel dat ik hen door zagte middelen niet

zou

zou doen overleveren, en ik had geen voorneemen andere te beproeven. Dus bleef de zaak ſteeken en de vergadering ſtond op.

In den avond gongen enige van onze heeren naar de vertooning van een tooneelſpel. Het ſtuk verbeeldde een meisjen, dat met ons van *Otahiti* vlugtede, hetwelk enigermaate de waarheid was, alzoo eene jonge vrouw bij ons aan boord was gekoomen, om mede naar *Ulietea* overteſteeken; zij was juist tegenswoordig bij het vertoonen van haar eigen geval, dat haar zoo ſterk aandeed, dat onze heeren veel moeite hadden om haar overtehaalen het ſtuk ten einde te zien, of zig van traanen te onthouden, terwijl het geſpeeld wierd. Het ſpel beſloot met het onthaal, dat zij onderſteld wierd van haare vrienden bij haare terugkomst te ontvangen en dat niet zeer gunſtig was. Dit volk kan in hunne ſchouwſpelen kleine ſtukjens voor de vuist vertoonen, als zij 'er gelegenheid toe zien. Kan men dan niet met reden onderſtellen dat het tot beſchimping van het meisjen geſpeeld wierd, om andere afteſchrikken van haare voetſtappen te volgen?

In den morgen van den agttienden kwam OREE aan boord met een geſchenk van vrugten, bleef bij ons het middagmaal houden, en verzogt in den agtermiddag dat hij enige ſtukken geſchut met ſcherp mogt zien afſteeken, waarin ik bewilligde. De reden van dit verzoek was dat hij van ORE-

DEE

DEE en van onze Otahitiſche reisgenooten gehoord had dat wij zulks aan hun eiland gedaan hadden. Het opperhoofd wilde dat wij op de bergen zouden ſchieten; maar dit keurde ik niet goed, uit vrees dat de kogels zoo verre niet reiken en ſchade doen zouden. Derzelver uitwerking kon ook beter in het water gezien worden. Enige onder-officiers, die verlof hadden om, tot hun vermaak, het land in te gaan, namen enige van de inboorlingen met zig, om hunne gidſen te zijn en om hunne zakken met ſpijkers, bijltjens enz., het gereed geld, waarmede wij handel dreeven, te draagen, en met welke de kaerels op de volgende listige wijze doorgingen. Die heeren hadden twee ſnaphaanen bij zig, om vogelen te ſchieten. Na dat 'er eene regen-bui gevallen was, weezen hunne gidſen hun enige vogelen, om die te ſchieten. Een van de ſnaphaanen ketſte verſcheiden maalen en de ander wierd gelost, waarop de gidſen, ziende dat zij van geenen van beiden iets te vreezen hadden, wegliepen, laatende de heeren hen met zoo veel verwondering nakijken, dat geen van hun tegenswoordigheid van geest had om hen te vervolgen (3).

Den twintigſten, des morgens vroeg, gongen drie van de officieren uit ſchieten, enigzints tegens mijn zin, alzoo ik bevond dat de inboorlingen, ten minſten enige hunner, geduurig op alle gelegenheden loerden, om kleine rond zwer-

vende

vende benden van ons te besteelen, en 'er dagelijks stouter op wierden. Omtrent drie uuren in den namiddag kreeg ik bericht dat zij gegrepen en van alles wat zij bij zig hadden beroofd waren. Hierop gong ik onmiddelijk naar land met het volk van eene sloep, van den Heer FORSTER verzeld, en nam bezit van een groot huis met alle de goederen, die 'er in waren, en twee opperhoofden, welke zig in hetzelve bevonden; maar dit verrigteden wij op eene wijze dat zij naauwlijks wisten wat wij deeden, alzoo wij het volk daaromtrent niet wilden ontrusten. In deezen staat bleef ik, tot ik hoorde dat de officiers behouden terug waren en alles weder gekregen hadden; toen verliet ik het huis, waarop alles wat 'er in was 'er uit gedragen wierd. Toen ik aan boord kwam, verhaalden de officiers zelve mij de geheele zaak. Zij hadden de inboorlingen enigzins beledigd, en deeze hadden hunne snaphaanen gegrepen, waarop zij aan het worstelen geraakt waren; enige opperhoofden waren tusschen beiden gekoomen, hadden de officieren uit het gedrang gehaald, en alles wat hun ontnoomen was terug doen geeven. (4) Dit geschiedde op eene plaats daar men ons te vooren gezegd had dat zig volk ophield, 't welk zig tot eene bende gevormd had, met voorneemen van alle, welke dien weg henen zouden koomen, te berooven.

Uit hetgeen volgde zou ſchijnen dat het opperhoofd dit niet konde voorkoomen, of deeze herhaalde beledigingen niet konde ſtuiten. Ik zag hem deezen avond niet, alzoo hij niet in de nabuurſchap gekoomen was, toen ik aan boord ging; maar ik hoorde van ODIDEE dat hij kort daarna verſchenen was, en dat hij zoo bedroefd was geweest over hetgeen 'er gebeurd was, dat hij geſchreid had.

Den een en twintigſten brak de dag natuwlijks aan, of wij zagen meer dan zestig kanos met volle zeilen de haven uit koomen, die naar *Ulietea* overſtaken. Toen wij naar de reden vroegen, zeide men ons dat het volk in dezelve *Eareoiers* was, die hunne broederen op de nabuurige eilanden gingen bezoeken. Men kan deeze menſchen bijna vergelijken bij de Vrije Metſelaars; zij zeiden ons dat zij elkanderen bijſtaan, als het nood is; zij ſchijnen gewoonten onder zig te hebben, die zij niet willen, noch kunnen verklaaren. ODIDEE zeide ons dat hij een derzelve was. TUPIA was 'er ook onder; en egter ben ik niet in ſtaat geweest van denen van hun enig duidlijk denkbeeld van dit volk te verkrijgen. ODIDEE ontkende dat de kinderen, die zij bij hunne minnareſſen krijgen, ter dood gebragt worden, gelijk wij van TUPIA en andere gehoord hadden. Ik heb enige geſprekken met

OMAI

DAS over dat onderwerp gehad en bevonden dat hij alles wat 'er in de beschrijving van mijne eerste reis van gezegd is bevestigde.

ORONINA, die gemeenlijk aan land sliep, kwam weder aan boord met eene boodschap van DREE, die mij liet verzoeken dat ik aan land zou komen met eene bende van twee en twintig mannen, om met hem de roovers te gaan kastijden. De boodschapper bragt, om zijn geheugen te gemoet te komen, twee en twintig stukjens van bladeren mede, eene gewoonte, die bij hen plaats heeft. Toen ik deeze buitengewoone boodschap ontving, ging ik naar het opperhoofd, om nauwkeuriger onderrigting van hem te erlangen, en alles, wat ik van hem vernemen kon was dat deeze knaapen eene soort van bandieten waren, die zig tot eene bende gevormd hadden, met voorneemen van ons volk, waar zij het zouden vinden, te berooven, en dat zij zig thans tot dat oogmerk gewapend hadden, waarom hij wilde dat ik met hem zoude gaan, om hen te straffen. Ik zeide hem dat zij, zoo ik mede ging, naar het gebergte zouden vlugten; maar hij antwoordde dat zij voorneemens waren ons te bevegten, waarom hij verzogt dat ik hen en hun huis vernielen wilde; maar dat ik die in de nabuurschap wilde spaaren, gelijk ook de kanoa en de *Whenooa*. Om deeze te beveiligen, bood hij mij eene big aan, als een zoen-offer voor den *Whenooa*. Zij was

te klein om tot iets anders dan eene plegtigheid van deezen aart bestemd te zijn. Dit verstandig oud opperhoofd kon zien (daar geen van de andere misschien ooit aan dagt) dat alles in den omtrek in onze macht was, en daarom droeg hij zorg het op deeze wijze te beveiligen, die ik onderstel dat bij hen van kragt is. Toen ik weder aan boord kwam, nam ik het verzoek van dit Opperhoofd in overweeging, dat over het geheel zeer buitengemeen scheen. Ik besloot egter te gaan, opdat deeze knaapen niet door onze weigering aangemoedigd zouden worden om grooter daaden van geweld te pleegen; en, alzoo hun gedrag weldra op *Ulietea* bekend zoude worden, daar ik vervolgens naar toe meende te gaan, zou misschien het volk aldaar aangemoedigd worden om ons op dezelfde wijze te behandelen, of nog erger, alzoo zij talrijker waren. Ik landde dan met agt mannen, de officieren, den Heer FORSTER en enige andere van de heeren medegerekend. Het opperhoofd voegde zig met enige weinige manschappen bij ons en wij begonnen onzen togt, tot het opspeuren van de bandieten, in goede orde. Terwijl wij voorttrokken, groeide de bende van het Opperhoofd als een sneeuwbal aan. OEDIDEE, die bij ons was, begon ontrust te worden, naardien hij aanmerkte dat verscheiden van het volk, dat bij ons was, van de partij van diegeene zelve waren, tegens welke

wij

wij trokken, en ons ten laatſten zeide dat zij ons ſlechts naar eene plaats bragten, daar zij ons met voordeel konden aanvallen. Of hierin enige waarheid ware, dan of het enkel uit ORDIDES vrees voortkwame, wil ik niet beſliſſen. Hij was egter de eenigſte, in wien wij vertrouwen konden ſtellen, en wij regelden onze beweeging volgens het naricht, dat hij ons gegeeven had. Na dat zij enige Engelſche mijlen waren voortgetrokken, kreegen wij bericht dat het volk, dat wij vervolgden, in het gebergte gevlugt was; maar ik geloof dat dit niet geſchiedde voor ik het Opperhoofd verklaard had dat ik niet verder gaan wilde; want wij waren toen op het punt van door eene diepe valei te trekken, ter wederzijde met ſteile rotſen bezoomd, daar enige weinige manſchappen, enkel met ſteenen gewapend, onzen terugtogt moeijelijk zoude hebben kunnen maaken, zoo hun voorneemen zoodanig was als ORDIDES had opgegeeven en waarbij hij bleef volharden. Tot het beſluit gekoomen zijnde van om te keeren, trokken wij terug in dezelfde orde als wij gekoomen waren, en zagen op verſcheiden plaatſen volk, dat ons gevolgd was, van het hangen der bergen afkoomen, met hunne wapenen in de handen, welke zij terſtond aflegden, en in de ſtruiken verſtaken, toen zij zagen dat zij door ons ontdekt waren. Dit ſcheen te bewijzen dat 'er enige grond moest geweest zijn voor hetgeen ORDIDES

gezegd had; maar ik kan niet denken dat het opperhoofd zulk een voorneemen hadde, wat dan ook het oogmerk van het volk moge geweest zijn. Op onzen terugtogt hielden wij op eene voeglijke plaats stil, om ons te ververschen. Ik beval het volk ons enige kokosnooten te brengen, dat zij onmiddelijk deeden. En ik geloof indedaad dat veele ons thans weg, en aan boord wenschten, want, schoon 'er geen stap gedaan wierd, die hun in het minst ongerust behoefde te maaken, waren zij egter in schrik. Twee Opperhoofden bragten elk eene bigge, eenen hond en enige jonge plataan-boomen, de gewoone zoen-offers, en booden mij dezelve, een voor een, met de daarbij behoorende plegtigheden, aan. Een ander bragt een zeer zwaar varken, met welk hij ons naar het schip volgde. Hierna vervorderden wij onzen weg naar de landingplaats, daar ik verscheiden losbrandingen liet doen, om de inboorlingen te overtuigen dat wij in staat waren een gestadig vuur aan den gang te houden. Dit gedaan zijnde, gongen wij alle weder te scheep en voeren naar boord; kort daarop volgde het opperhoofd en bragt eenen voorraad van vrugten met zig, terwijl hij zig met ons aan den maaltijd zettede. Wij hadden naauwlijks gegeeten, of daar wierden ons door andere nog meer vrugten gebragt en twee varkens, zoo dat wij misschien door dit togtjen meer opdeeden dan door alle de ge-

geſchenken, die wij hun gedaan hadden. Het verontruſtte hen voorzeeker enigzins zulk eenen ſterken troep volks het land in te zien trekken, en zij verkreegen denklijk betere gedagten van ſchietgeweer dan zij te vooren gehad hadden; want ik geloof dat zij ſlechts een oppervlakkig of liever een verachtlijk denkbeeld van ſnaphaanen in het algemeen voedden, alzoo zij nooit een gewear hadden zien afſchieten dan tegens vogelen en diergelijke, door het volk, dat gewoon was door het land te zwerven, en van welke de meeste, maar zeer maatige ſchieters zijnde, gemeenlijk twee ſchooten van de drie misten, terwijl hunne ſnaphaanen dikwijls ketſten en zij langzaam in het laaden waren. Dit alles hadden zij zeer wel opgemerkt, en zij beſlooten 'er uit, gelijk zij wel mogten doen, dat vuur-wapenen geene zoo verſchriklijke dingen waren als men hen geleerd had te gelooven (5).

Toen de opperhoofden in den avond afſcheid namen, beloofden zij ons den volgenden dag eenen zeer grooten voorraad van levensmiddelen te zullen brengen. Omtrent de vrugten hielden zij hun woord, maar van varkens, die wij meest nodig hadden, bragten zij veel minder dan wij verwagt hadden. In den agtermiddag naar boord gaande, kwam ik juist toen het opperhoofd zig aan zijnen maaltijd zette. Ik kan niet zeggen welke de rede ware dat hij zoo laat gong eeten.

Zoo dra hij gezeten was, begonnen verſchelden van zijn volk den peper-wortel te kaauwen; omtrent eene pint van het vogt, zonder enig ander mengzel, was de eerſte ſchotel en wierd in eenen oogenblik opgeſlurpt. Men bood mij ook een beker vol aan, maar ik had aan de wijze van het te brouwen genoeg. OEDIDEE was zoo vies niet, maar nam aan hetgeen ik weigerde. Hier op wiesch het opperhoofd zig den mond met kokosnooten-water; toen at hij *repe*, plataanen en *mahee*, van elke geen weinigjen, en eindigde zijnen maaltijd met het eeten, of liever drinken, van omtrent drie pinten *popoie*, dat van broodvrugt, plataanen, *mahee* enz. gemaakt wordt, welke te zaamen geklopt en met water verdund wierden, tot het van de dikte van eene vlade was. Dit was buiten zijn huis in de open lucht; want onderwijl wierd 'er van binnen een ſpel vertoond, gelijk bijna elken dag daaromtrent geſchiedde, maar zij wierden zoo ellendig geſpeeld, dat ik 'er nooit bij kwam. Ik merkte op dat, na dat het ſap uit den gekaauwden peperwortel voor het opperhoofd gedrukt was, de vezelen zorgvuldig opgeraapt, en door eenen van zijne bedienden weggenoomen wierden. Toen ik vroeg wat hij 'er mede meende te doen, zeide men mij dat hij 'er water op zoude gieten en het weder zoude perſen. Dus meende hij (als ik het zoo noemen mag) dun bier te maaken (6).

Den

Den drie en twintigſten was de wind oostlijk, gelijk hij aanhoudend geweest was zedert wij *Otahiti* hadden verlaaten. Vroeg in den morgen maakten wij de touwen los, en ten agt uuren ligteden wij het anker en liepen in zee. Het goede oude opperhoofd was de laatſte man die het ſchip verliet. Bij het ſcheiden zeide ik hem dat wij elkanderen niet weder zouden zien, waarop hij ſchreide en zeide: *Laat uwe kinderen hier koomen, wij zullen hen wel behandelen.* OREE is een goed man, in den uitgeſtrektſten zin van het woord; maar veele van het volk zijn verre van deezen lof te verdienen, en ſchijnen hun voordeel te doen met zijne hooge jaaren, terwijl TERADERRE zijn kleinzoon nog maar een jongen is. De zagte behandeling, welke het volk van dit eiland altoos van mij ontvangen had, en de zorglooze en onvoorzigtige wijze, waarop veele van ons volk in het land rond gezworven hadden, uit een verkeerd denkbeeld dat vuur-wapenen hen onoverwinnelijk maakten, moedigden veele op *Huaheine* aan om daaden van geweld te pleegen, welke niemand op *Otahiti* ooit durfde onderneemen.

Geduurende ons verblijf alhier kreegen wij broodvrugt, kokosnooten enz. meer dan wij verteeren konden, maar op verre na geene varkens genoeg om onze dagelijkſe verteering goed te maaken, en egter ſcheenen zij op het eiland niet ſchaarsch te zijn. Ik moet egter bekennen dat

het groot getal, dat wij mede namen, toen wij laatst hier waren, dezelve zeer moet gedund, en tegelijk het eiland van onze waaren voorzien hebben; ook hadden wij nu gebrek aan een genoegzaamen voorraad van koopgoederen, want hetgeen wij medegebragt hadden was bijna uitgeput, en de weinige roode vederen, die wij nog overig hadden, waren hier slechts van weinige waarde, vergeleeken bij de achting, waarin zij op *Otahiti* waren. Dit noodzaakte mij om de smits aan het werk te zetten, om verschillende soorten van ijzer gereedschap, spijkers enz. te maaken, ten einde mij in staat te stellen om verversching op de andere eilanden te koopen en om mijn krediet en invloed onder de inboorlingen staande te houden.

VIJF.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Ulietea. *Onthaal, dat wij aldaar ontvingen. Voorvallen geduurende ons verblijf aan dat eiland. Toebereidzelen tot ons vertrek. Karakter van* OEDIDEE. *Algemeene aanmerkingen over deeze Eilanden.*

Zoo dra wij de haven uit waren, haalden wij de zeilen bij, en ſtaken over naar het Zuideind van *Ulietea*. OREE nam deeze gelegenheid waar om eenen man met eene boodſchap naar OPOONY te zenden. Alzoo 'er het overigen van den dag weinig wind was, was het donker voor wij de West zijde van het eiland bereikten, daar wij den nacht doorbragten. Dezelfde flaauwe veranderlijke wind bleef aanhouden tot den volgenden morgen ten tien uuren, wanneer de oostlijke paſſaat de overhand nam, en wij het waagden naar de haven op te laveeren, eerst eene ſloep vooruit zendende, die op eene ankerplaats in den mond moest gaan leggen. Na dat wij enige gangen gedaan hadden, kwamen wij voor het kanaal en met alle zeilen bij, en met den vaart, dien het ſchip gekregen had, zoo ſnel het loopen wilde, naar binnen ſtuurende, lieten wij het anker vallen en ſtreeken de zeilen. Op deeze wijze moet men de

mees-

meeste havenen aan lij van deeze eilanden binnen loopen, want de kanaalen zijn, over het algemeen, te eng om 'er in te laveeren. Wij lagen nu ten anker tusschen de twee punten van het rif, die den mond van de haven uitmaaken; elke punt was niet meer dan twee derden van eene kabel lengte van ons, en de zee brak 'er zoo hoog en zoo sterk op, dat het voor volk, dat minder met de plaats bekend was, verschriklijk zoude geweest zijn. Alle onze sloepen uit hebbende met ankers en dreggen, die terstond uitgeworpen wierden, wonden wij het schip behouden naar binnen, daar wij het anker voor den nacht lieten vallen. Terwijl dit werk verrigt wierd, kwamen mijn oude vriend OREO het opperhoofd, en verscheiden andere ons bezoeken. Het opperhoofd kwam niet ledig.

Des anderen daags wonden wij het schip op eene bekwaame ankerplaats, daar wij hen zoodanig vertuiden, dat wij alle de stranden rondom ons konden bestrijken. Ondertusschen gongen enige van ons naar wal, om het opperhoofd een bezoek te geeven, en de gewoone geschenken te brengen. Toen wij zijn huis intraden, ontmoeteden wij vier of vijf oude vrouwen, allerbitterst schreiende en kermende, en te zelfden tijd hunne hoofden snijdende met werktuigen van haaientanden gemaakt, tot het bloed in overvloed langs haare aangezigten en op haare schouderen droop.

Dat

Dat nog erger was, wij waren verpligt de omhelzingen van deeze oude hekſen te ondergaan, en wierden geheel met bloed beſmeerd. Deeze plegtigheid (want anders was het niet) over zijnde, gongen zij het huis uit, waschten zig, en kwamen terſtond daarop weder zoo vrolijk als iemand van het gezelſchap. Enigen tijd aldaar vertoefd, en het opperhoofd en zijnen vrienden mijn geſchenk overhandigd hebbende, bragt hij een varken en enige vrugten in mijne ſloep, en voer met ons naar boord, om het middagmaal bij ons te houden. In den agtermiddag hadden wij een groot aantal volks en kanos rondom ons, van verſchillende ſtreeken van het eiland. Zij namen alle hun verblijf in onze nabuurſchap, daar zij zig enige dagen lang bleeven vergasten. Wij vernamen dat de meeste hunner *Eareoys* waren (1).

Den zes en twintigſten zag de Heer FORSTER, aan land guande, om planten te zoeken, eene begraafplaats voor honden, die zij *Marai no te Odre* noemden; maar ik geloof dat men dit niet als eene van hunne gewoonten moete aanzien, omdat weinige honden hunnen natuurlijken dood ſterven, maar gemeenlijk, zoo niet altijd, geſlagt en gegeeten, of anders als eene offerhande aan de Goden geſchonken worden. Waarſchijnlijk zal dit een *Marai* of altaar zijn, waarop deeze ſoort van offerhanden geſchiedde, of misſchien is het eene gril van den eenen of anderen geweest,

weest, die zijnen geliefden hond op deeze wijze wilde begraaven hebben. Doch dit zij zoo het wil, ik kan egter niet denken dat het eene algemeene gewoonte van de natie zij, en, wat mij belange, ik heb nooit te vooren van zoo iets gehoord, of iets diergelijks gezien.

Den zeven en twintigsten, des morgens vroeg, kwam OREO, zijne vrouw, zoon, dogter en verscheiden van zijne vrienden ons een bezoek geeven, en bragten eenen goeden voorraad van allerleie ververschingen mede, terwijl wij anders nog weinig ontvangen hadden. Zij bleeven eeten, (2) waarna enige van ons ben naar land verzelden, daar wij vermaakt wierden met een tooneelspel, genaamd *Mididy Harnany*, hetwelk beteekent: *het kind koomt*. Het wierd besloten met de vertooning van eene vrouw, die in arbeid zat, dat gespeeld wierd door eene bende groote bruine mansperfoonen, een van welke eindelijk eenen grooten jongen van omtrent zes voeten hoogte ter waereld bragt, die over het tooneel rond liep, eene groote stroowis agter na sleepende, die aan een touw van zijn middel hong. (3) Ik had gelegenheid om dit spel op eenen anderen tijd nog eens te zien speelen, wanneer ik opmerkte dat, zoo dra zij den man, die het kind verbeeldde, gekregen hadden, zij hem den neus plat drukten. Hieruit begreep ik dat zij zulks hunnen kinderen ook doen, als zij geboren

ren worden, dat misschien de reden is waarom zij alle in het algemeen platte neuzen hebben. Dit gedeelte van het spel gaf ons, door zijne nieuwheid en de grappige wijze, waarop het gespeeld wierd, enig vermaak, en deed een luid gelach ontstaan, dat misschien de reden is waarom zij het daarna zoo dikwijls speelden. Doch dit, gelijk alle hunne andere stukken, kon ons maar eens vermaaken, bijzonderlijk omdat wij 'er niet veel van maaken konden, uit gebrek van meer van hunne taal te kennen (4).

Den negen en twintigsten bevonden wij dat 'er verscheiden dingen uit onze sloepen, die bij de boeien, omtrent honderd tagtig of twee honderd voeten van het schip, lagen, gestoolen waren. Zoo dra mij dit gezegd wierd, gong ik naar het opperhoofd, om hem zulks bekend te maaken. Ik bevond dat hij niet alleen wist dat zij gestoolen waren, maar ook door wie, en waar zij waren, en hij gong terstond met mij mede in de sloep, om dezelve op te speuren. Na dat wij een goed eind langs de kust gevaaren waren, naar den kant van het zuidlijk eind van het eiland, liet het opperhoofd ons landen nabij enige huizen, daar wij niet lang wagteden of alle de dingen wierden ons terug gebragt, behalven de ijzeren helmstok van de pinas, die men mij zeide dat nog verder was. Doch toen ik denzelven meende te vervolgen, vond ik het opperhoofd onwillig

lig

lig om verder te gaan, en hij ontſlipte mij met de daad en begaf zig het land in. Zonder hem wist ik dat ik niets doen konde. Het volk begon zig te ontrusten, toen het zag dat ik verder wilde gaan, waaruit ik beſloot dat de helmſtok ook buiten hun bereik was. Ik zond dan eenen van hun naar het opperhoofd, om hem te verzoeken terug te koomen. Hij kwam terug; wij gongen zitten, en daar wierd ons wat eeten voorgezet; zij dagten misſchien dat ik, alzoo ik niet ontbeten had, honger moest hebben, en niet in eenen goeden luim zoude zijn. Dus wierd ik op den tuil gehouden, tot 'er twee varkens gebragt wierden, die zij mij verzogten te willen aanneemen. Dit deed ik, en toen verdween hunne vrees, en mij dagt dat ik 'er niet kwalijk af kwam met twee goede varkens te krijgen voor iets, dat geheel buiten mijn bereik ſcheen. De zaaken dus geſchikt zijnde, keerden wij weder naar boord, en genooten het gezelſchap van het opperhoofd en zijnen zoon aan tafel. Hierop gongen wij alle naar land, daar een tooneelſpel geſpeeld wierd tot vermaak van alle, die hunnen tijd wilden verſpillen met 'er naar te kijken. Behalven deeze tooneelſpellen, welke het opperhoofd dikwijls liet vertoonen, was 'er nog een troep zwervende ſpeelers in den omtrek, die alle dagen ſpeelden. Maar hunne ſtukken ſcheenen zoo zeer naar elkanderen te gelijken, dat wij die ras moe-

de

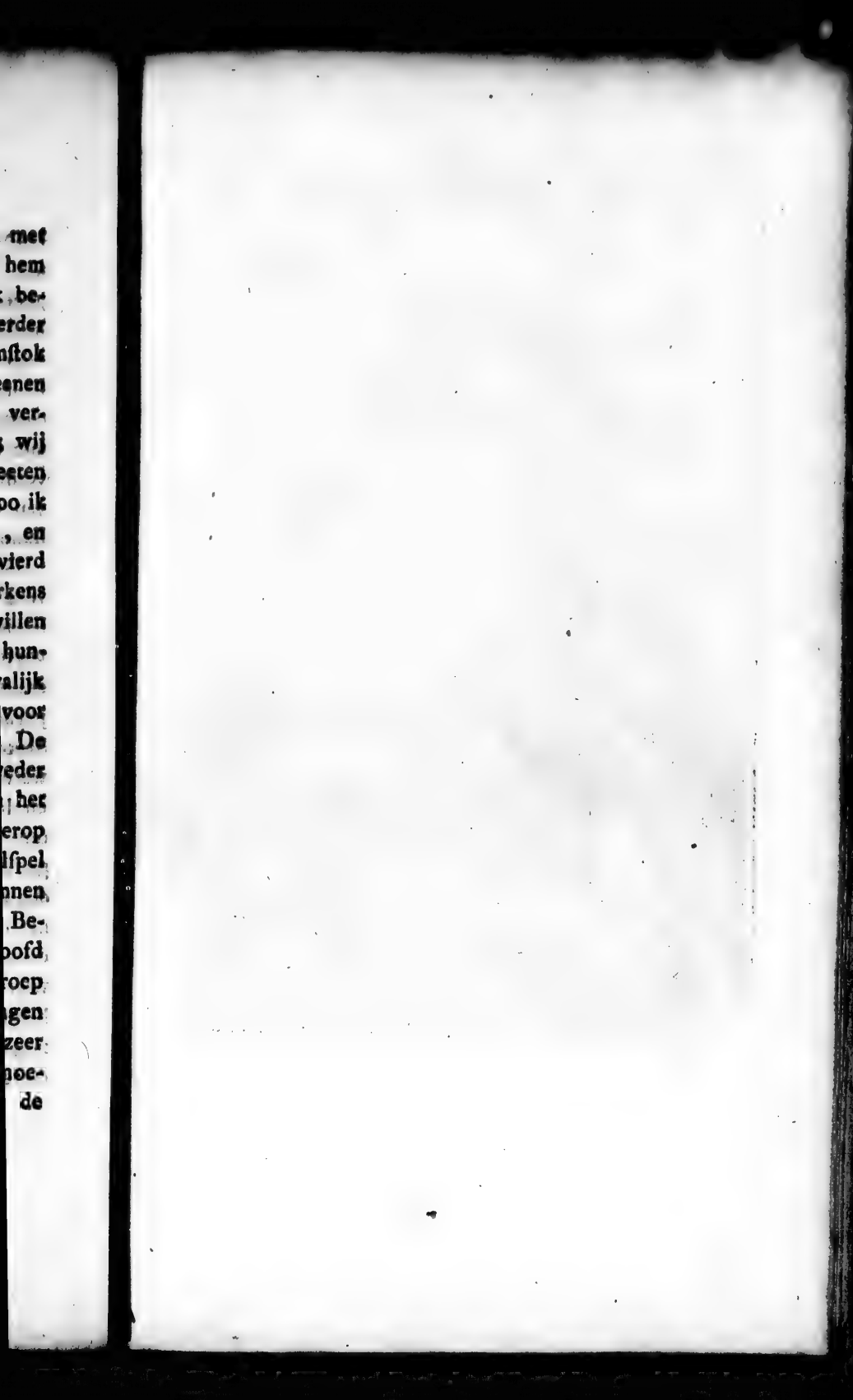

TINAI-MAI, EEN MEISJEN VAN ULIETEA.

de waren, vooral daar wij geene belangrijke omſtandigheden uit dezelve konden opzamelen. Wij, ons ſchip, en ons land wierden dikwijls op het tooneel gebragt, maar in welk opzigt, weet ik niet. Daar is naauwlijks aan te twijfelen, of het doel hiervan was ons iets aangenaams te zeggen, en het wierd waarſchijnlijk niet geſpeeld, dan wanneer enige van ons tegenswoordig waren. Ik kwam gemeenlijk in OREOS ſchouwburg omtrent het einde van het ſpel, en tweemaalen in den anderen, ten einde den ſpeelderen iets te geeven. De eenigſte ſpeelſter op OREOS tooneel was zijne dogter, een fraai bruin meisjen, op welks altaar, bij deeze gelegenheden, veele offerhanden wierden geoffert door haare talrijke aanbidders. Deeze was, geloof ik, ook eene van de voornaamſte redenen waarom haar vader ons deeze feesten zoo dikwerf gaf (5).

Den dertigſten, des morgens vroeg, vertrok ik met de twee ſloepen, verzeld van de twee Heeren FORSTER, OEDIDEE, het opperhoofd, zijne vrouw, zijn zoon en zijne dogter, naar een landgoed, dat OEDIDEE het zijn noemde, aan het noordlijk eind van het eiland gelegen. Men had mij beloofd dat ik aldaar varkens en vrugten in overvloed zoude krijgen; doch toen wij daar aankwamen, bevonden wij, dat de arme OEDIDEE over niets te beſchikken had, welk recht hij ook hadde op de *Whenooa*, die nu in bezit

van zijn' broeder was, die mij, zoo dra wij geland waren, met de gewoone plegtigheid, twee biggen aanbood. Ik deed hem een zeer fraai tegengeschenk, en OEDIDEE gaf hem alles wat hij nog overig had van hetgeen hij verzameld had geduurende den tijd, dien hij bij ons had doorgebragt.

Na dat deeze plegtigheid voorbij was, beval ik dat eene van de biggen zoude geslagt en klaar gemaakt worden, en ik bleef zelf bij de geheele bewerking, die aldus toeging: eerst wurgden zij het varken, dat door drie mannen gedaan wierd; het varken op zijnen rug gelegd zijnde, legden twee hunner eenen vrij sterken stok dwarsch over zijnen hals, en drukten met alle hunne zwaarte op elk eind van denzelven; de derde hield zijne agterpooten vast, hield hem op zijnen rug, en stopte zijn fondement met gras toe, denkelijk om te beletten dat 'er lucht in of uit ginge. Op deeze wijze hielden zij hem omtrent tien minuuten, tot hij geheel dood was. Ondertusschen waren enige andere bezig met een vuur te maaken, om den oven te warmen, die daar digt bij was. Zoo dra het varken dood was, legden zij hem op het vuur, en brandden of zengden het hair, zoo dat het 'er zoo gemaklijk af gong, als of het gebroeid was. Als het hair op de eene plaats 'er af was, legde men eene andere plaats op het vuur, tot zij het 'er al af hadden, egter niet zoo schoon, of daar

meest

moest nog iets aan gedaan worden: hiertoe wierd het naar den zee-kant gebragt, en daar wierd het te deeg geschrapt met zandsteenen en zand, hierdoor wierd 'er de gezengde korst afgehaald, die het vuur 'er op gelaaten had. Toen 'er het zand en het vuil wel afgewasschen was, wierd het lighaam weder naar de eerste plaats gebragt, en op zuivere groene bladeren gelegd, om geopend te worden. Eerst sneeden zij het vel van den buik op, en namen 'er het vet of het spek tusschen vel en vleesch uit, dat zij op een groot groen blad legden. Toen wierd de buik opgesneden en de ingewanden 'er uitgenoomen, die in eene mande wierden weggebragt, zoo dat ik niet weet wat 'er van dezelve geworden zij, maar ik ben verzeekerd dat zij niet weggeworpen wierden. Vervolgens wierd 'er het bloed uit gehaald en in een groot blad gedaan, en toen het spek, dat bij het ander vet gedaan wierd. Nu wierd het varken schoon gewasschen, zoo binnen als buiten, met zoet water, en daar wierden verscheiden heete steenen in zijnen buik gelegd, en onder de borst in geschuld, en groene bladeren op dezelve gepropt. Nu was de oven heet genoeg, het vuur, dat 'er nog in was, wierd 'er uitgenoomen met eenige van de heete steenen, de overige maakten eene soort van steenen-vloer op den bodem van het gat, of den oven, en wierden met bladeren bedekt, waarop het varken op zijnen buik geplaatst

wierd. Het vet en de reuzel wierden, na eerst met water gewasschen te zijn, in een vat gedaan, dat men even te vooren van den groenen bast van eenen plataanen-boom gemaakt had, tegelijk met twee of drie heete steenen, en wierden aan de eene zijde van het varken geplaatst. Daar wierd een heete steen bij het bloed gedaan, dat in het blad was opgebonden, en in den oven gelegd wierd met broodvrugt en plataanen. Toen wierd alles met groene bladeren bedekt, waarop de overige heete steenen gelegd wierden, en over deeze bladeren, en weder daarover allerlei vuil, dat zij bij de hand hadden, en men eindigde het werk met alles wel met aarde te bedekken. Terwijl het eeten dus gebakken wierd, wierd de tafel met groene bladeren op den vloer gedekt, aan het een eind van een groot schuiten-huis. Twee uuren en tien minuuten daarna wierd de oven geöpend, en al het eeten 'er uit gehaald. De inboorlingen, die met ons aten, zaten bij elkanderen aan het een eind van de tafel, en wij aan het ander. Het varken wierd voor ons geplaatst, en het vet en bloed voor hun, waarmede zij hoofdzaaklijk hun maal deeden, terwijl zij zeiden dat het *Mamity*, een zeer goed eeten, was, en wij zeiden niet alleen, maar dagten ook hetzelfde van het varken. (6) Het varken woog omtrent vijftig ponden. Enige deelen omtrent de ribben, kwamen mij wat al te gaar voor, maar de vleeschachtiger deelen waren uit-

uitmuntende en het zwoord, dat, met onze wijze van klaar maaken, naauwlijks kan gegeeten worden, had, aldus toebereid, eene fmaak en geur, die alles wat ik van dien aart geproefd heb te boven ging. Ik heb 'er alleen bijtevoegen dat zij, geduurende alle deeze verſchillende bewerkingen, eene zindelijkheid lieten blijken, wel waerdig om nagevolgd te worden. Ik ben des te omſtandiger in dit bericht geweest, omdat ik mij niet herinner dat iemand van ons de bewerking van het begin tot het eind gezien had, en omdat het niet naauwkeurig beſchreven is in het dagverhaal van mijne eerſte reize.

Terwijl de maaltijd gereed gemaakt wierd, bezigtigde ik deeze *Whennooa* van OEDIDEE. Het was klein, maar een aangenaam ſtukjen grond, en de huizen waren zoo geſchikt, dat zij een zeer aardig dorp vormden, dat zeer zelden op deeze eilanden het geval is. Zoo dra wij gegeeten hadden, vertrokken wij naar het ſchip met de andere bigge en enige plataanen, dat alles was wat wij van onze groote verwagtingen mede bragten.

Op onze terugreis naar het ſchip, gongen wij aan wal op eene plaats, daar wij, in den hoek van een huis, vier houten beelden zagen, elk twee voeten lang, op een plankjen ſtaande, hebbende een ſtuk doek om hun midden, en eene ſoort van tulband op hunne hoofden, op welken lange haanen-vederen ſtaken. Iemand, die in het huis

was, zeide ons dat zij *Eatua no te Toutou*, goden van de bedienden of slaaven waren. Ik twijfel of dit genoeg zij om 'er uit te besluiten dat zij hun godsdienstige eer bewijzen, en dat de bedienden of slaaven dezelfde Goden niet mogen hebben als personen van hooger' rang. Ik heb TUPIA nooit zulk eene onderscheiding hooren maaken, of vernoomen dat zij enig zigtbaar ding hoogenaamd vereerden. Deeze waren ook de eerste houten Goden, welke wij op enige van de eilanden gezien hadden, en alle de verzeekering, die wij hadden dat zij Goden waren, was enkel het woord van een' misschien bijgeloovig mensch, welken wij ook verkeerd zouden kunnen verstaan hebben. Men moet bekennen dat het volk op dit eiland, over het algemeen, bijgeloovíger is dan dat op *Otahiti*. Bij het eerste bezoek, dat ik het opperhoofd na onze aankomst deed, verzogt hij mij dat ik mijn volk verbieden zoude reigers en spechten te schieten, vogelen, die bij hen zoo heilig zijn als roodborstjens, zwaluwen en andere bij veele oude wijven in Engeland. TUPIA, die een priester en wel bekend was met hunne godsdienst, gewoonten, overleveringen enz. sloeg weinig of geen acht op deeze vogelen. Ik maak hier gewag van, omdat sommige onder ons van gedagten waren dat deeze vogelen hunne *Eatuas* of Goden zijn. Wij kwamen, wel is waar, op die gedagte, toen ik hier in het jaar 1769 was, en op

nog

nog veel ongerijmder, die wij ongetwijfeld zouden aangenoomen hebben, zoo TUPIA ons niet beter onderrigt hadde. Wij hebben zedert niemand van zijne kundigheden en verstand ontmoet, en hebben dus ook niets bij zijn bericht van hunnen godsdienst gevoegd dan bijgeloovige denkbeelden (7).

Het volk, weetende dat wij weldra onder zeil zouden gaan, begon op den een en dertigsten meer vrugten dan gewoonlijk aan boord te brengen (8). Onder die, welke kwamen, was een jongman, die zes voeten, vier en zes tienden duimen lang was, en zijne zuster, jonger dan hij, was vijf voeten tien en eenen halven duim lang. Den eersten Juny was de handel van varkens en vrugten zeer levendig. Den tweeden, in den agtermiddag, kreegen wij bericht dat 'er, drie dagen te vooren, twee schepen aan *Huaheine* aangekoomen waren. Hetzelfde bericht luidde, dat het een onderbevel van den Heer BANKS en het ander onder dat van kapitein FURNEAUX stond. De man, die de tijding bragt, zeide dat hij aan boord van het een dronken gemaakt was, en beschreef de persoonen van den Heer BANKS en kapitein FURNEAUX zoo wel, dat ik 'er in het geheel niet aan twijfelde, en begon te denken om 'er dien zelfden avond eene sloep naar toe te zenden, met bevelen voor kapitein FURNEAUX, wanneer 'er bij geval een man, zijnde een vriend

van den Heer FORSTER, aan boord kwam, die alles ontkende, zeggende dat het *wà warre* een leugen was. De man, van welken wij de tijding hadden, was nu weg, zoo dat ik hen niet tegens elkanderen konde hooren, en daar was niemand anders bij tegenswoordig die 'er iets van wist dan bij gerugte, zoo dat ik van het voorneemen van eene sloep te zenden, afzag, tot ik beter zoude onderrigt zijn. Deezen avond vermaakten wij het volk met vuurwerken op een van de kleine eilanden bij den mond van de haven.

Ik had den volgenden dag bepaald om te vertrekken, maar de tijding van *Huaheine* deed mij van voorneemen veranderen. Het opperhoofd had beloofd den man aan boord te brengen, die de eerste tijding 'er van gebragt had, maar hij was niet te vinden, of wilde niet koomen. In den morgen was het volk verdeeld van gedagten, maar in den agtermiddag zeiden zij alle dat het een valsch gerugt was. Ik had den Heer CLERKE in den morgen naar het ander eind van het eiland gezonden, om 'er aldaar onderzoek naar te doen; maar hij keerde terug zonder iets ſtelligs vernoomen te hebben. In kort, het gerugt bleek nu te weinig gegrond te zijn dan dat ik eene sloep zoude afzenden, of hier langer zoude wagten, en daarom liet ik den vierden, vroeg in den morgen, alles gereed maaken om onder zeil te gaan. ORRO het opperhoofd en zijn geheel huisgezin kwamen

men aan boord, om het laatst afscheid te neemen, verzeld van OO-OO-ROU, den *Eareé de hi* en BOBA den *Eareé* van *Otaha*, en verscheiden van hunne vrienden. Geen hunner kwam met ledige handen; maar OO-OO-ROU bragt een vrij groot geschenk, zijnde dit zijn eerste en eenigste bezoek. Ik deelde bijna alles wat ik nog overig had onder hen uit. De zeer gastvrije wijze, op welke wij altijd bij dit volk waren ontvangen geworden, had het mij dierbaar gemaakt, en het een billijk recht gegeeven op alles wat in mijn vermogen was het te geeven. Ik ondervroeg hen wederom over de schepen te *Huahsine*, en zij ontkenden alle, tot een man toe, dat 'er schepen waren. Terwijl dit volk bij mij aan boord was, hielden zij aanhoudend bij mij aan, dat ik wederom zoude koomen. Het opperhoofd, zijne vrouw en dogter, maar voornamelijk de twee laatste, hielden naauwlijks op van schreien. Ik zal niet beslisſen of het eene wezenlijke dan gemaakte droefheid ware, welke zij bij deeze gelegenheid lieten blijken. Misschien was het een mengzel van beiden; doch zoo ik alleen mijne eigen gedagten mogt volgen, zou ik gelooven dat zij opregt was. Ten laatsten, wanneer wij op het punt waren van het anker te ligten, namen zij een allertederst afscheid. OREOS laatst verzoek was dat ik wederom zoude koomen. Toen hij zag dat hij deeze belofte niet van mij verkrij-

gen konde, vroeg hij naar den naam van mijne *Marai* of begraaf-plaats. Hoe vreemd deeze vraag ook was, aarfelde ik geen' oogenblik om hem te antwoorden *Stepney*, de parochie, in welke ik woon, als ik te *Londen* ben. Men liet mij het verſcheiden maalen herhaalen, tot zij het konden uitſpreeken, en toen riepen honderd monden in eens: *Stepney marai no Tooto.* Ik vernam naderhand dat dezelfde vraag den Heer FORSTER door eenen man aan land gedaan was; maar hij gaf een ander en indedaad gepaster antwoord, zeggende dat iemand, die op zee leefde, niet zeggen konde waar zijn graf zoude wezen. Het is eene gewoonte op deeze eilanden dat alle groote huisgezinnen eigen begraafplaatſen hebben, daar hunne overblijfzelen begraaven worden. Deeze vervallen met hun landgoed op den naasten erfgenaam. De *Marai* te *Oparree* op *Otahiti*, toen TOUTAHA den ſcepter zwaaide, wierd *Marai no Tootaha* genoemd; maar nu heet zij *Marai no Otoo*. Welk een grooter bewijs konden wij hebben dat dit volk ons als vrienden achtede, dan dat zij wenſchten zig aan ons te herinneren, zelfs na het tijdpark van ons leven? Men had hun herhaalde reizen gezegd dat zij ons niet weder zouden zien; zij wilden toen weeten waar wij ons ſtof met dat van onze ouderen zouden vermengen.

Alzoo ik niet kon belooven of zelfs onderſtel-

len

len dat 'er meer Engelſche ſchepen naar deeze eilanden zouden gezonden worden, verkoos onze getrouwe reisgenoot OEDIDEE in zijn vaderland te blijven, maar hij verliet ons met eene droefheid, die genoegzaam toonde welke achting hij ons toedroeg; ook zou niets dan de vrees van nimmer te zullen terugkeeren hem van ons hebben kunnen ſcheuren. Als het opperhoofd mij zoo zeer plaagde dat ik tog weêr zoude komen, antwoordde ik hem ſomwijlen op eene wijze, die hem enige hoop overliet. OEDIDEE vattede mij dan terſtond daarop, nam mij ter zijde, en vroeg mij het nog eens. In kort, ik kan geene woorden vinden om de droefheid te beſchrijven, die in de ziel van deezen jongman plaats had, toen hij heen ging. Hij zag op naar het ſchip, berſtte in traanen uit, en viel neder in de kano. (9) De regel dat geen propheet geëerd wordt in zijn vaderland, wierd nooit meer bewaarheid dan bij deezen jongman. Op *Otahiti* kon hij alles krijgen wat zij hem geeven konden, terwijl men hier in het minst geen acht op hem ſloeg. Hij was een jongeling van een goed verſtand en, gelijk de meeste van zijne landslieden, van eene leerzaame, zagte en menschlievende geaartheid; maar, om zoo te ſpreeken, geheel onkundig van hunnen godsdienst, hunne regeering, zeden, gewoonten en overleveringen; bijgevolg zou men ook geene berichten van belang van hem hebben kunnen win-

winnen, als ik hem medegebragt hadde. Hij zou egter in alle opzigten een beter model van de natie geweest zijn dan OMAI. Zoo als OEDIDEE uit het ſchip gong, verzogt hij mij *tatou* enig *parou* voor hem, om het den kapiteinen van andere ſchepen, die hier mogten aanleggen, te toonen. Ik bewilligde in zijn verzoek, gaf hem een getuigſchrift van den tijd, dien hij bij ons had doorgebragt, en beval hem de opmerkzaamheid van degeene, die na mij dit eiland mogten aandoen.

Onze vrienden vertrokken niet voor elf uuren, wanneer wij het anker ligteden en in zee liepen; maar OEDIDEE verliet ons niet voor wij de haven bijna uit waren. Hij bleef om enige kanonnen af te ſchieten; want, alzoo het de geboortedag van Zijne Majesteit was, deeden wij de gewoone eereſchooten bij ons vertrek.

Toen ik eerst aan deeze eilanden kwam, had ik enig voorneemen om TUPIAS beroemd *Bolabola* aantedoen. Dan alzoo ik nu eenen rijken voorraad van allerleie ververſchingen aan boord genoomen had, en de koers, die ik neemen wilde, mij geenen tijd overliet, liet ik dat voorneemen vaaren, en rigtede mijne koers westwaarts, ons laatst affcheid neemende van deeze gelukkige eilanden, over welke de gunſtige Natuur haare rijke geſchenken met eene milde hand verſpreid heeft. De inboorlingen, de goedheid der Natuur volgende, zijn even milddaadig, en voorzien over-

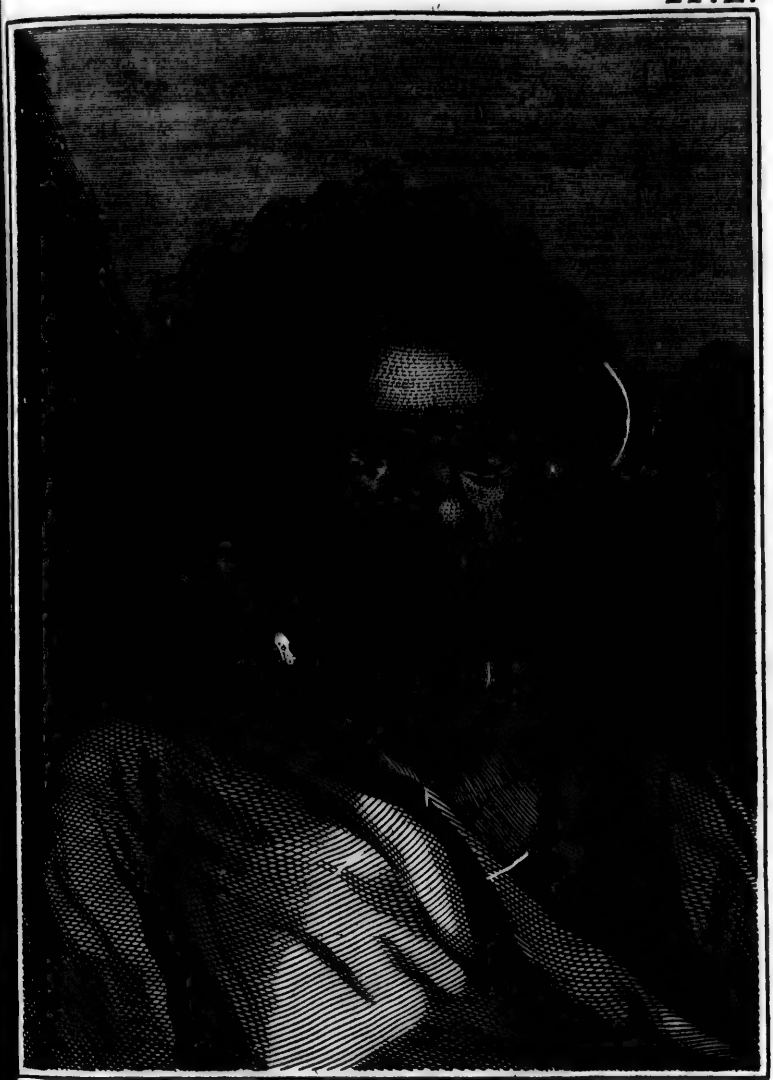

OEDIDEE JONGMAN VAN BOLABOLA.

overvloedig en vrolijk in de behoeften der reizigers. Geduurende de zes weeken, die wij bij hen doorgebragt hadden, hadden wij versch varkens-vleesch en alle de vrugten, welke het ſeizoen opleverde, in den grooſten overvloed, behalven visch op *Otahiti*, en gevogelte op de andere eilanden. Alle deeze levensmiddelen kreegen wij in ruiling voor groote en kleine bijlen, ſpijkers, bijtels, laken, roode vederen, glazen-koraalen, meſſen, ſchaaren, ſpiegeltjens enz. dingen, die hier altoos van waarde zijn zullen. De hemden moet ik niet vergeeten, als een zeer voornaam artijkel om tot geſchenken te dienen, voornaamlijk voor diegeene, die enigen omgang met de ſchoone ſexe willen hebben. Een hemd is hier zoo noodzaaklijk als een ſtuk goud in Engeland. De juffers op *Otahiti*, na dat zij haare minnaars vrij wel van hemden ontbloot hadden, vonden middel om zig met haar eigen doek te kleeden. Het was haare gewoonte elken morgen naar land te gaan en des avonds weder aan boord te koomen, gemeenlijk in oude vodden gekleed. Dit leverde een voorwendzel op om den minnaar om betere klederen te vraagen, en als hij geene meer van zigzelven had, moest hij haar kleeden in nieuwe klederen van het land, die zij dan altijd aan wal lieten, terwijl zij weder in vodden kwamen, en dus weder moesten gekleed worden, zoo dat hetzelfde pak klederen door twintig verſchillen-

de

de handen kon gaan, en even zoo dikwijls verkogt, gekogt en weggegeeven kon worden.

Voor ik de beſchrijving van deeze eilanden eindige, moet ik nog zeggen hetgeen ik weet van de regeering van *Otaha* en *Ulietea*. OREO, van welken zoo dikwerf geſprooken is, is een inboorling van *Bolabola*, maar bezit *Whennoas* of landen op *Ulietea*, welke ik denk dat hij, zoo wel als veele van zijne landslieden, bij de verovering gekregen heeft. Hij woont hier als OPOONYS onderkoning, ſchijnende met koninglijk gezag bekleed, en de opperſte Magiſtraatsperſoon van het eiland te zijn. OO-OO-NOU, die *Earee* bij erfrecht is, ſchijnt weinig meer overgehouden te hebben, dan den blooten tijtel, en zijne eigen *Whennoa* of diſtrict, in welk ik geloof dat hij opperheer is. Ik heb OREO hem altijd den eerbied, aan zijnen rang verſchuldigd, zien bewijzen, en het was hem een genoegen, als hij zag dat ik hem van andere onderſcheidde.

Otaha is, zoo verre ik kan vinden, op dentelfden voet. BOBA en OTA zijn de twee opperhoofden; den laatſten heb ik niet gezien, BOBA is een ſterk, wel gemaakt jongman, en zou, naar men ons zeide, na OPOONYS dood, zijne dogter trouwen, door welk huwelijk hij met hetzelfde koninglijk gezag bekleed zal zijn als OPOONY nu bezit, zoo dat het zou ſchijnen dat, ſchoon eene vrouw met koninglijke waerdigheid

kan

kan bekleed zijn, zij egter geene koninglijke macht kan bezitten. Ik kan niet vinden dat OPOONY iets voor zigzelven gewonnen heeft bij de verovering van deeze eilanden, dan dat hij zijne edelen heeft kunnen bezorgen, die de beste landen naar zig genoomen hebben. Hij ſchijnt geene aanſpraak te hebben op iets van de menigvuldige dingen, die zij van ons gekregen hebben. OEDIDEE heeft mij verſcheiden maalen alle de bijlen, ſpijkers enz. opgenoemd, die OPOONY bezit, die naauwlijks zoo veele bedraagen als hij van mij in het jaar 1769 gekregen heeft. Hoe oud deeze man is, ſchijnt hij egter zijne laatſte dagen niet in luie ledigheid doortebrengen. Toen wij hier eerst kwamen, was hij te *Maurúna;* kort daarop keerde hij naar *Bolabola*, en men zeide ons nu dat hij naar *Tubi* gegaan was.

Ik zal dit bericht van deeze eilanden beſluiten met enige waarneemingen omtrent het uurwerk, welke mij door den Heer WALES zijn medegedeeld. Bij onze aankomst in de *Matavai-Baai* aan *Otahiti* was de Lengte, welke het uurwerk opgaf, 2° 8′ 38″ ½ te verre naar het Westen, dat is, het was, zedert wij *Koningin Charlotta Kanaal* verlaaten hadden, op den gang dien het toen had, 8′ 34″ ½ vooruit geloopen. Dit was in omtrent vijf maanden, of wat meer, in wel-

ken

ken zijde het door de uitersten van koude en hitte gegaan was. Men dagt dat de helft van deeze verhelling ontrent was na wij het *Paasch-Eiland* verlaaten hadden, waaruit zou blijken dat het beter in koude dan in heete luchtstreeken moest loopen.

REI-

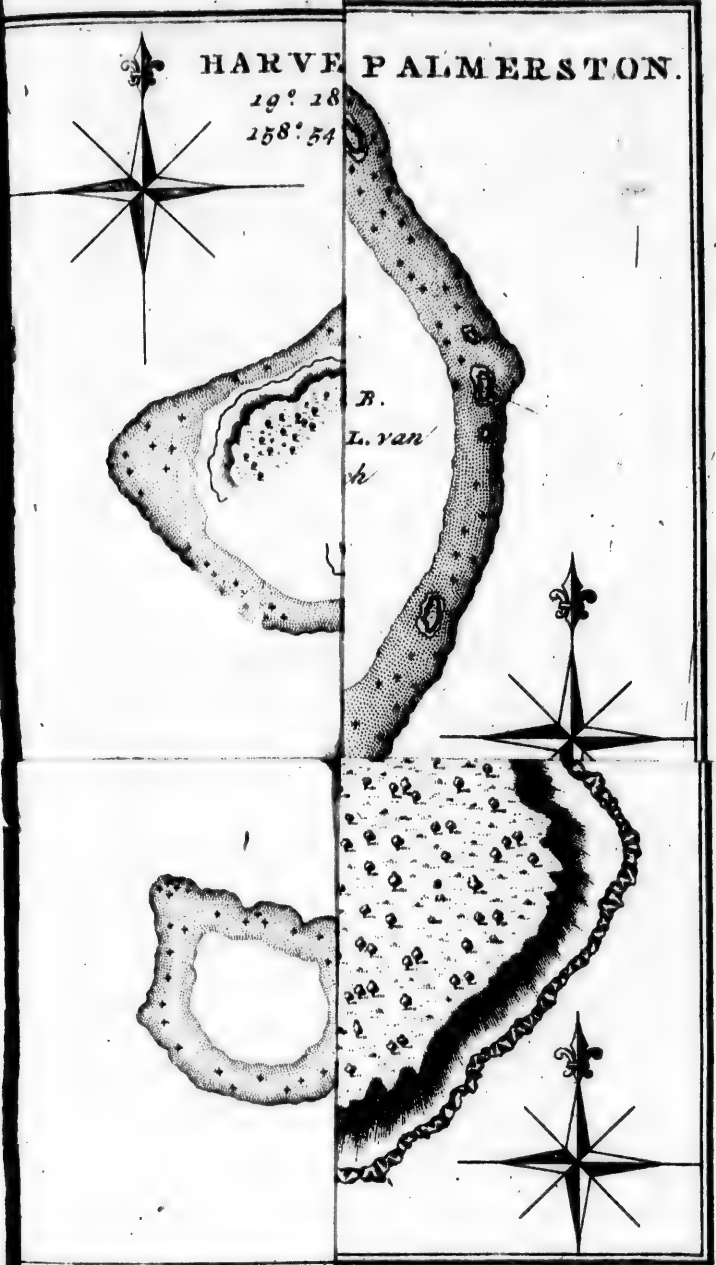
HARVE
PALMERSTON.
19.° 18
158.° 54
B.
L. van
h

HARVEY'S EILAND.

19° 18" Z. B.
258° 54' W. L. van Greenwich.

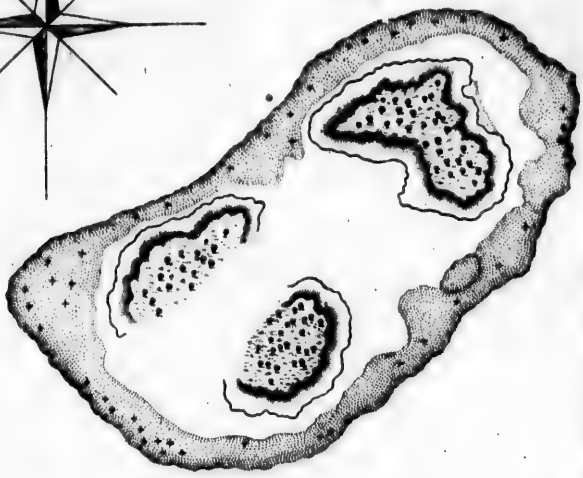

Schaal van

SCHILDPAD EILAND.

19° 48" Z. B.
178° 02 W. L. van Greenwich.

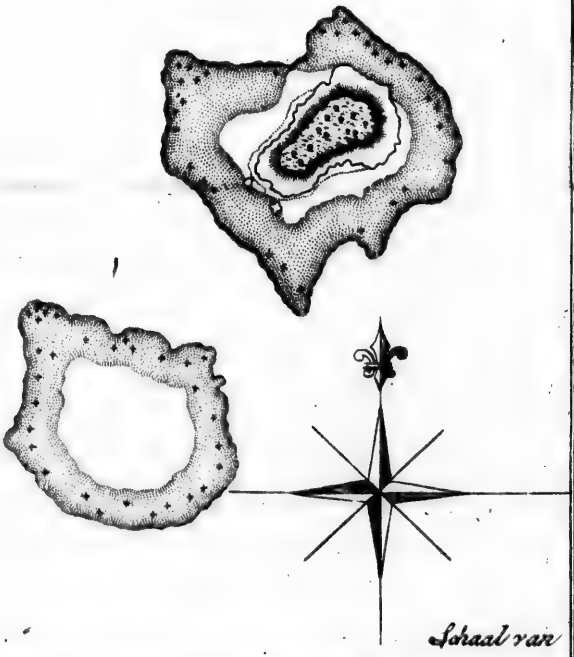

Schaal van

ND.

wich.

haal van

EILAND PALMERSTON.

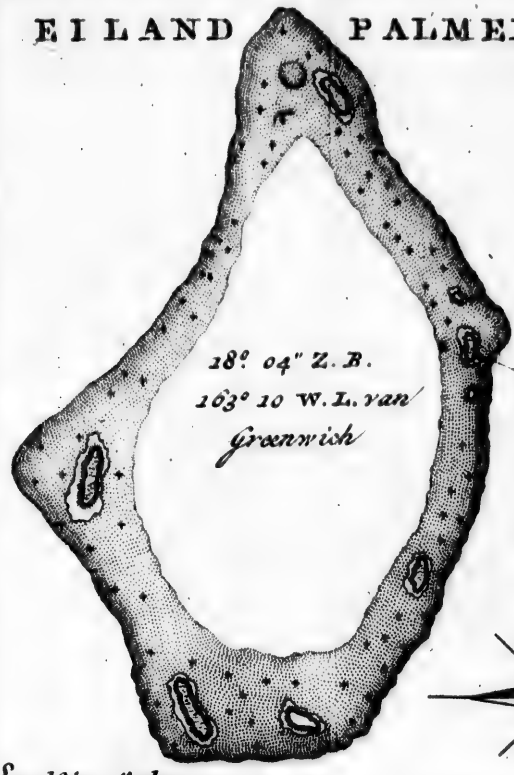

Engelsche Mylen.

D.

WILD EILAND.

29.o 01' Z. B.
169. 37. W. L. van Greenwich.

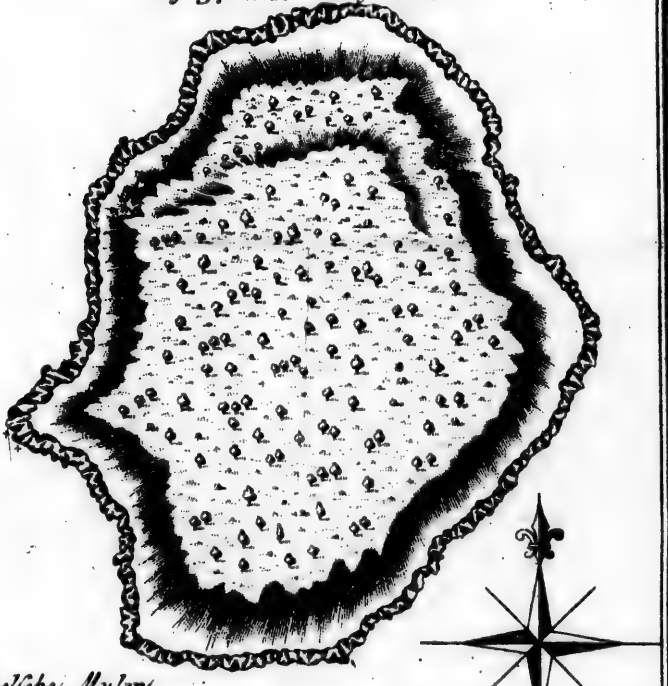

Schaal van

Engelsche Mylen.

REIZE
NAAR DE
ZUID-POOL
EN RONDOM DE
WAERELD.

DERDE BOEK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Overtogt van Ulietea *naar de* Vrienden-Eilanden. *Beschrijving van enige nieuw ontdekte Eilanden. Voorvallende omstandigheden op dien togt.*

(1). Den zesden Juny 1774, daags nu wij *Ulietea* verlaaten hadden, des voormiddags ten elf uuren, zagen wij land in het N. W., dat wij, toen wij nader bij kwamen, bevonden een laag eiland te zijn, bestaande uit een rif, omtrent vier mij-

len in middellijn, en van eene cirkelvormige gedaante. Het beſtaat uit verſcheiden kleine ſtukjens land, door branding aan malkaêr verbonden, en van welke het grootſte aan het Noord-Oostlijk gedeelte ligt. Dit is het eiland *Howe*, door kapitein WALLIS ontdekt, die, geloof ik, zijne ſloep had afgezonden om het opteneemen en die, zoo ik niet kwalijk onderrigt ben, een kanaal door het rif naar binnen gevonden had aan het Noord Westlijk gedeelte. De inwooners van *Ulietea* ſpreeken van een onbewoond eiland, dat hier omtrent liggen moet, en dat zij *Mopeha* noemen, naar hetwelk zij in zekere jaargetijden gaan, om ſchildpad te vangen. Misſchien is dit hetzelfde, alzoo wij geene tekenen van inwooneren op hetzelve zagen. Deszelfs Breedte is 16° 46' Z. en deszelfs Lengte 154° 8' W. (2).

Wij ontmoeteden niets aanmerklijks tot den zestienden, en onze koers was W. wat zuidlijk; de winden veranderlijk van N. rond door het O. naar het Z. W., verzeld van betrokken, regenachtig, ongeſtadig weder, en eene golf uit het Zuiden. Wij legden gemeenlijk bij, of hielden op den wind geduurende den nacht, en voerden bij dag alle zeilen, die wij konden. In den morgen van den zestienden, omtrent een half uur na zonne-opgang, wierd 'er land uit den top van de maſt ontwaard, liggende N. N. O. van ons. Wij veranderden terſtond van koers, en 'er op aan ſtuu-

ren-

rende, bevonden wij dat het insgelijks een rif-eiland was, beſtaande uit vijf of zes, met hout bedekte, eilandjens, door ſand-banken en branding aan elkanderen verbonden, die een meir inſlooten, in hetwelk wij geen ingang beſpeuren konden. Wij ſtevenden langs de Weſtlijke en Noord-Weſtlijke kusten van het zuidlijk eind tot het noordlijk eind, dat omtrent twee mijlen is, en zoo nabij de kust, dat wij eens de klippen onder ons konden zien, en egter vonden wij geenen anker-grond en zagen geene tekenen van inwoonderen. Daar was overvloed van verſchillende ſoorten van vogelen en de kusten ſcheenen wel van visch voorzien te zijn. De ligging van dit eiland is niet verre verwijderd van die, welke door den Heer DALRYMPLE aan *La Sagittaria*, door QUIROS ontdekt, wordt toegekend; doch, volgens de beſchrijving, welke de ontdekker 'er van gegeeven heeft, kan het hetzelfde niet zijn. Om deeze reden beſchouwde ik het als eene nieuwe ontdekking, en noemde het *Palmerſton Eiland*, ter eere van Lord PALMERSTON, een van de Lords van de Admiraliteit. Het ligt op 18° 4' Zuider Breedte, en op 169° 10' Wester Lengte.

Ten vier uuren na den middag verlieten wij dit eiland en hervatteden onze koers naar het W. ten Z. met eene fraaie vaste oostlijke koelte; tot den twintigſten op den middag, wanneer wij, op

18° 50′ Breedte, en 168° 52′ Lengte zijnde, in het Z. Z. W. land meenden te zien, en 'er dan ook naar toe loefden. Maar twee uuren daarna ontdekten wij onze dwaaling, en hervatteden onze koers W. ten Z., Kort daarop zagen wij van top land in dezelfde ſtrekking en, toen wij nader kwamen, bevonden wij dat het een eiland was, dat ten vijf uuren vijf mijlen in het westen van ons af was. Hier bragten wij den nacht door met laveeren onder onze top-zeilen, en den volgenden morgen, met het aanbreeken van den dag, zeilden wij ruimſchoots, naar de noordpunt ſtuurende, en langs de west-kust houdende, op een afſtand van eene Engelſche mijl tot omtrent den middag. Toen enig volk aan wal ziende, en beſpeurende dat 'en gemaklijk te landen was, legden wij bij, en zetteden twee ſloepen uit, met welke ik naar land voer, door enige van de officieren en heeren verzeld. Toen wij digt bij den wal kwamen, begaven zig enige van de inwooneren, die op de rotſen ſtonden, in de bosſchen, om ons, zoo wij onderſtelden, te gemoet te koomen, welke giſſing wij daarna bewaarheid vonden. Wij landden met gemak in eene kleine kreek, en vatteden post op eene hooge rots, om niet verrascht te kunnen worden. Hier lieten wij onze vlag waaien, en de Heer FORSTER en zijn gezelſchap begonnen planten te zoeken. (3) De kust was zoo overgroeid met

hout, ſtruiken en planten, en zoo met ſteenen bedekt, dat wij geen tien roeden rondom ons zien konden. Ik nam twee mannen, en gong met hun in eene foort van hollen weg, die een weg in de boſſchen opende. Wij waren 'er niet verre ingegaan of wij hoorden de inboorlingen aankoomen, waarop ik den Heer FORSTER toeriep dat hij naar ons volk zoude wijken, gelijk ik ook deed. Wij waren daar naauwlijks gekoomen, of de eilanders vertoonden zig aan den ingang van eenen hollen weg, geen ſteen-worp van ons af. Wij begonnen te ſpreeken en hun alle de vriendlijke tekenen te maaken, die wij bedenken konden, die zij met bedreigingen beäntwoordden, en een van twee mannen, die de andere vooruit waren, wierp eenen ſteen, die den Heer SPARMAN aan den arm raakte. (4) Hierop wierden 'er twee ſnaphaan-ſchooten gedaan, zonder dat 'er bevel toe gegeeven was, die hen alle onder bedekking van de boſſchen deeden wijken, en wij zagen hen niet meer.

Na dat wij een weinig tijds gewagt hadden, en overtuigd waren dat hier niets te doen viel, naardien het land zoo zeer met ſtruiken overgroeid was, dat wij het naauwlijks mogelijk vonden zoo verre te koomen, dat wij met hun in onderhandeling konden koomen, gongen wij weder in de ſloep en voeren het ſtrand langs, in hoop van op eene andere plaats beter te zullen ſlaagen. Na dat wij de

kust enige mijlen langs gevaren waren, zonder eene leevende ziel te zien, of eene goede plaats daar wij landen konden, te vinden, kwamen wij eindelijk voor een smal strand, waarop vier kanos lagen. Hier landden wij door middel van een kreekje, dat door de platte klippen, die er voor lagen, gevormd wierd, met voornemen om de kanos even te besigtigen, en er enige leggenningen, spijkers enz. in te leggen, want wij zagen niemand. De gelegenheid deezer plaats was erger voor ons dan die van de voorige. Digt aan zee lag eene platte klip, agter dezelve een smal steenachtig strand; dit wierd bezoomd door een loodregt rotsachtig klif, ongelijk van hoogte, welke kruin met struiken bedekt was; twee diepe smalle openingen in het klif scheenen eene gemeenschap in het land te openen. In of voor eene van deeze lagen de vier kanos, naar welke wij gingen zien; maar ik zag dat wij, dit doende, zouden bloot staan voor eenen aanval van de inboorlingen, zoo 'er enige waren, zonder in eenen staat van tegenweer te zijn. Om dit zoo veel mogelijk was voortekoomen, en om, in geval van eenen aanval, zeeker te zijn van eene wijkplaats, beval ik dat de manschappen zig op de rots in slagorde zouden stellen, van waar zij de hoogten overzien konden, terwijl ik met vier van de heeren naar de kanos gong. Wij waren daar slechts weinige minuuten geweest, wanneer de inboor-

lin-

Engen, ik dan niet weggen kon vinden, uit het boesch door de opening naar beneden op ons aanstormden. De poogingen, die wij deeden om hen tot eene onderhandeling te brengen, waren vrugteloos, want zij kwamen met de woestheid van wilde beeren op ons aan, en wierpen hunne schichten. Twee of drie snaphaan-schooten, in de lucht gedaan, belette den niet dat een van hun nog meer naderde, en nog eene schicht, of liever eene spies, wierp, die digt over mijn schouder vloog. Zijne klockmoedigheid zou hem zijn leven gekost hebben, zoo mijn snaphaan niet gekweet hadde, want ik was geene vijf schreden van hem af, toen hij zijne speer wierp, en ik wilde hem dood schieten om mijzelven te redden. Naderhand was ik blijde dat het aldus was uitgevallen. Op dit tijdstip begon ons volk op de rotsen op andere vuuren, die zij op de hoogten vertoonden, dat de drift van die, met welke wij te doen hadden, war verkoelde, en ons zijd gaf ons bij ons volk te voegen, wanneer ik mijn schieten liet ophouden. De laatste losbranding deed alle de eilanders in de bosschen vlugten, waaruit zij niet weder kwamen, zoo lang wij daar bleeven. Wij wisten niet of 'er eenige gekweet waren. (5) Het was aanmerklijk dat ik, toen ik weder bij ons volk kwam, mijnen snaphaan in de lucht beproefde, en dat hij zoo wel afging als een geweer doen konde. Zijnde dat 'er bij dit volk

niets te haalen was, zoo min als op het eiland, dat geene haven had, keerden wij naar boord, en, de sloepen ingehaald hebbende, stevenden wij W. Z. W. Ik heb op zijne plaats vergeeten te zeggen dat wij, een weinig voor wij aan deeze laatste plaats kwamen, aangelegd hebbende, drie of vier van ons op de rotsen klommen, daar wij het land bevonden, even als te vooren, enkel uit koraal-klippen te bestaan, geheel met struiken overgroeid, zoo dat het naauwlijks mogelijk was in hetzelve doortedringen, en dat wij wederom in de sloep gongen, met voorneemen om onmiddelijk weder naar boord te roeijen, tot wij de kanoas zagen; wij wierden naar die plaats gelokt doordien eenige van ons zig verbeeldden enig volk te hooren.

Het gedrag en het voorkoomen van deeze eilanders deeden mij hun eiland *Wilden Eiland* (*Savage Island*) noemen. Het ligt op 19° 1′ Zuider Breedte, en op 169° 37′ Wester Lengte. Het is omtrent elf mijlen in omtrek, rond van gedaante, en van eene goede hoogte, en het heeft diep water tot digt aan deszelfs kusten. De geheele zee-kust, en zoo verre wij binnen wlands zien konden is geheel met boomen en heesters bedekt, onder welke enige kokosnooten-boomen waren; maar wat de binnenlanden voortbrengen, weeten wij niet; als wij naar de kanten moeten oordeelen, kan het niet veel wezen; want hetgeen

wij

wij 'er van zagen beſtond enkel uit koraal-klippen, geheel met boomen en ſtruiken overgroeid. Daar was geen plekjen gronds te zien, en de rotſen voorzagen de boomen alleen van vogt. Zoo deeze koraal-rotſen eerst in de zee door dieren gevormd zijn, hoe zijn zij dan tot zulk eene hoogte kunnen opgehoogd worden? Is dit eiland door eene aardbeeving opgeworpen? Of is de zee 'er van afgeweken? Enige natuurkundigen hebben de vorming van laage eilanden, gelijk in deeze zee zijn, gezogt te verklaaren; maar ik weet niet dat 'er iets gezegd zij van de hooge eilanden, of van zulke als waarvan ik nu ſpreek. Op dit eiland zijn niet alleen de losſe ſtukken rots, die de oppervlakte bedekken, maar ook de klippen, die de kusten bezoomen, van koraal-ſteen, welken het aanhoudend ſlaan der golven tot eene menigte verſchillende merkwaerdige ſpelonken gemaakt heeft, van welke enige zeer groot zijn; het dak, of het bovenſte van de rots, word door pijlaaren onderſteund, welke de ſchuimende golven tot menigerleie gedaanten gevormd, en nog merkwaerdiger gemaakt hebben dan de holen zelve. In een derzelve zagen wij dat het licht kwam door een gat in den top; op eene andere plaats zagen wij dat het geheel dak van eene van deeze ſpelonken ingezonken was, en van boven eene valei gevormd had, die veel laager lag dan de omliggende rotſen.

Van de inwooneren kan ik weinig zeggen, ik geloof dat zij niet talrijk zijn. Zij ſcheenen wakkere, welgemaakte menſchen; zij liepen naakt, uitgezonderd om den middel, en ſommige hadden hunne aangezigten, borſten en dijen zwart geſchilderd. Hunne vaartuigen waren die van *Amſterdam* volkoomen gelijk, behalven dat zij eene kleine hoogte, als een boord, aan elke zijde van het open gedeelte hadden, en enigzins met ſnijwerk verſierd waren, hetwelk toonde dat dit volk al zoo ſchrander is. Deeze eilanden en hunne vaartuigen koomen wel overeen met de beſchrijving, welke DE BOUGAINVILLE gegeeven heeft van die, welke hij omtrent het *Zee-vaarers Eiland* zag, dat omtrent onder dezelfde middaglijn ligt.

Na dat wij het *Wilden-Eiland* verlaaten hadden, bleeven wij W. Z. W. ſtuuren met eenen ſteeden oostelijken paſſaat-wind, tot den vier en twintigſten in den avond, wanneer wij, gisſende dat wij niet verre van het eiland *Rotterdam* waren, bijlegden, en den nacht doorbragten met onder onze top-zeilen te laveeren. Den volgenden morgen, bij het aanbreeken van den dag, ſtevenden wij westwaarts, en kort daarop zagen wij eene keten eilanden, zig uitſtrekkende van het Z. Z. W. door het W. tot in het N. N. W. Den wind N. O. zijnde loefden wij N. W. op, met inzigt om de eilanden in die ſtreek duidlijker

te

te ontdekken; maar terſtond daarop zagen wij een rif van klippen regt vooruit, dat zig over elken boeg tot buiten ons gezigt uitſtrekte. Alzoo wij dezelve niet konden te boven zeilen, moesten wij wenden, en naar het Zuiden af houden, om daar eenen doortogt te zoeken. Op den middag was het Zuidlijkſt eiland vier Engelſche mijlen Z. W. van ons. Ten Noorden van dit eiland lagen drie andere, alle door branding aan malkanderen verbonden, die wij niet verzeekerd waren dat niet vast waren aan die, welke wij in den morgen beſpeurd hadden, alzoo wij enige tuſſchen beiden gezien hadden. Wij zagen ook enige eilanden ten Westen van deeze vier; maar *Rotterdam* was nog niet in het gezigt. Onze Breedte was 20° 23′ Z. en onze Lengte 174° 6′ W. wij hadden geduurende den geheelen agtermiddag weinig wind, zoo dat het Zuidlijkſt eiland, bij zonne ondergang, W. N. W. vijf Engelſche mijlen van ons lag, en enige branding, die wij in het Zuiden gezien hadden, lag nu Z. Z. W. ¼ W. van ons. Kort daarop wierd het ſtil, en wij waren overgelaaten aan de ongenade van eene zwaare golf uit het Oosten, die egter bij geluk geene groote werking op het ſchip deed. De ſtilte bleef aanhouden tot den volgenden morgen ten vier uuren, wanneer zij wierd opgevolgd door een koeltjen uit het Zuiden. Toen het licht was, beſpeurden wij enigen ſchijn van eene opening

tus-

tusschen de eilanden in het Noorden, en de branding in het Zuiden, waarop wij 'er Westwaarts op aanhielden, en kort daarop zagen wij nog meer eilanden in het Z. W. en in het N. W., maar de opening scheen vrij en open. Digt bij de eilanden koomende, peilden wij, en vonden vijf en veertig en veertig vademen met eenen zuiveren zand-grond. Ik was nu volkoomen gerust, alzoo het in onze macht was te ankeren, in geval van stilte, of den nacht daar doortebrengen, zoo wij geenen doorgang vonden. Omtrent den middag kwamen 'er enige kanos van een der eilanden naar ons toe, in elke van welke twee of drie mannen waren, die stoutmoedig tot aan het schip voeren, en enige kokosnooten en pompelmoezen voor kleine spijkers vermangelden. Zij weezen ons *Anomocka* of *Rotterdam*, een voordeel, dat wij aan onze kennis van de eigen naamen verschuldigd waren. (66) Zij gaven ons ook de naamen van enige van de andere eilanden, en nodigden ons zeer sterk om aan hun eiland te koomen, dat zij *Cornango* noemden. Het koeltjen aanwakkerende, lieten wij hen agter en stuurden naar *Anamocka*; wij vonden eenen vrijen doorgang, waarin wij eene ongelijke diepte peilden van veertig tot negen vademen, die, naar ik geloof, grootendeels, afhong van onzen afstand van de eilanden, welke denzelven vormen.

Toen wij digt bij het Zuidlijk eind van *Rotterdam*

dam of *Anamocka* kwamen, ontmoeteden wij eene menigte kanos, met vrugten en wortelen geladen; doch, alzoo ik geen zeil minderde, dreeven wij weinig handel met hun. Het volk in eene van de kanos vroeg naar mij bij mijn naam, een bewijs dat dit volk gemeenschap met dat van *Amsterdam* heeft. Zij plaagden ons zeer om op hunne kust te koomen, ons te kennen geevende, naar wij verstonden, dat wij daar konden ankeren. Dit was aan de Z. W. zijde van het eiland, daar de kust voor de Z. en Z. O. winden beschut scheen; doch alzoo de dag verre verloopen was, kon ik niet onderneemen derwaarts te vaaren, omdat het nodig zoude geweest zijn alvorens eene sloep derwaarts te zenden, om te peilen. Ik voer dan naar de Noord-zijde van het eiland, daar wij omtrent drie vierde van eene Engelsche mijl van den wal ankerden, terwijl de einden van hetzelve zig van Z. 88° O. tot Z. W. uitstrekten; en daar was eene bogt met een zandig strand in het diepst van dezelve Z. 50° O.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Aankomst te Anamocka. Voorvallende omſtandigheden. Vertrek van daar. Beſchrijving van eene zeldzame kunſt. Aanmerkingen over de Scheepvaart van deze eilanders. Beſchrijving van dit en de naburige eilanden. Waarneemingen omtrent de inwoonders. Scheepvaartkundige Aanmerkingen.

Voor wij nog te deeg ten anker legen, kwamen de inboorlingen van alle kanten met hunne kanos naar ons toe, yams en pompelmoezen medebrengende, die zij voor ſpijkertjens en oude vodden verwiſſelden. Een hunner, zin hebbende in ons diſplood en lijn, greep dezelve en ſwoer, in ſpijt van alle bedreigingen, die ik hem doen konde, de lijn met een ſteen door; doch eene ſchoot met hagel deed hem die teruggeven. (1) Vroeg in den morgen gong ik naar land met den Heer GILBERT, om naar zoet water te zoeken. Wij landden in de bovengemelde bogt, en wierden door de inboorlingen met veel beleefdheid ontvangen. Na dat ik enige geſchenken onder hen verdeeld had, vroeg ik naar water en wierd naar eene water-plas gebragt, die brak was, die omtrent drie vierden van eene Engel-

ſche

PL. LI.**

EILAND RO

GEZIGT OP HET EIL

HET EILAND ROTTERDAM.

HET

ſche mijl van de landing-plaats lag, en welke ik onderſtel dezelfde te zijn, waaruit TASMAN water haalde. Het volk van de ſloep had haar ondertuſſchen met vrugten en wortelen geladen, welke de inboorlingen aangebragt en voor ſpijkers en glazen-koralen verruild hadden. Toen ik weder aan het ſchip kwam, vond ik dien handel aldaar ook aan den gang. (2) Na het ontbijt voer ik met twee ſloepen naar land om met het volk te handelen, van verſcheiden van onze heeren verzeld, en ik gaf last dat de groote ſloep zoude volgen met ledige water-vaten, om gevuld te worden. De inboorlingen hielpen ons dezelve van en naar de plas rollen, en een ſpijker of een glazen-koraal was de belooning van hunnen arbeid. Men bragt vrugten en wortelen, bijzonderlijk pompelmoezen en yams, in zulk eene menigte aan, dat de twee ſloepen geladen, afgezonden, gelost, en ten tweede maale geladen wierden voor het middag was, wanneer de groote ſloep ook eene volle lading water had, en de plantenzoekers en jagers ook alle weder gekoomen waren, (3) uitgezonderd den heelmeester, naar welken wij niet wagten konden, alzoo de eb ſterk uit de bogt gong, waarom hij agtergelaaten wierd. Naardien men niet met eene ſloep in de bogt kan koomen van half eb tot half vlood, konden wij in den agtermiddag geen water van land krijgen. Daar is egter eene zeer goede landing-

ding-plaats buiten dezelve, digt bij de zuid-punt, daar de ſloepen het geheel getij door aan wal kunnen koomen: ſommige van de officiers landden hier na den eeten, en vonden den beelmeester, welken men zijn ſnaphaan ontrooſd had. Enigen tijd na dat de ſloepen afgeſtooken waren aan het ſtrand gekoomen zijnde, nam hij eene kano aan, om hem aan boord te brengen; doch zoo als hij 'er in ſtapte, greep een kaerel zijn ſnaphaan, en liep 'er mede weg. Toen wilde niemand hem naar het ſchip brengen, en zij zouden hem, zoo hij meende, uitgeſchud hebben, als hij niet met een tanden-ſtooker op hen had aangelegd, dien zij ongetwijfeld voor een klein ſnaphaantjen aanzagen. (4) Zoo dra ik dit vernam, gong ik aan land op de bovengemelde plaats, en de weinige inboorlingen, die daar waren, vlugtten bij mijne aannadering. Geland zijnde, gong ik de officieren zoeken, die ik in de bogt, daar wij in den morgen geweest waren, vond, met eene goede menigte inboorlingen rondom hen. Daar was geen ſtap gedaan om den ſnaphaan weder te krijgen, en ik vond ook niet goed daartoe iets te doen; maar ik deed 'er kwalijk aan. De gemaklijke wijze, waarop zij deezen ſnaphaan waren magtig geworden, welken zij nu zeekerlijk dagten dat zij veilig in bezit hadden, moedigde hen aan om meer van deeze ſtreeken uittevoeren, gelijk weldra zal blijken. De ſchrik,

die

die de inboorlingen bevangen had, was weldra over, en zij bragten vrugten en andere levensmiddelen aan de floepen, die voor den avond vrij vol geladen wierden, wanneer wij alle naar boord keerden.

Den agtentwintigſten, des morgens vroeg, gong Luitenant CLERKE met den ſtuurman en veertien of vijfcien mannen in de groote floep naar land, om water te haalen. Ik was voorneemens zelf in eene andere floep te volgen, maar ſtelde het ongelukkig uit tot na het ontbijt. De floep was niet zoo haast aan land, of de inboorlingen verzamelden zig rondom dezelve, en gedroegen zig zoo ruuw, dat de officiers enigzints in twijfel ſtonden of zij de water-vaten wel landen zouden; doch, alzoo zij mij weldra aan wal wagteden, waagden zij het, en kreegen dezelve met moeite gevuld, en weder in de floep. Terwijl zij dit deeden, wierd den Heer CLERKE zijn geweer ontrukt, en men liep 'er mede weg, gelijk ook met enig gereedſchap van den kuiper, en verſcheiden van het volk wierden van het een of ander beroofd. Dit alles geſchiedde, als het ware, ſteelswijze; want zij maakten zig van niets met geweld meester. Ik landde zoo als de groote floep gereed was om afteſteeken, en de inboorlingen, die vrij talrijk op het ſtrand waren, vlugten, zoo dra zij mij zagen, zoo dat ik vermoedde dat 'er iets gebeurd ware. Ik haalde egter

veele over om te blijven, en de Heer CLERKE kwam, en verhaalde mij alle de bovengemelde omſtandigheden. Ik nam eensklaps het beſluit hen tot teruggave van het geſtoolene te noodzaaken, en beval dat alle de zee-ſoldaaten gewapend, en aan wal gezonden zouden worden. Naardien de Heer FORSTER en zijn gezelſchap het land in gegaan waren, liet ik twee of drie ſtukken geſchut op het ſchip losſen, ten einde hem te waarſchuuwen, niet weetende hoe de inboorlingen bij deeze gelegenheid zouden handelen. Deeze bevelen gegeeven zijnde, zond ik alle de ſloepen weg, op eene na, met welke ik agter bleef, hebbende verſcheiden inboorlingen rondom mij, die met hunne gewoone beleefdheid te werk gongen. Ik deed hun mijn voorneemen zoo wel begrijpen dat, lang voor de zee-ſoldaaten kwamen, het geweer van den Heer CLARKE terug gebragt wierd; maar zij gebruikten verſcheiden verontſchuldigingen, om mij van de gedagten af te brengen van op het ander aantedringen. Toen, eindelijk, de Heer EDGCUMBE met de zee-ſoldaaten kwam, wierden zij zoo bevreesd, dat ſommige het op den loop zetteden. De eerſte ſtap, dien ik deed, was twee groote dubbele zeil-kanos, die in de bogt lagen, in beſlag te neemen. Vermits 'er een kaerel was, die wederſtand bood, ſchoot ik op hem met hagel, en zond hem hinkende henen. De inboorlingen, nu overtuigd zijnde dat

het

het mij ernst was, vlugteden alle weg; maar toen ik hun toeriep, kwamen veele wederom, waarop het geweer terug wierd gebragt, en aan mijne voeten nedergelegd. Ik liet terſtond de kanos ontſlaan, om hun te toonen waarom zij in beſlag genoomen waren. Naardien de andere dingen, die wij verloren hadden, van minder waarde waren, liet ik 'er mij te minder aan gelegen leggen. Thans was de groote ſloep aan wal, om eene andere laading water te haalen, en men liet ons de vaten vullen, zonder dat iemand bij ons durfde koomen, uitgezonderd een eenigen man, die ons geduurende de geheele zaak in vriendſchap genoomen had, en die het gedrag van zijne landslieden ſcheen aftekeuren.

Toen ik van de plas naar de bogt keerde, vond ik eene aanzienlijke menigte volks verzameld, van welke wij vernamen dat de man, op welken ik geſchoten had, dood was. Dit verhaal beſchouwde ik als onwaarſchijnlijk, en vervoegde mij tot eenen, die van enig gezag ſcheen, tot weder bekooming van eenen kuipers diſſel, dien wij in den morgen verloren hadden. Hij zond onmiddelijk twee mannen af, om, zoo ik meende, denzelven te haalen; maar ik bevond weldra dat wij elkanderen zeer kwalijk verſtaan hadden; want, in plaats van den diſſel, bragten zij den gewonden, op eene plank uitgeſtrekt, en legden hem bij mij neder, naar allen oogenſchijn,

dood. Dit gezigt bedroefde mij zeer; maar ik zag welra dat ik mij bedrogen had, en dat hij flechts in de hand en in de dije gekwetst was. Ik verzogt hen dan hem uit de zon te draagen, en zond om den heelmeester, om zijne wonden te verbinden. Ik vroeg ondertusschen verscheiden perſoonen naar den disſel; want, alzoo ik nu niets anders te doen had, ſtond ik 'er op om dien terug te hebben. Die, welke ik meest daarom aanſprak, was eene vrouw van jaaren, die mij altijd veel te zeggen had, van mijne eerſte landing af, maar bij deeze gelegenheid gaf zij haare tong den vrijen teugel. Ik verſtond weinig van haare welſpreekendheid, en al wat ik van haare redenen kon opmaaken, was, dat het laag van mij was op de teruggave van zulk eene beuzeling aantehouden. Doch toen zij bevond dat ik 'er niet van wilde afzien, gong zij met drie of vier andere vrouwen heen, en kort daarop wierd mij de disſel gebragt, maar haar zag ik niet weder. Dit ſpeet mij, alzoo ik haar een geſchenk wilde doen, tot vergelding voor het deel, dat zij in alle onze verrigtingen, zoo bijzondere als openbaare, genoomen had; want ik was niet zoo haast van de plas teruggekeerd, bij mijne eerſte landing, of deeze oude vrouw bood mij een meisjen aan, mij te verſtaan geevende dat zij tot mijn dienst was. De juffer, die waarſchijnlijk haare les geleerd had, eischte te vooren eenen grooten ſpijker

ker en een hemd, geene van welke ik haar te geeven had, en ik deed haar raa mijne armoede begrijpen. Ik meende 'er op deeze wijze met fatsoen af te zullen koomen, maar ik bedroog mij, want zij gaven mij te verstaan dat ik mij bij haar konde begeeven op krediet. Toen ik dit weigerde, begon de oude vrouw mij verwijtingen te doen, en vervolgens te schelden. Schoon ik weinig begreep van hetgeen zij zelde, waren haare gebaerden duidlijk genoeg. Zij lachte mij in het aangezicht uit en zeide: *wat zijt gij voor een man, dat gij dus de onhelzingen van een zoo mooi jong meisjen afwijst?* want het meisjen ontbrak indedaad geene schoonheid, welke ik egter beter kon wederstaan dan het schelden van deeze waerdige matrone, waarom ik mij naar de sloep spoedde. Zij wilden dat ik de jonge juffer mede naar boord zoude neemen; maar dit kon niet geschieden, alzoo ik, voor ik naar wal voer, gestrenge bevelen gegeeven had geene vrouw, onder welk voorwendzel ook, aan boord te laaten koomen, om redenen, welke ik op eene andere plaats zal opgeeven.

Zoo dra de heelmeester aan wal kwam, verbond hij de wonden van den gekwetsten, en deed hem eene aderlaating; hij was van gedagte dat 'er in het geheel geen gevaar bij was, alzoo de schoot weinig dieper dan door het vel was doorgedrongen. In het verbinden enige pap no-

dig hebbende, vroeg de heelmeester naar rijpe plataanen; maar zij bragten ſuiker-riet en, het tot een moes gekaauwd hebbende, gaven zij het hem om het op de wond te leggen. Naardien dit balſemachtiger van hoedanigheid is dan de eerſte, is zulks een bewijs dat dit volk enige kennis van enkelvoudige geneesmiddelen heeft. Zoo dra de wonden van den man verbonden waren, deed ik hem een geſchenk, welk zijn meester, of ten minſten de man, die de kano geëigend had, allerwaarſchijnlijkst voor zigzelven nam. Toen de zaaken dus, naar allen ſchijn, naar genoegen van beiden partijen, geſchikt waren, begaven wij ons naar boord, om het middagmaal te houden, daar ik eenen goeden voorraad van vrugten en wortelen vond, waarom ik bevel gaf alles tot ons vertrek gereed te maaken (5).

Men verhaalde mij nu eene omſtandigheid, welke men aan boord had waargenoomen: toen het geſchut in den morgen gelost wierd, waren 'er verſcheiden kanos aan het ſchip; zij voeren alle weg, uitgezonderd eenen man, die bezig was het water uit zijne kano te hoozen, welke regt onder het geſchut lag. Toen het eerſte ſtuk afging, keek hij even op, en vervolgde onverſchillig zijn werk. Het tweede ſtuk deed geene andere uitwerking op hem. Hij vertrok ook niet voor al het water uit zijne kano was, wanneer hij op zijn gemak wegroeide. Men had dee-

zen

zen man verſcheiden reizen vrugten en wortelen uit andere kanos zien neemen, om die aan ons te verkoopen. Als de eigenaars die niet gewillig wilden overgeeven, nam hij die met geweld, waardoor hij van ons volk den bijnaam van de tollenaar verkreeg. Eens, wanneer hij tol had opgehaald, lag hij bijgeval tegens eene zeil-kano, die aan boord lag. Een van het volk, ziende hem naar eenen anderen weg kijken, en dat zijne aandacht was afgetrokken, nam de gelegenheid waar om iets uit zijne kano te neemen, waarop zij afſtak en het zeil opzettede. Maar de man, ziende welke poets men hem geſpeeld had, vervolgde hen als eene pijl uit een' boog, en weldra aan boord van hunne kano gekoomen zijnde, klopte hij dengeenen, die zijn goed genoomen had, af, en nam niet alleen het zijne naar zig, maar nog verſcheiden andere dingen, die hij hun afnam. Men had deezen man ook aan land op de markt tol zien ophaalen. Ik herinnerde mij dat ik hem daar gezien had, en dat ik hem, van wegens het ligten van ſchatting, voor een' man van aanzien had gehouden, en hem een geſchenk had willen geeven, maar dat ſommige van hun volk dit niet hadden willen toelaaten, zeggende dat hij geen *Areeke* of Opperhoofd was. Hij had zijn hair altijd met eene ſoort van wit ſtof gepoederd.

Alzoo wij geen' wind hadden om deezen na-

middag te zeilen, gong eene partij van ons in den avond naar land. Wij vonden de inboorlingen overal beleefd en verpligtende, zoo dat het waarschijnlijk is dat wij, zoo wij een langer verblijf aldaar gehouden hadden, geene reden meer zouden gehad hebben ons over hun gedrag te beklaagen. Terwijl ik aan land was, vernam ik de naamen van twintig eilanden, die tusschen het N. W. en N. O. liggen, en sommige in het gezigt. Twee derzelve, welke meest naar het Westen liggen, namelijk *Amattafoa* en *Oghaa* zijn aanmerklijk om hunne groote hoogte. Op *Amattafoa*, dat het westlijkst is, oordeelden wij dat een brandende berg was aan den aanhoudenden rookpijlaar, welken wij dagelijks uit deszelfs midden zagen oprijzen.

Wijl de Heer COOPER en ik op den middag aan wal waren, kon de Heer WALES het uurwerk niet op den gewoonen tijd opwinden, en, alzoo wij niet voor laat in den namiddag aan boord kwamen, wierd het vergeeten tot het was afgeloopen. Deeze omstandigheid was van geen belang, alzoo de Heer WALES op deeze plaats verscheiden hoogten van de zon genoomen had, voor het afgeloopen was, en ook gelegenheid had om naderhand nog enige zonne hoogten te neemen.

Den negen en twintigsten, met het aanbreeken van den dag, met een slap koeltjen uit het Westen onder zeil gegaan zijnde, stuurden wij Noordwaarts

waarts naar de twee hooge eilanden; maar de wind ſchraal wordende, deed ons tuſſchen de laage eilanden en banken vervallen, zoo dat wij laveeren moesten, om dezelve te boven te zeilen. Dit gaf eene groote menigte kanos tijd om van alle kanten bij ons te koomen. Het volk in dezelve bragt verſchillende waaren mede, om te vermangelen, als wortelen, vrugten en hoenderen, maar van de laatſte niet veele. Zij namen in ruiling kleine ſpijkers en ſtukken van allerlei doek. Ik denk dat zij, voor zij heen gongen, de meeste van ons volk van de weinige klederen, welke de Otahitiſche juffers hun gelaaten hadden, beroofden, want de drift naar merkwaerdigheden was zoo ſterk als ooit. Van de laage eilanden vrij zijnde, deeden wij een gang zuidwaarts, en kwamen ſlechts een weinig te loefwaart van het zuidlijk eind van *Anamooka*, zoo dat wij, met het laveeren, geduurende deezen geheelen dag, weinig wonnen. Hier bragten wij den nacht door met korte gangen te doen over die ruimte, welke wij den voorigen dag hadden leeren kennen.

Den dertigſten namen wij met den dageraat onze koers op *Amattafoa*, met eene labber koelte uit het W. Z. W., De dag brak niet zoo haast aan of wij zagen van alle kanten kanos koomen opdaagen. Hun handel was veelal dezelfde als den voorigen dag, of liever beter; want ik kogt

uit eene kano twee biggen, die hier ſchaarsch waren. Ten vier uuren in den agtermiddag hielden wij digt bij het eiland *Amattafoa*, en voeren tuſſchen hetzelve en *Oghao* door; het kanaal was twee Engelſche mijlen breed, veilig, en daar was geen grond te peilen. Terwijl wij in het kanaal waren, hadden wij ligte koeltjens en ſtilte. Dit gaf eene groote zeilende dubbele kano, die ons den geheelen dag gevolgd was, gelijk ook enigen anderen, die geroeid wierden, tijd om bij ons te koomen.

Thans had ik eene goede gelegenheid om iets te weeten te koomen, waaraan ik te vooren geswijfeld had, namelijk, of enige van deeze kanos, in het veranderen van gang, het zeil al of niet overzetteden; en zoo voortzeilden met de ſteven vooruit, die eerst de agterſteven was. Die, welke wij nu zagen, werkten op die wijze. Het is een latijnsch zeil, van boven aan eene latijnſche raa aangeſlaagen, en beneden aan een gijp; in een woord, het is als een bezaan, als men onderſtelt dat de geheele rand aan een boom is uitgeſpannen. De raa is omtrent in het midden of in evenwigt aangeſlaagen. Als zij van gang veranderen, loeven zij het vaartuig in den wind op, gooien de ſchoot los, en brengen het onder-eind, of het eind dat vast is, van de raa aan het ander eind van het vaartuig, en de ſchoot op gelijke wijze: daar zijn ſleuven of inkeepingen

aan

aan elk eind van het vaartuig, waarin het eind van de raa vast gezet wordt. In kort, zij werken even als die van de *Ladrone Eilanden*, volgens de beſchrijving van WALTER. (*) Als zij ruimſchoots, of voor den wind moeten zeilen, wordt de raa uit de ſleuf genoomen en vierkant voor den wind gebraſt. Ik moet niet vergeeten te zeggen dat alle hunne zeilende vaartuigen niet toegetuigd zijn om op deeze wijze te zeilen. Sommige, en wel van de grooſte, zijn getuigd om te wenden. Deeze hebben eene korte, maar vrij zwaare maſt, die op eene ſoort van rol ſtaat, welke op het verdek bij de plegt is vastgemaakt. Men doet haar veel voorover hellen; de top is gevorkt, en de raa rust op de twee punten, als op twee ſpillen, door middel van twee ſterke houten klampen, ter wederzijde van de raa vastgemaakt, op omtrent een derde van derzelver lengte van het onder-eind, dat, als zij onder zeil is, nedergehouden wordt tusſchen de twee kanos, door middel van twee ſterke touwen, van welke een naar elke kano en door een gat, dat in den ſteven is, loopt; want men moet weeten dat alle deeze vaartuigen dubbel zijn. Als het onder-eind van de raa dus vastgemaakt is, is het klaar dat het vaartuig, als het van gang zal veranderen, wenden moet; het zeil en de gijp zullen over den

(*) Zie ANSONS *Reize*.

den eenen berg vrij van de maar zijn, en over den anderen zullen zij 'er tegens leggen, even als de spriet; zeilen. Ik kan egter niet zeker of zij niet somtijds dat gedeelte van het zeil, dat tusschen het onder eind en den top van de maar is, los maaken, en dus en het zeil en de schoot aan dij van de maar brengen. De afbeelding, welke de Heer HODGES van deeze vaartuigen gemaakt heeft, schijnen deeze onderstelling te begunstigen en zal deeze beschrijving niet alleen ophelderen, maar dezelve, om zoo te spreeken, noodloos maaken. De uitleggers en touwen, die tot hoofdtouwen dienen, zijn alle dik en sterk; het zeil, de rai en de gijp te zaamen zijn indedaad van zulk eene onzaglijke zwaarte, dat zij wel sterk dienen te wezen.

De top van *Amattafee* was den geheelen dag in de wolken verborgen, zoo dat wij niet in staat waren met zeekerheid te bepaalen, of 'er een vuurspuwende berg ware dan niet; maar alles wat wij zien konden deed ons gelooven dat 'er een ware. Dit eiland is omtrent vijf mijlen in omtrek groot. *Oghao* is zoo groot niet, maar ronder en spitser oploopende. (6) Zij liggen in de strekking van N. N. W. 1 W. van *Amsterdam*, op een afstand van elf of twaalf mijlen; zij zijn beiden onbewoond, maar geen van beiden scheen vrugtbaar te wezen.

Naauwlijks waren wij door het kanaal, of wij kree-

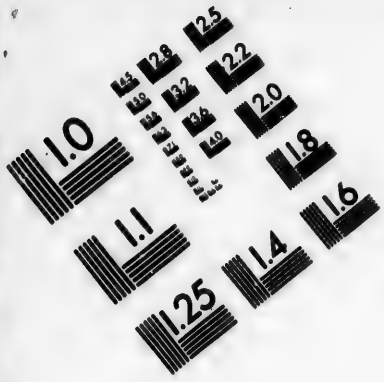

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

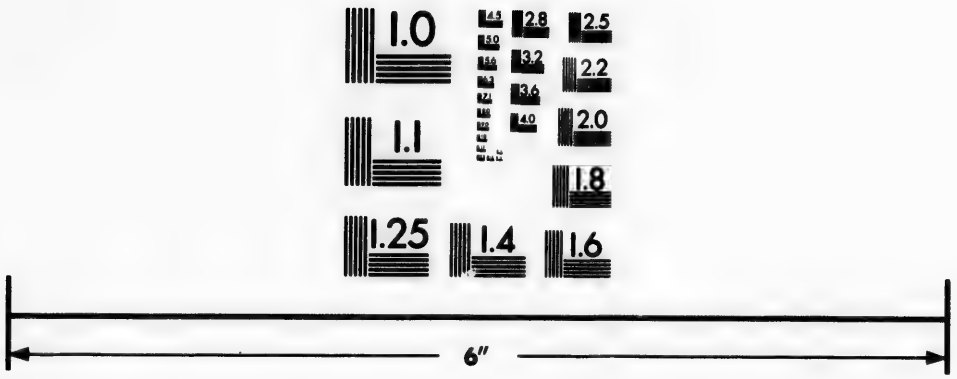

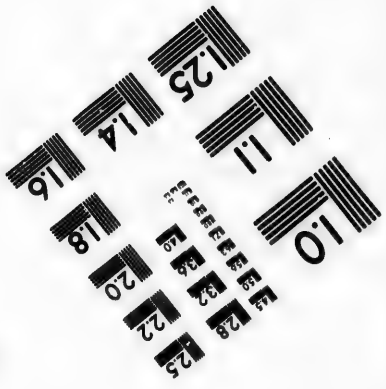

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

VAARTUIGEN VAN DE

N VAN DE VRIENDEN-EILANDEN.

kreegen eene frisse koelte uit het Zuiden. Terstond maakten alle de inboorlingen haast om te vertrekken, en wij stuurden om de West met alle zeilen bij. Ik had enig voorneemen van *Amsterdam* aantedoen, alsoo het niet verre uit mijne koers lag, maar, zoo als de wind nu was, konden wij het niet bezeilen, waarom ik van dat voorneemen geheel afzag.

Laaten wij nu tot *Anamocka*, gelijk het door de inboorlingen genoemd wordt, wederkeeren. Het ligt op 20° 15′ Zuider Breedte, en op 174° 31′ Wester Lengte; het wierd eerst ontdekt door TASMAN, en door hem *Rotterdam* genaamd. (7) Het heeft de gedaante van een driehoek, van welken elke zijde omtrent drie en eene halve of vier Engelsche mijlen lang is. Een zout meir, dat in het midden is, beslaat geen klein gedeelte van deszelfs oppervlakte en snijdt, om zoo te spreeken, den Zuid-Oost hoek af. Om het eiland, dat is van het N. W. naar het Z. door het N. en O. om, liggen verscheiden kleine eilanden, zandbanken en brandingen verspreid. Wij konden geen eind aan dezelve in het Noorden zien, en het is niet onmogelijk dat zij zig Zuidwaarts tot *Amsterdam* of *Tongatabu* uitstrekken. Deeze, met *Middelburg* of *Eaowee* en *Pylstaart* maaken eene groep, die omtrent drie graaden breedte, en twee graaden lengte beslaat, welke ik de *Vrienden-Eilanden* of den *Archipel* genaamd heb,

heb, alzoo 'er een vast verbond en vriendſchap onder derzelver inwooneren ſchijnt ſtand te grijpen, en hun beleefd gedrag jegens vreemdelingen geeft hun aanſpraak op deeze benaaming, onder welke men misſchien hunne groep nog verder zoude mogen uitſtrekken, zelfs tot *Boscawen* en *Keppels-Eilanden*, door kapitein WALLIS ontdekt, en bijna onder dezelfde middaglijn, en op 15° 53′ Breedte liggende; want uit het onvolledig naricht, dat ik van het volk van deeze twee eilanden gekregen heb, ſchijnen zij van denzelfden vriendlijken aart, welken wij bij die in onzen *Archipel* waargenoomen hebben.

De inwooners, voortbrengzels enz. van *Rotterdam*, en de nabuurige eilanden zijn dezelfde als op *Amſterdam*. De varkens en hoenders zijn 'er, wel is waar, veel ſchaarſcher, alzoo wij 'er ſlechts zes van de eerſte en niet veele van de laatſte opdeeden. Yams en Pompelmoezen waren wat wij het meest kreegen, andere vrugten waren 'er niet zoo overvloedig. Niet de helft van het eiland is in omtuinde plantagieën aangelegd, gelijk op *Amſterdam;* maar de grond, die niet omtuind is, is niet minder vrugtbaar en ligt ook niet onbebouwd. Daar is egter veel meer onbebouwd land op dit eiland, naar evenredigheid van deszelfs grootte, dan op het ander, en het volk ſchijnt veel armer te zijn, dat is te zeggen, in doek, matten, verſierzelen enz. die

die een groot gedeelte van de rijkdommen van de eilanders van de Zuid-zee uitmaaken.

Het volk van dit eiland ſchijnt meer met de melaatsheid, of eene klierachtige kwaal behebt te zijn dan alle, die ik elders gezien heb. Zij breekt meer in het aangezigt dan op enig ander deel van het lighaam uit. Ik heb verſcheiden gezien, welker aangezigten 'er door bedorven waren, en hunne neuzen geheel weg. Op eene van mijne wandelingen keek ik bijgeval in een huis, waarin een of meer menſchen waren, wanneer 'er ſlechts een man zig aan de deur of aan het gat, door hetwelk ik binnen zoude hebben moeten gaan, vertoonde; hij begon de opening te ſtoppen met 'er een touw verſcheiden maalen dwarsch voor te ſpannen; maar de ondraaglijke ſtank van zijn verrot aangezigt was alleen genoeg om 'er mij vandaan te houden, al hadd' de ingang nog zoo wijd gegeweest. Zijn neus was geheel weg, en zijn geheel gelaat was eene enkele zweer, zoo dat het gezigt van deezen man alleen afzigtlijk was. Alzoo ons volk niet geheel vrij was van eene zekere kwaal, die zij op de *Societeit-Eilanden* hadden opgedaan, nam ik alle mogelijke voorzorgen om voortekoomen dat dezelve hier aan de inboorlingen wierde medegedeeld, en ik heb reden om te gelooven dat mijne poogingen gelukt zijn.

Naardien ik van een huis heb gewag gemaakt, zal het niet ongepast zijn alhier aantemerken dat ſom-

ſommige huizen alhier verſchillen van die, welke ik op de andere eilanden zag, zijnde aan alle kanten ingeſloten en omtuind met zeer nette, maar met digte rieten heiningen. De ingang is een vierkant gat omtrent twee en een halven voet over het kruis wijd. Deeze huizen zijn langwerpig vierkant van gedaante, de vloer of het fondament is overal ſmaller dan het dak, dat met het onderſt gedeelte omtrent vier voeten van den grond is. Door deeze wijze van bouwen druipt de regen, die op het dak valt, verre van den muur af, die anders zou vervallen en rotten.

Wij onderſcheidden geenen Koning of opperhoofd, of iemand, die den ſchijn van opperheerſchapplij aannam. De man en de vrouw, van welke ik gewag gemaakt heb, en welke ik geloof dat man en vrouw waren, namen bij verſchillende gelegenheden belang in onze zaaken; maar men kon gemaklijk zien dat zij geen groot gezag hadden. (8) Onder andere dingen, die ik hun gaf, als eene belooning voor hunnen dienst, waren een jonge reu en teef, dieren, die zij niet hebben, maar waarop zij zeer verzot zijn, en die zij zeer wel bij naam kennen. Zij hebben enige van dezelfde ſoort van aarden-potten, als wij op *Amſterdam* zagen, en ik ben van gedagten dat zij van hun eigen maakzel zijn, of van dat van het een of ander nabuurig eiland.

De reede is, gelijk ik reeds gezegd heb, aan

de

de Noord-zijde van het eiland, regt ten Zuiden van de zuidlijkſte bogt; want daar zijn 'er aan deeze zijde twee. De bank is van enige uitgeſtrektheid, en de grond vrij van klippen met vijf en twintig en twintig vademen water, eene of twee Engelſche mijlen van wal.

Brandhout is 'er gemaklijk te bekoomen, en daar is goede gelegenheid om het van wal te haalen; maar het water is zoo brak, dat het der moeite niet waerdig is het aan boord te brengen, tenzij men 'er groot gebrek aan hebbe, en geen beter konne krijgen; maar daar is egter beter, niet alleen op dit eiland, maar op andere in de nabuurſchap, want het volk bragt ons water in kokosnooten-doppen, dat zoo goed was als behoorde; doch de bronnen zullen waarſchijnlijk te gering zijn om een ſchip van water te voorzien.

Ik heb reeds opgemerkt dat de Z. W. zijde van het eiland gedekt is door een rif of rifs van klippen en kleine eilandjens. Zoo 'er diepte genoeg is tuſſchen dezelve en het eiland, gelijk het ſchijnt, en een goede grond, zou deeze eene veel veiliger plaats voor een ſchip zijn om te ankeren dan die, daar wij gelegen hebben.

DERDE HOOFDSTUK.

Tegt van de Vrienden-Eilanden *naar de* Nieuwe Hebriden. *Ontdekking van het* Schildpad Eiland. *Voorvallen voor en na de aankomst van het ſchip in* Sandwich Haven *op het Eiland* Mallicollo. *Beſchrijving van die Haven en het omliggende land; deszelfs inwooneren en voortbrengzelen.*

Den eerſten July, bij het opgaan van de zon, was *Amattafoa* nog in het gezigt, liggende O. ten N. twintig mijlen van ons. Onze koers westwaarts vervolgende, ontwaarden wij des anderen daags, op den middag, land in het N. W. ten W., naar hetwelk wij ſtuurden, en, nader bij koomende, bevonden wij dat het een klein eiland was. Ten vier uuren lag het van N. W. ½ W. tot N. W. ten N. en te zelfden tijd zag men uit den top van de maat branding, zig van het W. naar het Z. W. uitſtrekkende. Den dag te verre verloopen zijnde om meerdere ontdekkingen te doen, minderden wij kort daarna zeil, loefden op, en bragten den nacht door met korte gangen, welke wij, bij het aanbreeken van den dag, bevonden zoo voordeelig geweest te zijn, dat wij verder van het eiland waren dan wij verwagteden,

en

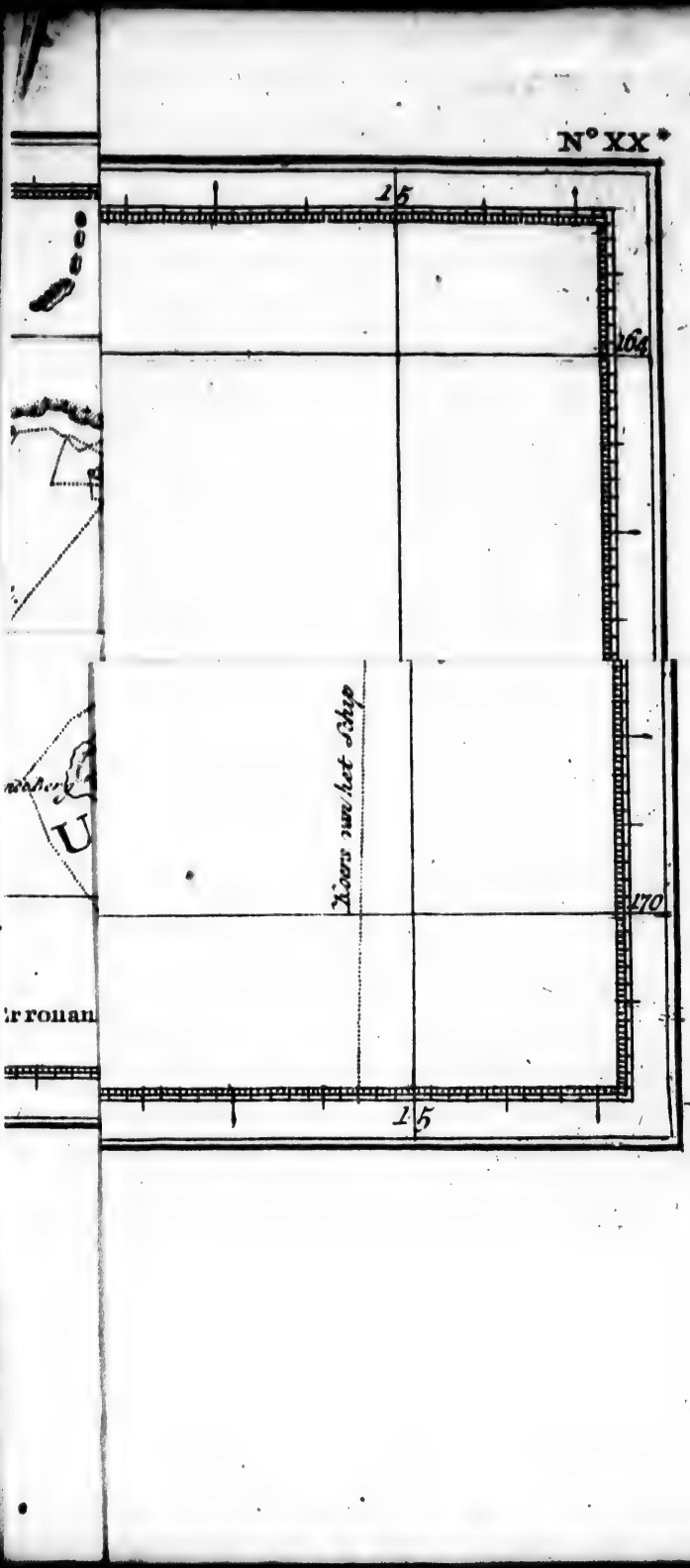
N° XX
15
164
Koers van het Schip
170
15

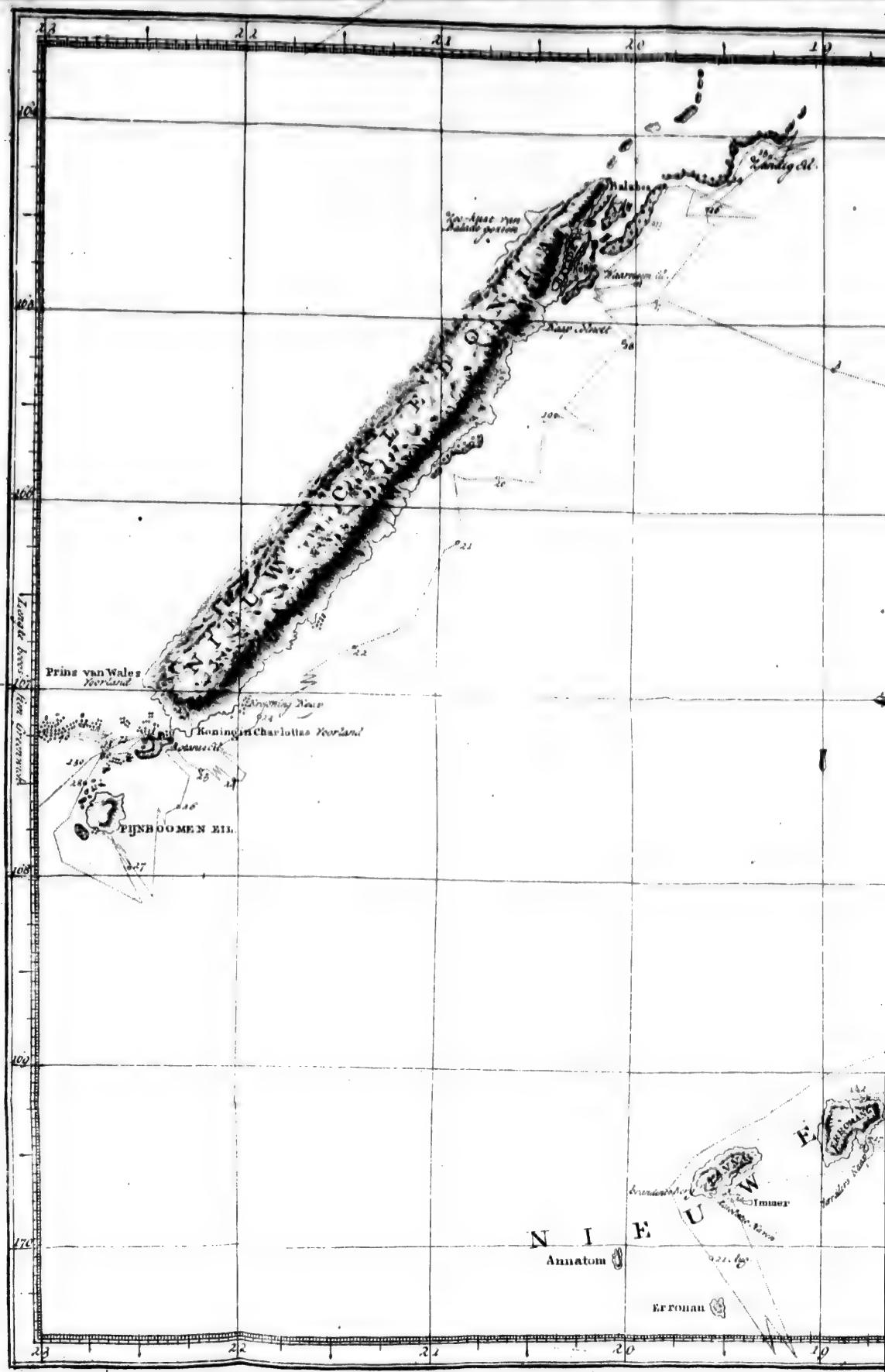
Prins van Wales Noorland
Koningin Charlottas Noorland
PIJNBOOMEN EIL.
Immer
Annatom
Erromau

KAART VAN DE ONTDEKKINGEN
in de
STILLE ZUID-ZEE,
GEDAAN MET S'KONINGS SCHIP
DE RESOLUTIE,
ONDER BEVEL VAN
KAPITEIN COOK.
IN HET JAAR 1774.

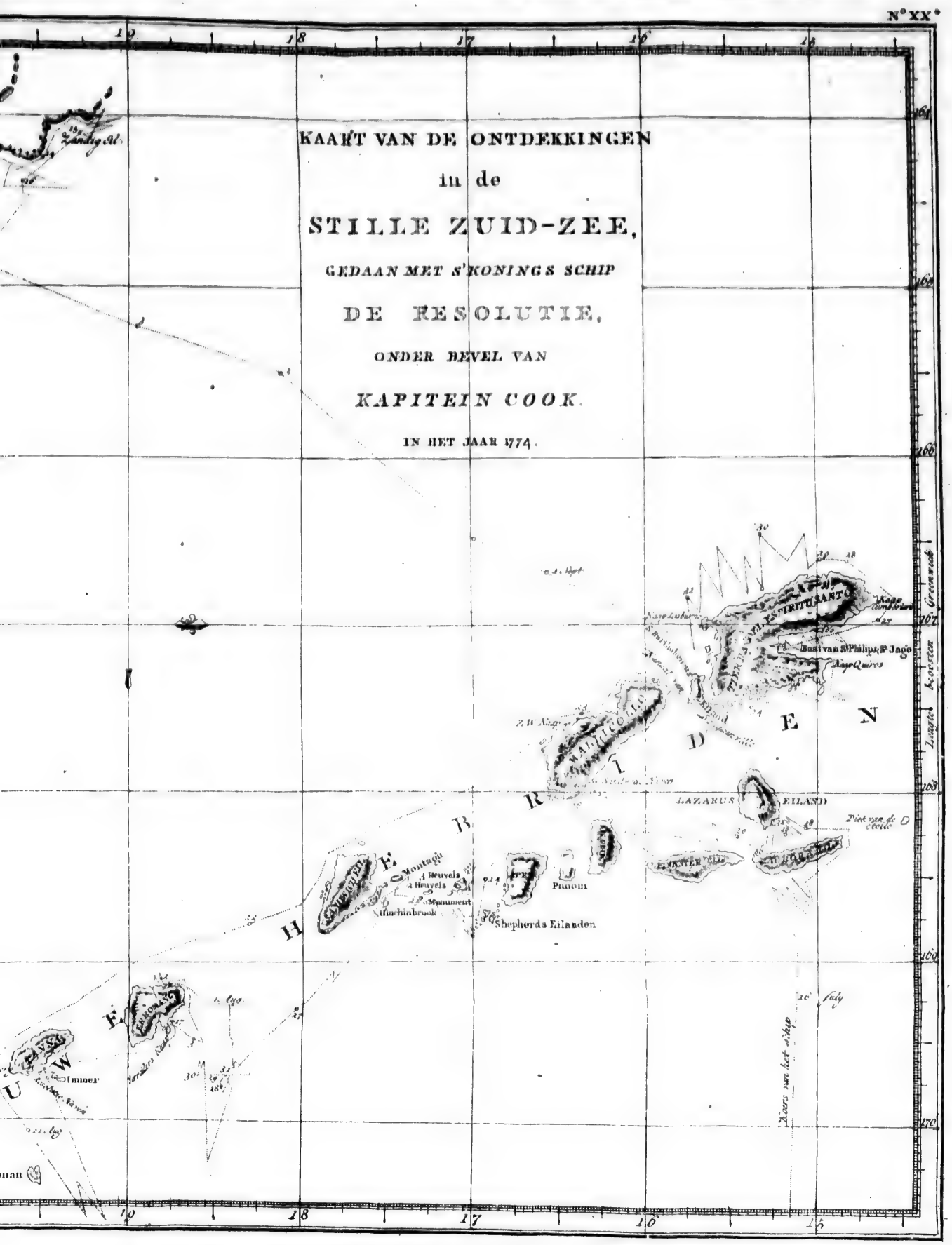

en het was elf uuren voor wij de N. W. of lij zijde bereikten, daar het mogelijk ſcheen te ankeren en te landen. Om te weeten of 'er eene ankerplaats ware, zond ik den ſtuurman met eene ſloep, om te peilen, en wij hielden ondertuſſchen met het ſchip af en aan. Wij zagen te deezen tijd vier of vijf menſchen op het rif, dat rondom het eiland ligt, en omtrent driemaal zoo veele aan den wal. Toen de ſloep naderde, gongen die, welke op het rif waren, henen, en begaven zig bij de andere, en toen de ſloep landde, vlugteden zij alle in de boſſchen. Het leed niet lang of de ſloep kwam terug, wanneer de ſtuurman mij berichtte dat 'er buiten het rif geen grond te peilen was, en dat hij in hetzelve ſlechts op eene plaats een kanaal voor eene ſloep gevonden had van zes voeten diepte. Hij was het door gevaaren, en naar den wal geroeid, meenende met het volk te zullen ſpreeken, dat niet meer dan twintig in getal was, die met knodſen en ſpeeren gewapend waren; maar zoo dra hij voet aan wal zettede, weeken zij in de boſſchen. Hij liet enige legpenningen, ſpijkers en een mes op de rotſen, die zij ongetwijfeld zullen gevonden hebben, alzoo 'er naderhand enige omtrent die plaats gezien wierden. Dit eiland is nog geene mijl lang in de ſtrekking van N. O. en Z. W. en niet half zoo breed. Het is met houtgewas bedekt, en omringd van een rif van koraal-klippen, dat zig, op

ſommige plaatſen, twee Engelſche mijlen van het ſtrand uitſtrekt. Het ſchijnt te klein te zijn om veele inwooneren te bevatten, en waarſchijnlijk zullen de weinige, die wij gezien hebben, van het een of ander nabuurig eiland gekoomen zijn, om naar ſchildpad te visſchen, alzoo wij veele van die dieren omtrent het rif zagen, hetwelk gelegenheid gaf dat dit eiland den naam van *Schildpad Eiland* kreeg; het ligt op 19° 48′ Zuider Breedte, en op 178° 2′ Wester Lengte.

Naardien ik in het Z. Z. W. branding zag, welker uitgeſtrektheid ik voor den nacht wenschte te weeten, verliet ik *Schildpad Eiland*, en ſtuurde naar dezelve. Ten twee uuren bevonden wij dat zij veroorzaakt wierd door een koraalbank van omtrent vier of vijf mijlen omtreks. Door de koers, die wij genoomen hadden, wisten wij dat het dezelfde branding was, welke wij den avond te vooren gezien hadden. Daar is naauwlijks iets van deeze bank, of dit rif boven water bij de eb. (1) Bij den rand van het rif, daar het ondiepst is, zijn de toppen van enige klippen zigtbaar, want in het midden is diep water. In kort, deeze bank heeft ſlechts enige weinige kleine eilandjens nodig om het juist gelijk te maaken aan een van de half verdronken eilanden, van welke reeds zoo dikwijls is melding gemaakt. Het ligt omtrent vijf of zes Engelſche mijlen Z. W. van het *Schildpad Eiland*, en het kanaal tuſſchen

ſchen hetzelve, en het rif van dat eiland is drie Engelſche mijlen breed. Niet meer banken of eilanden ziende, en denkende dat 'er misſchien ſchildpad op deeze bank zoude zijn, liet ik twee ſloepen behoorlijk uitrusten en zond die derwaarts; maar zij keerden terug zonder 'er eene gezien te hebben.

Wij heisten nu de ſloepen binnen boord, en maakten zeil naar het Westen, met eene friſſe koelte uit het Oosten, die tot den negenden aanhield, wanneer wij enige uuren een koeltjen uit het N. W. hadden, van regen-buien verzeld. Dit wierd opgevolgd door eene geſtadige friſſe koelte uit het Z. O., met welke wij N. W. ſtuurden, terwijl wij thans op 20° 20' Zuider Breedte, en op 176° 8' Ooster Lengte waren.

Den vijfdenden op den middag, op 15° 9' Zuider Breedte, en op 171° 16' Ooster Lengte zijnde, ſtuurde ik Westwaarts. Den volgenden dag was het weder mistig, en de wind woei met zwaare rukwinden, van regen verzeld, dat in deezen oceaan, binnen de keerkringen, gemeenlijk een teken is van de nabijheid van een hoog land. Dit wierd bewaarheid ten drie uuren in den agtermiddag, wanneer 'er hoog land in het Z. W. gezien wierd. Hierop haalden wij de kleine zeilen in, reefden de top-zeilen, en, naar hetzelve oploevende, konden wij het ten half zes uuren zien, zig uitſtrekkende van het Z. Z. W.

tot het N. W. ten W. ½ W., Kort daarop wend-den wij en bragten den nacht, die zeer ſtormach-tig was, met laveeren door. Onze gangen waren onvoordeelig; want wij bevonden des morgens dat wij verloren hadden; dit was ook indedaad geen wonder, want een oud ſtel zeilen aange-ſlaagen hebbende, waren de meeste aan ſtarden geſcheurd, bijzonderlijk een voor bram-zeil, dat geheel onbruikbaar was gemaakt. Wij ſloegen andere aan de raas, en hielden aan met laveeren, naardien ik om de Zuidlijke punten van de lan-den wilde koomen, of ten minſten zoo verre Zuid-waarts, dat wij in ſtaat zouden zijn van derzel-ver uitgeſtrektheid in die ſtrekking te oordeelen; want niemand twijfelde of dit was de *Auſtralia del Espiritu Santo* van QUIROS, welke de Heer DE BOUGAINVILLE de *Groote Cycladen* ge-noemd heeft, en dat de kust, op welke wij nu waren, de Oost-zijde van het Eiland *Aurora* was, dat op 168° 30′. Ooster Lengte ligt.

De koelte bleef aangroeijen tot wij tot onder-zeilen bepaald wierden, zoo dat ik, op den agt-tienden, des morgens ten zeven uuren, uitſcheid-de met laveeren, dubbel gereefde top-zeilen bij-haalde, naar het noordlijk eind van het Eiland *Aurora* ſtuurde, hetzelve om loefde, en vervol-gens overſtak naar het *Lazarus Eiland*, onder topzeilen met alle reeven en onderzeilen, met eene zeer ſterke koelte uit het N. O.; maar wij had-

hadden nu het voordeel van eene effen zee, hebbende het Eiland *Aurora* te loefwaart. Op den middag lag het noordlijk eind van hetzelve N. O. ¼ N. vier mijlen van ons; onze breedte, door twee maalen hoogte te neemen, gevonden, en op deezen tijd overgebragt was 15° 1′ 30″ Z. en onze Lengte 168° 14′ O. (2) Ten twee uuren na den middag naderden wij het midden van het *Lazarus Eiland*, en wendden twee Engelsche mijlen van land, daar wij geen' grond peilden met eene lijn van zeventig vademen. Nu zagen wij volk op den wal, en verscheiden fraaie watervallen van de nabuurige bergen afstortende. De volgende reis dat wij op dit eiland aanhielden, kwamen wij tot binnen eene halve mijl van hetzelve, daar wij dertig vademen water vonden met eenen zandigen grond; maar eene Engelsche mijl van hetzelve af, hadden wij geen' grond met eene lijn van zeventig vademen. Hier kwamen twee kanos naar ons af, in eene van welke drie mannen waren, en in de andere maar een. Schoon wij alle tekenen van vriendschap maakten, konden wij hen niet nader doen koomen dan eene steen-worp; zij bleeven maar eene korte wijl en begaven zig toen naar land, daar wij eene groote menigte volks in kleine benden, en met boogen en pijlen gewapend, zagen staan. Zij zijn van eene zeer donkere kleur en, uitgezonderd enige versierzelen op hunne

borst en aan hunne armen, ſcheenen zij geheel naakt te zijn.

Alzoo ik voorneemens was Zuidwaarts te ſtevenen, om het land, dat aldaar mogt leggen, te onderzoeken, bleeven wij tuſſchen het *Lazarus Eiland* en *Aurora* laveeren, en den negentienden, op den middag, lag het zuid-eind van het laatstgemelde eiland Z. 24° O. en het Noordlijk eind N. op den afſtand van twintig Engelſche mijlen. Onze waargenoomen Breedte was 15° 11'. De wind bleef ſterk uit het Z. O. waaien, zoo dat wij hetgeen wij bij dag met laveeran wonnen, in den nacht weder verlooren. Den twintigſten, bij zonne-opgang, bevonden wij ons op de hoogte van het Zuidlijk eind van *Aurora*, aan welks Noord-West zijde de kust eene kleine baai vormt. Wij deeden enige gangen in dezelve, om naar eene ankerplaats te zoeken; maar wij vonden niet minder dan tagtig vademen water, met eenen grond van fraai bruin zand, op den afſtand van eene halve Engelſche mijl van land. Ik ben egter van gedagten dat 'er, nader bij land, veel minder diepte zij en eene veilige ligplaats, en in de nabuurſchap is overvloed van zoet water en brandhout. Het geheel eiland, van het ſtrand tot de toppen der bergen, ſcheen met hout bedekt te zijn, en elke valei bragt een fraai waterbeekjen voort. (3) Wij zagen volk aan wal, en enige kanos aan de kust, maar daar kwam geen

eene

pen, naar ons toe. De zoo even genoemde baai verlaatende, ſtaken wij het kanaal over, dat het eiland *Aurora* van het *Pinkſter Eiland* ſcheidt. Wij waren op den middag regt over het Noordlijk eind van het laatſte, dat O. N. O. van ons lag, en bevonden wierd op 15° 28′ te liggen. Het eiland *Aurora* van N. tot N. O. ½ O. en het *Lazarus Eiland* van N. ten W. ½ W. tot W. van ons. *Pinkſter Eiland* vertoonde zig als aan het land vast in het Z. en Z. W. van hetzelve; maar Z. W. ſtevenende, ontdekten wij de afſcheiding. Dit was omtrent ten vier uuren na den middag, en toen wendden wij en hielden op het eiland aan tot omtrent zonne-ondergang, wanneer de wind oostlijker liep, en wij dus genoodzaakt waren onze koers Zuidwaarts te hervatten. Wij zagen volk aan land, op verſcheiden plaatſen van het eiland rook, en verſcheiden plaatſen, die bebouwd ſcheenen. Omtrent middernacht, het Zuidlijk land naderende, wendden wij en ſtevenden noordwaars, om het overige van den nacht doortebrengen (4).

Den een en twintigſten, met het aanbreeken van den dag, bevonden wij ons voor het kanaal, dat *Pinkſter Eiland* van het Zuidlijk land ſcheidt, dat omtrent twee zee-mijlen breed is. Op deezen tijd ſtrekte het land zuidwaarts zig uit van Z. ten O. rond naar het W. verder dan het oog reiken kon, en op de plaats, die digst bij ons was,

welke eene aanmerklijke hoogte had, zagen wij twee groote kolommen rook, die ik oordeelde dat uit brandende bergen opreezen. (5) Nu ſtevenden wij Z. Z. W. met eene fraaie koelte uit het Z. O., en ontdekten ten tien uuren dat dit gedeelte van het land een eiland was, dat door de inboorlingen *Ambrym* genoemd wierd. Kort daarna vertoonde zig een hoog land vrij van het zuid-eind van *Ambrym*, en agter hetzelve een ander, dat nog hooger was, waarop een hooge ſpits oploopende berg was. Wij gisten dat deeze landen tot twee afzonderlijke eilanden behoorden. Het eerst kwam in het gezigt in het Z. O., het tweede in het O. ten Z. en zij ſcheenen tien mijlen van malkanderen te leggen. Regt op het land blijvende koers houden, was het op den middag vijf Engelſche mijlen van ons, en ſtrekte zig van het Z. Z. O. tot het N. W. ten W. uit, zig vertoonende als een aaneengeſchakeld land. De eilanden in het O. ſtrekten van N. O. ten O. tot Z. O. ten O.; de waargenoomen Breedte was 16° 17′ Z. (6) Toen wij nader bij land kwamen, ontdekten wij eene kreek, die eene goede haven ſcheen te zijn, welke door eene laage punt of een ſchier-eiland gevormd wierd, welk naar het Noorden uitſtak. Op deeze punt was een groot getal volks verzameld, dat ons aan land ſcheen te nodigen, waarſchijnlijk met geen goed oogmerk, alzoo de meeste hunner met boog

en

en pijlen gewapend waren. Om plaats en tijd te winnen om onze sloepen uittezetten en te wapenen, om deeze plaats opteneemen, wendden wij en maakten eenen gang van land af, hetgeen ons eene andere havpn omtrent eene mijl verder naar het Zuiden deed ontdekken. Twee gewapende sloepen afgezonden hebbende om te peilen, en naar eene ankerplaats te zoeken, en uit dezelve sein gedaan wordende dat zij eene gevonden hadden, zeilden wij 'er Z. Z. W. naar toe, en ankerden in elf vademen water, geene twee kabels lengten van den Z. O. wal, en eene Engelsche mijl binnen den mond.

Nauwlijks lagen wij ten anker of verscheiden inboorlingen kwamen in kanos van land. In het eerst waren zij zeer omzigtig; maar eindelijk waagden zij met hunne kanos aan het schip te koomen, en vermangelden, voor stukken doek, pijlen, van welke sommige met been gepunt, en in eene groene gomachtige stof gedoopt waren, die wij natuurlijk onderstelden dat vergift was. Twee mannen gewaagd hebbende aan boord te koomen, zond ik hen, na dat zij aldaar eene korte poos geweest waren, met geschenken henen. Andere, waarschijnlijk daardoor aangelokt, kwamen af bij maaneschijn, maar ik gaf bevel dat men geene aan het schip zoude laaten koomen, waardoor wij dien nacht van hun ontslaagen wierden.

Des

Des anderen daags 's morgens kwamen 'er veele rondom ons, ſommige in kanos, en andere zwemmende. Weldra haalde ik eenen van hun over om aan boord te koomen, en hij deed dit niet zoo haast, of hij wierd gevolgd van meer dan mij lief was, zoo dat niet alleen ons dek, maar zelfs het want aanſtonds vol was. Ik bragt vier hunner in de kajuit, daar ik hun verſcheiden dingen gaf, die zij dengeenen, die in de kanos waren, vertoonden, en zij ſcheenen zeer in hun ſchik over de wijze, waarop zij ontvangen wierden. Terwijl ik aldus bezig was vriendſchap te maaken met die, welke in de kajuit waren, gebeurde 'er een toeval, dat alles in verwarring bragt, maar dat, geloof ik, in het eind nog gelukkig voor ons wierd. Een kaerel in eene kano, welken men geweigerd had in eene van onze ſloepen, die aan het ſchip lagen, toetehaten, ſpande zijn' boog om eene vergiftigde pijl op den boot-wagter afteſchieten. Enige van zijn volk beletteden hem zulks op dit tijdſtip, hetgeen tijd gaf om het mij te berichten. Ik liep terſtond op het dek, en zag eenen anderen met hem worſtelen, eenen van die, namelijk, welke in de kajuit geweest waren, en die uit dat einde uit het venſter geſprongen was. De ander ſcheen ſtijfhoofdig, ontworſtelde hem, en legde wederom met zijn boog op den ſloep-wagter aan, maar, toen ik hem toeriep, legde hij op mij aan. Eenen ſnaphaan in mijne hand houdende,

de,

de, met hagel geladen, ſchoot ik hem dezelve in het lijf. Dit deed hem eenen oogenblik aarſelen, maar belettede hem niet met zijn' boog nog in de houding te blijven als of hij ſchieten wilde. Een tweede diergelijke ſchoot deed hem den boog uit de handen vallen, en de andere, die in de kano waren, met allen ſpoed wegroeijen. Op deezen tijd begonnen ſommige aan de andere zijde met pijlen te ſchieten. Een ſnaphaan, in de lucht afgeſchoten, deed geene de minſte uitwerking, maar een ſchoot van een vier ponder over hunne hoofden deed hen in de uiterſte verwarring vlugten. Verſcheiden verlieten hunne kanos en zwommen naar land; die, welke in de kajuit waren, ſprongen de venſters uit, en die, welke op het dek, en hier en daar in het wand waren, ſprongen alle over boord. Wij bemoeiden ons niet verder met hun, maar lieten hen koomen en hunne kanos weghaalen, en ſommige waagden het zelfs weder aan het ſchip te koomen. Zoo dra het ſtuk geſchut afgeſchoten was, hoorden wij aan land den trommel roeren, dat waarſchijnlijk het ſein was voor het land om in de wapenen te koomen. Wij maakten nu alles gereed om te landen, om enig hout te hakken, dat wij nodig hadden, en te tragten enige ververſchingen te bekoomen, alzoo wij niets van dien aart in de kanos gezien hadden (7).

Omtrent negen uuren ſtaken wij van boord met

twee

twee sloepen, en landden in tegenswoordigheid van vier of vijf honderd menschen, die op het strand verzameld waren. Schoon zij alle met boogen en pijlen, knodsen en speeren gewapend waren, deeden zij geenen den minsten tegenstand. Integendeel, mij alleen ziende naderen met niets dan eenen groenen tak in mijne hand, kwam een hunner, die een opperhoofd scheen te zijn, zijne boog en pijlen aan eenen anderen overreikende, mij in het water te gemoet, ook eenen groenen tak in zijne hand draagende, welken hij met den mijnen verwisselde, waarop hij mij bij de hand vattede en mij naar het volk leidde. Ik deelde terstond geschenken onder hen uit, terwijl de zeesoldaaten ondertusschen op het strand in orde geschaard wierden. Toen deeden wij tekenen (want wij verstonden geen woord van hunne taal) dat wij hout nodig hadden, en zij deeden ons tekenen dat wij boomen zouden vellen. Men bragt middelerwijl eene kleine bigge en bood mij die aan, waarop ik den brenger een stuk doek gaf, waar mede hij wel in zijn schik scheen. Dit deed ons hoopen dat wij 'er weldra nog meer zouden krijgen; maar wij bedroogen ons. De bigge wierd niet in ruiling voor hetgeen wij hadden gebragt, maar tot enig ander einde, waarschijnlijk als een zoen-offer. Want alles wat wij zeggen of doen konden, kon hen niet overhaalen om, na dit, meer dan een half dozijn kokosnooten, en eene

ge-

PL. LIII.

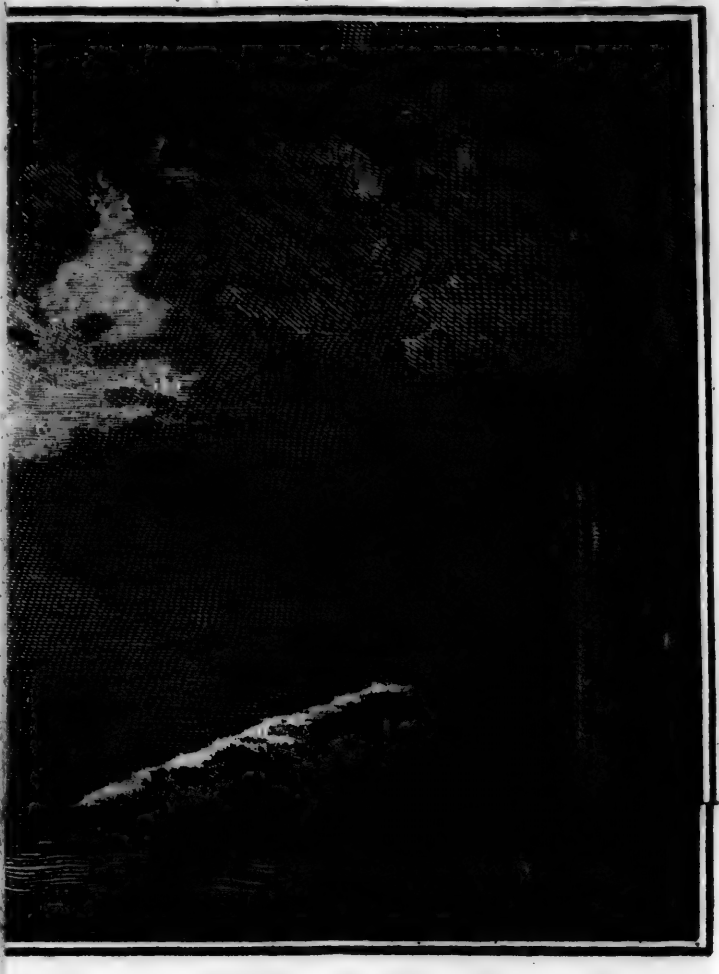

DEN.

LANDING OF HET EILAND MALLICOLO,

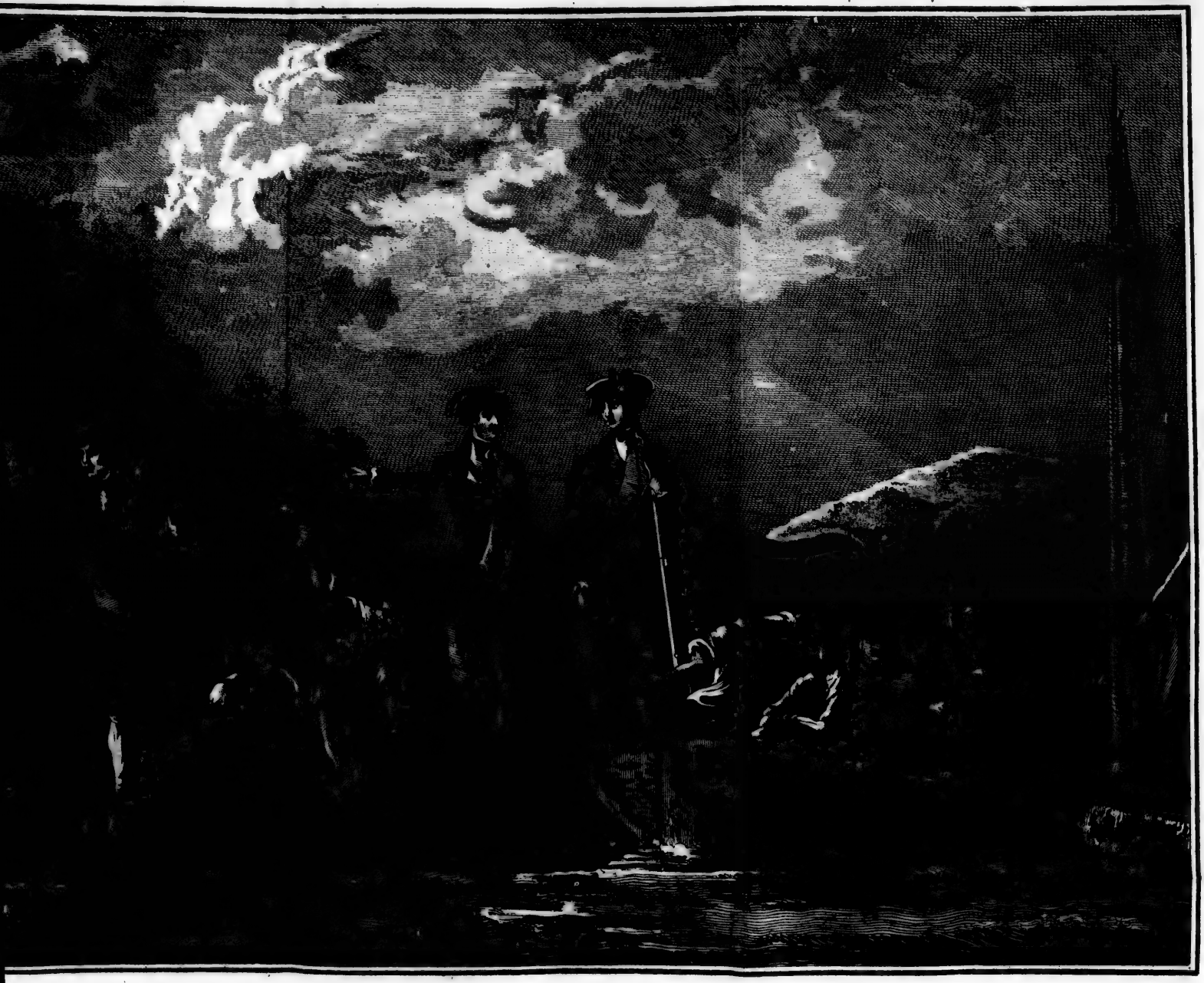

MALLICOLO, EEN VAN DE NIEUWE HEBRIDEN.

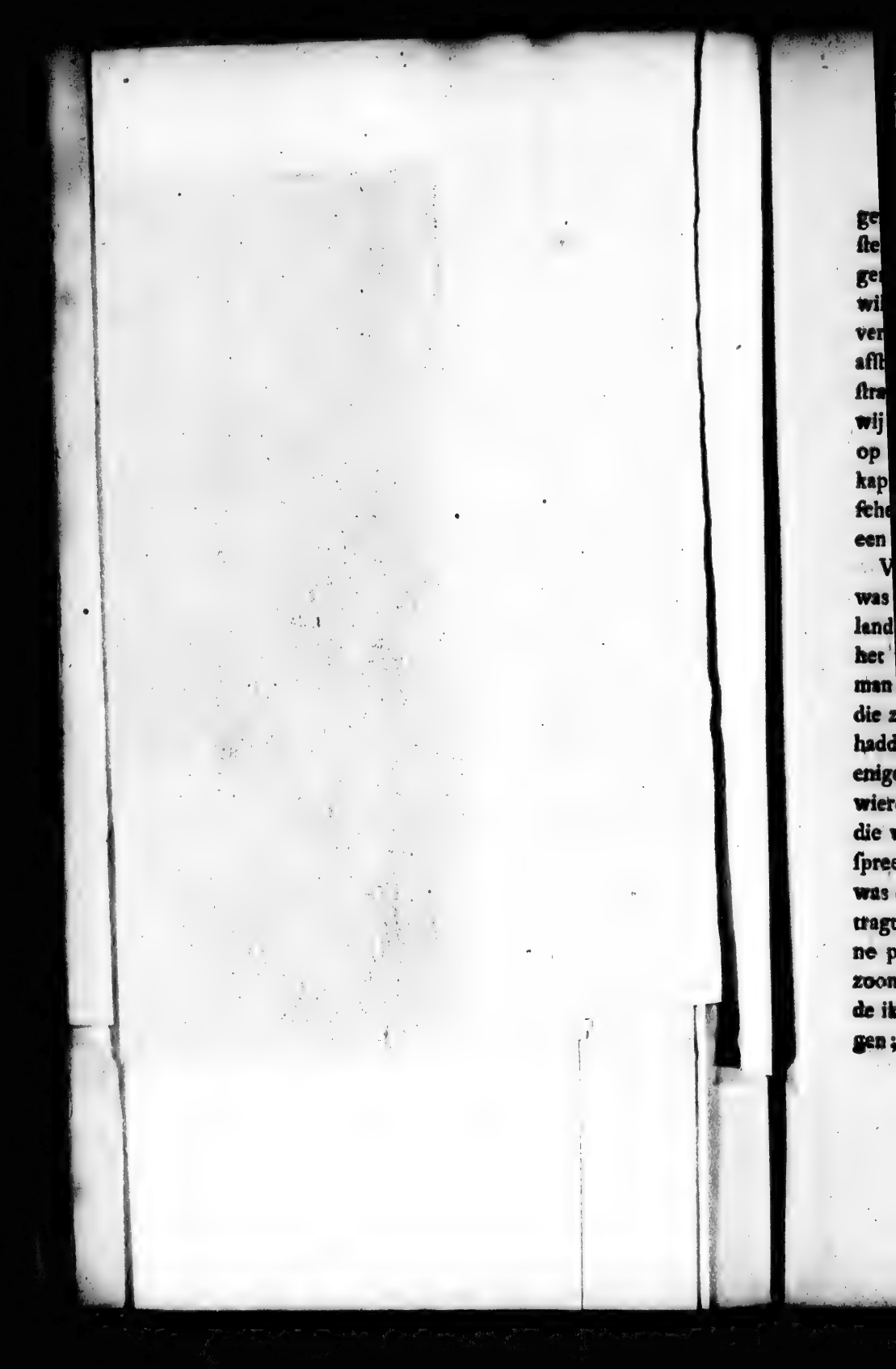

geringe hoeveelheid zoet water aantebrengen: zij ſtelden geen' prijs op ſpijkers of enig ander ijzergereedſchap, noch op iets dat wij hadden. Zij wilden nu en dan wel eene pijl voor een ſtuk doek vermangelen, maar zelden wilden zij een' boog afſtaan. Zij dulden niet dat wij verder dan het ſtrand zouden koomen, en verlangden zeer dat wij weder aan boord zouden gaan. Eindelijk, op den middag, na dat wij het hout, dat wij gekapt hadden, naar boord hadden gezonden, ſcheepten wij ons in, en zij gongen alle heen, de een herwaarts en de ander derwaarts.

Voor wij het middagmaal gehouden hadden, was de namiddag te verre verloopen om iets aan land uitterigten, en al het volk wierd gebruikt om het wand optezetten en te herſtellen; maar eenen man eene boei langs het ſtrand ziende brengen, die zij in den nacht van het werp-anker geſtoolen hadden, gong ik naar land om haar te haalen, van enige heeren verzeld. Zoo dra wij landden, wierd zij in de ſloep gebragt door eenen man, die weder heen gong, zonder een enkel woord te ſpreeken. Ik moet aanmerken dat dit het eenigst was dat zij geſtoolen hadden, of zelfs hadden getragt van ons te ſteelen. Digt bij enige van hunne plantagieën en huizen, die even binnen den zoom van het bosch ſtonden, geland zijnde, haalde ik eenen man over om 'er ons naar toe te brengen; doch, ſchoon zij den Heer FORSTER met

mij

mij lieten gaan, wilden zij egter niet dat wij van meer andere zouden gevolgd worden. Deeze hutzen geleeken enigzints naar die van de andere eilanden, wat laag en met palmbladeren gedekt. Sommige waren omtuind, of met heiningen van planken omringd, en de ingang was door een vierkant gat aan het een eind, dat nu gesloten was, en zij wilden het niet voor ons openen, om 'er ons in te laaten kijken. Daar waren hier omtrent zes huizen en enige kleine plantagieën, van wortelen enz. met riet omtuind, gelijk op de *Vrienden-Eilanden:* Daar waren ook enige broodvrugt- kokosnooten- en plataanen-boomen, maar zij droegen weinige vrugten. Daar was eene goede hoeveelheid fraaie yams opgestapeld op stokken, of op eene verheven soort van plat, en daar liepen omtrent twintig biggen en enige hoenderen los omher. Na dat wij deeze waarneemingen gedaan hadden, begaven wij ons weder in de sloep, en voeren naar den Z. O. hoek van de haven, daar wij weder aan land stapten, en langs het strand gongen, tot wij de eilanden in het Z. O., van welke ik reeds gesprooken heb, in het gezigt hadden. Wij kwamen nu de naamen van deeze te weeten, zoo wel als den naam van dat, op hetwelk wij waren. Dit noemden zij *Mallicollo* (*); het eiland, dat zig het eerst vertoonde over

(*) Of *Malicolla*. Sommige van ons volk spraken het *Ma-*

over het zuidlijk eind van *Ambrym*, is *Apee* genaamd, en het ander, met den berg 'er op, *Paoom*. Wij vonden aan het ſtrand eene vrugt als een oranje-appel, bij hen *Abbi-Mora* genaamd; doch of zij goed zij om te eeten, kan ik niet zeggen, alzoo deeze bedorven was (8).

Vervolgens naar de andere zijde van de haven overvaarende, landden wij aldaar digt bij enige huizen, op uitnodiging van enig volk, dat naar het ſtrand afkwam; maar wij waren 'er nog geene vijf minuuten geweest, of zij wilden dat wij weder henen zouden gaan. Wij ſtemden 'er in toe, en voeren de haven in, om haar te peilen, en naar zoet water te zoeken, van het welk wij nog niets gevonden hadden dan het weinige, dat de inboorlingen hadden gebragt, en wij wisten niet van waar het gehaald was. Wij ſlaagden ook nu niet in onze naſpeuring; maar dit is geen bewijs dat 'er in het geheel geen water zij. De dag was te verre verloopen om de plaats zoo naauwkeurig opteneemen, dat wij dit met zeekerheid zeggen konden. Den nacht ons genoopt hebbende weder naar boord te vertrekken, wierd mij aldaar bericht dat 'er niemand naar het ſchip gekoomen was, zoo ras was de nieuwsgierigheid van dit volk vol-

Manicolo of *Manicola* uit, en zoo is het ook geſchreven in QUIROS verhaal, zoo als het door DALRYMPLE vol. II, p. 146. is uitgegeeven.

voldaan. Terwijl wij naar boord voeren, hoorden wij het geluid van een' trommel, en, ik geloof, nog van enige andere ſpeeltuigen, en zagen volk dansſen; maar zoo dra zij het geluid van de riemen hoorden, of ons zagen, was alles ſtil.

Het voordeel van het maanlicht in den nacht dat nu plaats had, niet willende verliezen, ligteden wij den drie en twintigſten, des morgens ten zeven uuren, het anker, en voeren, met een labber koeltjen, en met hulp van onze ſloepen de haven uit, welker zuidlijk eind, op den middag, omtrent twee Engelſche mijlen W. Z. W. van ons af was.

Toen de inboorlingen ons onder zeil zagen, kwamen zij af in kanos, en deeden ruilingen met meer vertrouwen dan te vooren, terwijl zij bewijzen van eerlijkheid gaven, die ons verwonderden. Alzoo het ſchip in het eerſt goeden gang maakte, dreeven verſcheiden agteruit, na dat zij ons goed ontvangen hadden, voor zij tijd hadden om het hunne in ruiling te geeven. In plaats van hier mede hun voordeel te doen, gelijk onze vrienden op de *Societeit Eilanden* zouden gedaan hebben, wendden zij hunne uiterſte poogingen aan om ons weder intehaalen en ons overtegeeven hetgeen waar voor zij reeds betaald waren. Een man, in het bijzonder, volgde ons eenen geruimen tijd, en haalde ons niet in voor het ſtil was, en de zaak reeds vergeeten was. Zoo dra hij aan ons

ſchip

schip kwam, reikte hij het aan, verscheidene wilden het van hem koopen; maar hij weigerde het overtegeeven tot hij den persoon zag, aan wien hij het te vooren verkogt had, en dien gaf hij het. Deeze, hem niet herkennende, bood hem 'er iets voor aan, dat hij weigerde, hem toonende wat hij 'er hem reeds voor gegeeven had. Stukken doek en gemarmerd papier waren bij hen in de grootste achting; maar ijzer-gereedschap, spijkers en koraalen scheenen zij te versmaaden. Het grootst getal kanos, dat wij te gelijker tijd aan het schip hadden, gong dat van agt niet te boven, en in elke waren niet meer dan vier of vijf mannen, die dikwijls eensklaps naar wal voeren, voor zij de helft van hunne waaren verkogt hadden, en dan kwamen 'er andere.

Toen wij uit de haven kwamen, was het omtrent laag water, en daar was veel volk op de banken en rifs, die langs de kust liggen, naar wij gisten, om naar schulp- en andere visschen te zoeken. Ons aanwezen aan hunne kust hinderde hen dan niet in het verrigten van hunne gewoone bezigheden. Zij moesten nu overtuigd zijn dat wij geen kwaad tegens hen in den zin hadden, zoo dat wij, zoo ons verblijf aldaar langer geduurd had, weldra op eenen goeden voet zouden geweest zijn met deeze aapen gelijkende natie; want zij zijn, over het algemeen, het lelijkst, slegtst gemaakt volk, dat ik ooit gezien heb, en

in alle opzigten onderſcheiden van alle de andere, die wij in deeze zee ontmoet hadden. Zij zijn zeer donker van kleur en klein van geſtalte, met lange hoofden, platte aangezigten, en aapen-tronieën. Hun hair, meest zwart of bruin van kleur, is kort en gekroesd, maar nog zoo zagt en wollig niet als dat van eenen Neger. Hunne baarden zijn zeer ſterk, gekroesd en dik van hair, en gemeenlijk zwart en kort. Doch dat hen nog veel lelijker maakt, is een gordel of een koord, dien zij om hun middel draagen, en dien zij zoo vast om hunnen buik binden, dat de vorm van hun ligbaam dat van eene dikke mier niet ongelijk is. De mannen gaan moeder naakt, uitgezonderd een ſtuk doek of een blad, dat zij als een ſchortjen gebruiken (*).

Wij zagen maar weinige vrouwen, en zij waren niet minder lelijk dan de mannen; haare hoofden, aangezigten en ſchouders zijn rood geſchilderd; zij draagen eene ſoort van rok, en ſommige hadden iets over haare ſchouderen als een zak, waarin zij haare kinderen draagen. Daar kwamen geene af naar het ſchip, en zij bleeven gemeen-

(*). De bijzondere wijze van dit ſchortjen aantedoen, kan men zien in WAFERS *Reize*, die van deeze zonderlinge gewoonte gewag maakt, als ook, ſchoon met enig onderſcheid, plaats hebbende bij de Indianen van de Landengte van *Darien*. Zie WAFERS *Reize*.

MAN VAN HET EILAND MALLICOLO.

meenlijk op eenen affland, als wij aan land waren. Haare verſierzelen zijn oor-ringen van ſchildpad gemaakt, en arm-ringen. Zij draagen eenen fraaien arm-ring, vier of vijf duimen breed, van draad of koord gemaakt, en met ſchulpen bezet, even boven den elleboog. Om hunne regtervuist draagen zij eenen ring van varkens-flagtanden, en ringen van ſchulpen gemaakt, en om hunne ſlinker een rond ſtuk hout, 't welk wij dagten dat dienen moest om de pees van den boog af te wenden. Het middenſchot van den neus is doorboord, en zij draagen 'er een ſtuk witten ſteen in, omtrent anderhalven duim lang, en van deeze gedaante

Zij bieden, tot teken van vriendſchap, eenen groenen tak aan, en ſprenkelen water met de hand over het hoofd.

Hunne wapenen zijn knodſen, ſpeeren, boogen en pijlen. De twee eerſte zijn van hard, of ijzer-hout gemaakt. Hunne boogen zijn omtrent vier voeten lang, van eenen ſtok gemaakt, die in het midden is doorgeſpleten; zij zijn niet rond; maar van deeze gedaante (9)

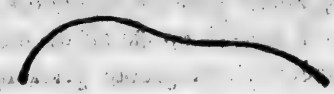

De pijlen, die van eene ſoort van riet gemaakt zijn, zijn ſomtijds met eene lange ſcherpe punt gewapend, van het hard hout gemaakt, en ſomtijds met eene zeer harde punt van been, en alle deeze punten zijn met eene zelfſtandigheid bedekt, die wij voor vergift aanzagen. Het volk zelf bevestigde ons in dit vermoeden, door ons met teekenen te waarſchuuwen dat wij de punt niet zouden aanraaken, en ons te verſtaan te geeven dat, zoo wij 'er door geprikt wierden, wij zouden ſterven. Zij gaan 'er zelve zeer omzigtig mede om, en houden die altoos in een pijlkoker. Sommige van deeze pijlen zijn van twee of drie punten voorzien, elke met kleine weêrhaakjens aan de randen, opdat de pijl niet uit de wond zoude kunnen getrokken worden.

Het volk van *Mallicolo* ſcheen ons toe eene geheel andere natie te zijn dan alle de andere, die wij nog ontmoet hadden, en eene andere taal te ſpreeken. Van omtrent tagtig woorden, welke de Heer FORSTER verzamelde, had naauwlijks een enige overeenkomst met de taal, welke men op alle andere eilanden of plaatſen, daar ik ooit geweest was, ſprak. In veele hunner woorden koomt de letter r voor, en daar 'er dikwijls twee of drie van die letters bij elkanderen kwamen, vonden wij zulke woorden moeijelijk om uitteſpreeken. Ik merkte op dat zij de meeste woorden van onze taal met groote gemaklijkheid uitſpra-

ſpraken. Zij drukken hunne verwondering uit door te piepen als de ganzen.

Naar het weinige dat wij van het land gezien hebben te oordeelen, moet het vrugtbaar zijn; (10) maar ik geloof dat hunne vrugten zoo goed niet zijn als die van de *Societeit-* of *Vrienden-Eilanden*. Ik ben zeeker dat de kokosnooten-boomen, die zij hebben, minder van hoedanigheid zijn, en hunne broodvrugt en plataanen ſcheenen niet veel beter; maar hunne yams geleeken zeer goed. Wij zagen 'er geene andere dieren dan die, welke ik reeds opgenoemd heb. Zij hebben zelfs geenen naam voor eenen hond (en noemden dien *Broas*, varken,) zij hebben 'er dus ook geenen, waarom wij hun eenen reu en eene teef lieten, en daar is niet aan te twijfelen of zij zullen 'er zorg voor draagen, alzoo zij zeer op dezelve geſteld waren (11).

Toen wij in zee waren, beproefden wij welk eene uitwerking eene van de vergiftigde pijlen op eenen hond zoude hebben. Wij hadden dit reeds den eerſten nacht in de haven beproefd, maar wij meenden dat wij hem te weinig gekwetst hadden, alzoo 'er niets op volgde. De heelmeester deed nu eene diepe inſnijding in de dije van den hond, waarin hij eene groote hoeveelheid van het vergift legde, zoo als het van de pijlen geſchrapt was, en verbond toen de wond met een verband. Wij dagten enige dagen lang dat de hond niet zoo

wel ware als te vooren, dan of dit wezenlijk zoo, dan of het ſlechts eene uitwerking van onze verbeelding ware, weet ik niet. Hij was daarna als of hem niets gedaan ware, en heeft geleefd tot wij in Engeland terug kwamen. Ik heb egter geen' twijfel of deeze ſtof is van eenen vergiftigen aart, alzoo het geen ander doel konde hebben. Het volk ſcheen niet onbekend met den aart van vergift, want als zij ons aan wal water bragten, proefden zij het eerst en gaven ons te verſtaan dat wij het gerust konden drinken.

Deeze haven, die aan de N. O. zijde van *Mallicola* ligt, niet verre van het Z. O. eind op 16° 25′ 20″ Zuider Breedte, en op 167° 57′ 23″ Ooster Lengte, noemde ik *Sandwich Haven*. Zij ſtrekt Z. W. ten Z. omtrent eene mijl diep, en is een derde mijl breed. Daar ſteekt van elken hoek een rif klippen een klein eind in zee uit; maar het kanaal is van eene goede breedte, en heeft van veertig tot vier en twintig vademen water. In de haven is de diepte van twintig tot vier vademen, en zij is zoo beſchut, dat geene winden een ſchip, dat 'er in ten anker ligt, kunnen hinderen. Een ander groot voordeel is dat men zoo nabij den wal kan liggen, dat men het volk kan dekken, dat daar aan het werk is.

VIER-

N°. XXI.*

SANDADE HAVEN

van

NAUW CALEDONIA.

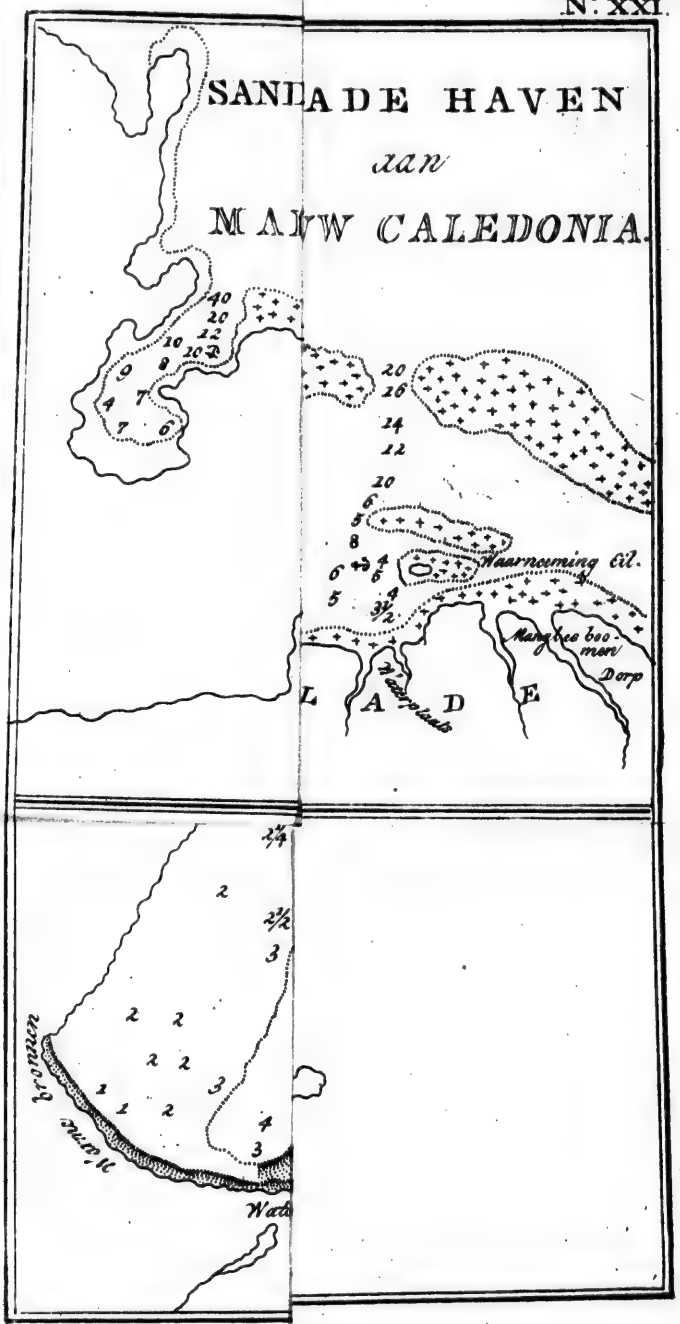

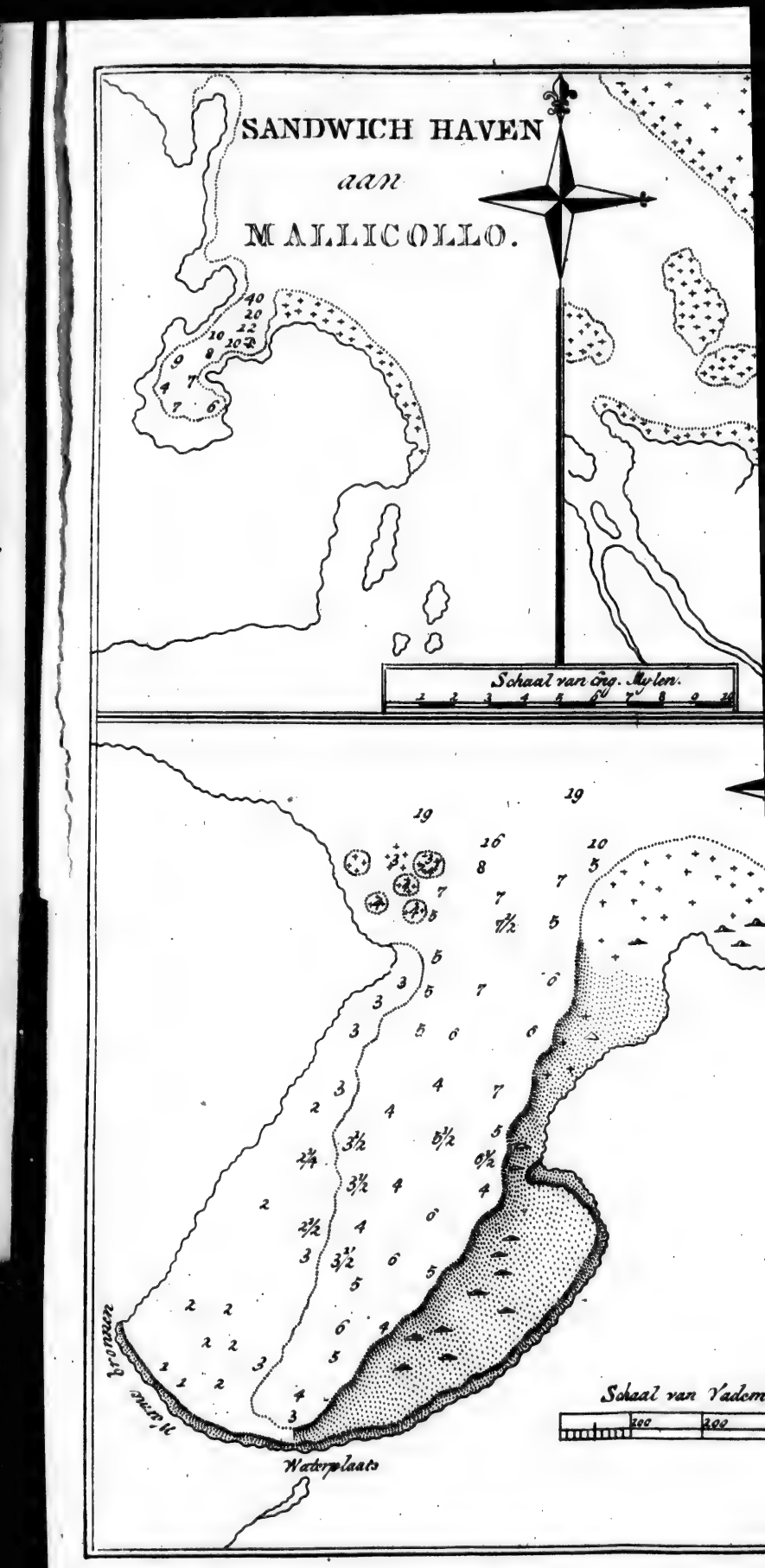
SANDWICH HAVEN
aan
MALLICOLLO.
Schaal van Eng. Mylen.
Schaal van Vadem
Waterplaats

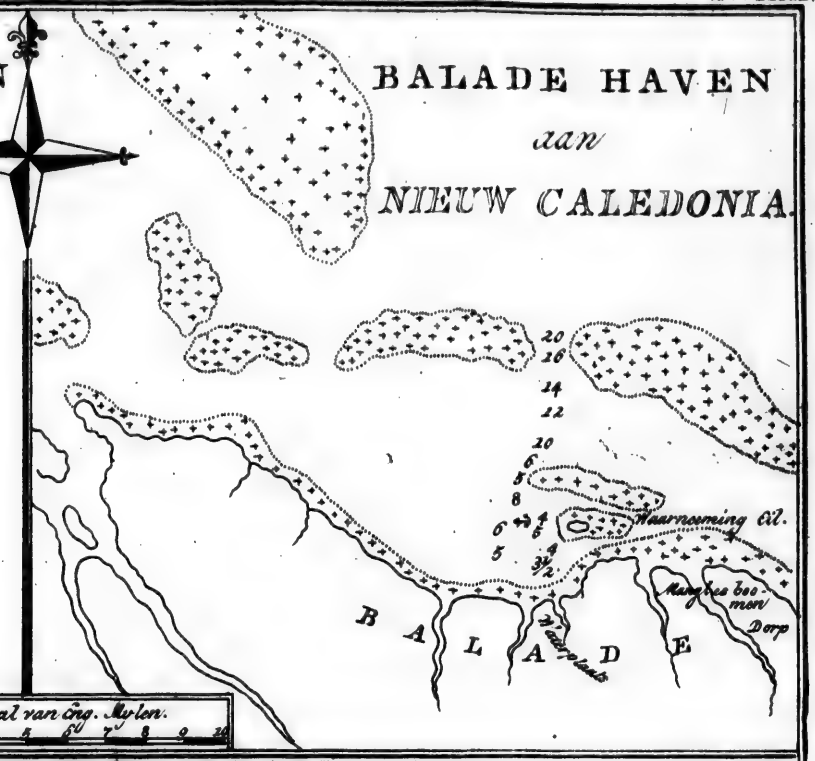
BALADE HAVEN
aan
NIEUW CALEDONIA.
Waarneming Cil.
Dorp
B A L A D E
Schaal van Engelsche Mylen.

RESOLUTIE HAVEN
aan het Eiland
TANNA.
Schaal van Vademen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Ontdekking van verſcheiden Eilanden. Schermutſeling met de inwooneren van het Eiland Erramanga. *Aankomst aan het Eiland* Tanna.

Zoo dra wij in zee waren, kreegen wij een koeltjen uit het O. Z. O. met hetwelk wij overſtaken naar *Ambrym*, tot des agtermiddags ten drie uuren, wanneer de wind O. N. O. liep, en wij wendden, Z. Oostwaarts ſtevenden, en den Z. O. hoek van *Mallicolo* te boven zeilden, bij denwelken wij drie of vier eilandjens ontdekten, welke te vooren hadden geſchenen aan malkanderen vast te zijn. Bij zonne-ondergang lag die hoek in het Z. 77° W. drie mijlen van ons, van welken de kust Westwaarts ſcheen weg te wijken. Het eiland *Ambrym* ſtrekte nu van N. 3° O. tot N. 65° O.; het eiland *Paoom* van N. 76° O. tot Z. 88° O. en het Eiland *Apee* van Z. 83° O. tot Z. 43° O. Wij hielden op dit laatst eiland aan, dat wij omtrent middernacht bereikten, wanneer wij bijlegden tot den dageraat van den vier en twintigſten, en toen zeil maakten naar het Z. O., met oogmerk om aan de zuid-zijde van *Apee* oostwaarts op te laveeren. (1) Bij het opgaan van de zon ontdekten wij nog verſcheiden eilan-

den, zig van de Z. O. punt van *Apee* Zuidwaarts, tot Z. O. ten Z. uitſtrekkende. Het naast bij gelegen bereikten wij omtrent tien uuren en, niet in ſtaat zijnde het te boven te zeilen, wendden wij eene mijl van den wal in veertien vademen water. Dit eiland is omtrent vier mijlen in omtrek, en is aanmerklijk door drie hooge ſpits oploopende bergen, waarvan het zijnen naam ontvangen heeft. Den wind naar den middag meer Noordlijk loopende, hernamen wij onze koers Oostwaarts, en het *Drie-bergen-Eiland* te boven gezeild zijnde, hielden wij op de groep kleine eilandjens aan, die omtrent den Z. O. hoek van *Apee* liggen. Deeze noemde ik de *Shepherds Eilanden*, ter eere van mijnen waerdigen vriend Doctor SHEPHERD, Hoogleeraar in de Sterrekunde te *Cambridge*. Een fraai koeltjen hebbende, meende ik tusſchen beiden doortezeilen; doch de kanaalen ſmal zijnde, en branding ziende in dat, naar hetwelk wij ſtuurden, liet ik dat voorneemen vaaren, en hield voor den wind af, om agter om of zuidwaarts van dezelve te ſtevenen. Voor dit geſchieden konde, wierd het ſtil, en wij dreeven voor ſtroom af, tot digt bij de eilanden, daar wij geenen grond konden peilen met eene lijn van honderd en tagtig vademen. Wij hadden nu overal land of eilanden in het gezigt, en konden die, welke rondom ons waren, niet tellen. De berg van *Paoom* vertoonde

toonde zig ten agt uuren over het Oostlijk eind van *Apae* in het N. N. W. Een koeltjen uit het Z. O. verloste ons van de verlegenheid, waarin de ſtilte ons gebragt had, en wij beſteedden den nacht met het doen van korte gangen.

Den avond voor wij uit de *Sandwich Haven* kwamen, wierden 'er twee roodachtige viſchen omtrent van de grootte van eenen grooten braſem, en niet kwalijk naar dien visch gelijkende, met den hoek en de lijn gevangen. De meeste van de officieren en enige van de onder-officieren aten 'er van op hun middagmaal. Den volgenden nacht wierden alle, die 'er van gegeeten hadden, door hevige hoofdpijn, en pijn in de beenderen overvallen, verzeld van eene brandende hitte over de geheele huid en verdooving in de gelederen. Daar was geen twijfel of dit wierd veroorzaakt doordien de visch vergiftig van aart was, en alle die 'er van gegeeten hadden, had aangedaan, zelfs de varkens en de honden. Een van de eerſte ſtierf omtrent zestien uuren daarna, en het duurde niet lang of een van de laatſte deelde in hetzelfde lot, en het leed eene week of tien dagen voor alle de heeren herſteld waren. (2) Deeze moet dezelfde ſoort van visch geweest zijn, van welke QUIROS gewag maakt, onder den naam van *Pargos* (*), die het volk van

(1) DALRYMPLES *Verzameling van Reizen I. Deel.*

Dit

van zijne ſchepen vergiftigde, zoo dat het enigen tijd leed eer zij herſteld waren, en wij zouden ongetwijfeld in denzelfden ſtaat geweest zijn, zoo wij 'er meer van gegeeten hadden.

Den vijf en twintigſten, met het aanbreeken van den dag, deeden wij eenen korten gang naar het Oosten van *Shepherds Eilanden* tot na zonneopgang, wanneer wij, geen land meer in die ſtrekking ziende, wendden en naar het eiland ſtuurden, dat wij in het Zuiden gezien hadden, hebbende een labber koeltjen uit het Z. O., Wij ſtevenden Oostwaarts *Drie-bergen-Eiland* voorbij, en ook voorbij een laag eiland, dat aan de Z. O. zijde van hetzelve ligt, tusſchen eene aanmerklijk ſpitſe rots, die den naam van het *Monument* kreeg, en een klein eiland, dat *Twee-bergen-Eiland* genaamd wierd, naar twee ſpitſe bergen, die 'er op waren, welke door eene laage ſmalle land-tong van elkanderen geſcheiden wierden. Het kanaal tusſchen dit eiland en het *Monument* is bijna eene mijl breed, en vier en twintig vademen diep. Uitgezonderd deeze rots, die alleen voor vogelen toeganglijk is, vonden wij geen eiland, waarop wij geen volk zagen. Op den middag namen wij hoogte, en bevonden onze Breedte 17° 18′ 30″; Onze Lengte van *Sandwich*

Dit is des te waarſchijnlijker, omdat de zee-braasſem in de Spaanſche taal *Pagrus* heet.

wich Haven was 45′ O. In deeze ligging lag het *Monument* N. 16° O. twee Engelſche mijlen van ons; *Twee-bergen-Eiland* N. 25° W. op den afſtand van twee Engelſche mijlen, en op eene lijn met het Zuid-Westlijk gedeelte van *Drisbergen-Eiland*, en de Eilanden in het Zuiden ſtrekten van Z. 16° 30′ O. tot Z. 42° W.

Onze koers zuidwaarts vervolgende, kwamen wij ten vijf uuren na den middag nabij de Zuidlijke landen, die wij vonden te beſtaan uit een groot eiland, welks Zuidlijk en Westlijk eind zig buiten ons gezigt uitſtrekten, en uit drie of vier kleinere, die digt bij deszelfs Noord-zijde lagen. De twee Noordlijkſte zijn verre de grootſte, hebben eene goede hoogte en liggen in de ſtrekking van O. ten Z. en W. ten N. twee mijlen van elkanderen. Het een noemde ik *Montagu*, en het ander *Hinchinbrook*, terwijl ik het groot eiland *Sandwich* noemde, ter eere van mijnen edelen beſchermer, den Grave van *Sandwich*. Branding vooruit ziende tusſchen *Montagu*- en *Hinchinbrook-Eiland*, wendden wij, en kort daarop wierd het ſtil. Deeze ſtilte bleef aanhouden tot den volgenden morgen ten zeven uuren, wanneer 'er een koeltjen uit het Westen opkwam. Geduurende de ſtilte door de ſtroomen, en eene deining uit het Z. O. vier mijlen W. N. Westwaarts gedreven zijnde, voeren wij voorbij *Hinchinbrook Eiland*, zagen het Westlijk

lijk eind van het Eiland *Sandwich* omtrent vijf mijlen in het Z. Z. W. en ontdekten tegelijk een klein eiland ten Westen van deeze ſtreek. Toen wij het Wester koeltjen kreegen, ſtuurde ik Z. O. om, tuſſchen het Eiland *Montagu* en den noordlijken hoek van het Eiland *Sandwich* door. Wij waren op den middag in het midden van het kanaal, en namen hoogte op 17° 31′ Zuider Breedte. De afſtand van het een eiland tot het ander is omtrent vier of vijf Engelſche mijlen; maar het kanaal is niet veel meer dan half zoo breed, zijnde vernaauwd door branding. Wij peilden geen' grond in hetzelve met eene lijn van veertig vademen.

Terwijl wij het Eiland *Montagu* voorbij voeren, kwam 'er veel volk af naar den zee-kant, en ſcheen ons door tekenen te nodigen om aan land te koomen. Wij zagen ook enige menſchen op het Eiland *Sandwich*, dat eene zeer aangenaame vertooning maakte, zijnde geſchakeerd met bosſchen en weiden, in eene fraaie afwisſeling, over de geheele oppervlakte. Het liep van de bergen, die tamelijk hoog zijn, met eene zagte helling af tot aan de zee-kust. Deeze is laag en wordt beſchut door eene keten van brandingen, zoo dat men het alhier niet kan naderen. Maar meer naar het Westen, voorbij het Eiland *Hinchinbrook*, ſcheen eene baai inteloopen, die voor de heer hende winden beſchut was. (3) Het op-

opneemen van dit eiland niet zoo zeer mijn doelwit zijnde als wel zuidwaarts te koomen, om het zuidlijk eind van den Archipel te vinden, ſtuurde ik met dat oogmerk Z. Z. O., hetwelk de ſtrekking van de kust van het eiland *Sandwich* was. Wij waren maar even door het kanaal, wanneer de Westen wind ons verliet, en wij veranderlijke koeltjens en ſtilte kreegen, zoo dat wij vreesden door de ſtroomen weder terug gedreven, of liever genoodzaakt te zullen worden terug te keeren, om niet op de banken gedreven te worden, alzoo 'er geen anker-grond was, zijnde 'er met eene lijn van honderd en zestig vademen geen grond te peilen. Eindelijk kwam 'er een koeltjen op uit het Z. W. waarmede wij Z. O. ſtevenden, en, bij zonne-ondergang, lag het *Monument* N. 14° 30′ W. en *Montagu Eiland* N 28′ W. drie mijlen van ons. Wij meenden het Z. O. eind van het *Sandwich Eiland* omtrent Z. ten O. van ons te zien.

Wij bleeven Z. O. ſtevenen tot den zeven en twintigſten 's morgens ten vier uuren, wanneer wij naar het Westen wendden. Bij zonne-opgang, een nieuw land in het Zuiden ontdekt hebbende, en *Drie-bergen* in het oog krijgende, deed ons zulks wenden en 'er naar toe ſtuuren. Op deezen tijd lag het eiland *Montagu* N. 52° W. dertien mijlen van ons; op den middag was het ten naasten bij in dezelfde ſtreek van ons, en het

nieuw

nieuw land ſtrekte van Z. ¼ O. tot Z. ten W. en de *Drie-bergen* ſcheenen 'er aan vast. Onze Breedte was volgens waarneeming, 18° 1' Z. en onze Lengte, van *Sandwich Haven* 1° 23' O. Wij bleeven Zuid Oostwaarts ſtuuren met een labber koeltjen uit het Z. W. en Z. Z. W. tot den agt en twintigſten met zonne-opgang, wanneer de wind naar het Zuiden liep, en wij wendden en Westwaarts ſtuurden. Wij zagen nu dat de *Drie-bergen*, boven genoemd, tot een enkel eiland behoorden, dat zig van 35° Z. tot 71° W. omtrent tien of twaalf mijlen van ons uitſtrekte.

Door tegenwinden, ſtilten en ſtroomen, die N. Westwaarts liepen, vertraagd zijnde, bragten wij drie dagen door met deeze plaats te bereiken, in welken tijd wij een hoog land ten Zuiden van dit ontdekten. Eerst vertoonde het zig aan afzonderlijke bergjens, maar wij gisten dat het aan malkanderen vast was. (4) Eindelijk, op den eerſten Augustus, omtrent ten tien uuren voor den middag, kreegen wij een fraai koeltjen uit het O. Z. O. dat kort daarop N. O. liep, en wij ſtuurden naar de N. W. zijde van het eiland. Hetzelve omtrent ten twee uuren na den middag bereikende, ſtevenden wij de West-kust langs op den afſtand van eene Engelſche mijl van land, waarop de inwooners zig op verſcheiden plaatſen vertoonden, en ons door tekenen nodigden om te landen. Wij bleeven peilen zonder grond te vinden

den, tot wij voor eene kleine baai of bogt van de kust kwamen, daar wij, omtrent eene Engelſche mijl van wal, dertig en twee en twintig vademen water vonden, met eenen zand-grond. Ik meende hier te ankeren, maar de wind liep onmiddelijk naar het N. W. en, alzoo hij bijna op het land woei, liet ik dat voorneemen vaaren. Ik wilde daarenboven de gelegenheid niet verliezen, welke zig nu opdeed, om *Z.* Oostwaarts te koomen, ten einde de landen, die daar lagen, eerst opteneemen. Ik bleef dan langs de kust zuidwaarts ſtevenen op omtrent denzelfden afſtand van den wal; maar wij peilden weldra geen' grond meer. Omtrent eene mijl ten Zuiden van deeze baai, die omtrent twee Engelſche mijlen uitgeſtrektheid heeft, is eene andere, die grooter is. Tegens den avond begon het koeltjen afteneemen, zoo dat het zonne-ondergang was, eer wij dezelve ten einde waren. Ik was voorneemens hier niet ſtil te houden, en den geheelen nacht met weinig zeil zuidwaarts te ſtuuren, maar ten agt uuren, terwijl wij *Z. Z.* O. ſtuurden, zagen wij vooruit een licht. Niet weetende of het ſomtijds niet op het een of ander laag afzonderlijk eiland ware, gevaarlijk om, terwijl het donker was, te naderen, loefden wij op, en bragten den nacht door met af en aan te zeilen, of liever heen en weder te drijven, want wij maar zeer weinig wind hadden (5).

Den tweeden, met zonne-opgang, zagen wij niet meer land dan de kust, aan welke wij ons bevonden; maar beſpeurden dat de ſtroomen ons enige mijlen naar het Noorden gedreven hadden, en wij tragteden hetgeen wij verloren hadden weder te winnen, maar dit gelukte ons niet wel. Op den middag waren wij omtrent eene mijl van de kust, die zig van Z. Z. O. tot het N. O. uitſtrekte. Wij namen de Breedte waar 18° 46′ Z. In den agtermiddag, vindende dat het ſchip niet alleen naar het Noorden, maar ook naar de kust dreef, en nog ten Zuiden van de baai zijnde, welke wij daags te vooren voorbij gevaaren waren, meende ik voor den nacht ten anker te koomen, terwijl wij het in onze macht hadden eene plaats te verkiezen. Met dit inzigt twee ſloepen uitgezet hebbende, wierd eene derzelve voor den boeg gezonden, om het ſchip te boegſeeren; in de andere voer de Heer GILBERT, om naar ankergrond te peilen. Kort daarop wierd de boegſeerſloep gezonden om hem te helpen. Daar wierd zoo veel tijd beſteed met deeze baai te peilen, dat het ſchip 'er voorbij dreef, waardoor ik genoodzaakt wierd de ſloepen weder naar boord te roepen, om het van de noordlijke punt af te boegſeeren. Doch dit wierd door een koeltjen wind verrigt, dat op dat tijdſtip uit het Z. W. ontſtond, zoo dat wij de ſloepen, zoo dra zij aan boord kwamen, binnen boord heisten, en toen naar de

Noord-

Noord-zijde van het eiland op loefden, met oogmerk om het hoog eens te beproeven hetzelve oostwaarts om te vaaren. De Heer GILBERT berichtte mij dat hij, in het zuidlijk gedeelte van de baai, geen grond gevonden had, tot digt bij een steil steenig strand, daar hij landde om het water van eene beek, die hij 'er zag, te proeven, dat hij brak vond. Zij zagen 'er enig volk, maar het bleef op eenen afstand. Verder Noordwaarts op de kust, vond hij twintig, vier en twintig en dertig vademen, drie vierde van eene Engelsche mijl, of eene mijl van den wal, met eenen fraaien donkerkleurigen zandgrond.

Den derden, met het opgaan van de zon, bevonden wij ons voor een hoog voorgebergte aan de Z. O. zijde van het eiland, en omtrent drie mijlen van hetzelve. Slechts weinig wind hebbende en wel uit het Zuiden, vlak tegens, en gebrek aan brandhout, zond ik den luitenant CLERKE met twee sloepen naar een klein eilandjen, dat op de hoogte van het voorgebergte ligt, om te tragten mij daarvan te voorzien. Wij bleeven ondertusschen met het schip op laveeren, maar dat wij met de zeilen wonnen, verlooren wij met den stroom. Eindelijk, omtrent den middag, kreegen wij een koeltjen uit het O. Z. O. en O., met welk wij het op de hoogte van de Kaap konden houden, en kort daarop kwam de Heer CLERKE terug, die niet in staat was

geweest te landen, door de zwaare golf, die op ſtrand ſloeg. Zij hadden geen volk op het eiland ontmoet; maar zagen eene groote vledermuis en enige vogelen, en vongen eene waterſlang. (6) Ten zes uuren na den middag kwamen wij digt bij het land onder de N. W. zijde van de Kaap, daar wij in zeventien vademen water ankerden, in eenen grond van fraai donkerkleurig zand, eene halve Engelſche mijl van land, zijnde toen de punt van de Kaap N. 18° O. eene halve mijl van ons; het bovengenoemd eilandjen N. O. ten O. ½ O. en de N. W. punt van de baai N. 32° W. Daar vertoonde zig veel volk aan land, en enige trageden naar ons toe te koomen zweminen; maar de ſloep vooruit moetende zenden om te peilen, vertrokken zij, toen zij nabij hen kwam. Dit gaf ons egter van hun een gunſtig denkbeeld (7).

Den vierden, met het aanbreeken van den dag, gong ik met twee ſloepen de kust opneemen, en naar eene bekwaame plaats omzien, om te landen, en hout en water in te neemen. De inboorlingen begonnen op het ſtrand te verzamelen, en nodigden ons door tekenen om te landen. Eerst begaf ik mij naar een ſmal ſtrand, dat omtrent de Kaap ligt, daar ik geene goede gelegenheid om te landen vond, wegens enige rotſen, die overal de kust bezoomden. Ik zettede egter den ſteven van de ſloep tegens den wal, en deelde doek, pen-

nin-

ningen enz. onder enig volk, dat daar was, uit. Hiervoor booden zij aan de sloepen over de branding op het zandig strand te haalen, dat ik voor eene vriendlijke aanbieding opnam, maar ik had naderhand reden om van gedagten te veranderen. Toen zij zagen dat ik niet doen wilde dat zij begeerden, deeden zij ons tekenen dat wij de baai in zouden vaaren, dat wij dan ook deeden, en zij liepen langs het strand regt over ons, terwijl hun getal verbazend aangroeide. Ik voer op twee of drie plaatsen naar land, maar, geen' zin in de plaatsen hebbende, landde ik niet. Op dit tijdstip begonnen de inboorlingen, geloof ik, te begrijpen wat ik behoefde, alzoo zij mij beduidden dat ik eene rotsachtige punt om zoude vaaren, daar ik, op een fraai zandig strand uit de sloep stapte, zonder eenen voet nat te maaken, in het aanzien van eene groote menigte volks, enkel met eenen groenen tak in de hand, dien ik te vooren van eenen van hun gekregen had. Ik nam slechts eenen man uit de sloep met mij, en beval dat de andere sloep op eenen korten afstand zoude blijven leggen. Zij ontvongen mij met groote beleefdheid en gedienstigheid, en weeken terug van de sloep, zoo dra ik maar in het minst met de hand wenkte. Een man, dien ik voor een opperhoofd aanzag, dit ziende, deed hen eenen halven cirkel om den steven van de sloep vormen, en sloeg degeene, die 'er door wilden breeken,

Deezen man overlaadde ik met geſchenken, terwijl ik andere ook beſchonk, en door tekenen naar zoet water vroeg, in hoop van te zullen zien waar zij het haalden. Het opperhoofd zond onmiddelijk eenen man af, om water te haalen, die naar een huis liep, en terſtond terug keerde met een weinig in een bamboes, zoo dat ik weinig daaruit vernam. Vervolgens vroeg ik op dezelfde wijze om wat eeten, en zij bragten mij even gewillig, een yam en enige kokosnooten. In kort, ik was bekoord over hun gedrag, en het eenigſte, dat enigen agterdogt konde geeven, was dat de meeſte van hun met knodſen, ſpeeren, ſchichten, boogen en pijlen gewapend waren. Om deeze reden hield ik het oog ook aanhoudend op het opperhoofd, en letede op zijne oogen zoo wel als op zijne gebaerden. Hij deed mij verſcheiden maalen tekenen dat ik de ſloep op ſtrand zoude haalen, en ſloop eindelijk onder den hoop, daar ik hem tegens verſcheiden menſchen zag ſpreeken, waarna hij terug keerde, zijne tekenen herhaalende om de ſloep optetrekken, en ſterk aarſelende voor hij enige groote ſpijkers, die ik hem toen aanbood, wilde ontvangen. Dit deed mij vermoeden dat 'er iets op til ware, en ik ſtapte onmiddelijk in de ſloep, hun door tekenen te verſtaan geevende dat ik weldra terug zoude koomen; maar zij wilden niet dat wij zoo haast zouden ſcheiden, en begonnen nu met geweld

weld te beproeven hetgeen zij door zagter middelen niet hadden kunnen verkrijgen. Ongelukkiglijk was de plank voor mij uitgelegd om in de ſloep te koomen; ik zeg ongelukkiglijk, want zoo zij niet uitgelegd, en het volk een weinig vlugger geweest ware in het afſtooten van de ſloep, zouden de inboorlingen geen' tijd gehad hebben om hun voorneemen ter uitvoer te brengen, en het volgend onaangenaam voorval zou niet geheurd zijn. Terwijl wij de ſloep afſtooteden, vatteden zij de plank, en maakten die van den ſteven los. Doch alzoo zij die niet wegnamen, dagt ik dat het bij toeval geſchied was, en beval dat men de ſloep weder aan land zoude haalen om haar inteneemen. Toen haakten zij die zelve over den ſteven van de ſloep, en tragteden haar op den wal te haalen; andere rukten ondertuſſchen het volk de riemen uit de handen. Ik legde met mijn geweer op hen aan, waarop zij enigzints afhielden, maar eenen oogenblik daarna kwamen zij terug, naar allen ſchijn voorneemens zijnde de ſloep op land te trekken. Aan het hoofd van deeze bende bevond zig het opperhoofd; de andere, die niet bij de ſloep konden koomen, ſtonden agter aan met ſchichten, ſteenen en boogen en pijlen in de handen, gereed om hen te ondерſteunen. Tekenen en bedreigingen niets helpende, moesten wij alleen op onze eigen veiligheid bedagt zijn; ik kon egter niet beſluiten op de

menigte te ſchieten, en beſloot het opperhoofd alleen tot een ſlagtoffer van zijne eigen verraderij te maaken; doch mijn ſnaphaan weigerde op dit beſliſſend tijdſtip. Welk denkbeeld zij zig ook mogen gemaakt hebben van de wapenen, die wij in onze handen hadden, moeten zij dezelve nu aangezien hebben als kinder-tuig, en zij begonnen ons te laaten zien hoe veel beter de hunne waren, door het werpen van ſteenen en ſchichten, en het ſchieten van pijlen. Dit bragt mij in de volſtrekte noodzaaklijkheid van vuur te geeven; de eerſte losbranding bragt hen in verwarring; maar eene tweede was naauwlijks in ſtaat om hen van het ſtrand te drijven, en zij bleeven nog aanhoudend van agter de boomen en ſtruiken ſteenen ſmijten, en nu en dan keeken zij 'er uit en wierpen eene ſchicht. Vier lagen 'er, naar allen ſchijn, dood op het ſtrand; maar twee hunner kroopen naderhand in de ſtruiken. Gelukkig was het voor dit volk dat de helft van onze geweeren niet afgong, anders zouden 'er veel meer gevallen zijn. Wij hadden eenen man, die in de wang met eene ſchicht gekwetst was, welker punt zoo dik als een vinger was, en egter drong zij meer dan twee duimen diep door, hetwelk bewijst dat zij met groote kragt moet geworpen zijn, ſchoon wij egter ook zeer nabij hen waren. De Heer GILBERT kreeg eene pijl op zijne naakte borst, die van omtrent negentig voe-

Pl. LV.*

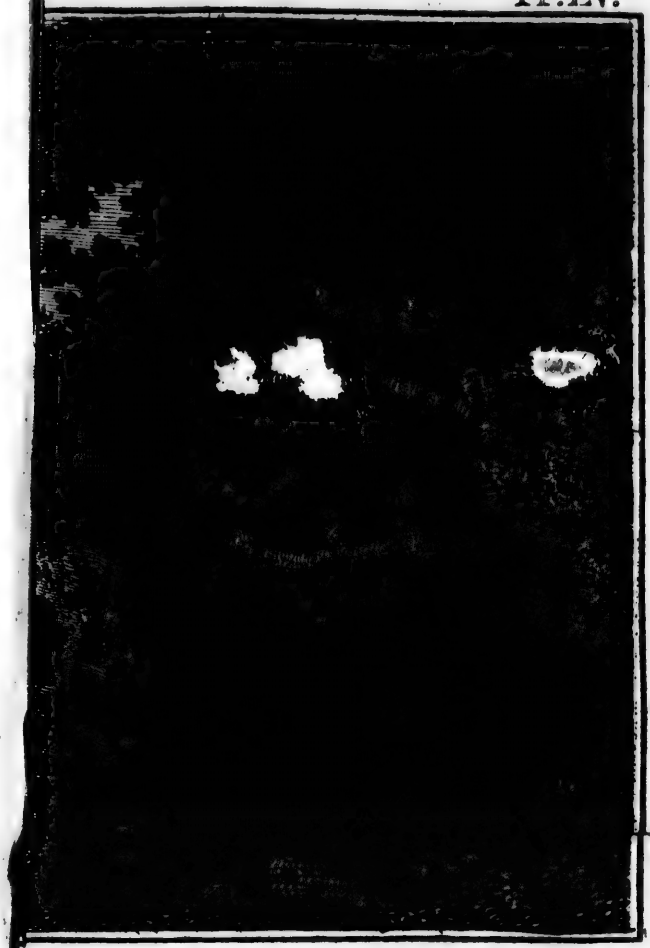

LANDING OP HET EILAND ERRAMANGA, EE

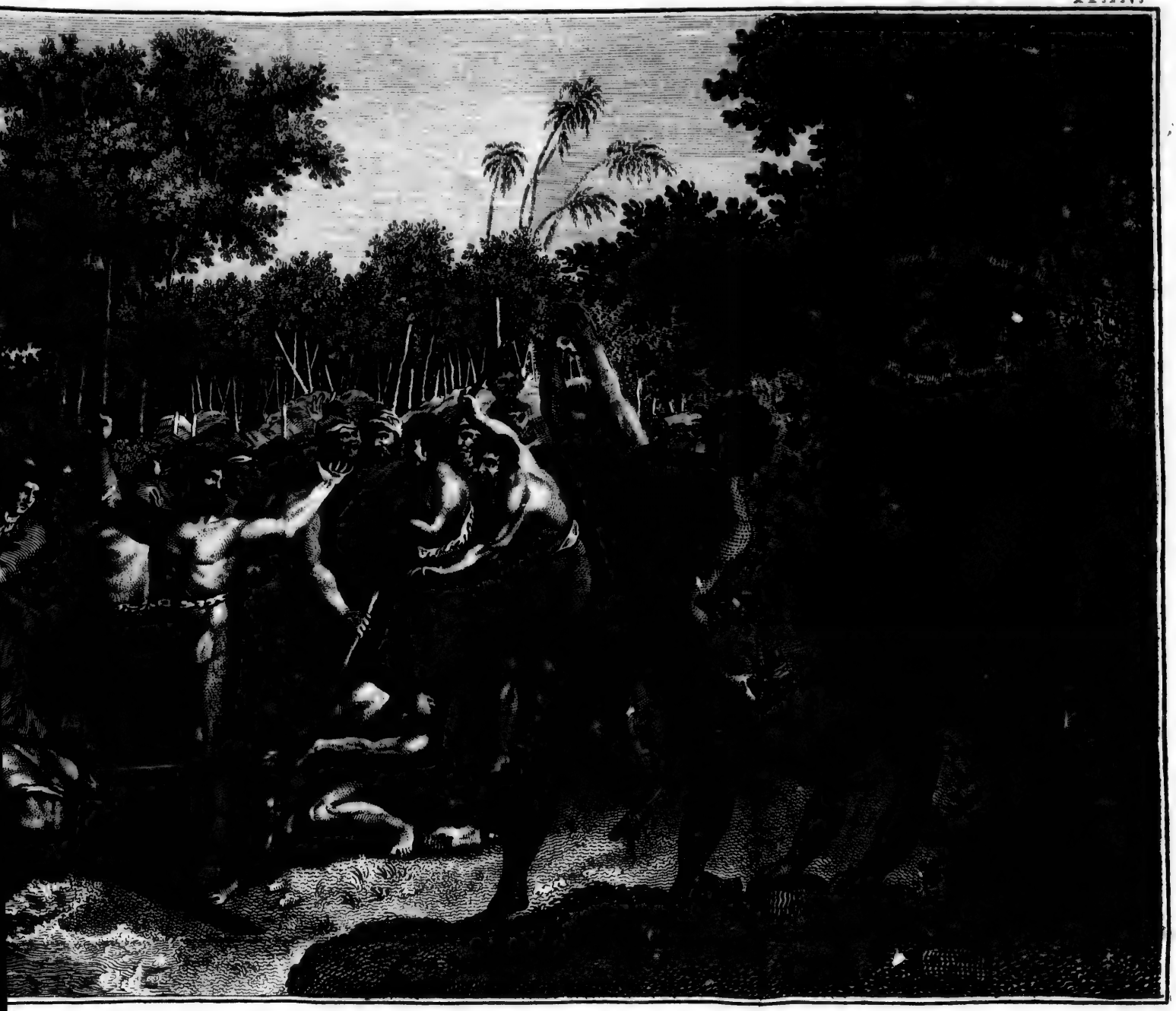

AMANGA, EEN VAN DE NIEUWE HEBRIDEEN.

voeten afſtands kwam; maar zij was waarſchijnlijk eerst op iets anders afgeſtooten, want zij drong naauwlijks door het vel. De pijlen waren met hard hout gepunt. Zoo dra wij aan boord gekoomen waren, liet ik het anker ligten, met oogmerk om digt bij de landing-plaats te ankeren. Terwijl men hier mede bezig was, vertoonden zig verſcheiden van het volk op de laage rotsachtige punt, en lieten twee riemen zien, die wij in de ſchermutſeling verloren hadden. Dit beſchouwde ik als een teken van onderwerping, en dat zij ons de riemen terug wilden geeven. Ik liet mij egter overhaalen om een vierponds kogel op hen afteſchieten, om hun de kragt van ons geſchut te toonen. De kogel reikte zoo verre niet, maar verſchrikte hen zoo zeer, dat wij daarna geene meer zagen, en zij lieten de riemen tegens de ſtruiken ſtaan (8).

Het was nu ſtil; maar naauwlijks was het anker voor den boeg, of daar kwam een koeltjen op uit het Noorden, waarmede wij ons voordeel deeden, de zeilen bijhaalden, en de baai uit laveerden, alzoo het eiland niet in ſtaat ſcheen onze behoeften te vervullen met zoo veel gemak als ik wenschte. Ik had het daarenboven ook altijd in mijne macht om naar deeze plaats wedertekeeren, in geval ik meer Zuidwaarts geene betere konde vinden.

Deeze eilanders ſcheenen een ander ras dan die

van *Mallicolo* te zijn, en ſpraken eene andere taal. Zij zijn van eene middelbaare grootte, goed van gedaante, en hebben tamelijke goede wezenstrekken. Hunne kleur is zeer donker, en zij beſchilderen hunne aangezigten, ſommige met zwart, andere met rood blanketſel. Hun hair is zeer gekruld en gekroesd en enigzints wollig. Ik zag enige vrouwen, en zij kwamen mij lelijk voor; zij droegen eene ſoort van rok, van palm-bladeren, of diergelijk gewas gemaakt; maar de mannen waren, gelijk die van *Mallicolo*, om zoo te ſpreeken, naakt, hebbende alleenlijk den gordel om den middel, en het ſtuk doek of blad, dat als een ſchortjen gebruikt wierd. Ik zag bij dit volk geene kanos, en nergens aan dit eiland. Zij woonen in huizen met bladeren gedekt, en hunne plantagieën zijn op regte lijnen aangelegd, en rondom omtuind.

Ten twee uuren na den middag waren wij de baai uit, loefden den hoek om, en ſtuurden Z. Z. O. naar het Zuid-eind van het eiland met een fraai koeltjen uit het N. W., Aan de Z. W. zijde van de Kaap is eene vrij diepe baai, die agter aan de N. W. zijde ſchijnt in te loopen; derzelver ſtranden zijn laag, en de aangrenzende landen ſcheenen zeer vrugtbaar. Zij ligt bloot voor de Z. O. winden, waarom, zoo lang men beter weet, de N. W. baai de voorkeur verdient, omdat zij beſchut is tegens de heerſchende winden,

en

en de winden, voor welke zij open ligt, namelijk van N. W. ten N. tot O. ten N., waaien zelden ſterk. Het voorgebergte of *Schier eiland*, dat deeze twee baaien van elkanderen ſcheidt, noemde ik *Verraaders Kaap*, naar het verraaderlijk gedrag van deszelfs bewooneren. Het is de N. O. punt van het eiland, liggende op 18° 43′ Zuider Breedte, en op 169° 28′ Ooster Lengte, en eindigt in eenen berg als een zadel, die hoog genoeg is om van zestien of agttien mijlen afſtands gezien te kunnen worden. Naar maate wij Z. Z. O. vorderden, begon het nieuw eiland, dat wij te vooren ontdekt hadden, zig te vertoonen boven de Z. O. punt van dat, bij hetwelk wij ons bevonden, in het Z. ¼ O. op den afſtand van tien of twaalf mijlen. Na dit verlaaten te hebben, ſtuurden wij naar het Ooſteinde van het ander, op een groot licht, dat wij op hetzelve beſpeurden, afzeilende.

Des anderen daags 's morgens, ten één uur, digt naar den wal geraakende, wendden wij, en beſteedden het overige van den nacht met korte gangen te doen. Met het opgaan van de zon ontwaarden wij een hoog eiland, plat als een tafel, in het O. ten Z., en een klein laag eiland in het N. N. O. dat wij in den nacht voorbij gezeild waren, zonder het te beſpeuren. *Verraaders Kaap* was nog in het gezigt, vijftien mijlen N. 29° W. van ons, en het eiland in het Z. zig

Z. zig uitſtrekkende, van Z. 7° W. tot Z. 87° W., op den afſtand van drie of vier Engelſche mijlen. Wij bevonden toen dat het licht, dat wij in den nacht gezien hadden, veroorzaakt wierd door eenen brandenden berg, dien wij veel vuur en rook zagen opwerpen, met een rommelend gedruis, dat men op eenen grooten afſtand kon hooren. (9) Wij ſtuurden naar het eiland, en ontdekten kort daarop een ſmal kanaal, dat den ſchijn had van eene goede haven te zijn. Om betere onderrigting te bekoomen, zond ik twee gewapende ſloepen, onder bevel van den luitenant COOPER, om het te peilen, en wij hielden het ondertusſchen af en aan met het ſchip, om gereed te zijn haar te volgen, of hun die hulp te verleenen, welke zij mogten nodig hebben. Op den oost-hoek van den mond van het kanaal zagen wij veel volk, en verſcheiden huizen en kanos, en, toen onze ſloepen de haven in voeren, ſtooteden zij enige van land en volgden haar, maar kwamen niet nabij. Het leed niet lang of de Heer COOPER deed ſein van eene bekwaame ankerplaats, en wij zeilden 'er met het ſchip in. Den wind W. en onze koers Z. Z. W. zijnde, loefden wij digt langs de west-punt henen, en voeren over enige blinde klippen, die wij zouden hebben kunnen vermijden, met een weinig meer naar het Oosten te houden, of omtrent een derde van het kanaal meer naar den

over-

overkant. De wind begaf ons zoo dra wij binnen den mond waren, dat ons noodzaakte een anker in vier vademen water te laaten vallen. Hierop wierden de ſloepen weder afgezonden om te peilen, en ondertuſſchen wierd de groote ſloep uitgezet, om onze ankers uittebrengen, om ons 'er in te winden, zoo dra wij het kanaal zouden kennen.

Terwijl wij dus bezig waren, ſchoolden veele van de inboorlingen bij troepen te zaamen, hier en daar op den wal, met boogen, ſpeeren enz. gewapend. Sommige kwamen naar ons toe zwemmen, andere kwamen in kanos. In het eerst waren zij ſchuuw, en hielden zig op den afſtand van eene ſteen-worp; zij wierden ongevoelig ſtouter, en kwamen eindelijk onder onzen ſpiegel, en deeden enige ruilingen. Het volk in eene van de eerſte kanos, zoo nabij gekoomen zijnde als het durfde, ſmeet ons enige kokosnooten toe. Ik ſtapte in eene ſloep en vischte die op, hun 'er enig doek en andere beuzelingen voor geevende. Dit lokte andere aan om onder den ſpiegel en langs het ſchip te koomen, daar hun gedrag ſtout en onbeſchoft was. Zij wilden alles wat binnen hun bereik was, wegneemen; zij greepen den wimpel van de vlag, en wilden dien van den vlagge-ſtok rukken; andere tragteden de ringen van het roer af te ſlaan; maar de meeste

meeste moeite, die wij hadden, was om op de boeijen van onze ankers te paſſen, die niet zoo haast uit de ſloepen geworpen, of uit het ſchip gevallen waren, of zij greepen dezelve. Enige ſnaphaan ſchooten, in de lucht gedaan, hielpen niets, maar een vier-ponder verſchrikte hen dermaate, dat zij terſtond hunne kanos verlieten, en in het water ſprongen. Maar zoo dra zij zig onverlet gevoelden, klommen zij weder in hunne kanos, ſchreeuwden tegens ons, zwaaiden met hunne wapenen, en keerden weder naar de boeijen. Dit noodzaakte ons enige ſchooten met donderbusſen te doen, die de verlangde uitwerking hadden. Schoon geen hunner gewond was, waren zij egter naderhand bevreesd om bij de boeijen te koomen, zij weeken zeer dra alle naar land, en wij konden nu gerust ons middagmaal gaan houden (10).

Gedurende deeze verrigtingen was 'er een vriendlijk oud man, die in eene kleine kano verſcheiden maalen tusſchen het ſchip en het land over en weder voer, en elke reis enige kokosnooten, of een yam medebragt, en daarvoor in ruiling aannam dat wij hem gaven. Een ander was op de valreep, toen het ſtuk geſchut gelost wierd, maar ik kon hem niet overhaalen om 'er lang te blijven. Tegens den avond, na dat het ſchip vast gemeerd was, landde ik in het diepst

van

van de haven, in den Zuid-Oost hoek, met eene ſterke wagt, zonder dat wij enigen tegenſtand ontmoeteden van eenen grooten troep inboorlingen, die in twee benden, de eene aan onze regter en de andere aan onze ſlinkerhand verzameld waren, met knodſen, ſchichten, ſpeeren, ſlingers en ſteenen, boogen en pijlen enz. gewapend. Na dat ik onder de oudſten van den troep (want wij konden geen opperhoofd onderſcheiden) en enige andere, geſchenken van doek, penningen enz. uitgedeeld had, beval ik dat men twee vaten met water zoude vullen, uit een' plas, die omtrent twintig ſchreden agter de landing-plaats was, den inboorlingen te verſtaan geevende dat dit een van de dingen was, die wij nodig hadden. Wij kreegen, behalven water, enige kokosnooten van hun, die in overvloed aan de boomen ſcheenen te hangen, maar wij konden hen niet overhaalen om ons enige van hunne wapenen afteſtaan. Deeze hielden zij altijd gereed, en in de houding van aanval en verdediging, zoo dat 'er weinig nodig was om hen den aanval te doen beginnen, ten minſten wij dagten het, doordien zij zoo op ons aandrongen, ondanks onze poogingen om hen van ons af te houden. Ons vroeg inſcheepen ſtelde hen waarſchijnlijk in hun oogmerk te leur, en toen wij in de ſloepen waren, gongen zij alle

weg

weg. De vriendlijke oude man, van welken ik gesprooken heb, was onder de eene van deeze benden, en uit zijn gedrag meenden wij te mogen opmaaken dat hij van eene vredelievende neiging was (11).

VIJF-

VIJFDE HOOFDSTUK.

Omgang met de Inboorlingen. Beſchrijving van het eiland Tanna. *Voorvallende omſtandigheden.*

Naardien wij alhier eenen grooten voorraad van hout en water moesten inneemen, en alzoo ik het, toen ik aan land was, doenlijk gevonden had het ſchip veel nader bij de landing-plaats te leggen dan het nu was, hetgeen dat werk zeer zoude beſpoedigen, en te gelijk de inboorlingen in ontzag houden, terwijl het ons in ſtaat zoude ſtellen het werkvolk aan wal te dekken en te beſchermen, ſloegen wij, den zesden Auguſtus, handen aan het werk, om het ſchip naar de plaats te brengen, daar ik het meende vast te meeren. Terwijl wij daarmede bezig waren, beſpeurden wij dat de inboorlingen van alle kanten te zaamen vloeiden, en zig in twee benden verdeelden, gelijk zij den voorigen avond gedaan hadden, die zig ter wederzijde van de landing-plaats begaven, enige duizenden ſterk, en gewapend als te vooren. Nu en dan kwam 'er eene kano van land, dan door eenen, dan door twee of drie mannen geroeid, met enige kokosnooten en plataanen. Zij gaven ons dezel-

ve zonder 'er iets voor te begeeren; maar ik droeg zorg hun 'er altoos het een of ander voor te geeven. Hun hoofd-doel ſcheen ons te nodigen aan land te koomen. Een van degeene, die bij ons kwamen, was de oude man, die zig reeds in onze gunst had ingedrongen. Ik gaf hem door tekenen te verſtaan dat zij hunne wapenen moesten afleggen, nam die, welke in de kano waren, en ſmeet dezelve over boord, en deed hem een geſchenk van een groot ſtuk doek. Daar was niet aan te twijfelen of hij verſtond mij, en boodſchapte mijn verzoek aan zijne landslieden; want wij zagen hem, zoo dra hij aan land kwam, eerst naar de eene bende en dan naar de andere gaan, en hij kwam zedert nooit weder met iets, dat naar een wapentuig geleek. Hierop naderden drie kaerels in eene kano tot onder den ſpiegel, een van welke eene knods zwaaide, met dezelve tegens het ſchip ſloeg, en andere tekenen van uitdaging deed, maar eindelijk bood hij aan de knods te verruilen voor eene ſnoer-glazen-koraalen, en enige andere beuzelingen; men liet hem dezelve aan een touw afzakken; maar zoo dra had hij die niet beet, of hij en zijne makkers roeiden in allen haast weg, zonder de knods, of iets anders in de plaats te geeven. Dit had ik wel verwagt, en ik was 'er blijde om, alzoo ik gelegenheid zogt de menigte aan land de uitwerking van ons ſchietgeweer te toonen, zonder iemand van hun

zwaar

zwaar te kwetſen. Een jagt-geweer, met hagel n°. 3 geladen, bij de hand hebbende, gaf ik den kaarel den ſchoot, en, toen zij verder dan een ſnaphaan-ſchoot waren, liet ik enige van de donder-busſen afvuuren; zij ſprongen uit de kano, hielden zig met dezelve gedekt, en zwommen met haar naar land. Deeze daad ſcheen weinig of geen indruk op het volk aan land te maaken; zij begonnen, integendeel, een gejuich aan te heffen en 'er den ſpot mede te ſlaan.

Na dat wij het ſchip met vier ankers, met de laag naar de landing-plaats, naauwlijks een ſnaphaan-ſchoot van den wal, vertuid, en ons geſchut zoodanig geplaatst hadden, dat het de gehecle haven beſtreek, voer ik met de zee-ſoldaaten en enige matroozen, in drie ſloepen, naar land. Ik heb reeds gezegd dat de twee benden der inboorlingen ter wederzijde van de landing-plaats verzameld waren. Zij hadden eene ruimte tusſchen haar beiden open gelaaten van omtrent agt of tien roeden, op welke enige kleine buindels plataanen, een yam, en twee of drie wortelen gelegd waren, op eene wijze zoo als zij best gezien konden worden. Tusſchen deeze en het water ſtonden regt op in het zand, waartoe heb ik niet te weeten kunnen koomen, vier rietjens, omtrent twee voeten van malkanderen, in eene lijn, evenwijdig met het ſtrand, daar zij tot twee of drie dagen daarna bleeven ſtaan

De oude man, van welken ik reeds gesprooken heb, en nog twee andere, stonden bij deeze dingen, ons met tekenen nodigende te landen; maar ik was nog niet vergeeten hoe ik op het laatst eiland bijna in den strik gevallen was, en dit geleek 'er enigzins naar. Wij antwoordden door de twee benden tekenen te geeven, dat zij verder agterwaarts zouden wijken, en ons meer plaats laaten. De oude man scheen hen te verzoeken zulks te doen, maar men sloeg niet meer acht op zijn verzoek dan op het ons. Daar kwamen nog geduurig meer andere bij den troep, en, uitgezonderd twee of drie oude mannen, alle gewapend. In kort, alles liep te zaamen om ons te doen denken dat zij ons meenden aantetasten, zoo dra wij aan land zouden zijn, waarvan de gevolgen gemaklijk te berekenen waren; veele hunner zouden gedood en gekwetst worden, en wij zouden 'er zelve niet ligt heels lijfs afkoomen, twee zaaken, die ik even zeer wenschte te vermijden. Daar zij ons dan de plaats niet wilden geeven, die wij eischten, dagt mij dat het beter ware hen door schrik daar toe te brengen, dan hen 'er toe te noodzaaken, door de doodlijke uitwerkingen van ons schiet-geweer. Ik liet dan eene snaphaan-schoot doen over de hoofden van de bende aan onze regterhand, die verre de sterkste was, maar de schrik, dien zulks verwekte, duurde maar zeer kort. In eenen oogenblik her-

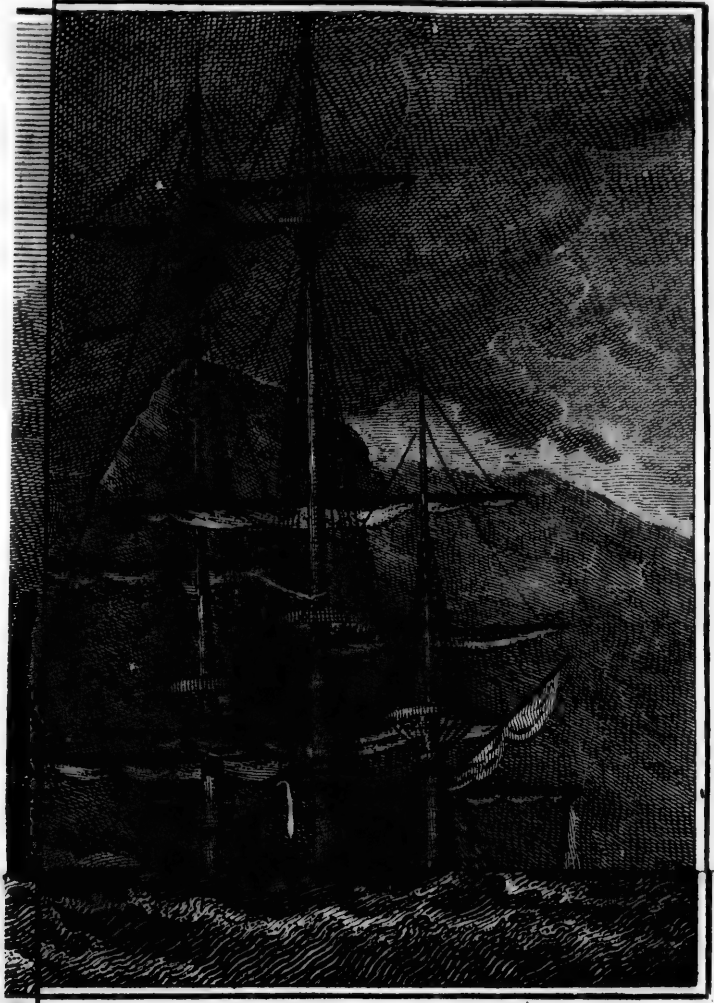

LANDING OP HET EILAND TANNA, EEN V

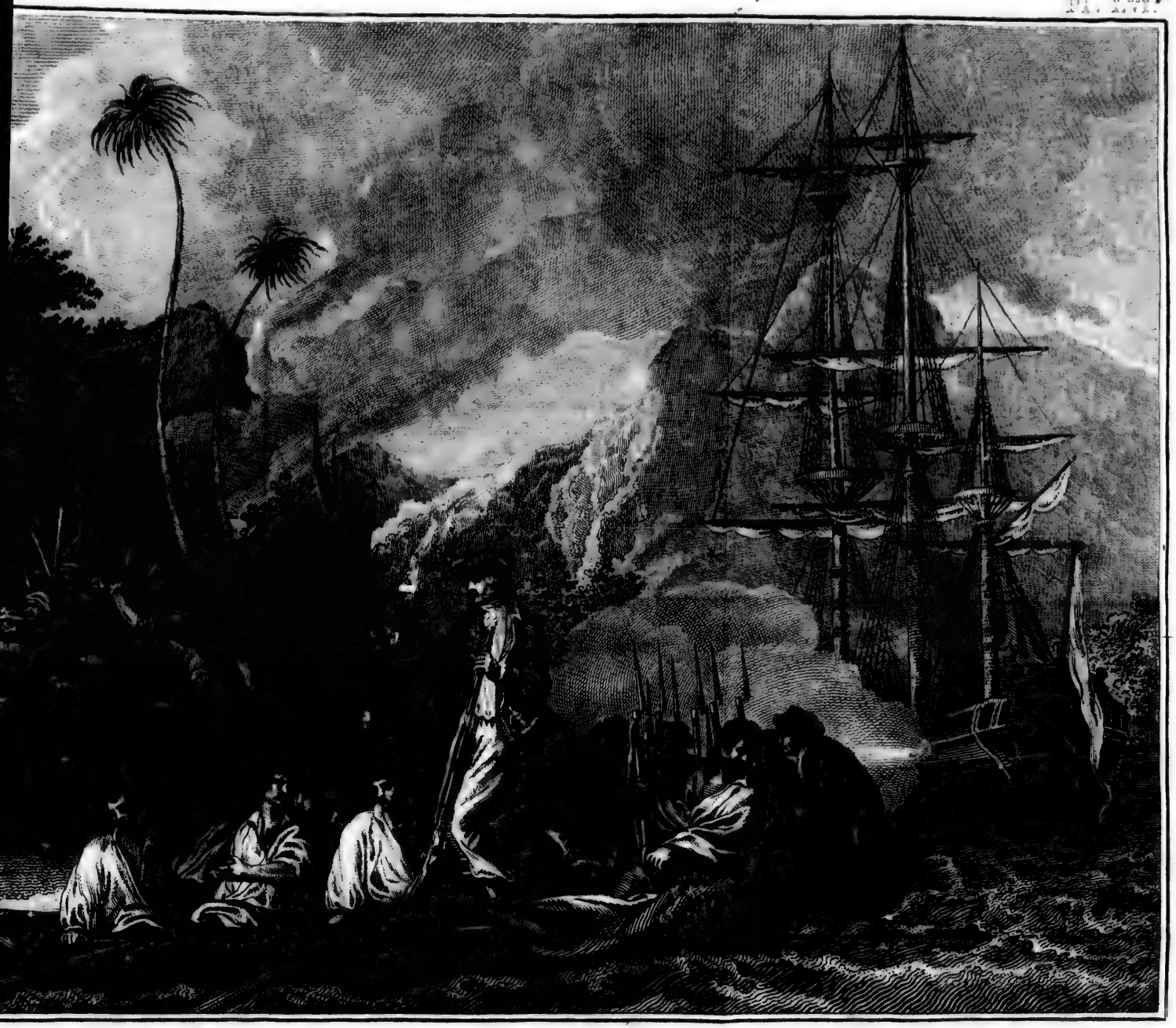

ANNA, EEN VAN DE NIEUWE HEBRIDEN.

herſtelden zij zig, en begonnen hunne wapenen voor den dag te haalen. Een kaerel ſloeg op zijn agterſte, dat bij alle deeze volkeren eene uitdaging is; ik liet dan nog drie of vier ſnaphaan-ſchooten doen; dit was het ſein voor het ſchip om enige ſtukken grof geſchut aftevuuren, dat hen in eens verſtrooide; toen landden wij en merkten de grenzen, ter regter en ſlinkerhand, met eene ſtreep. Onze oude vriend bleef ſtaan, ſchoon door zijne twee makkers verlaaten, en ik beloonde zijn vertrouwen met een geſchenk. De inboorlingen kwamen langzaamerhand terug, naar het ſcheen op eene vriendſchaplijker wijze, ſommige zelfs zonder hunne wapenen; maar verre de meeste gewapend, en toen wij hun tekenen deeden die afteleggen, gaven zij ons te verſtaan dat wij de onze dan eerst moesten afleggen. Dus bleeven wij wederzijds gewapend. De geſchenken, die ik den ouden lieden en denzulken, die van enig aanzien ſcheenen, deed, hadden weinig invloed op hun gedrag. Zij klommen wel op de kokosnooten-boomen, en wierpen ons de nooten af, zonder 'er ietwes voor te vraagen; maar ik droeg zorg dat zij 'er altoos iets voor kreegen. Ik merkte op dat veele beſchroomd waren om hetgeen van ons kwam aanteraaken, en zij ſcheenen geen denkbeeld te hebben van het een ding voor het ander te verruilen. Ik geleidde den ouden man (wiens naam wij nu bevondden PAOWANG te

zijn) naar het bosch, en gaf hem te verſtaan dat ik enige boomen wenschte te vellen, en aan boord te neemen; ik liet ondertuſſchen enige nederhouwen, en in eene der ſloepen brengen, met enige weinige kleine water-vaten, met inzigt om het volk te toonen wat wij voornamelijk nodig hadden. PAOWANG gaf zeer gereedlijk zijne toeſtemming om hout te kappen, en daar was niemand, die 'er zig in het minst tegens verzettede. Hij verlangde ſlechts dat wij de kokosnooten-boomen niet zouden nederhouwen. De zaaken dus geſchikt zijnde, begaven wij ons in de ſloep en voeren naar boord om te eeten, en kort daarop gongen zij uit malkanderen. Ik heb niet vernoomen dat 'er iemand door ons ſchieten gekwetst ware, of deezen, of den voorigen dag, dat zeer gelukkig was. In den namiddag weder geland zijnde, laadden wij de groote ſloep met water, en, drie trekken met den zegen doende, vongen wij meer dan drie honderd ponden harders en anderen visch. (1) Het leed enigen tijd voor 'er zig iemand der inboorlingen vertoonde, en eindelijk kwamen 'er niet meer dan twintig of dertig, onder welke zig onze onwantrouwende vriend PAOWANG bevond, die ons een geſchenk deed van eene kleine bigge, die de eenigwas, welke wij op dit eiland bekwamen, of die ons wierd aangeboden (2).

In den nacht braakte de brandende berg, die om-

omtrent vier Engelſche mijlen ten Westen van ons lag, eene groote menigte vuur en rook uit, gelijk hij den voorigen nacht insgelijks gedaan had, en de vlammen reezen boven den berg, die tusſchen ons en denzelven lag. Bij elke uitbraaking hoorden wij een lang rommelend geluid, als dat van den donder, of van het ſpringen van zwaare mijnen. Eene zwaare regen-bui, die op deezen tijd viel, ſcheen dezelve te doen vermeerderen, en alzoo de wind uit die ſtreek woei, was de lucht belaaden met asch, die zoo dik viel, dat alles met die ſtof bedekt was. Het was eene ſoort van fijn zand of ſteen, tot poeder vermaalen of verbrand, en was ten uiterſten ſmertlijk voor de oogen (3).

Den zevenden, des morgens vroeg, begonnen de inboorlingen zig weder te verzamelen bij de water-plaats, gewapend als naar gewoonte, maar niet in zoo groot getal als in het eerst. Toen wij ontbeten hadden, begaven wij ons naar land, om hout te kappen en water-vaten te vullen. Ik vond veele der eilanders zeer geneigd om vrienden met ons te zijn, bijzonderlijk de oude lieden; de meeste der jongere daarentegens waren ſtout en onbeſchoft, en noodzaakten ons in de wapenen te blijven. Ik bleef aan land, tot ik zag dat 'er waarſchijnlijk geene onlusten zouden koomen, en keerde toen naar boord, het volk onder bevel van de luitenants CLERKE en EDGCUMBE laatende.

Toen zij aan boord kwamen om te eeten, berichteden zij mij dat het volk zig op dezelfde ongeſtadige wijze was blijven gedraagen als in den morgen; maar bijzonderlijk een hunner, op welken de Heer EDGCUMBE genoodzaakt geweest was te ſchieten, en dien hij meende geraakt te hebben met ganzen-hagel; toen gedroegen de andere zig met meer beſcheidenheid, en, zoo dra ons volk te ſcheep ging, vertrokken zij alle. Terwijl wij aan den maaltijd zaten, kwam 'er een oud man aan boord, keek hier en daar in het ſchip, en vertrok weder naar wal.

In den agtermiddag vertoonden zig ſlechts enige van degeene, die in de nabuurſchap woonden, met welke wij nu op eenen tamelijk goeden voet waren, aan de water-plaats. PAOWANG bragt ons eene bijl, die door ons volk was agtergelaaten, of op het ſtrand, of in het bosch, en die door de inboorlingen gevonden was. Men gaf ons naderhand nog enige dingen terug, die zij geſtoolen hadden, of die wij uit nalaatigheid verlooren hadden. Zoo zorgvuldig waren zij nu om ons in dit opzigt niet te beledigen.

Den agtſten, des morgens vroeg, zond ik de groote ſloep, onder bedekking van eene bende zee-ſoldaaten, die in eene andere ſloep waren, om ballast inteneemen, die wij nodig hadden. Dit werk was voor het ontbijt verrigt, en daarop wierd zij afgezonden om hout en water met het volk,

volk, dat tot dat werk gebruikt wierd, onder bedekking van eene ſerjeants-wagt, welke ik nu meende ſterk genoeg te zijn, alzoo de inboorlingen thans vrij goede vrienden ſcheenen. Men berichtte mij dat zij ons volk aangezogt hadden om met hun mede te gaan, mits zij zig naakt uitkleedden, gelijk zij waren. Dat toont dat zij geen voorneemen hadden hen te beſteelen, welk anders hun oogmerk mogt zijn (4).

Den negenden zond ik de groote ſloep om meer ballast, en de wagt en hout-hakkers naar de gewoone plaats. Ik gong met de laatſte zelf mede, en vond eene goede menigte inboorlingen verzameld, welker gedrag, ſchoon zij gewapend waren, beleefd en verpligtende was, zoo dat het niet meer nodig was de grenzen tusſchen ons en hen met eene ſtreep aftetekenen; zij bleeven binnen dezelve zonder deeze voorzorg. Alzoo de werktuigen van den Heer WALES over het middag-uur aan land moesten blijven, keerde de wagt niet terug om te eeten, gelijk zij te vooren gedaan had, maar bleef tot zij door eene andere wierd afgelost. Toen ik van land vertrok, haalde ik eenen jongman, wiens naam WHĀ-Ā-GOU was, over om mij te verzellen. Ik liet hem, voor wij gongen eeten, het geheel ſchip zien, maar ik kon niet merken dat iets zijne aandacht eenen oogenblik bezig hield, of de minſte verwondering bij hem verwekte. Hij had geene kennis aan geiten,

honden, of katten, en noemde die alle *Booga* of *Boogas*, dat is, varkens. Ik ſchonk hem eenen reu en eene teef, alzoo hij zin ſcheen te hebben in die dieren. Kort na dat hij aan boord gekoomen was, wierd hij gevolgd van enige zijner vrienden in eene kano, die naar hem vroegen, zijnde waarſchijnlijk ongerust over hem. Hij keek uit de galerij; toen hij tegens hen geſprooken had, voeren zij naar land, en keerden ſpoedig terug met eenen haan, een weinig ſuiker-riet en enige kokosnooten, tot een geſchenk voor mij. Schoon hij met ons aan tafel gong zitten, proefde hij egter maar even van ons pekel-ſpek, maar hij at vrij hartig van yam en hij dronk een glas wijn. Toen wij gegeeten hadden, deed ik hem geſchenken en bragt hem aan land (5).

Zoo dra wij geland waren, namen mij de jongman en enige van zijne vrienden bij de hand, met oogmerk, naar ik verſtond, om mij naar hunne wooning te brengen. Wij waren niet verre gegaan, of enige hunner wilden niet, om wat reden kan ik niet zeggen, dat ik verder gaan zoude, waarom het geheel gezelſchap ſtil hield, en daar wierd, zoo ik mij niet bedrieg, iemand afgezonden om het een of ander, om het mij te geeven, want men verzogt mij te gaan zitten en te wagten, dat ik dan ook deed. Ondertuſſchen gongen verſcheiden van onze heeren ons voorbij, waar-

waarover zij veel ongenoegen lieten blijken, en zoo ſterk bij mij aandrongen om hen terug te zenden, dat ik eindelijk genoodzaakt was zulks te doen. Zij hadden niet gaerne dat wij het land in gingen, en zelfs langs het ſtrand van de haven. Terwijl wij hier wagteden, kwam onze vriend PAOWANG met een geſchenk van vrugten en wortelen, dat door omtrent twintig perſoonen gedraagen wierd, opdat het, denk ik, te grooter zoude ſchijnen. De een droeg een klein bosjen plataanen, de ander een yam, een derde eene kokosnoot enz., maar twee mannen zouden gemaklijk alles hebben kunnen draagen. Dit was een tegengeſchenk voor iets, dat ik hem des morgens gegeeven had; ik meende egter dat het minst dat ik nu doen konde was de draagers te betaalen.

Na dat ik PAOWANG had weggezonden, keerde ik naar WHĀ-Ā-GOU en zijne vrienden, die mij nog wilden terughouden. Zij ſcheenen met groot ongeduld naar iets te wagten, en onwillig en beſchaamd te zijn om de twee honden mede-teneemen, zonder mij een tegengeſchenk te doen. Alzoo de avond begon te vallen, haaſtte ik mij om te vertrekken, waarin zij bewilligden, en zoo ſcheidden wij.

Den voorigen dag had de Heer FORSTER van het volk den eigen naam van het eiland vernoomen, dat zij *Tanna* noemen, en heden vernam ik

ik van hun de naamen van de nabuurige eilanden. Het laatſte dat wij aandeeden, heet *Erromango*; het klein eiland, dat wij in den morgen wanneer wij hier landden, ontdekten, *Immer*; het Tafel-eiland in het Oosten, dat wij op dienzelfden tijd ontdekten, *Erronan* of *Footoona* en een eiland, dat in het *Z.* O. ligt, *Anattom*. Alle deeze eilanden kunnen van *Tanna* gezien worden.

Zij gaven ons te verſtaan, en wel op eene wijze, die mij voorkwam geene twijfeling overtelaaten, dat zij menſchen-vleesch eeten, en dat de beſnijdenis bij hen in zwang is. Zij begonnen over het eeten van menſchen-vleesch uit hunzelven te ſpreeken, door ons te vraagen of wij zulks deeden, anders zou ik nooit in mijne gedagten gekregen hebben hen zulk eene vraag te doen. Ik heb ſommige hooren beweeren dat geen volk menſchen-eeters kan zijn, als zij ander vleesch te eeten, of geen gebrek aan voedzel hebben, en dus deeze gewoonte van de noodzaaklijkheid zien afleiden. Het volk van dit eiland kan niet in die noodzaaklijkheid zijn; zij hebben goed varkensvleesch en hoenderen, en overvloed van wortelen en vrugten. Doch naardien wij hen niet daadlijk menſchen-vleesch hebben zien eeten, zullen ſommige nog twijfelen of zij wel waarlijk menſchen-eeters zijn (6).

Toen ik aan boord kwam, vernam ik dat, toen de

de groote ſloep aan de west-zijde van de haven geweest was om ballast inteneemen, een van het volk, dat tot dat werk gebruikt wierd, zijne vingeren gebrand had, toen hij eenen ſteen uit enig water had opgeraapt. Deeze omſtandigheid gaf gelegenheid tot de ontdekking van verſcheiden heete bronnen aan den voet van het klif, en een weinig beneden het teken van hoog water.

Deezen dag begaven zig de Heer WALES, en twee of drie van de officieren voor de eerſte reis het land in. Zij vonden een klein afgezonderd ſtaande dorp, welks bewooners hen zeer beleefd behandelden, en des anderen daags 's morgens deeden de Heer FORSTER en zijn gezelſchap, verzeld van enige andere, ook eene wandeling in het land. Zij vonden verſcheiden fraaie plantagieën van plataanen, ſuikerriet, yams enz. en de inboorlingen waren beleefd en gedienſtig. En indedaad het volk, bijzonderlijk dat in onze nabuurſchap, was nu zoo wel met ons verzoend, dat zij geen het minſte ongenoegen toonden, als wij vooraan in de bosſchen zwierven, ſchooten enz., In den agtermiddag waren 'er enige jongens agter de ſtruiken gaan zitten, van waar zij twee of drie ſteenen naar ons volk wierpen, dat bezig was hout te kappen, waarop de onderofficiers, die de wagt hadden, op hen ſchooten. Op dien tijd aan land zijnde, was ik ongerust op het hooren van de ſnaphaan-ſchooten, en op het zien

van

van twee of drie jongens, die uit de boſchen kwamen loopen. Toen ik de oorzaak vernam, was ik zeer onvergenoegd dat zij zulk een baldaadig misbruik van ons ſchietgeweer maakten, en nam maatregelen om zulks in het vervolg voor te koomen. De wind was Zuidlijk met zwaare regenbuien (7).

Geduurende den nacht, en den geheelen dag van den elfden was de brandende berg zeer onſtuimig, maakte een vreeslijk gedruis, en wierp, bij elke losbarſting, vervaarlijke kolommen vuur en rook uit, dat elke drie of vier minuuten geſchiedde, en eens zag men groote ſteenen hoog in de lucht opvliegen. Behalven het noodzaaklijk werk van hout en water in te neemen, ſtreeken wij den grooten ſteng, om 'er nieuwe doove juiten en hoofdrouwen aan te maaken. De Heer FORSTER en zijn gezelſchap klommen den berg op aan de weſt-zijde van de haven, daar hij drie plaatſen vond, daar rook van eene zwavelachtige reuk uit berſten of ſpleeten van den grond oprees. De grond daar omtrent was zeer heet, en brandde of ſchroeide, en de rook ſcheen de beweeging van den berg te volgen; want bij elke losbarſting van den laatſten was de rook of ſtroom veel ſterker, en drong 'er uit, zoo dat hij in kleine kolommen oprees, die wij van het ſchip zagen, en die wij voor gemeene vuuren, door de inboorlingen geſtookt wordende, aangezien hadden.

Aan

Aan den voet van deezen berg zijn de zoo even gemelde heete bronnen (8).

De Heer FORSTER, in den agtermiddag zijne kruidkundige naſpeuringen, aan de andere zijde van de haven begonnen hebbende, ontmoette het huis van onzen vriend PAOWANG, daar hij de meeste dingen, die ik hem gegeeven had, op de omringende boomen en ſtruiken zag hangen, als of zij niet waerdig waren onder zijn dak te zijn.

Den twaalfden verzelden enige van de Officieren den Heer FORSTER naar de heete plaatſen, daar hij den voorigen dag geweest was. Een thermometer, in een klein gat, dat men in eene van dezelve gemaakt had, geplaatst zijnde, reés van 80°, waarop hij in de open lucht ſtond, tot 170°. Verſcheiden andere plaatſen van den berg gaven den geheelen dag rook of ſtoom uit, en de berg was ongemeen woedende, zoo dat de lucht vol van de asch was. De regen, die op deezen tijd viel, was met zand en aarde vermengd, zoo dat hij eigenlijk eene ſlijk-bui kon genoemd worden. Uit welke ſtreek de wind woei, wij waren altoos geplaagd met de asch, tenzij hij zeer ſterk uit de regensovergeſtelde ſtreek bloes. Schoon de inboorlingen het niet kwalijk ſcheenen te neemen dat wij in de nabuurſchap rond gezworven hadden, wilden zij egter niet dat wij verder gaan zouden. Een bewijs hier van was dat ſommige aanzienen de heeren, toen zij in het land waren,

naar

naar eene plaats te brengen, daar zij den mond van den brandenden berg zien konden, en dat, toen deeze de aanbieding zeer gereedlijk hadden aangenoomen, zij weder naar de haven gebragt wierden, voor zij het bedrog merkten.

Den dertienden was de wind N. O. met donker weder. Het eenigst merkwaerdige dat 'er deezen dag voorviel was dat PAOWANG bij ons aan boord ten eeten zijnde, ik de gelegenheid waarnam, om hem verscheiden deelen van het schip te laaten zien en verschillende dingen, in hoop van iets te zullen vinden, waarop zij prijs stelden, en dat zij van ons in ruiling voor ververschingen zouden willen aanneemen, want dat wij van dien aart bekoomen hadden, had weinig te beduiden. Maar hij zag alles, dat hem getoond wierd, met de grootste onverschilligheid aan, en hij bekeek niets met aandacht dan eenen houten zandlooper, dien hij scheen te bewonderen, en dien hij twee of drie maalen in zijne hand omkeerde (9).

Den volgenden morgen, na het ontbijt, vertrokken verscheiden van ons het land in, om te beproeven of wij geen nader en beter gezigt van den brandenden berg konden krijgen. Wij begaven ons, in het voorbijgaan, naar eene van die heete rookende plaatsen, van welke ik gesprooken heb, en groeven een gat op de heetste plaats, in welk wij een thermometer van FAHRENHEIT zet-

PL. LVII.

VAN HE

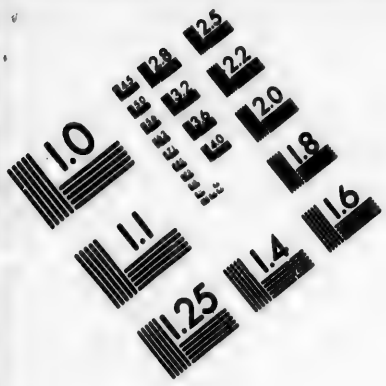

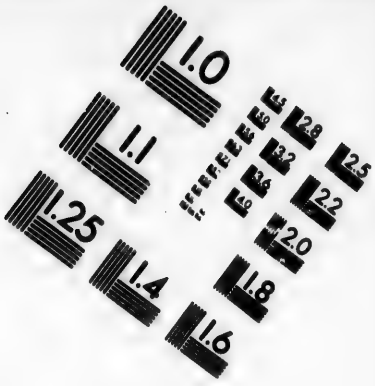

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

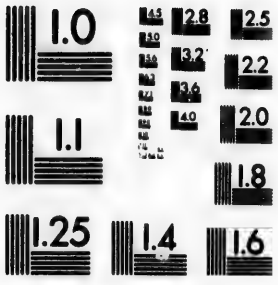

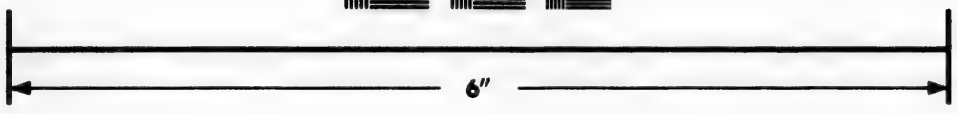

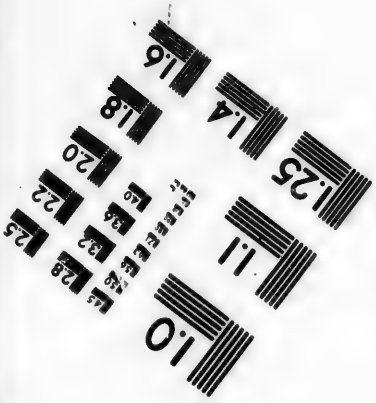

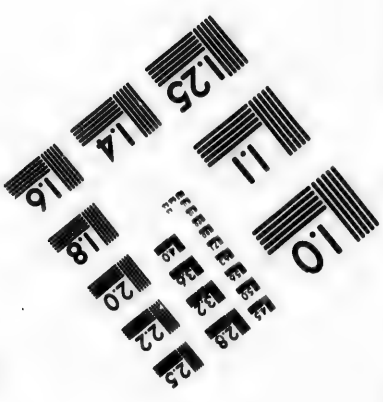

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

GEZICHT VAN HET

VAN HET EILAND TANNA.

zetten; waarop de kwik aanſtonds tot 100° rees. (10) Hij bleef twee en eene halve minuut in het gat zonder te rijzen of te dalen. De aarde hier omtrent was eene ſoort van witte klei, had eene zwavelachtige reuk, én was zagt en vogtig, de oppervlakte alleen uitgezonderd, over welke eene dunne drooge korst verſpreid was; waarop enige zwavel was en eene vitrioolachtige zelfſtandigheid, die als aluin ſmaakte. De plaats, die door de hitte aangedaan was, was niet boven twee of derdehalve roeden in het vierkant groot, en digt daaromtrent waren enige vijgenboomen, die hunne takken over een gedeelte van dezelve verſpreidden, en daar wel ſcheenen te tieren. Wij gisten dat deeze buitengemeene hitte veroorzaakt ware door den ſtoom van kookend water, ſterk met zwavel bezwangerd. Men zeide mij dat enige van de andere plaatſen grooter waren dan deeze, ſchoon wij niet uit onzen weg gongen, om dezelve te bezigtigen, maar den berg op klommen door een land, zoodanig met boomen, heesters en planten bedekt, dat de broodvrugt- en kokosnooten-boomen, die hier door de Natuur ſchijnen geplant te zijn, om zoo te ſpreeken verſtikt wierden. Wij vonden hier en daar een huis, enige menſchen, en plantagieën; de laatſte waren in verſchillenden toeſtand, ſommige hadden lang geſtaan, andere waren zedert korten tijd opgeruimd, en andere was men bezig op-

teruimen; en daar was nog niets geplant. Het opruimen van den grond voor eene plantagie ſcheen een zwaar werk te zijn, met het gereedſchap, dat zij gebruiken moesten, 't welk, ſchoon ſlegter dan dat op de *Societeit-Eilanden*, van hetzelfde ſlag is. Hunne wijze van dit aantevangen is egter oordeelkundig, en gaat zoo ſpoedig voort als het zijn kan. Zij houwen de kleine takken van de groote boomen af, graaven onder de wortelen en verbranden aldaar de takken en de kleine heesters en planten, die zij uitroeijen. De grond is op ſommige plaatſen eene rijke zwarte aarde; op andere plaatſen ſcheen hij te beſtaan uit vertotte gewasſen en uit de aſch, welke de brandende berg over de geheele nabuurſchap verſpreidt. Bij geval buiten den gemeenen weg treedende, kwamen wij in eene plantagie, daar wij eenen man aan het werk vonden, die, of uit goedaartigheid, of om ons eerder van zijnen grond te krijgen, ondernam onze gids te wezen. Wij volgden hem dan; maar wij waren niet verre gevorderd, of wij kwamen aan eene plaats, daar twee wegen in een liepen, op eenen van welke een ander ſtond met eenen ſlinger en eenen ſteen, die hij goed vond neder te leggen, toen men met eenen ſnaphaan op hem aanlegde. De houding, waarin wij hem vonden, de wildheid, die in zijn gezigt doorſtraalde, en zijn gedrag daarna overtuigden ons dat hij het pad, waarop hij ſtond, meen-

meende te verdedigen. Hij ſlaagde enigermaate in zijn voorneemen; want onze gids ſloeg den anderen weg in, en wij volgden hem, maar niet zonder te vermoeden dat hij ons buiten den gewoonen weg bragt. De ander gong ook met ons mede, telde ons verſcheiden maalen, en ſchreeuwde, naar wij gisten, om hulp; want daar kwamen terſtond nog twee of drie andere bij ons, onder welke eene jonge vrouw was met eene knods in haare hand. Wij wierden door dit volk naar den top van eenen berg gebragt, daar zij ons eenen weg weezen, die naar de haven af liep, welken zij ons verzogten in te ſlaan. Niet verkiezende daarin te bewilligen, keerden wij terug langs den weg, dien wij gekoomen waren, dien wij alleen volgden, terwijl onze gids weigerde met ons mede te gaan. Na dat wij nog eene andere hoogte opgeklommen waren, even zoo dik met hout bedekt als die, over welke wij gekoomen waren, zagen wij nog andere bergen tuſſchen ons en den brandenden berg, die nog zoo verre af ſcheen als toen wij eerst op weg gongen. Dit benam ons den moed om verder te gaan, vooral daar wij niemand tot gids konden bekoomen. Wij kwamen dan tot het beſluit van terug te keeren, en hadden dit ſlechts even begonnen te doen, wanneer wij tuſſchen twintig en dertig menſchen ontmoeteden, welke de kaerel, van welken ik geſprooken heb, bijeen verzameld

had, met oogmerk, naar wij gisten, om ons het verder indringen in het land te betwisten; dan toen zij zagen dat wij terugkeerden, lieten zij ons ongemoeid voorbijgaan. Sommige hunner weezen ons den regten weg, verzelden ons den berg af, deeden ons onder weg ſtil ſtaan, om ons op kokosnooten, plataanen en ſuikerriet te onthaalen, en dat wij niet op de plaats opaten, bragten zij met ons den berg af. Dus vonden wij dit volk gastvrij, beleefd en goedaartig, als zij niet door naijver tot het tegendeel aangezet wierden, dat ik in hun niet kan laaken, inzonderheid als ik in aanmerking neem in welk licht zij ons moeſten beſchouwen. Het was voor hun onmogelijk ons waar oogmerk te weeten; wij koomen in hunne havenen, zonder dat zij 'er zig tegens durven verzetten; wij tragten in hun land als vrienden te koomen, en zoo wij daarin ſlaagen, is het wel; maar hoe dit zij, wij landen en handhaven ons op den grond, dien wij bezet hebben, door de overmagt van ons ſchietgeweer. Welke gedagten moeten zij onder deeze omſtandigheden van ons vormen? Hebben zij niet even zoo veele reden om te denken dat wij koomen om hun land te veroveren, als om te gelooven dat wij hun een vriendlijk bezoek koomen geeven? De tijd en enige kennis met ons kan hen alleen van het tegendeel overtuigen. Dit volk is nog in eenen ruuwen ſtaat, en, als wij naar omſtandigheden en

naar

naar ſchijn mogen oordeelen, zijn zij dikwijls in oorlog, niet alleen met hunne nabuuren, maar onder elkanderen, en moeten derhalven agterdogtig zijn op het zien van elk nieuw gezigt. Ik wil wel bekennen dat 'er enige uitzonderingen op deeze regel in deeze zee te vinden zijn; maar daar zijn weinige natieën, die gaerne zulke bezoekers als ons verre in haar land zouden laaten trekken.

Voor wij deezen togt gedaan hadden, waren ſommige onzer van gedagten geweest dat dit volk aan onnatuurlijke wellust ware overgegeeven, omdat zij ſommige van ons volk in de bosſchen hadden willen lokken; men verhaalde mij, in het bijzonder, dat een, die de planten-zak van den Heer FORSTER droeg, eens of twee maalen was aangedaan geworden. Naardien het draagen van pakken en laſten in dit land het werk van de vrouwen is, was ik op de gedagte gekoomen, en ik was de eenigſte niet, dat de inboorlingen hem en ſommige andere misſchien voor vrouwen aanzagen; maar heden wierd mijne giſſing volkoomen gegrond bevonden; want toen deeze man, die van ons gezelſchap was, en, als gewoonlijk, den zak droeg, mij den berg af volgde, vernam ik met zeekerheid uit de woorden, die ik van de geſprekken der inboorlingen verſtond, en uit hunne gebaerden, dat zij hem voor eene vrouw hielden, tot zij op de eene of andere

wijze hunne dwaaling beſpeurden, waarop zij uitriepen: *Erramange! Erramange!* het is een man! het is een man! De zaak was zoo klaarblijklijk dat ieder genoodzaakt was te erkennen dat zij te vooren in zijne kunne gedwaald hadden, en dat zij, na zij zulks beſpeurd hadden, geene de minſte gedagte hadden van hetgeen wij vermoedden. Deeze omſtandigheid zal toonen hoe ligt men verkeerde gisſingen kan maaken van de dingen onder een volk, welks taal men niet verſtaat. Hadden wij deeze ontdekking niet gedaan, twijfel ik niet of dit volk zou met deeze ſlegte gewoonte beſchuldigd zijn gebleven.

In den avond deed ik eene wandeling, met enige van de heeren, in het land, aan de overzijde van de haven, daar wij eene geheel andere behandeling ontvongen, dan wij in den morgen genoten hadden. Het volk, dat wij nu bezogten, onder welk zig onze vriend PAOWANG bevond, beter met ons bekend zijnde, toonde zig gereed om ons met alles wat in hun vermogen was te verpligten. Wij kwamen aan het dorp, dat wij den negenden bezogt hadden. Het beſtond uit omtrent twintig huizen, van welke de meeste geene andere beſchrijving nodig hebben dan dezelve te vergelijken bij het rieten dak van een huis in Engeland, dat van de muuren zou afgenoomen, en op den grond gezet zijn. Sommige waren aan beiden zijden open; andere gedeel-

deeltelijk met riet gesloten, en alle waren met palm-bladeren gedekt. Enige weinige waren dertig of veertig voeten lang, en veertien of zestien voeten breed. Behalven deeze, hebben zij nog andere slegte hutten, die, naar ik begreep, alleen dienen om in te slaapen. Sommige van deeze stonden in eene plantagie, en men gaf mij te verstaan dat in eene derzelve een lijk lag. Zij deeden teekenen, die slaap of dood aanduidden, en de omstandigheden toonden dat zij het laatste bedoelden. Begeerig zijnde om zoo veel te zien als ik kon, haalde ik eenen ouden man over om met mij naar de hut te gaan, die van de andere was afgescheiden door eene rieten heining, geheel rondom dezelve gebouwd op den afstand van vier of vijf voeten. De ingang was over de rieten heining, die op eene plaats zoo laag was, dat men 'er over kon stappen. De twee zijden en een eind van de hut waren gesloten, of toegebouwd op dezelfde wijze en met dezelfde bouwstoffen als het dak. Het ander eind was open geweest, maar was nu wel gesloten met matten, en ik kon den ouden man niet overhaalen om dezelve wegtenemen, of toetelaaten dat ik zulks deede. Aan dit eind van de hut hong een als matten gevlogten zak of mande, in welken een stuk gebraaden yam en enige bladeren waren, alle gantsch versch. Ik was zeer nieuwsgierig om het binnenste van de hut te zien, maar de man weigerde het volstrekt,

en wilde mij zelfs niet toelaaten in de mande te kijken. Hij droeg aan zijnen hals, aan eene koord, twee of drie lokken menschen-hair, en eene vrouw, die daar tegenswoordig was, had 'er verscheiden om haaren hals hangen. Ik bood 'er iets voor; maar zij gaven mij te verstaan dat zij die niet konden afstaan, alzoo het hair was van dengeenen, die in de hut lag. Ik kreeg dus aanleiding om te denken dat dit volk over zijne dooden beschikt, op eene wijze als dat op *Otahiti*. Dezelfde gewoonte van het hair te draagen is bij het volk van dat eiland in zwang, gelijk ook bij de *Nieuw-Zelanders*. De eerste maaken *Tamau* van het hair van hunne overleden vrienden, en de laatste maaken oor-ringen en hals-snoeren van hunne tanden.

Digt bij de meeste van hunne groote huizen stonden regt op in den grond vier stammen van kokosnooten-boomen in het vierkant omtrent drie of vier voeten van elkanderen. Enige van onze heeren, die dezelve de eerste zagen, waren geneigd om te gelooven dat zij dus geplaatst waren met een godsdienstig oogmerk; maar ik wierd nu overtuigd dat zij daar voor niets anders stonden dan om 'er kokosnooten aan te droogen te hangen; want toen ik, zoo goed als ik kon, naar het gebruik van dezelve vroeg, bragt mij iemand naar eenen, die van onderen tot boven met kokosnooten belaaden was, en geene woorden zou-

den

den mij beter hebben kunnen onderrigten. Derzelver plaatsing is wel gekozen tot dit gebruik, vermits de meeste van hunne groote huizen op eene open luchtige plaats gebouwd zijn, of daar de wind eenen vrijen doortogt heeft, uit welke ſtreek hij mag waaien. Bij de meeste, zoo niet alle, ſtaat een groote boom of twee, welker uitſpreidende takken eene aangenaame ſchaduw tegens de brandende zon verleenen. Dit gedeelte van het eiland was wel bebouwd, open en luchtig; de plantagieën waren langs de lijn aangelegd; daar ſtond overvloed van plataanen, ſuiker-riet, yams en andere wortelen, en zij waren wel voorzien van vrugtboomen. Wij ontmoeteden op onze wandeling onzen ouden vriend PAOWANG, die ons, met enige andere, naar den water-kant verzelde, en die enige yams en kokosnooten als een geſchenk mede bragten.

Den vijftienden, ons water en hout aan boord hebbende, waren 'er ſlechts enige weinige van ons volk aan land, die bezems maakten, en de overige waren aan boord bezig met het wand optezetten, en het ſchip gereed te maaken om in zee te loopen. (11) De Heer FORSTER ſchoot van daag op zijne kruidkundige wandeling eene duif, in welker krop eene wilde muskaat-noot gevonden wierd. Hij gaf zig enige moeite om den boom te zoeken, maar zijne poogingen waren vergeefsch. In den avond wandelden enige van ons

naar de oostlijke zee-kust, om de ſtrekking van *Annattom* en *Erronan* of *Foottoona* te zien. De gezigt-einder was zoo dampig, dat ik geene van beiden zien kon; maar een van de inboorlingen gaf mij, gelijk ik naderhand bevond, derzelver waare ſtrekking. Wij merkten op dat in alle, of de meeste van hunne ſuiker-plantagieën, holen of putten gegraaven waren, vier voeten diep, en vijf of zes in middellijn, en, toen wij naar derzelver gebruik vroegen, gaf men ons te verſtaan dat men 'er rotten in vong. Deeze dieren, die zeer ſchadelijk voor het ſuiker-riet zijn, worden hier in groote menigte gevonden. Het ſuiker-riet was, naar ik merkte, zoo digt mogelijk rondom de randen van deeze putten geplant, zoo dat de rotten, als zij aan dezelve koomen, 'er des te gemakkelijker invallen.

Den volgenden morgen vonden wij dat de roerpen in den kop van het roer geſprongen was, en, door een vreemd verzuim, hadden wij geen nieuwe in voorraad aan boord, dat wij niet wisten dan nu wij dezelve nodig hadden. Ik kende maar eenen boom in de nabuurſchap, die goed voor dat oogmerk was; ik zond den timmerman naar land om denzelven te bezien, en eenen officier met enig volk om hem te vellen, als hij daartoe verlof van de inboorlingen konde bekoomen, en zoo niet, had hij last mij 'er kennis van te geeven. Hij verſtond dat niemand 'er iets tegens had,

en

en zettede diesvolgens het volk aan het werk. Doch alzoo de boom groot was, vereischte dit enigen tijd, en, voor hij gevallen was, bragt men mij bericht dat onze vriend PAOWANG 'er niet mede te vreden was. Hierop beval ik dat men zou uitscheiden, naardien wij bevonden dat, als wij een stuk aan het binnen-eind van de roerpen laschten, en het verder in den kop van het roer instaken, zij nog dienst konde doen. Dan, alzoo het nodig was eene in voorraad aan boord te hebben, gong ik naar land, zond om PAOWANG, schonk hem eenen hond en een stuk doek, en beduidde hem toen dat onze groote stuur-roeispaan gebrooken was, en dat ik dien boom nodig had om eene nieuwe te maaken. Het was gemaklijk te zien hoe wel te vreden iedereen was met de middelen, die ik gebruikt had om hem te krijgen. Zij gaven met algemeene stemmen hunne bewilliging, waarbij PAOWANG zig ook voegde, dat hij misschien niet zoude hebben kunnen doen zonder de andere; want ik weet niet dat hij meer eigendom of meerder gezag hadde dan de vorige. Deeze zaak verkregen hebbende, nam ik onzen vriend mede naar boord ten eeten, en na den maaltijd gong ik met hem naar land, om een bezoek te geeven aan een oud opperhoofd, dat men zeide dat de Koning van het eiland was, waaraan ik twijfelde. PAOWANG sloeg weinig of geen acht op hem. Ik deed hem een geschenk,

ſchenk, waarop hij terſtond heen gong als of hij nu alles had, waarom hij gekoomen was. Zijn naam was GEOGY, en zij gaven hem den tijtel van *Areeke*. Hij was zeer oud, maar had een vrolijk openhartig gelaat. Hij droeg om zijnen middel eenen breeden rood en wit gevlakten gordel, die van dezelfde ſtoffe en op dezelfde wijze gemaakt ſcheen als het Otahitisch doek, maar dit kon men bezwaarlijk als een onderſcheiding-teken aanzien. Hij had eenen zoon bij zig, die niet minder dan vijf en veertig of vijftig jaaren oud was. Daar was thans een groot aantal volks aan de landing-plaats, de meeste uit afgelegen ſtreeken. Het gedrag van veele was vriendlijk, terwijl andere ſtout en onbeſchoft waren, hetgeen ik goed vond ongemerkt te laaten voorbijgaan, omdat wij op ons vertrek ſtonden (12).

Den zeventienden, omtrent tien uuren, gong ik naar wal, en vond onder de menigte den ouden GEOGY en zijnen zoon, die mij weldra te verſtaan gaf dat zij bij mij wilden eeten; ik nam hen dan met nog twee andere aan boord. Zij noemden hen alle *Areekaes* of Koningen; maar ik twijfel of wel iemand van hun de minſte aanſpraak op dien tijtel over het geheel eiland hadde. Ik heb reeds aangemerkt dat een van deeze Koningen geen gezags genoeg had om eenen van het volk in eenen kokosnooten-boom te doen klimmen, om hem enige nooten te plukken. Schoon hij hen

ver-

verſcheidenen zeide, was hij eindelijk genoodzaakt zelf te gaan, en hij liet, uit wrak, naar wij gisten, geene noot aan den boom, maar nam dat hij nodig had, en gaf de overige aan enigen van ons volk.

Toen ik met hun aan boord kwam, bragt ik hen overal in het ſchip rond, dat zij met ongemeene verwondering en oplettendheid beſchouwden. Wij hadden bijgeval om hen te onthaalen eene ſoort van moes of podding van plataanen en enige groenten, die wij van eenen van de inboorlingen gekregen hadden. Met deeze ſchotels en met yams deeden zij een hartig maal, want het gezouten vleesch en ſpek wilden zij naauwlijks proeven. In den agtermiddag bragt ik hen, na hen elken met eene bijl, eenen grooten ſpijker en enige penningen beſchonken te hebben, weder naar land (13).

Hierop voeren de Heer FORSTER, en ik naar de overzijde van de haven, en, eene van de heete bronnen aan haaren oorſprong met eenen thermometer van FAHRENHEIT onderzoekende, bevonden wij dat de kwik tot 191° rees. Op deezen tijd was de vloed tot op twee of drie voeten van de bron gereezen, zoo dat wij gisten dat dezelve er nog enigzins door konde verkoeld wezen; doch hierin bedroogen wij ons egter; want, toen wij des anderen daags 's morgens de proef herhaalden, wanneer het laag water was, rees de kwik niet hooger dan 187°; maar in eene an-

andere bron, daar het water uit het zand van onder de rots aan den Z. W. hoek van de haven, opborrelde, rees de kwik in denzelfden thermometer tot 202½°, dat maar weinig kouder is dan kookend water. De heete plaatsen, van welke hier boven gesprooken is, liggen omtrent tusschen drie tot vier honderd voeten lijnregt boven deeze bronnen, en op de helling van denzelfden heuvel met den brandenden berg; dat is; daar zijn geene valeien tusschen beiden dan die op de hoogte zelve gevormd worden; ook is de brandende berg niet op het hoogste gedeelte van de hoogte; maar aan de Z. O. zijde van dezelve. Dit is, naar men mij gezegd heeft, strijdig met het algemeen gevoelen van de natuurkundigen, die zeggen dat de monden der brandende bergen op de toppen van de hoogste bergen moeten zijn. Dit is 'er zoo verre van daan op dit eiland, dat enige van deszelfs bergen meer dan eens zoo hoog zijn dan de brandende berg, en naast aan denzelven liggen. Bij deeze aanmerkingen moet ik nog voegen dat de brandende berg, bij vogtig of nat weder, het hevigst woedde. Men zoude zeekerlijk wel enige natuurkundige gevolgen uit deeze natuur-verschijnzelen kunnen trekken, doch hiertoe geene kundigheden bezittende, moet ik mij te vreden houden met de feiten optegeeven, gelijk ik die vond, en de oorzaaken aan bekwaamer lieden overlaaten (14).

De

De roerpen was nu voltooid; doch alzoo de wind ongunſtig was om onder zeil te gaan, wierd de wagt aan land gezonden, met enig volk, om het overige van den boom, van welken wij de roerpen gemaakt hadden, aan ſtukken te kappen, en aan boord te brengen. Niets anders te doen hebbende, gong ik met hun naar wal, en, als naar gewoonte, een groot getal inboorlingen omtrent de landing-plaats verzameld vindende, deelde ik alles wat ik bij mij had onder hen uit, en begaf mij naar boord om meer te haalen. In minder dan een uur keerde ik terug, zoo als ons volk bezig was enige zwaare blokken in de ſloep te brengen. Vier of vijf der inboorlingen traden toe om te zien wat wij deeden, en, alzoo wij hen niet toelieten binnen zekere bepaalde grenzen te koomen, tenzij zij langs het ſtrand naderden, beval de ſchildwagt dat zij terug zouden gaan, waaraan zij gereedlijk gehoorzaamden. Op dit tijdſtip mijn gezigt op hen gevestigd hebbende, zag ik de ſchildwagt met zijn geweer, naar ik meende, op deeze perſoonen aanleggen, en dagt hem daarover te berispen, omdat ik opgemerkt had dat, zoo dikwijls dit gedaan wierd, enige van de inboorlingen hunne wapenen ophieven, om ons te toonen dat zij ook gereed waren; maar ik was grootlijks verwonderd, toen de ſchildwagt vuur gaf, want ik zag 'er geene de minſte reden voor. Op dee-

ze

ze belediging begaven de meeste van het volk zig op de vlugt; daar waren slechts enige weinige, die ik kon overhaalen om te blijven. Terwijl zij wegliepen, zag ik eenen man vallen, die onmiddelijk door twee andere weder opgetigt wierd, die hem in het water bragten, zijne wonden waschten, en hem wegleidden. Kort daarop kwamen 'er enige en beschreeven mij den aart van zijne wonde, alzoo ik bevond dat hij niet verre weg gebragt was, zond ik om den heelmeester. Zoo dra hij kwam, gong ik met hem naar den gekwetsten, dien wij stervenden vonden. De kogel had zijnen regter-arm geraakt, die zeer verbrijzeld was, en was vervolgens aan de korte ribben in zijn lighaam gegaan, van welke eene gebrooken was. De schurk, die geschoten had, gaf voor dat een van het volk eene pijl op zijnen boog gelegd had, en op hem meende te schieten, zoo dat hij zigzelven in gevaar rekende. Maar dit was niet meer dan zij altijd gedaan hadden, en met geen ander inzigt dan om te toonen dat zij zoo wel als wij gewapend waren, ten minsten ik heb reden om zulks te denken, alzoo zij nimmer verder gongen. Dat dit voorval nog ongelukkiger maakte, was dat het niet bleek dat het de man was die den boog gespannen had, welke dood geschoten was, maar een, die naast hem stond. Deeze zaak bragt de inboorlingen in de uiterste versla-

gen-

genheid; en de weinige, die men kon overhaalen om te blijven, liepen naar de planagieën, en bragten kokosnooten en andere dingen aan, die zij voor onze voeten nederlegden. Zoo ras was dit ſtout volk vernederd! Toen ik naar boord gong om te eeten, vertrokken zij alle, en daar vertoonden zig maar enige weinige in den agtermiddag, onder welke PAOWANG en WHĀ-Ā-GOU waren. (15) Ik had deezen jongman niet gezien zedert hij aan boord gegeeten had. Hij en PAOWANG beloofden mij den volgenden morgen vrugten enz. te zullen brengen, maar om vroegtijdig vertrek ſtelde hen hierin te leur:

ZESDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Tanna. *Beschrijving van de inwoonderen, derzelver zeden en konsten.*

De wind was in den nacht naar het Z. O. geloopen. Alzoo deeze wind gunstig was om uit de haven te koomen, begonnen wij, ten vier uuren in den morgen van den twintigsten, de touwen los te maaken; en, ten agt uuren, ons laatst anker geligt hebbende, liepen wij in zee. Zoo dra wij vrij van het land waren, legde ik bij, en wagtte naar de groote sloep, die agter gelaaten was om een werp-anker en tros, die wij hadden uit staan, om aan te winden, inteneemen. Omtrent met het aanbreeken van den dag hoorde men een gerugt in het bosch, bijna regt over ons, aan de oost-zijde van de haven, dat naar het zingen van psalmen geleek. Men zeide mij dat men alle morgen op denzelfden tijd hetzelfde gehoord had, maar het was niet tot mijne kennis gekoomen dan na het te laat was om 'er de reden van te zoeken. Sommige waren van gedagten dat 'er aan den oost-hoek van de haven (daar wij, bij het inkoomen, enige huizen, sloepen enz. gezien hadden) iets ware aan den godsdienst gewijd, omdat enige van ons volk getragt hadden naar dien

dien hoek te gaan, en daarin door de inboorlingen belet waren. Mij kwam het voor, en ik ben nog van die gedagten, dat dit enkel geſchiedde uit eene begeerte, die zij bij alle gelegenheden toonden, om onze wandelingen paal en perk te zetten. Zoo verre als wij eens geweest waren mogten wij weder koomen; doch niet verder met hunne bewilliging. Doch door elke reis een weinig meer vrijheid te neemen, waren onze wandelingen in het land ongevoelig uitgeſtrekter geworden, zonder den minſten argwaan te geeven. Deeze morgen-plegtigheden, hetzij zij godsdienſtig waren of niet, wierden daarenboven niet op die punt verrigt, maar op eene plaats, daar ſommige van ons volk dagelijks geweest waren.

Ik weet niet welke de waare reden ware dat dit volk zoo ongaerne zag dat wij het land in gingen. Misſchien kwam zulks voort uit eene natuurlijk jaloerſche geaartheid, of misſchien omdat zij gewoon waren aan vijandlijke bezoeken van hunne nabuuren, of aan oneenigheden onder elkanderen. De omſtandigheden ſcheenen te toonen dat deeze dikwerf moesten voorvallen; want wij vonden hen zeer bedreven in de wapenen; en 't wel aan gewoon, zelden of nooit zonder dezelve reizende. Het is mogelijk dat dit om onzent wille ware, maar dit kan ik naauwlijks gelooven. Wij deeden hun nooit de minſte belediging, wij

raakten nooit iets van hunnen eigendom aan, ja zelfs geen hout en water, zonder eerst hunne toeſtemming bekoomen te hebben. De kokosnooten, over de hoofden der werklieden hangende, waren even zoo veilig als die in het midden van het eiland. Het was gelukkig dat 'er zoo veele kokosnooten-boomen omtrent de kanten van de haven waren, die geen bijzondere eigendom ſcheenen, zoo dat wij gemeenlijk de inboorlingen konden overhaalen om ons enige van deeze nooten te brengen, daar niets hen kon noopen om nooten uit het binnenſte van het land aantevoeren.

Wij waren niet geheel zonder ververſchingen; want behalven de viſch, van welke de zegen ons nu en dan voorzag, kreegen wij dagelijks enige vrugten en wortelen van de inboorlingen, ſchoon maar weinig naar evenredigheid van hetgeen wij verteeren konden. De reden waarom wij niet meer kreegen, was misſchien dat wij hun niets in ruiling te geeven hadden, dat zij voor kostbaar hielden. Zij hadden geene de minſte kennis van ijzer; bijgevolg waren ſpijkers en ijzergereedſchap, glazen-koraalen enz. die zoo groot een vertier op de oostlijker eilanden hadden, hier in geene achting, en doek kan van geen gebruik zijn voor volk dat naakt loopt.

De voortbrengzelen van dit eiland zijn broodvrugt, plataanen, kokosnooten, eene vrugt als

eene

eene perſik, yams, arra, eene ſoort van aardappelen, ſuiker-riet, wilde vijgen, eene vrugt naar eenen oranje-appel gelijkende, die niet eetbaar is, en enige andere vrugten en nooten, welker naamen ik niet weet. Ik twijfel ook niet of de muſcaat-noot, van welke ik geſprooken heb, was een voortbrengzel van dit eiland. De broodvrugt, kokosnooten en plataanen zijn noch zoo overvloedig, noch zoo goed als op *Otahiti*; aan den anderen kant zijn het ſuiker riet en de yams 'er niet alleen in grooter overvloed, maar van beter hoedanigheid en veel grooter. Wij kreegen eene van de laatſte, die zes en vijfsig ponden woog, en die geheel goed was. Varkens ſcheenen 'er niet ſchaarsch te zijn, maar wij vonden 'er niet veele hoenderen. Deeze zijn de eenigſte huisdieren, die zij hebben. Land-vogelen zijn 'er niet meer dan op *Otahiti* en de andere eilanden; maar wij vonden enige kleine vogelen, met eene zeer fraaie pluimaadjen, die wij te vooren nooit gezien hadden. Daar is hier zulk eene groote verſcheidenheid van boomen en planten als op enig ander eiland, dat wij aandeeden, en daar onze kruidkundigen tijd hadden om te zoeken. (1) Ik geloof dat dit volk hoofdzaaklijk van de voortbrengzelen van het land leeft, en dat de zee ſlechts weinig tot hun onderhoud verſchaft. Of dit daarvandaan koome dat de kust geen' overvloed van viſch heeft, of omdat zij ſlegte viſ-

ſchers zijn weet ik niet; beiden oorzaaken loopen misſchien te zaamen. Ik heb in het geheel geen visch-gereedſchap bij hen gezien en ook niemand zien visſchen, uitgezonderd op de banken, of langs de ſtranden van de haven, daar zij loerden om de visch, die onder hun bereik kwam, met de ſpiets te treffen, en hierin waren zij bedreven. Zij ſcheenen ons visſchen met den zegen zeer te bewonderen, en waren er, geloof ik, op het laatst niet te wel mede in hunnen ſchik. Ik twijfel niet of zij zullen nog andere wijzen van visſchen hebben dan het harpoenen (z).

Wij vernamen dat het klein eiland *Immer* hoofdzaaklijk door visſchers bewoond wierd, en dat de kanos, die wij dikwerf van en naar dat eiland, en de oost-punt van de haven zagen over en weder vaaren, visch-booten waren. Deeze kanos waren van onderſcheiden grootte, ſommige dertig voeten lang, twee voeten breed en drie voeten diep, en zij zijn uit verſcheiden ſtukken hout zaamengeſteld, die lomp met banden aan een genaaid zijn. De naaden zijn aan de buiten-zijde bedekt met enige dunne latten, met groefjens aan de randen, over welke de banden loopen. Zij worden of door roeiſpaanen voortgeſtuuwd, of voeren zeilen. Het zeil is een latijnsch zeil, aan een gei en ra vastgemaakt, en aan een korte maſt opgehaald. Sommige van de groote kanos voeren twee zeilen, en alle hebben uitleggers.

In

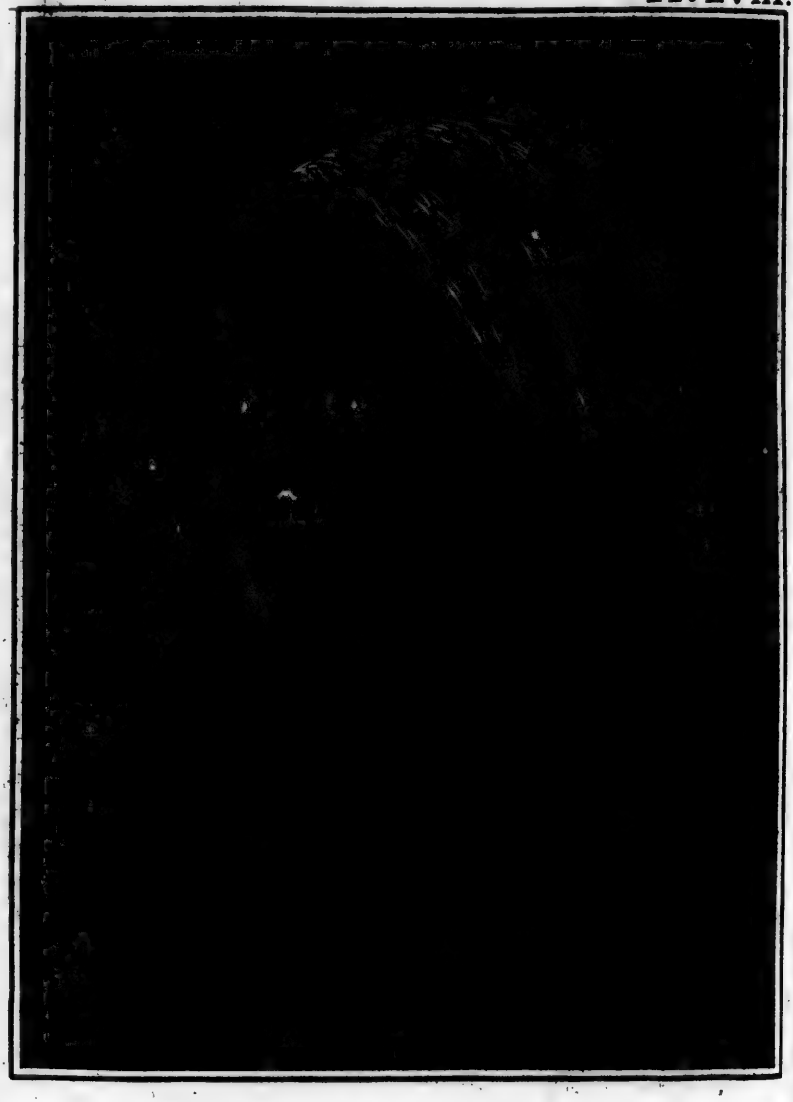

MAN VAN HET EILAND TANNA.

In het eerst beschouwden wij het volk van dit eiland, zoo wel als dat van *Erromango*, als een midden-ras tusschen de inboorlingen van de *Vrienden-Eilanden*, en die van *Mallicolo*; maar toen wij een weinig meer met hun bekend wierden, geraakten wij overtuigd dat zij weinig of geene overeenkomst met beiden hadden, uitgezonderd in hun hair, dat veel naar dat van het volk van het laatst eiland gelijkt. De algemeene kleur van hetzelve is zwart en bruin, het groeit tot eene vrij groote lengte, en is gekroesd en krullig. Zij scheiden het in kleine lokken, die zij omwoelen met de bast van eene dunne plant tot op omtrent een duim van de punten, en, naar maate het hair groeit, omwoelt men het verder. Elk van deeze staerten of lokken is wat dikker dan gemeen zweeptouw, en zij zien er uit als een bosjen dunne touwtjens, die van de kruin van het hoofd nederhangen. Hunne baarden, die sterk en dik zijn, zijn gewoonlijk kort. (3) De vrouwen draagen haar hair zoo niet, maar gekort, noch ook de kleine jongens, tot zij huwbaar worden. Wij zagen enige weinige mannen, vrouwen en kinderen, die hair hadden als het ons; maar het was klaar dat zij van eene andere natie waren, en ik meen dat wij hoorden dat zij van *Erronan* kwamen. Het is aan dat eiland dat zij eene van de twee talen, die zij spreeken, toeschrijven, en die omtrent, zoo niet even, dezelfde is, welke op de

Vrienden-Eilanden gesprooken wordt. Het is dan meer dan waarschijnlijk dat *Erroman* van die natie bevolkt zij, en dat zij door eene langdurige gemeenschap met *Tanna*, en de andere nabuurige eilanden, elkanderens talen geleerd hebben, van welke zij zonder onderscheid gebruik maken.

De andere taal, die het volk van *Tanna* spreekt, en ook, naar wij verstonden, dat van *Erromango* en *Annatom*, is eigenlijk hunne eigene. Zij is onderscheiden van alle andere, die wij ontmoet hebben, en heeft geene overeenkomst met die van *Mallicolo*, zoo dat het zoude schijnen dat het volk van deeze eilanden eene natie op zigzelve ware. *Mallicolo*, *Apee* enz. waren naamen, die hun geheel onbekend waren. Zij wisten zelfs niets van *Sandwich Eiland*, dat veel nader bij ligt. Ik deed niet weinig moeite om te weeten te koomen hoe verre hunne aardrijkskundige kennis zig uitstrekte, en bevond niet dat zij de grenzen van hunnen horizont te buiten ging.

Dit volk is van middelmaatige grootte, eerder tenger dan anders; veele zijn klein, maar weinige lang en sterk; de meeste hebben goede wezens-trekken en een aangenaam gelaat, zijn, gelijk alle de volkeren tusschen de keerkringen, levendig en vlug, en schijnen uittemunten in het behandelen van de wapenen, maar geene liefhebbers van werken. Nooit sloegen zij eene hand

aan

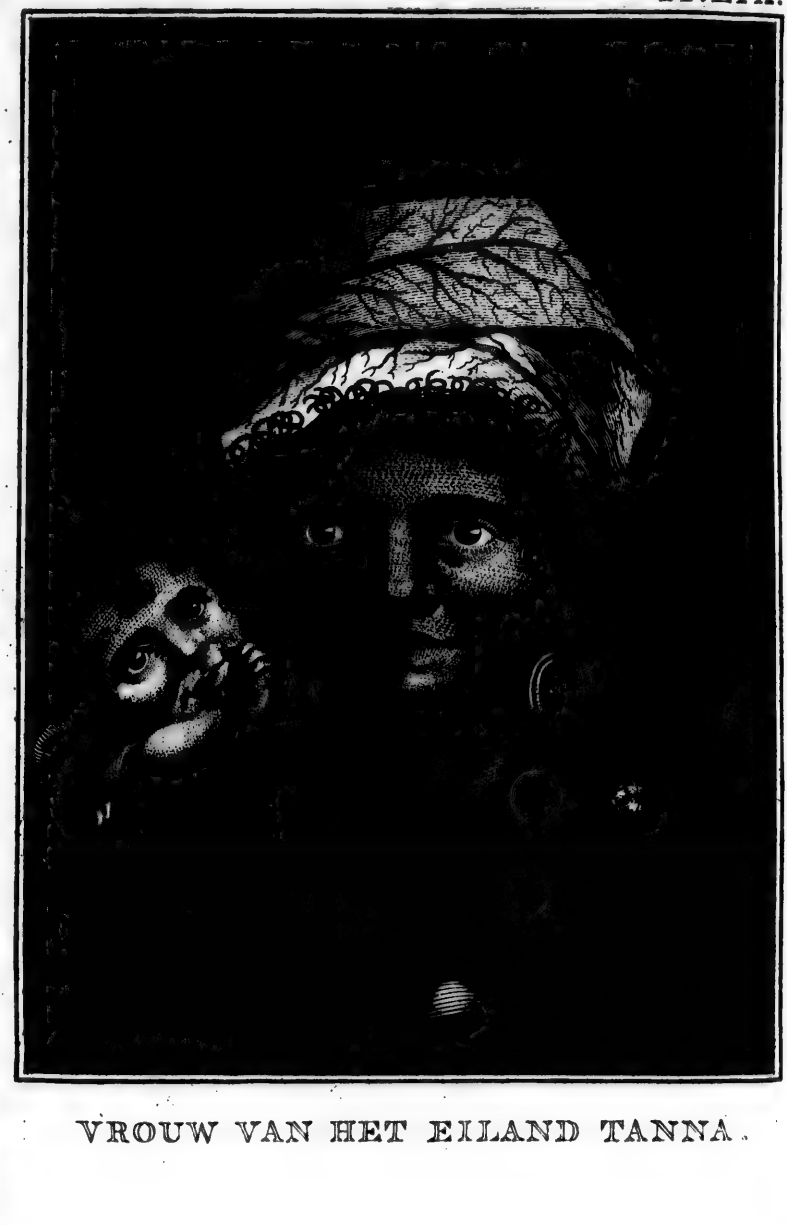

VROUW VAN HET EILAND TANNA.

aan enig werk, waaraan wij bezig waren, om ons te helpen, waarin het volk van de andere eilanden gewoon was behagen te ſcheppen. Maar daar ik meest naar oordeel, is dat zij de vrouwen het zwaarst werk laaten doen, als of zij pak-paerden waren. Ik heb eene vrouw een groot pak op haaren rug zien draagen, of een kind op haaren rug, en een pak onder haaren arm, en een kaerel, die voor haar uit trad, met niets anders dan eene knods of ſpeer of iets diergelijks in zijne hand. Dikwijls zagen wij kleine troepen vrouwen heen en weder gaan langs het ſtrand, met vrugten en wortelen beladen, door eene bende gewapend volk begeleid, ſchoon wij nu en dan ook wel te gelijk eenen man een pak zagen draagen, maar niet dikwijls. Ik weet niet waarom dit geſchiedde, of dat eene gewapende bende nodig ware. In het eerst dagten wij dat zij uit de haven ſchip verhuisden met hunne goederen; waar wij zagen hen naderhand elken dag uit en in draagen.

Ik kan niet zeggen dat de vrouwen ſchoon zijn; maar ik vond haar fraai genoeg voor de mannen en te fraai voor het gebruik, dat zij van haar maakten. Beiden de kunnen zijn zeer donker van kleur, maar niet zwart, en zij hebben niets kenſchetſend van den Neger aan zich. Zij maaken zichzelve zwarter dan zij wezenlijk zijn, door hunne aangezigten met een blanketſel van de kleur van potlood te beſchilderen. Zij gebruiken

ken nog eene andere ſoort, die rood is, en eene derde ſoort, bruin van kleur, of tusſchen rood en zwart. Alle deeze kleuren, maar bijzonderlijk de eerſte, leggen zij 'er rijklijk op, niet alleen op hun aangezigt, maar op hunne hals, ſchouderen en borst. (4) De mannen draagen niets dan eenen gordel en een blad voor een ſchortjen als op *Mallicolo*. (*) De vrouwen draagen eene ſoort van rokjen van de vezelen van den plataanen-boom, biezen, of iets diergelijks, dat tot onder de knie reikt. (5) Beiden de kunnen draagen verſierzelen, zoo als arm-ringen, oorringen, hals-banden, en tover-middelen. De arm-banden worden bijzonderlijk door de mannen gedraagen, ſommige worden van zee-ſchulpen gemaakt, en andere van kokosnooten-doppen. De mannen draagen ook tover-middelen, en, alzoo de kostbaarſte van groenachtigen ſteen gemaakt zijn, is de groene ſteen van *Nieuw-Zeeland* bij hen tot dat einde hoog gewaardeerd. (6) Hals-banden worden voornamelijk door de vrouwen gedraagen, en meest van ſchulpen gemaakt. Oor-ringen draagen beiden de kunnen, en die, welke meest gewaardeerd worden, zijn van ſchildpad gemaakt. Enige van ons volk, enig ſchildpad op de *Vrienden-Eilanden* opgedaan hebbende, verkogten het zeer wel; wijl het hier van

(*) Zie bladz. 164.

van meer waardij was dan alles wat wij hadden, waaruit ik beſluit dat dit volk weinige ſchildpadden vangt, ſchoon ik eene in de haven zag, juist toen wij onder zeil gingen. Ik merkte op dat zij, kort voor ons vertrek, naar bijltjens en naar groote ſpijkers begonnen te vraagen, zoo dat zij waarſchijnlijk bevonden hadden dat ijzer van grooter dienst is dan ſteen, been, of ſchulpen, waarvan al hun gereedſchap, dat ik gezien heb, gemaakt is. Hunne ſteenen bijltjens, ten minſten alle die ik gezien heb, zijn niet in de gedaante van disſels als op de andere eilanden, maar meer als eene bijl in deeze gedaante:

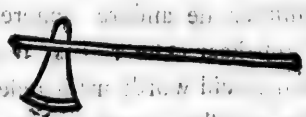

In den ſteel, die vrij dik is, is een gat gemaakt, waarin de ſteen gezet is.

Dit volk heeft, behalven den landbouw, ſlechts weinige andere konſten, waerdig te noemen. Zij weeten eene grove ſoort van matten te maaken, en een grof doek van den bast van eenen boom, dat meest tot gordels wordt gebruikt. Hunne kanos zijn, gelijk ik reeds heb aangemerkt, zeer ruuw bewerkt, en hunne wapenen, waaraan zij het meeste werk te kosten leggen, om dezelven netheid bijtezetten, ſchieten veel te kort bij ſommige

mige andere, welke wij gezien hadden. Hunne wapenen zijn knodſen, ſpeeren of ſchichten, boogen en pijlen, en ſteenen. De knodſen zijn van drie of vierderleie ſoorten, en van drie tot vijf voeten lang. Zij ſchijnen het meest vertrouwen te ſtellen op de ſchichten, die driehoekige punten hebben, welke van weêrhaaken voorzien zijn. Om dezelve te werpen, gebruiken zij een ſtuk ſtijf gevlogten touw, omtrent zes duimen lang, met eene lus aan het een eind, en een knoop aan het ander. De lus wordt aan den voorſten vinger van de regterhand gedaan, en het ander eind wordt om de ſchicht gedraaid, daar het omtrent op het evenwigt is. Zij houden de ſchicht tuſſchen den duim en de andere vingeren, welke alleen dienen om haar eene rigting te geeven, terwijl haar de ſnelheid wordt medegedeeld door het touw en den voorſten vinger. Het touw vliegt van de ſchicht, zoo dra derzelver ſnelheid grooter wordt dan die van de hand, maar het blijft aan den vinger, gereed om andermaal gebruikt te worden. Zij dooden met hunne ſchichten vogelen en visſchen, en zijn zeeker een doel te zullen treffen, zoo groot als de bol van een' hoed, op den afſtand van twee, of twee en eene halve roeden; maar op eens zoo groot eenen afſtand is het een geluk, als zij een doel van de grootte van eens menſchen lighaam raaken, ſchoon zij de ſchicht honderd en tagtig of twee honderd voeten ver-

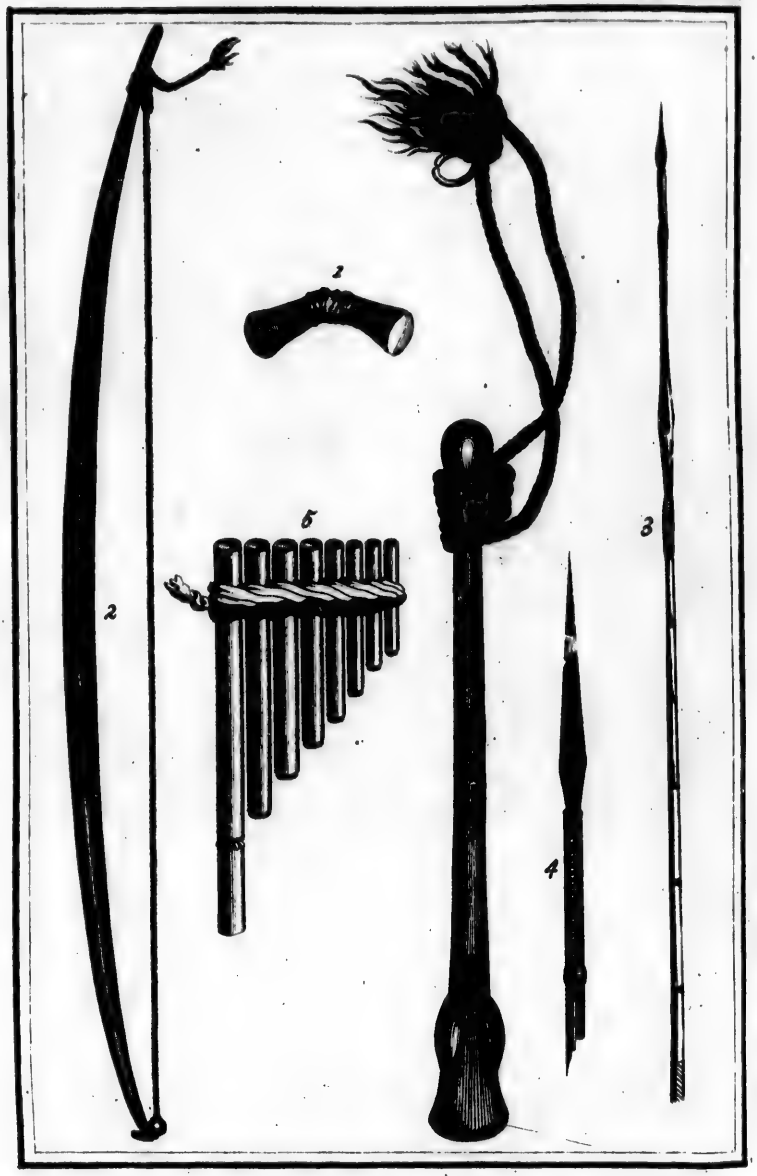

GEREEDSCHAP VAN DE INWOONEREN VAN DE NIEUWE HEBRIDEN.

1. Versierzel dat door den neus gestoken wordt. 2 Een boog. 3. Eindpyl. 4. De punt van de pyl vergroot. 5. Fluitjens van riet.

verre zullen werpen. Zij werpen altijd met alle hunne magt, hoedanig de afstand zij. Werpschichten, boogen en pijlen zijn voor hun, dat snaphaanen voor ons zijn. De pijlen zijn van riet gemaakt met hard hout gepunt; sommige zijn van weêrhaaken voorzien, andere niet, en die, welke bestemd zijn om vogelen te schieten, hebben twee, drie, en somtijds vier punten. De steenen, die zij gebruiken, zijn gemeenlijk takken van koraal-klippen van agt tot veertien duimen lang, en van een' duim tot anderhalven duim middellijn. Ik weet niet of zij dezelve werpen; bijna ieder van hun draagt eene knods, en, behalven die, of werp-schichten, of boog en pijlen, maar nooit beiden; die, welke steenen bij zig hadden, hielden dezelve gemeenlijk in hunne gordels (7).

Ik kan deeze beschrijving van hunne wapenen niet besluiten zonder 'er eene plaats uit het dagverhaal van den Heer WALES woordlijk bij te voegen. Naardien de Heer WALES aanhoudend onder hen aan land was, had hij beter gelegenheid om te zien wat zij doen konden dan iemand van ons. De plaats luidt dus: „ Ik moet be-
„ kennen dat ik dikwerf gedagt heb dat de hel-
„ den-daaden, welke Homerus zijne helden
„ met hunne speeren laat verrigten, een weinig
„ te veel van het wonderbaare hebben om in een
„ heldendicht geplaatst te worden, wanneer het,

„ na-

„ namelijk, binnen de regelen, door Ariſtoteles
„ bepaald, blijven zal; en de Heer Pope zelf,
„ die zoo groot een verdediger van dien dichter
„ is, erkent dat zij verbaazende zijn. Maar ze-
„ dert ik gezien heb wat dit volk met hunne hou-
„ ten ſpeeren, die nog ſlegt geſcherpt, en niet
„ zeer hard van ſtof zijn, doen kan, heb ik
„ niets tegens alle de plaatſen bij deezen grooten
„ dichter, daar van dezelve geſprooken wordt.
„ Doch, zoo ik minder tegenwerpingen zie,
„ kan ik nu oneindig meer ſchoonheden in hem
„ beſpeuren; want hij heeft naauwlijks eene daad,
„ omſtandigheid of beſchrijving, tot eene ſpeer
„ betreklijk, die ik onder dit volk niet gezien en
„ herkend heb, als derzelver draaiende bewee-
„ ging en fluitend geruisch, terwijl zij door de
„ lucht vliegen, derzelver drilling, als zij, val-
„ lende, in den grond ſteeken; hun mikken op
„ het doel, als zij gaan werpen, en het ſchud-
„ den van dezelve in hunne handen, terwijl zij
„ voortgaan, en diergelijke."

Van hunne kookerij weet ik niets meer dan dat zij in bakken en braaden beſtaat, want zij hebben geen vat, waarin water kan gekookt worden. Ik weet ook niet dat zij enig ander vogt bezitten dan water, en het ſap uit de kokosnooten (8).

Van hunnen godsdienst weeten wij volſtrekt niets, en maar weinig van hunne regeering. Zij ſchijnen opperhoofden te hebben; men wees ons

ten

ten minſten enige onder dien tijtel; maar zij ſcheenen, gelijk ik reeds gezegd heb, zeer weinig gezag over het overige des volks te voeren. De oude GROGY was de eenigſte, op welken het volk enig acht ſloeg; dan of zulks om zijnen rang, of om zijne hooge jaaren geſchiedde, kan ik niet zeggen. Ik heb bij verſcheiden gelegenheden de oude lieden zien eerbiedigen en gehoorzaamen. Onze vriend PAOWANG wierd gehoorzaamd, en egter hoorde ik hem nooit opperhoofd noemen, en ik heb veel reden om te denken dat hij geen recht op enig meerder gezag hadde, dan veele van zijne nabuuren, en dat weinige, zoo al enige, verplicht waren hem te gehoorzaamen, of iemand anders in onze nabuurſchap; want zoo 'er zoo iemand geweest ware, zouden wij het voorzeeker, op de eene of andere wijze, geweeten hebben. (9) Ik noemde de haven *Reſolutie-Haven*, naar den naam van het ſchip, dat het eerst was, hetwelk 'et ooit inkwam. Zij ligt aan de noord-zijde van den oostlijkſten hoek van het eiland, en omtrent ten O. N. O. van den brandenden berg, op de Zuider Breedte van 19° 32' 25" ½, en op de Ooster Lengte van 169° 44' 35". Zij is niet anders dan eene kleine kreek, die drie vierde van eene Engelſche mijl Z. ten W. ½ W. inloopt, en omtrent half zoo breed is. Eene bank van zand en klippen, die aan de oost-zijde ligt, maakt haar nog ſmaller. De diepte is in de ha-

ven

ven van zes tot drie vademen, en de grond beſtaat uit zand en ſlijk. Geene plaats kan geſchikter zijn om hout en water inteneemen, want beiden zijn digt aan het ſtrand te bekoomen. Het water begon, toen het enige dagen aan boord geweest was, wat te ſtinken, maar naderhand wierd het zoet, en, zelfs toen het ergst was, maakte het blik werktuig, binnen weinige uuren, een geheel vat weder goed. Dit is eene uitmuntende uitvinding om water op zee drinkbaar te maaken, en die bij den zee-dienst wel bekend is.

De Heer WALES, die mij de Lengte en Breedte heeft opgegeeven, bevond de afwijking van het kompas 7° 14′ 12″ O. te zijn, en de duiking van de Zuid-pool 45° 21′. Hij nam ook waar dat het bij nieuwe en volle maanen omtrent 5ᵘ 45ᵐ hoog water was, en dat het getij drie voeten rees en daalde.

✦ ✦ ✦
✦ ✦
✦

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Nadere opneeming en beſchrijving der Eilanden.

Zoo dra de ſloepen binnen boord waren, haalden wij de zeilen bij en ſtuurden Oostwaarts, met eene friſſe koelte uit het Z. O. ten einde een nader gezigt van *Erronan* te hebben, en te zien of 'er ook enig land in de nabuurſchap van dat eiland ware. Wij zeilden voort tot middernacht, wanneer wij, het eiland voorbij zijnde, wendden en het overige van den nacht beſteedden met twee gangen te doen. Den een en twintigſten bij zonne-opgang, ſtuurden wij naar het Z. W.; ten einde ten Zuiden van *Tanna*, en digter bij *Annatom* te koomen, om te zien of 'er in die ſtreek nog meer land lage; want ſchoon het een buitengewoone heldere morgen was, hadden wij in het Oosten geen land ontdekt. Op den middag op 20° 33' 30" Breedte waargenoomen hebbende, was de ligging van de landen rondom ons als volgt. *Reſolutie-Haven* lag N. 86° W. zes en eene halve mijl van ons: het eiland *Tanna* ſtrekte zig uit van Z. 88° W. tot N. 64° W. *Verraaders-Kaap* N. 58° W. twintig mijlen van ons; het eiland *Erronan* N. 86° O. vijf mijlen en *Anattom* van

Z. ½ O. tot Z. ½ W. tien mijlen. Wij bleeven Zuidwaarts ſtuuren tot twee uuren na den middag, wanneer wij, geen land meer voor ons ziende, het Z. O. eind van *Tanna* om loefden, en met een fraai koeltjen uit het O. Z. O. langs de Zuid-kust liepen, op den afſtand van eene mijl van land. Zij ſcheen ſteil, zonder door klippen beſchermd te zijn, en het land even zoo vrugtbaar als in den omtrek der haven; het maakte eene fraaie vertooning. Ten zes uuren vertoonde zig het hoog land van *Erromango* over het West-eind van *Tanna*, in de ſtreek van N. 16° W.; ten agt uuren waren wij het eiland voorbij, en ſtuurden N. N. W. naar *Sandwich-Eiland*, ten einde het verder opteneemen, gelijk ook de eilanden naar het N. W. Den twee en twintigſten des namiddags ten vier uuren kwamen wij digt bij het Z. O. eind, en, de Z. kust langs ſtevenende, bevonden wij dat het in de ſtrekking van W. en W. N. W. liep omtrent negen mijlen verre. Omtrent in het midden van deeze lengte, en digt aan land liggen drie of vier kleine eilandjens, agter welke eene veilige ankerplaats ſcheen te zijn. Doch geen' tijd meenende te hebben om dat fraai eiland te bezoeken, bleef ik de kust langs ſtevenen tot deszelfs westlijk eind, en ſtuurde toen N. N. W. van het Z. O. eind van *Mallicolo*, dat den volgenden morgen ten half zeven uuren N. 14° O. zeven of agt mijlen van

ons

ons lag, en *Driebergen-Eiland* Z. 85° O. Kort daarop zagen wij de eilanden *Apee*, *Pauom* en *Amboym*. Dat wij onder den naam van *Pauom* begrepen hadden, bleek nu twee eilanden te zijn, naardien men iets als eene afscheiding zag tusschen den berg en het land ten W. van denzelven. Wij naderden de Z. W. zijde van *Mallicolo* tot op eene halve mijl, en zeilden op dien afstand langs deszelfs kust. Van de Z. O. punt loopt het land W. wat Zuidlijk, zes of zeven mijlen, en dan N. W. ten W. drie mijlen, tot eene vrij hooge punt of Kaap, liggende op 16° 29' Breedte, en die den naam van *Zuid-West-Kaap* verkreeg. De kust, die laag is, scheen in en uit te loopen met kreeken en uitsteekende punten, of anders waren deeze punten kleine eilanden, onder den wal liggende. Wij waren verzeekerd van een, dat tusschen twee en drie mijlen O. van de Kaap ligt. Digt aan de W. zijde of punt van de Kaap ligt eene ronde klip of een eilandjen, dat door banken aan dezelve gehecht is, en dat eene fraie baai, welke door eene bogt in de kust gevormd wordt, tegens de heerschende winden helpt beschutten.

De inboorlingen vertoonden zig bij troepen op verscheiden plaatsen aan land, en sommige scheenen verlangende om in hunne vaartuigen naar ons af te koomen; maar zij deeden het niet, waarschijnlijk omdat wij geen zeil minderden. Van

de *Zuid West-Kaap* loopt de kust N. ten W.; maar het verst land lag N. W. ten N. van dezelve, en ſcheen daar te eindigen. De ſtrekking van de kust blijvende volgen, was zij op den middag twee Engelſche mijlen van ons, en onze breedte was, volgens onze waarneeming, 16° 22′ 30″ Z. Dit is ten naasten bij de parallel van *Sandwich Haven*, en onze onbedrieglijke gids, het uurwerk toonde dat wij 26′ ten Westen van dezelve waren, een afſtand, welken de Breedte van *Mallicolo* in deeze parallel niet kan te boven gaan. De *Zuid-West-Kaap* lag Z. 26° O. op zeven Engelſche mijlen afſtands, en de verſte land-punt, waarnaar wij ſtuurden, lag N. W. ten N., Ten drie uuren waren wij haar ten einde, en bevonden dat het land zig nog verder uitſtrekte, en meer en meer naar het N. draaide. Wij voeren het langs tot het Noordlijkst eind, dat wij niet bereikten dan toen het reeds donker was, wanneer wij na genoeg aan wal waren om de ſtemmen van volk, dat rondom een vuur op het ſtrand zat, te onderſcheiden. Hier peilden wij en vonden twintig vademen en zandgrond; maar van het land afſnijdende, vonden wij weldra geen grond meer, en toen deeden wij een gang terug naar het Zuiden, tot de maan op kwam. Toen ſtuurden wij wederom Noordwaarts, loefden de punt om, en bragten den nacht in BOUGAINVILLES doortogt door, zijnde zeeker waar wij waren voor de zon

on-

onderging, door het zien van het land, aan de Noord-zijde van het Kanaal, zig tot N. W. ¼ W. uitſtrekkende.

De Zuid-kust van *Mallicolo* van het Z. O. eind tot de Z. W. Kaap is weelderig met hout en andere natuurlijke voortbrengzelen bedekt, van den zee-kant tot op de toppen der bergen. Naar het N. W. van de Kaap is het land minder boschrijk, maar aangenaamer afgewisſeld met groene velden, van welke enige bebouwd ſcheenen. De kruinen der bergen ſcheenen dor, en de hoogſte ligt tusſchen *Sandwich Haven* en de *Zuid-West-Kaap*. Verder Noord wordt het land ongevoelig laager, en is minder met bosch bedekt. Ik geloof dat het een zeer vrugtbaar eiland is en wel bewoond; want wij zagen overal rook bij dag, en vuuren bij nacht.

Des anderen daags 's morgens met zonne-opgang, bevonden wij ons ten naasten bij in het midden van den doortogt, het N. W. eind van *Mallicolo*, ſtrekte zig uit van Z. 30° O. tot Z. 58° W. het land in het N. van N. 70° W. tot N. 4°. O. en het *Lazarus-Eiland* lag N. 30° O. op den afſtand van elf of twaalf mijlen. Wij voerden nu zeil en ſtuurden N. ten O. en daarna N. langs de Oost-kust van het Noordlijk land, met een fraai koeltjen uit het Z. O. Wij bevonden dat deeze kust, die eerst ſcheen door te loopen, uit verſcheiden laage boschrijke eilanden beſtond,

de meeste klein, uitgezonderd het Zuidlijkst, hetwelk ik, naar deezen dag, *St. Bartholomeus Eiland* noemde. Het is zes of zeven mijlen in omtrek groot, en maakt den N. O. punt van BOUGAINVILLES doortogt. Op den middag begon het koeltjen te verslappen. Wij waren op deezen tijd tusschen twee en drie Engelsche mijlen van land, en namen hoogte op 15° 23′, terwijl het *Lazarus-Eiland* van O. ten N. tot O. ten Z. zeven mijlen van ons lag, en eene hooge groote Kaap, aan welke de kust, waarop wij waren, scheen te eindigen, N. N. W. ½ W. tien of elf mijlen van ons; maar uit den top van de mast konden wij land in het Oosten zien. Dit hielden wij voor een eiland, en het lag N. ten W. ½ W.

N. N. W. voortzeilende, langs eene fraaie kust, met bosschen bedekt, bespeurden wij laag land, dat zig uitstrekte van de groote Kaap naar het voorgemeld eiland, maar zig niet aan hetzelve scheen te voegen. Mijn voorneemen was het kanaal door te vaaren; maar de nadering van den nacht deed mij van hetzelve afzien, en buiten het eiland om stuuren. In den agtermiddag voeren wij voorbij enige kleine eilanden, onder den wal liggende, en zagen enige vooruitsteekende punten van ongelijke hoogte, zonder dat wij egter in staat waren te bepaalen, of zij al dan niet aan het groot land vast waren. Agter dezelve was

eene

eene keten heuvelen, die in eene groote kaap eindigde. Op ſommige plaatſen was de kust ſteil, en daar waren witte vakken, die wij voor krijt aanzagen. Ten tien uuren, het eiland dat over de Kaap ligt, ten einde zijnde, minderden wij zeil en bragten den nacht door met korte gangen te doen.

Den vijf en twintigſten, met het aanbreeken van den dag, waren wij aan de Noord-zijde van het eiland (dat van eene middelmaatige hoogte, en drie mijlen in omtrek is) en ſtuurden Weſtwaarts naar de groote Kaap langs het laag land, dat onder dezelve lag. Bij het opgaan van de zon kreegen wij eene hooge kust voorbij de groote Kaap in het gezigt, die zig Noordwaarts uitſtrekte tot N. W. ten W. Na dat wij de Kaap omgezeild waren, vonden wij die het land Zuidwaarts ſtrekte, een weinig Oostlijk, en eene breede diepe baai vormde, die in het Westen door de zoo even genoemde kust begrensd wierd.

Alles liep te zaamen om ons te doen gelooven dat deeze de baai van *St. Philip* en *St. Jago* ware, door QUIROS in het jaar 1606 ontdekt. Om dit uittemaaken, was het nodig die nog verder op te ſtevenen, want nu zagen wij 'er geen eind aan. Den wind *Z.* zijnde, moesten wij laveeren en ſtaken eerst over naar den Wester-wal, van welken wij op den middag nog drie Engelſche mijlen verwijderd waren, wanneer wij ons op 14° 55′ 30″ Zui-

der Breedte, en op 167° 3′ Ooster Lengte bevonden, terwijl de mond van de baai zig van N. 64° W. tot Z. 86° O. uitſtrekte, in welke laatſte ſtreek de groote Kaap op drie mijlen afſtands lag. In den agtermiddag liep de wind O. Z. O. en wij konden de braai ten einde zien, dan alzoo de wind ſlap was, deed ons eene deining uit het N. O. naar den Wester-wal overgieren, zoo dat wij des namiddags ten half vijf uuren niet meer dan twee Engelſche mijlen van dezelve af waren, en in honderd en twintig vademen water met eenen zagten modderigen grond wendden. De groote Kaap of Oost-punt van de baai lag N. 53° O. van ons.

Naauwlijks waren wij gewend of het wierd ſtil, en wij waren aan de genade en ongenade van de deining overgelaaten, die ons naar wal dreef, op welken groote troepen volks ſtonden. Sommige waagden het in twee kanos aftekoomen; maar alle de tekenen van vriendſchap, die wij deeden, konden hen niet overhaalen om aan het ſchip te koomen, of na genoeg om enige geſchenken van ons te ontvangen. Eindelijk wierden zij eensklaps voor iets bevreesd, en keerden naar land. Zij waren naakt, uitgezonderd dat zij enig lang gras, als biezen, aan eenen gordel vastgemaakt, droegen, dat voor en agter tot omtrent de knie nederhong. Hunne kleur was zeer donker en hun hair wollig, of kort afgeſneden, dat

het

het dusdanig deed ſchijnen. De kanos waren klein en hadden uitleggers. (1) Het bleef ſtil tot omtrent agt uuren, wanneer wij op vijf en tagtig vademen water dreeven, en zoo nabij land, dat ik verwagtte dat wij genoodzaakt zouden zijn te ankeren. Daar kwam een koeltjen uit het O. Z. O. dat ons eerst aan de verkeerde zijde vatte de; maar tegens alle verwagting, en toen wij naauwlijks plaats hadden om te wenden, goog het ſchip door den wind, en de zeilen over ſtuurboord vol vallende, ſtuurden wij N. O. Dus wierden wij verlost van de vrees van genoodzaakt te zullen zijn in zeer diep water, op een laager wal, en in een donkeren nacht te ankeren.

Wij bleeven op laveeren met veranderlijke ligte koeltjens tusſchen het O. Z. O. en Z. tot des anderen daags 's morgens ten tien uuren, wanneer het ſtil wierd. Wij waren, op deezen tijd, omtrent zeven of agt Engelſche mijlen van den bodem der baai, die in een laag ſtrand eindigt, agter welk een uitgeſtrekte platte grond is, met bosch bedekt, en ter wederzijde door eene keten bergen begrensd. Wij vonden op den middag de Breedte 15° 5′ *Z.*, en wierden hier opgehouden door de kalmte tot een uur na den middag, wanneer wij een koeltjen uit het N. ten W. kreegen, met welk wij opvoeren tot binnen twee Engelſche mijlen van den bodem van de baai, en toen zond ik de Heeren COOPER en GILBERT

BERT om te peilen, en de kust te onderkennen, terwijl wij met het ſchip heen en weder zeilden. Dit gaf drie zeilende kanos, die ons enigen tijd gevolgd waren, tijd om ons in te haalen. In elke derzelve waren vijf of zes mannen, en zij kwamen nabij genoeg om hetgeen wij hun aan een touw toewierpen, te ontvangen, maar zij wilden niet aan het ſchip koomen. Zij waren hetzelfde ſlag van volk als die wij den voorigen avond gezien hadden, en wij dagten dat zij van dezelfde plaats kwamen. Zij ſcheenen grooter en welgemaakter menſchen te zijn dan die van *Mallicollo*, en verſcheiden omſtandigheden deeden ons denken dat zij van eene andere natie waren. Zij telden tot vijf of zes in de taal van *Anamocka*, en verſtonden ons, toen wij in die taal naar de naamen van de omliggende landen vroegen. Sommige hadden zwart, kort, gekroest hair, gelijk de inboorlingen van *Mallicollo*, maar andere hadden lang hair, op de kruin van het hoofd opgebonden, en met vederen verſierd, gelijk de *Nieuw-Zeelanders*. Hunne andere verſierzelen beſtonden in arm-ringen en halsbanden; een man had iets als eene witte ſchulp op zijn voorhoofd, en enige waren beſchilderd met witachtig blanketſel. Ik zag niet dat zij andere wapenen hadden dan werp-ſpietſen en harpoenen, om visch te ſteeken. Hunne kanos geleeken veel naar die van *Tanna*, en wierden op dezelfde wijze of omtrent eveneens

als

als deeze bevaaren. Zij noemden ons gereedlijk de naamen van de plaatſen, op welke wij weezen; maar den naam van het eiland konden wij van hun niet te weeten koomen. Eindelijk onze ſloepen ziende koomen, roeiden zij naar land, ondanks al hetgeen wij konden zeggen of doen, om hen te wederhouden (2).

Toen de ſloepen terugkwamen, berichtte mij de Heer COOPER dat zij geland waren op het ſtrand, dat in het diepſt van de baai ligt, bij eene fraaie rivier of beek van zoet water, zoo breed en diep, dat zij dagten dat de ſloepen 'er bij hoog water in zouden kunnen vaaren. Zij vonden drie vademen diepte digt aan ſtrand, en vijf en vijftig en vijftig, twee kabels lengten van land. Verder van land hadden zij niet gepeild, en daar wij met het ſchip waren, peilden wij geen grond met eene lijn van honderd en zeventig vademen. Voor de ſloepen aan boord waren, was de wind Z. Z. O. geloopen. Alzoo wij niets nodig en geen tijd te verliezen hadden, deed ik mijn voordeel met dit omloopen van den wind, en zakte de baai af. In den voornacht was het land met vuuren verlicht van het zeeſtrand tot op de toppen der bergen, maar alleen aan de West-zijde van den wal. Ik kan niet zeggen welke de reden van deeze vuuren waren, maar denk niet dat zij om ons aangeſtooken wierden. Zij brandden den grond af, en ruimden dien waarſchijnlijk op voor nieuwe plantagieën.

Den

Den zeven en twintigſten, met het aanbreeken van den dag, waren wij twee derden van de baai afgezeild, en, alzoo wij maar weinig wind hadden, was het middag eer wij voor de Noordwestpunt waren, die nu N. 82° W. vijf Engelſche mijlen van ons af lag. Wij namen hoogte en bevonden ons op 14° 39′ 30″ Breedte.

Sommige van onze heeren twijfelden of dit wel de baai van *St. Philip* en *St. Jago* ware, alzoo 'er geene plaats was, die, naar hunne gedagten, de haven van *Vera Cruz* kon zijn. Ik, voor mij, vond dat de plaatſen over het algemeen zoo wel overeenkwamen met de beſchrijving van QUIROS dat ik 'er in het minst niet aan twijfelde. Het geen hij de Haven van *Vera Cruz* noemt, begrijp ik de ankerplaats in het diepst van de baai te zijn, die op ſommige plaatſen zig verder kan uitſtrekken, dan daar onze ſloepen landden. Daar is niets in zijne beſchrijving van de haven, dat deeze onderſteuning tegenſpreekt. (*) Het was natuurlijk dat zijn volk eenen anderen naam gave aan de plaats, daar het zoo lang ten anker gelegen had, dan die van zoo groot eene baai. Eene haven is een onbepaald woord, gelijk veele andere in de aardrijkskunde, en men heeft dien naam zeer

(*) Zie *de Reize van* QUIROS in de *Verzameling van* DALRYMPLE I Deel.

zeer dikwijls gegeeven aan plaatsen, veel minder beschut dan deeze.

Onze officiers namen waar dat het gras en andere planten op het strand groeiden tot digt aan het merk van hoog water, dat altijd een vast teken is van eene stille ankerplaats, en een onbetwistbaar bewijs dat 'er nooit eene zwaare golf op strand slaat. Zij oordeelden dat het getij omtrent vier of vijf voeten op en neder ging, en dat sloepen of diergelijke vaartuigen, bij hoog water, de rivier in zouden kunnen vaaren, die van binnen vrij diep en breed scheen, zoo dat deeze waarschijnlijk eene van die rivieren is, van welke QUIROS gewag maakt, en, zoo wij ons niet bedroogen, zagen wij ook de andere (3).

De baai had twintig mijlen zee-kust; zes aan de Oost-zijde, die in de strekking van Z. ¼ W. en N. ¼ O. ligt; twee in den bodem, en twaalf aan de West-zijde, welker strekking Z. ten O. en N. ten W. is van den bodem der baai tot twee derden van derzelver geheele lengte, en dan N. W. ten N. tot de N. W. punt. De twee punten, welke den ingang vormen, liggen in de strekking van Z. 53°. O. en N. 53° W. tien mijlen van elkanderen. De baai is overal vrij van gevaar, en van eene onpeilbaare diepte, behalven digt bij de kusten, die meest laag zijn. Dit is egter slegts eene zeer smalle strook, tusschen het strand en den voet der bergen; want de baai,

zoo

zoo wel als het plat land in den bodem derzelve is ter wederzijde door eene keten heuvelen begrensd, eene van welke, die aan de West-zijde, namelijk, zeer hoog en dubbel is, zig langs het geheel eiland uitſtrekkende. Overal zag men eene zeer weelderige groeijing; de zijden van de heuvelen waren in plantagieën afgedeeld, en elke valei wierd door eene beek bevogtigd. Van alle de natuurlijke voortbrengzelen, met welke dit land voorzien was, waren de kokosnooten-boomen de aanzienlijkſte. De rook-kolommen, die wij bij dag zagen, en de vuuren, die zig bij nacht overal in het land vertoonden, doen ons gelooven dat het wel bewoond en zeer vrugtbaar is. De Oost-punt van deeze baai, die ik *Kaap Quiros* noem, ter gedagtenis van derzelver eerſten ontdekker, ligt op 14° 56′ Zuider Breedte, en op 167° 13′ Ooster Lengte. De Noord-west punt, die ik *Kaap Cumberland* noemde, ter eere van zijne Koninglijke Hoogheid den Hertog van dien naam, ligt op 14° 38′ 45″ Z. Breedte, en op 166° 49½′ O. Lengte, en is het Noord-Westlijk eind van deezen Archipel; want, dezelve omgezeild zijnde, bevonden wij dat de kust langzaam rond naar het Z. en Z. Z. O. ſtrekte.

Den agt- en negen en twintigſten hadden wij ligte koeltjens en ſtilten, zoo dat wij maar weinig vorderden. Wij namen op deezen tijd alle gelegenheden waar, als de horizont helderer dan ge-

woon-

woonlijk was, om naar meer land uittezien, maar wij zagen niets. Volgens QUIROS koers Noordwaarts, na de bovengenoemde baai verlaaten te hebben, ſchijnt het waarſchijnlijk dat 'er geen land nader is dan *Koningin Charlotta Eiland*, door kapitein CARTERET ontdekt, dat omtrent negentig mijlen N. N. W. van *Kaap Cumberland* ligt, en dat ik voor hetzelfde met *Santa Cruz* van QUIROS houde.

Den dertigſten wierd de ſtilte gevolgd door eene friſe koelte uit het Z. Z. O. die ons in ſtaat ſtelde naar land te laveeren. Op den middag namen wij hoogte, en bevonden ons op 15° 20'; daarna ſtevenden wij Oostwaarts tot binnen eene Engelſche mijl van wal, en wendden toen op vijf en zeventig vademen water, voor een zandig ſtrand, op welk zig verſcheiden van de inboorlingen vertoonden. Wij zagen op het hangen der heuvelen verſcheiden plantagieën, naar de lijn aangelegd en omtuind.

Op den een en dertigſten, op den middag lag de Z. of Z. W. punt van het eiland N. 62° O. vier mijlen van ons. Deeze maakt de N. W. punt van hetgeen ik *Bougainvilles Kanaal* noem; op deezen tijd lag de N. O. punt N. 85° O. en het N. W. eind van *Mallicollo* van Z. 54° O. tot Z. 72° O. De Breedte, die wij waarnamen, was 15° 45' Z. In den agtermiddag, Oostwaarts ſtevenende, zeilden wij de Z. W. punt van het eiland

land te boven, van welke de kust Oostwaarts, wat Noordlijk ſtrekt. Zij is laag, en ſcheen enige kreeken of bogten te vormen, en, toen wij verder in het kanaal kwamen, zagen wij enige kleine laage eilanden langs hetzelve liggende, die zig tot agter *St. Bartholomeus Eiland* ſcheenen uitteſtrekken.

Thans deezen gantſchen Archipel opgenoomen hebbende, noodzaakte mij het jaargetijde Zuidwaarts te keeren, terwijl ik nog enigen tijd overig had om enig land, dat ik tusſchen dit en *Nieuw-Zeeland* zoude mogen ontmoeten, optenneemen, en dat ik meende aantedoen, om mijn volk te ververſchen, en voorraad van hout en water voor eenen anderen togt Zuidwaarts inteneemen. Met dit inzigt wendden wij ten vijf uuren na den middag, en loefden Zuidwaarts op met eene friſſe koelte uit het *Z. O.* Op dit uur lag de *N. W.* punt van den doortogt, of de *Z. W.* punt van het eiland *Tierra del Espiritu Santo*, het eenigst overblijfzel van QUIROS vast land, *N.* 80° *W.* drie mijlen van ons. Ik noemde haar *Kaap Lisburne*; en zij ligt op 15° 40′ Zuider Breedte, en op 165° 59′ Ooster Lengte.

Naardien het bovenſtaand bericht van deeze eilanden, in de orde, in welke wij dezelve onderzogten, niet omſtandig genoeg is omtrent derzelver ligging en beſchrijving, zal het veelligt niet ongepast zijn hier eene naauwkeuriger beſchrij-

ſchrijving van dezelve te geeven, die, met de hier bijgevoegde kaart, den leezer een beter denkbeeld van de geheele groep zal doen krijgen.

De Noordlijke eilanden in deezen Archipel wierden eerst ontdekt door dien grooten zee-reiziger QUIROS in het jaar 1606, en wierden, niet zonder reden, beſchouwd als een gedeelte van het zuider vast land, dat men op dien tijd, en tot nog zeer onlangs, onderſtelde te beſtaan. Zij wierden vervolgens bezogt door den Heer DE BOUGAINVILLE, in het jaar 1768, die, behalven dat hij op het *Lazarus-Eiland* landde, niets meer ontdekte dan dat het land niet aan elkander vast was, maar uit eilanden beſtond, die hij de *Groote Cyclades* noemde. Doch naardien wij, behalven dat wij de uitgeſtrektheid en ligging van deeze eilanden gevonden hebben, nog verſcheiden nieuwe, die te vooren niet bekend waren, ontdekten, en alle onderzogten, denk ik dat wij het recht verkregen hebben om dezelven eenen naam te geeven; wij zullen die dan voortaan onderſcheiden bij den naam van de *Nieuwe Hebrides*. Zij liggen tusſchen 14° 29′ en 20° 4′ Zuider Breedte, en tusſchen 166° 41′ en 170° 21′ Ooster Lengte, en ſtrekken zig honderd vijf en twintig mijlen uit in de ſtrekking van N. N. W. ½ W. en Z. Z. O. ½ O.

Het Noordlijkst eiland is dat hetwelk door den Heer de BOUGAINVILLE *Pic de l'Etoile* genoemd is; het ligt, volgens zijn bericht, op 14° 29′ Breedte, en op 168° 9′ Lengte, en N. ten W. agt mijlen van *Aurora*.

Het volgend eiland, dat verst noordwaarts ligt, is dat van *Tierra del Espiritu Santo*. Het is het Westlijkst en grootst van alle de *Hebrides*, zijnde twee en twintig mijlen lang in de strekking van N. N. W. ½ W. en Z. Z. O. ½ O. twaalf in breedte en zestig in omtrek. Wij hebben de waare gedaante van dit eiland zeer naauwkeurig bekoomen. Het land, bijzonderlijk aan de Westzijde, is zeer hoog en bergachtig, en op veele plaatsen rijzen de bergen regt uit zee. Behalven de kliften en stranden is alles met bosch bedekt, en in plantagieën uitgelegd. Het kan, naar mijne gedagten, niet misfen of de eilanden, welke langs de Zuid- en Oost-kust liggen, moeten behalven de baai van *St. Philip* en *St. Jago*, enige goede baaien of havenen vormen.

Het volgend aanmerklijk eiland is *Mallicollo*. Naar het Z. O. strekt het N. W. en Z. O. en is in die strekking agttien mijlen lang. Deszelfs grootste Breedte, die aan het Z. O. eind is, is agt mijlen. Het N. W. eind is twee derde van deeze Breedte, en meer naar het midden heeft het een derde van die Breedte. De verfmalling wordt ver-

veroorzaakt door eene wijde en vrij diepe baai aan de Z. W. zijde. Als wij over dit eiland mogen oordeelen naar hetgeen wij 'er van zagen, moet het zeer vrugtbaar en wel bewoond zijn. Het land aan de zeekust is wat laag, en loopt met eene zagte helling van de bergen, die in het midden van het eiland liggen. Wij zagen slechts twee derden van de N. O. kust op eenen grooten afstand; waarom de aftekeningen van dezelve op de kaart niet kunnen gezegd worden naauwkeurig te zijn; maar de andere gedeelten zullen, denk ik, zonder aanmerklijke gebreken wezen.

St. Bartholomeus Eiland ligt tusschen het Z. O. eind van *Tierra del Espiritu Santo* en het N. eind van *Mallicollo*, en de afstand van het een van het ander is agt Engelsche mijlen. Dit is het kanaal, door hetwelk de Heer DE BOUGAINVILLE voer; het midden van hetzelve is op 15° 48' Breedte.

Het *Lazarus Eiland* ligt tusschen *Espiritu Santo*, en het eiland *Aurora*, agt mijlen van het eerste, en drie van het laatste, op 15° 22' Breedte, en omtrent onder dezelfde middaglijn als het Z. O. eind van *Mallicollo*. Het is van de gedaante van een ei, zeer hoog, en agttien of twintig mijlen in omtrek. Wij hebben deszelfs grenzen door verscheiden waarneemingen naauwkeurig bepaald, maar de lijnen van de stran-

den zijn naar gisſing getrokken, uitgezonderd aan de N. O. zijde, daar anker-grond is, op den afſtand van eene halve Engelſche mijl van land.

Aurora, *Pinkſter-Eiland*, *Ambrym*, *Paoom* en deszelfs nabuur *Apee*, *Driebergen* en de *Sandwich-Eilanden* liggen alle ten naasten bij onder dezelfde middaglijn van 167° 29′ of 30′ O., zig uitſtrekkende van 14° 51′ 30″, tot 17° 53′ 30″ Breedte.

Het eiland *Aurora* ligt N. ten W. en Z. ten O. en is in die ſtrekking elf mijlen lang; maar ik geloof dat het naauwlijks ergens twee of twee en eene halve mijlen in breedte te boven gaat. Het is vrij hoog; deszelfs oppervlakte is bergachtig, en overal met bosſchen bedekt, behalven daar de inboorlingen hunne wooningen en plantagieën hebben.

Pinkſter-Eiland, dat anderhalve mijl Zuidwaarts van *Aurora* ligt, is van dezelfde lengte, en ligt in de ſtrekking van Noord en Zuid, maar is wat breeder dan het eiland *Aurora*. Het is zeer hoog en met bosch bedekt, behalven die ſtreeken, welke bebouwd ſcheenen, die vrij talrijk waren.

Van het Zuid-eind van *Pinkſter-Eiland* tot de Noord-zijde van *Ambrym*, zijn twee en eene halve mijl. Dit laatſte is omtrent zeventien mijlen

len in omtrek; deszelfs ſtranden zijn wat laag, maar het land rijst ongelijklijk tot eenen vrij hoogen berg in het midden van het eiland, uit hetwelk groote rook-kolommen opreezen; maar wij konden niet bepaalen of uit eenen brandenden berg kwamen of niet. Dat het vrugtbaar en wel bebouwd is, ſchijnt waarſchijnlijk uit de menigte rook, die wij uit de bosſchen zagen oprijzen, daar wij het gezigt van het land hadden; want ik moet aanmerken dat wij het geheel eiland niet zagen.

Van *Paoom* en deszelfs nabuurſchap zagen wij nog minder. Van dit eiland kan ik niet meer zeggen dan dat het tot eene groote hoogte oprijst, in de gedaante van eene ronde hooiſcherf, en deszelfs uitgeſtrektheid, en van het nabuurig eiland (zoo 'er twee zijn) kan in geene ſtrekking meer zijn dan drie of vier mijlen; want de afſtand tusſchen *Ambrym* en *Apee* is naauwlijks vijf mijlen, en zij liggen in deeze ruimte, en ten O. van *Sandwich Haven*, op den afſtand van omtrent zeven of agt mijlen.

Het Eiland *Apee* is niet minder dan twintig mijlen in omtrek; deszelfs langſte ſtrekking is omtrent agt mijlen N. W. en Z. O.; het is van eene aanmerklijke hoogte, en heeft eene heuvelachtige oppervlakte, met bosſchen en weiden afgewisſeld, bijzonderlijk de Westlijke en Zuidlijke

lijke gedeelten; want de andere zagen wij niet.

Shepherds-Eilanden zijn eene groep kleine eilanden van ongelijke grootte, zig uitstrekkende van omtrent de Z. O. punt van *Apes* omtrent vijf mijlen, in de strekking van Z. O.

Het eiland *Driebergen* ligt vier mijlen Zuid van de kust van *Apes*, en zeventien mijlen Z. O. ½ Z. van *Sandwich-Haven*: ik zal hier nog maar bijvoegen dat W. ten N. vijf Engelsche mijlen van de West-punt, een rif van klippen is, op welke de zee aanhoudend staat te branden.

Negen mijlen ten Z. van *Driebergen*, ligt *Sandwich-Eiland*. *Tweebergen*, het *Monument* en *Montagu Eilanden* liggen ten Oosten van deeze lijn, en *Hinchinbrook* ten Westen, gelijk ook twee of drie kleine eilanden, die tusschen hetzelve en *Sandwich Eiland* liggen, aan hetwelk zij door branding gehecht zijn.

Sandwich-Eiland is vijf en twintig mijlen in omtrek; deszelfs grootste uitgestrektheid is tien mijlen, en het ligt in de strekking van N. W. ten W. en Z. O. ten O. De N. W. kust van dit eiland zagen wij slechts op eenen afstand, waarom de kaart in dat gedeelte gebrekkig kan zijn, voor zoo verre de omtrek van de kust betreft, maar niet verder. De afstand van het Zuid-eind van *Mallicollo*, tot het N. W. eind van de *Sandwich-Ei-*

Ei-

Eilanden is twee en twintig mijlen in de ſtrekking van Z. Z. O. ½ O.

In dezelfde ſtrekking liggen ook *Erromango*, *Tanna* en *Annatom*. Het eerſte ligt negen mijlen van *Sandwich-Eiland*, en is vier- of vijf en twintig mijlen in omtrek groot. Het midden van hetzelve ligt op 18° 54′ Breedte, en op 169° 19′ O. Lengte, en het is van eene goede hoogte, gelijk men kan opmaaken uit den afſtand, waarop wij van hetzelve waren, toen wij het eerſt ontwaarden.

Tanna ligt zes mijlen van de Zuid-zijde van *Erromango*, zig Z. O. ten Z. en N. W. ten N. uitſtrekkende; het is in die ſtrekking omtrent agt mijlen lang, en overal omtrent drie of vier mijlen breed.

Het eiland *Immer* ligt in de ſtrekking van N. ten O. ½ O. vier mijlen van *Reſolutie-Baai* in *Tanna*, en het eiland *Erronan* of *Footoona* O., in dezelfde ſtrekking, op den afſtand van elf mijlen. Dit, hetwelk het Oostlijkſt eiland van alle de *Hebrides* is, ſcheen niet boven vijf mijlen in omtrek te hebben, maar is van eene aanmerklijke hoogte, en plat op den top. Aan de N. O. zijde is eene kleine Piek, die van het eiland afgeſcheiden ſchijnt; maar wij dagten dat zij 'er aan vaſt was door laag land.

Annatom, dat het zuidlijkſt eiland is, ligt op

20° 3′ Breedte, en op 170° 4′ Lengte, en Z. 30° O. elf of twaalf mijlen van *Refolutie-Baai*. Het is van eene goede hoogte met eene bergachtige oppervlakte; meer moet ik 'er niet van zeggen (4).

De waarneemingen op de maan door den Heer WALES gedaan, om de Lengte van deeze eilanden te bepaalen, door het uurwerk op *Sandwich-Haven* in *Mallicollo* en *Refolutie-Haven* aan *Tanna* overgebragt, waren als volgt:

Sandwich-Haven.

Gemiddelde van tien reekſen waarneemingen voor onze aankomst. . .	167°	56′	33″	O. L.
Gemiddelde van twee reekſen aldaar	168	2	37½	
Gemiddelde van twintig reekſen na ons vertrek .	167	52	57	
Gemiddeld van deeze gemiddelde reekſen. . .	167	57	22½	

Refolutie-Haven.

Gemiddelde van twintig reekſen waarneemingen voor onze aankomst .	169°	37′	35″	O. L.

Ge-

Gemiddelde van vijf reeksen aldaar	169°	48′	48″	O. L.
Gemiddelde van twintig reeksen na ons vertrek .	169	47	22½	
Gemiddeld van deeze gemiddelde reeksen . .	169	44	35	

Het is nodig hier aantemerken dat, naardien elke reeks waarneemingen uit tusschen zes en tien waargenoomen afstanden van de zon en maan, of van de maan en sterren bestaat, het geheel getal verscheiden honderden bedraagt, en deeze zijn door middel van het uurwerk op alle de eilanden overgebragt, zoo dat de lengte van elk eiland zoo wel bepaald is als die van de twee bovengemelde havenen. Als een bewijs hiervan zal ik alleenlijk aanmerken dat de lengte van de twee havenen, gelijk die door het uurwerk en door de waarneemingen wierd aangewezen, geene twee Engelsche mijlen verschilt. Dit toont ook tot welk eenen graad van naauwkeurigheid deeze waarneemingen kunnen gebragt worden, als zij tot een zoo aanmerklijk getal gedaan, met verschillende werktuigen, en op de zon en starren of beiden zijden van de maan verrigt worden. Door deeze laatste handelwijze worden de gebreken, welke 'er in de werktuigen of de misstellingen, die 'er in de maan-tafelen mo-

gen zijn, door elkanderen vernietigd, gelijk ook die, welke van den waarneemer zelven koomen, want de een neemt naauwkeuriger waar dan de ander. Als wij het getal waarneemingen beschouwen, die in den loop van eene maand kunnen gedaan worden (als het weder gunstig is) zullen wij misschien deeze wijze van de lengte van plaatsen te vinden, zoo naauwkeurig als de meeste andere vinden; zij is ten minsten de gemaklijkste en vorderd de minste kosten voor den waarneemer. Alle schepen, die naar vreemde landen gaan, zijn voorzien, of kunnen met weinig kosten voorzien worden van een genoegzaam getal quadranten; ik meen goede quadranten, geschikt om deeze waarneemingen te doen, want naar het onderscheid in den prijs tusschen een goed en een slegt quadrant, zal, denk ik, een officier nimmer vraagen. Het kostbaarste werktuig, en dat egter enigermaate noodzaaklijk is, om tot de grootste naauwkeurigheid te koomen, is een goed uurwerk; maar voor het gemeen gebruik, en daar die gestrenge naauwkeurigheid niet vereischt wordt, kan men dit missen. Ik heb in dit dagverhaal te vooren aangemerkt dat deeze wijze van de Lengte te vinden niet zoo moeijelijk is, of elk kan met eene behoorlijke naarstigheid, en een weinig beöefening, in korten tijd, deeze waarneemingen

even-

even zoo wel als de sterrekundigen zulks gedaan doen. Nooit heb ik enig aanmerkelijk verschil gevonden tusschen de waarneemingen, door den Heer WALES gedaan, en die, welke op dezelfden zelfden tijd door de officieren gedaan waren (*).

Bij het waarneemen van de afwijking van de kompas-naald, vonden wij, als gewoonlijk, dat onze kompassen onder elkanderen verschilden, somtijds bijna twee graaden; hetzelfde kompas verschilde somtijds omtrent zoo veel in afwijking op verschillende dagen, en zelfs tusschen 's morgens en 's avonds van denzelfden dag, wanneer wij maar zeer weinig van plaats veranderd waren. Volgens het gemiddelde van de waarneemingen, die ik omtrent *Erromango*, en het Z. O. gedeelte van deeze eilanden deed, was de afwijking van het kompas 10° 5′ 48″ O. en het gemiddelde van die, welke omtrent *Tierra del Espiritu Santo* gedaan wierden, gaf 10° 5′ 30″ O. Deeze is veel grooter dan die, welke de Heer WALES op *Tanna* waarnam. Ik weet niet wat oorzaak konne zijn van dit verschil tusschen de afwijking, op zee en te land waargenoomen, ten zij het land 'er invloed op hebbe; want ik moet de voorkeur geeven aan die,

(*) Zie IV Deel bladz. 59.

die, welke op zee gevonden wierd, alzoo zij overeenkomt met die, welke wij waarnamen, voor wij aan de eilanden kwamen, en nu dat wij dezelve verlaaten hadden.

EINDE VAN HET ZESDE DEEL.

AANTEKENINGEN

GETROKKEN UIT HET

DAGVERHAAL

VAN

G. FORSTER.

AANTEKENINGEN

OP HET

TWEEDEN BOEKS

TIENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 11, *Noot* (1). Het getal der bewooneren der *Marquiſen-Eilanden*, kan, wegens den kleinen omtrek deezer eilanden, niet groot zijn. *Waitahoo* of *St. Chriſtina* heeft omtrent agt zee-mijlen in omtrek; *O-Heeva-Roa* of *St. Dominica* vijftien, *Onateyo* of *St. Pedro* drie, en *Magdalena*, dat wij ſlechts van verre zagen, volgens de berichten der Spanjaarden, vijf. *Dominica*, het grootſte der *Marquiſen-Eilanden* is in de meeſte ſtreeken zoo rotsachtig en onbewoonbaar, dat het, naar evenredigheid, niet zoo volkrijk kan zijn dan het kleiner eiland *St. Chriſtina*. De bebouwbaare landen zijn op die eilanden zeer bevolkt; doch, alzoo zij alle vol dorre en ontoeganglijke rotſen zijn, kan het getal der inwooneren, te zaamen genoomen, niet wel vijftig duizend zielen beloopen.

Het verdient opmerking dat de naam van het eiland *O-Heeva-Roa* ook op de lijſt der eilanden, welke TUPIA en andere inboorlingen van de *Societeit-Eilanden* den Engelſchen reizigers opgegeeven hebben, gevonden wordt. Wijl egter het volk op de *Marquiſen-Eilanden* de R. niet kon uitſpreeken, noemden zij dit eiland, in plaats van *Oheewaroa*, *Oheeva-oa*.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

ELFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 12 (1). Deeze Archipel van laage eilanden is van ouds als een zeer gevaarlijk gedeelte van den ſtillen Oceaan beſchouwd; de Hollanders hebben 'er vooral ongunſtige berichten van gegeeven; want SCHOUTEN heeft 'er den naam van de *booze Zee*, en ROGGEVEEN dien van *het Doolhof* aan geſchonken. De laatſte verloor een van zijne ſchepen, de *Afrikaanſche Galei*, op een van die vlakke eilanden, en noemde het om dit ongeval het *Gevaarlijk Eiland*. Alzoo dit binnen menſchen geheugen geſchied is, hebben 'er de bewooners van de *Societeit-Eilanden* van hooren ſpreeken, en hieruit ſchijnt te volgen dat het zoogenaamd *Gevaarlijk Eiland* niet verre van deeze verwijderd kan liggen.

Het eiland, rondom hetwelk wij hier peilden, en dat het Oostlijkst van *Koning Georges Eilanden*, door BYRON ontdekt is, is hier en daar met veele kokosnooten-boomen bedekt, die het een aangenaam aanzien geeven. De ſtammen deezer Palmboomen waren dikwijls tot eene groote hoogte door andere boomen en ſtruiken bedekt; maar derzelver hooge kruinen zag men overal boven de andere uitſteeken. Op de plaatſen daar geene boomen ſtonden, was de grond of liever de klip zoo laag, dat de zee 'er over heen in het bin-

binnenlandsch meir vloeg; het ſtille water van dat meir en deszelfs melkwitte kleur op de ondiepe plaatſen ſtaken zeer ſchoon af bij den onruſtig ſchuimenden vloed van den daar rondom bruiſchenden zee-groenen Oceaan. Wij zeilden des namiddags digt onder den wal van de West-zijde van het eiland, en merkten op dat de klippen, op veele plaatſen, ſcharlaken rood waren, gelijk BYRON dezelve ook heeft waargenoomen. Op het meir zeilden enige kanos; daar rees hier en daar van tuſſchen de boomen rook op, en aan het ſtraud zagen wij gewapende inboorlingen loopen. Dit alles verſraaide nog het ſchoon gezigt. Wij beſpeurden ook dat enige vrouwen met pakken op de ruggen naar het afgelegenſt gedeelte van het rif vlugtedeu. Zij moeten dan niet veel goeds van ons gewagt hebben; en geen wonder; zij hadden voorheen, toen zij zig tegens eene van de ſloepen van BYRON verzetteden, enige van hun volk verloren, en de Engelſche matroozen hadden haar eenen gantſchen dag uit haare wooningen verjaagd, en haare kokoonooten opgegeeten; zij wilden dan nu haare geringe bezittingen in veiligheid brengen.

Blads. 25 (2). Ik wilde ook van dit togtjen zijn, ſchoon ik nog niet herſteld was van mijne gal-ziekte. Wij landden zonder wederſtand, en mengden ons terſtond onder de inboorlingen, van welke hier omtrent vijftig of zestig bij malkanderen waren, ſterke, groote menſchen van eene zwart-bruine kleur. Zij waren enigzins geprikt op de borst, op den buik en op de handen, welke de afbeelding van viſſchen vertoonden. Hunne gelaatstrekken waren gantſch niet onaangenaam, maar wilder dan bij de inwooneren van de nabuurige hooger eilanden. Zij gingen geheel naakt,

en hadden slechts een klein stuk doek om de heupen gewonden. Hunne vrouwen waagden het niet bij ons te koomen; die, welke wij van verre zagen, waren van dezelfde kleur als de mannen, maar haare kleeding was een weinig langer, terwijl zij, in de gedaante van een schortjen, tot op de knieën nederhong. Het hair en de baarden der mannen waren gekroesd, gedeeltelijk gekort en gemeenlijk zwart; ik zag egter ook eenen man, wiens hair aan de punten geelachtig was. Zoo dra wij landden, omarmden zij ons gelijk de *Nieuw-Zeelanders*, en raakten ons de neuzen met de hunne, terwijl zij terstond kokos-nooten en honden ter verkooping naar de sloepen begonnen te brengen. OEDIDEE kogt enige honden voor kleine spijkers en voor rijpe pisangs, die hij van de *Marquisen-Eilanden* medegenoomen had. Deeze vrugt was hun in het geheel niet vreemd, maar zeer aangenaam en dierbaar. Het schijnt dat zij gemeenschap hebben met hoogere eilanden, want de pisangs groeijen niet op hunne onvrugtbaare koraal-klippen. De honden geleeken naar die op de *Societeit-Eilanden*, maar hadden bijzonder fijn, wit en lang hair. OEDIDEE was daarom ook zeer graag om dezelve te koopen, wijl zulk hair in zijn land tot versiering van de borstschilden gebruikt wordt. Wij beproefden regt toe naar hunne hutten te gaan, die wij onder de boomen zagen staan; doch daar zij zulks niet wilden toestaan, vergenoegden wij ons met langs de landpunt allerhanden planten te verzamelen, voornamelijk eene soort van Peperkruid (*Lepidium*) dat 'er zeer menigvuldig was, en een goed bloedzuiverend-middel scheen te zijn. De inboorlingen toonden ons hoe zij deeze planten pletterden, met het vleesch van schulpdieren mengden, en zoo in de zee wierpen,

daar

daar zij eene ſchool van viſchen beſpeurden. De viſchen worden daardoor enigen tijd lang verdoofd, en laaten zig op de oppervlakte van het water vangen, zonder andere moeite dan dat men die vatte. Deeze nuttige plant noemen zij *e Nau*. Men vindt 'er ook veel porcelein, die naar de gewoone ſoort gelijkt, en die van de inwooneren *Etooree* genaamd wordt. Dat kruid, dat ook op de *Societeit-Eilanden* wast, wordt aldaar onder den grond geſtoofd en gegeeten. Daar waren hier nog andere boomen en planten, die ook op de *Societeit-Eilanden* waſſen; wij vonden egter nog enige geheel onbekende kruiden. De grond beſtond overal uit koraal-klippen, die maar zeer weinig boven de oppervlakte van het water uitſtaken. Op deeze lag eerst eene laag grof, wit zand, met koraalen en ſchulpen vermengd, en daarover eene zeer dunne laag tuin-aarde. Onder het planten zoeken waren wij de land-punt om, en agter de wooningen gekoomen. Hier ontdekten wij eene andere vooruitſteekende land-punt naar binnen in het meir, welke in hetzelve eene ſoort van baai voortbragt, welker geheele kust met boomen en ſtruiken bezet was. Tuſchen de twee land-punten moest het water zeer ondiep zijn, want wij zagen dat veele wilden van geene zijde van de baai door het water kwamen waaden, en hunne ſpeeren agter zig na ſleepten. Dit gezigt maakte dat wij terſtond de terugreis door de ſtruiken aannamen. De weg bragt ons voorbij de hutten, die ſlechts klein en laag, en met een dak van gevlogten takken van kokosnooten-boomen bedekt waren. Zij waren alle ledig, vermits de bewooners zig alle naar het ſtrand begeeven, en 'er ſlechts enige honden in teruggelaaten hadden. Hunne ſchuitenhuizen waren van dezelfde ſtoffen, en op dezelfde

wijze gebouwd, ſchoon wat grooter; maar de kanos zelve waren kort, maar ſterk, ſpits aan de einden en met eene ſcherpe kiel. Zoo dra wij aan ſtrand kwamen, begaven wij ons weder onder de Wilden, die enige verwondering toonden dat wij uit hun dorp kwamen. Wij gaven den Luitenant, die het bevel over de ſloep had, te kennen, welke tekenen van vijandlijke oogmerken wij beſpeurd hadden, waarop ons volk zig onmiddelijk gereed maakte om weder naar boord te gaan. Ondertuſſchen was ONDREE ons behulpzaam om met de Wilden te ſpreeken. Zij zeiden ons dat zij eenen bevelhebber hadden, en dat hun eiland *Tonuka* hetede. Hunne taal had veel overeenkomst met de Otahitiſche, behalven dat hunne uitſpraak harder was, en door de keel geſchiedde. Middelerwijl zag men de andere Wilden, die deezen te hulp door de baai gewaad waren, in de boeſchen aankoomen. Zij waren gedeeltelijk met lange ſpeeren, gedeeltelijk met ronde korte knodſen en werp-ſpietſen gewapend, waarvan veele veertien voeten lang, en van boven met den ſtekeligen ſtaert van de ſtekel-rog voorzien waren. Wij begaven ons dan in onze ſloep; de inboorlingen liepen 'er in groote menigte naar toe, en ſcheenen te twijfelen of zij ons den aftogt beletten of toeſtaan zouden. Zij lieten ons egter gaan, denkelijk omdat wij vroeger op onze veiligheid bedagt geweest waren dan zij zulks vermoed hadden. Enige hielpen ons zelfs onze ſloepen afſtooten. Andere daarentegens wierpen ſteenen nevens ons in het water, en ſcheenen zig te verhovaerdigen dat zij ons van het ſtrand verjaagd hadden. Na dat wij afgeſtooken waren, praateden zij zeer luid onder elkanderen, en zetteden zig eindelijk in de ſchaduw der boomen aan den oever neder. Zoo dra wij aan boord waren, liet

de

de kapitein vier of vijf ſtukken geſchut, gedeeltelijk over hunne hoofden, gedeeltelijk voor hun in het water afvuuren, opdat zij zien zouden wat hij in ſtaat was te doen. De kogels, en vooral die, welke in het water geſchoten wierden, jaagden hun zulk eenen ſchrik aan, dat de gantſche hoop in aller ijl wegvlood. Wij hadden van hun niet meer dan dertig kokosnooten en vijf honden ingeruild. BYRON heeft hier ook brouwen ontdekt, en, ſchoon zij maar weinig water gaven, zal het veelligt toereikende zijn om de weinige inwooneren van deeze onontbeerlijke behoefte te voorzien. Hij vond ook in het bosch een ſteenen graf, dat veel naar de *Marais* van *Otahiti* geleek; de offerhanden van vleesch en vrugten hongen aan de daaromſtreeks ſtaande boomen. Zoo wel hieruit als uit de gedaante, de gebruiken en de taal van dit volk kan men met grond beſluiten, dat het na vermaagſchapt is met de gelukkige bewooneren der nabuurige bergachtige eilanden. De groote binnenlandſche meiren in deeze ronde eilanden zijn, naar allen ſchijn, zeer vischrijk, en visch ſchijnt ook hun doorgaand voedzel te zijn. De zandige plaatſen der koraal-banken zijn goede verblijfplaatſen voor ſchildpadden, om 'er haare eieren te leggen, en uit de ſtukken ſchildpad, die het volk van de *Dolphyn* hier vond, blijkt duidlijk dat de inwooners deeze groote dieren weeten te vangen, welker voedzaam vleesch een heerlijk lekkerbeetjen voor hun zijn moet. De weinige planten, die hier waaſen, zijn alle zeer nuttig en dienſtig tot de visch-vangst. Enige boomen zijn zoo dik, dat de ſtammen tot kanos, en de takken tot wapenen en ander gereedſchap kunnen gebruikt worden, en de kokosnooten-palmboomen, welke zoo menigen volkeren des aardbodems onderhoud opleveren,

verſchaft dit ook oneindig veel nut. Behalven visch en vrugten hebben zij ook honden, die met visch gevoederd en door hen gegeeten worden. Aldus heeft de Voorzienigheid deeze onbeduidende ſmalle klippen voor een geheel geſlacht van menſchen van levensmiddelen voorzien! De oorſprong deezer koraal-klippen geeft ons een niet minder bewonderenswaerdig voorbeeld van de almacht des Scheppers, die zoo dikwijls groote, gewigtige oogmerken door de geringſte middelen weet te bereiken. De koraal is, gelijk bekend is, het gewrogt van eenen kleinen worm, die zijn huis, naar maate hij zelf groeit, vergroot. Naauwlijks beſpeurt men aan dit diertjen gevoeligheid genoeg om het in dit opzigt van eene plant te kunnen onderſcheiden. Egter bouwt het, uit de onpeilbaarſte diepte der zee eene klip tot aan de oppervlakte op, om ontelbaaren menſchen eenen vasten grond tot woonplaats te verſchaffen! Het aantal der platte eilanden, die op deeze wijze ontſtaan zijn, is zeer aanmerklijk, en wij kennen die op verre na nog niet alle. In de Zuid-zee zijn de meeste tusſchen de keerkringen, maar men treft die voornamelijk oostwaarts van de *Societeit-Eilanden*, in eene ſtreek van tien tot vijftien graaden aan. QUIROS, SCHOUTEN, ROGGEVEEN, BYRON, WALLIS, CARTERET, BOUGAINVILLE en COOK hebben ieder verſcheiden diergelijke nieuwe eilanden ontdekt, en, dat het merkwaerdigst is, zij hebben die twee honderd en vijftig zee-mijlen oostwaarts van *Otahiti* met menſchen bewoond gevonden. Het is zeer waarſchijnlijk dat men in het vervolg, in alle nieuwe koerſen tusſchen 16° en 17° Zuider Breedte, nog andere van dezelfde ſoort zal ontdekken; doch tot hier toe is nog geen zee-reiziger in deeze parallel, naar de *Socie-*

cieteit-Eilanden geſtevend. Voor het overige zou het ook wel een nader onderzoek verdienen waarom men die zoo menigvuldig ten Oosten van de *Societeit-Eilanden* vindt, en bijzonder waarom zij daar eenen zoo grooten Archipel uitmaaken, terwijl men dezelve aan deeze zijde, of ten Westen van de *Societeit-Eilanden*, maar hier en daar aantreft? Daar ligt wel, verder naar het Westen, nog een andere Archipel van koraalklippen, namelijk de zoogenaamde *Vrienden-Eilanden*; doch deeze zijn van de voorige in menige opzigten zeer onderſcheiden; want zij ſchijnen niet alleen ongelijk ouder te zijn, maar zijn meestendeels ook van grooter omtrek, en hebben meer aarde, zoo dat daar alle gewaasen geteeld worden, welke op de bergachtige eilanden groeijen.

Bladz. 20 (3). Terwijl de Kapitein, Doctor SPARMAN, en mijn vader aan wal gingen, moest ik aan boord blijven, want ik was nog zoo ziek en zwak, dat ik naauwlijks ſtaan kon. Ik nam ondertuſſchen het vermaak door de kajuit-venſters handel te drijven, en bekwam op die wijze ten minſten enige nieuwe ſoorten van viſſchen, daar die heeren, integendeel, bij hunne terugkomst, niets nieuws konden toonen. OEDIDEE, die met hun medegegaan was, kwam dien nacht niet weder aan boord. Hij had terſtond enige van zijne nabeſtaanden aangetroffen, voornamelijk eene zuster, TE-I-OA genaamd, die eene van de ſchoonſte vrouwen van het gantſche eiland, en met eenen grooten, aanzienlijken en voornaamen man van *Raietea*, NUNA genoemd, gehuuwd was. Zijn huis, dat door zijne ongewoone grootte boven veele andere uitſtak, ſtond zeer digt bij onze tenten. Eer OEDIDEE aan land gong, had hij zijne

Europeaansche kleeding afgelegd, en, in plaats van die, de schoone nieuwe klederen, welke hem van zijne landslieden geschonken waren, aangetrokken. De blijdschap, die hij over deeze verwisseling van dragt liet blijken, bewees dat hun zijne vaderlandsche zeden boven alles wel gevallen moesten. Dit is ondertusschen te minder te verwonderen, omdat men onder de meeste volkeren, die nog niet behoorlijk beschaafd zijn, maar bijzonderlijk onder de gantsch wilde, dergelijke voorbeelden van de kragt der gewoonte veelvuldig heeft waargenoomen. Het was ook indedaad zeer natuurlijk dat een mensch van de *Societeit-Eilanden* het gelukkig leven, het gezond voedzel, en de eenvoudige dragt van zijne landslieden boven de aanhoudende onstuimigheid, de walglijke spijzen en de grove naauwe kleeding van Europische zee-lieden moest achten. Hebben wij niet gezien dat *Eskimaux* met het grootste vermaak naar hun woest vaderland, naar hunne smeerige zee-hondenvellen, en naar hunne garstige traan teruggekeerd zijn, alschoon zij eenen tijd lang de Europische keukken, de Europische kleder-pragt, en alle de heerlijkheid van Londen gezien en genoten hadden?

Wat ODIDEE betreft, hij vond op *Otahiti* alle gelukzaligheid en vermaak, die hij verwagten konde; een ieder bejegende hem met buitengewoone achting, en zag hem, in meer dan een opzigt, voor een regt zeewonder aan; men onthaalde hem op de uitgezogtste spijzen; hij kreeg onderscheiden klederen tot geschenk, en, terwijl hij onder de nimphen des lands omzwierf, vond hij niet zelden gelegenheid ook die vermaaken te smaaken, die hij op zee had moeten derven. Aandoenlijk voor die zinlijke drift, gelijk alle kinderen der natuur, maar langen tijd van het ge-

gezigt van zijne fraaie lands-meisjens beroofd, en door den omgang met onze matroozen veelligt nog een weinig meer dan voorheen tot zinlijkheid gestemd, moest hem de gelegenheid om zig ook hieromtrent te voldoen natuurlijkerwijze zeer welkoom zijn. Hij had dan van alle kanten aanleiding om het zig op dit vrolijk eiland wel te laaten gevallen, en zig door den omgang met de schoone meisjens te laaten boeijen. Het schip kon daarenboven in eene zoo warme luchtstreek geen aangenaam nacht-verblijf voor hem zijn; waarom zou hij zig in eene enge, veelligt stinkende kajuit laaten opsluiten, daar hij aan land de zuiverste lucht, de aangenaame reuk der bloemen konde inademen, en daarenboven van de zagte avond-winden de aangenaamste verkoeling te verwagten hadde? Maar hoe gelukkig, met opzigt tot deeze omstandigheden, OZEDIDEES lot aan land ook zijn mogt, waren 'er egter aan boord, die zig, in hunnen toestand, voor regt benijdenswaerdig hielden. Reeds in den eersten avond, namelijk, kwamen 'er verscheiden vrouwspersoonen op het schip, met welke, den gantschen nacht door, alle mogelijke buitenspoorigheden gepleegd wierden. Ik heb reeds op eene andere plaats aangemerkt dat de losbandige vrouwspersoonen van de gemeenste of laagste klasse zijn; dit bevestigde zig nu nog volkoomener, wijl deeze vrouwen dezelfde waren, die zig reeds, bij ons eerste verblijf op *Otahiti*, zoo uitgelaaten zedenloos met onze matroozen gedraagen hadden; dit bewijst, mijns bedunkens, klaar, dat de gerieflijke meisjens hier te lande ook eene bijzondere klasse uitmaaken; zij is egter op verre na zoo talrijk, en het zeden-bederf in lange zoo algemeen niet als onze voorgangers hebben doen gelooven; mij dunkt zij hebben daarin te weinig plaats en

omſtandigheden in acht genoomen. Op deeze wijze zou OMAI ook in zijn land hebben kunnen vertellen dat men in Engeland weinig van ſchaamte of eerbaarheid weet, omdat hij die onder de gerieflijke meisjens, die langs de ſtraaten van Londen zwerven, niet heeft gevonden. Den volgenden avond kwam al dat liederlijk volkjen tijdig terug, en zij bragten nog zoo veele andere van haare gelijken mede, dat elke matroos de zijne hebben konde. Dit kwam zeer goed: zij hadden heden het feest van St. Joris, den beſchermheilige van Groot-Brittannie, naar oud gebruik, gevierd, dat is, dien Heiligen ter eere, zig dapper bezopen; en thans wierd het feest ook, ter zijner eere, met den dienst van Venus beſloten.

Bladz. 20 (4). De Koning was verzeld van zijne zuster TAURAI; het was hem en zijn gezelſchap voornamelijk om rooden papegaaien vederen te doen, want naar deeze vraagden zij zeer ijverig onder den naam van *Oora*. Ongetwijfeld hadden de verhaalen van OEDIDEE, en de geſchenken van dergelijke vederen, die hij hier reeds had uitgedeeld, den Koning aanleiding gegeeven bij ons daar naar te verneemen. Wij zogten dan den gantſchen voorraad van merkwaerdigheden, die wij van de *Vrienden-Eilanden* medegebragt hadden, door, en vonden 'er eene menigte van die vederen onder; wij achtten het egter niet raadzaam hun die alle te gelijk te laaten zien, maar men toonde den Koning en zijne zuster ſlechts een gedeelte van deeze kostbaarheden, welk gezigt evenwel genoeg was om hen in eene blijde verwondering te brengen. Enige van onze vederen waren op doek van moerbezieënboom gehecht, andere op ſterren, van kokosvezelen gemaakt. Van dit dus geborduurd doek

doek kreegen onze hooge gasten een ſtukjen, niet veel grooter dan twee vingeren breed, en van de ſterren ook maar eene of twee ſtuks. Hoe klein dit deel was, ſcheenen zij egter naauwlijks zoo veel verwagt te hebben, en gongen 'er zeer vergenoegd mede heen. Men gebruikt deeze vederen hier te lande voornamelijk tot verſiering van de krijgs-klederen, en wie weet bij welke andere plegtige gelegenheden zij ook nog dienst moeten doen. Maar de ongemeene waarde, die men 'er aan hecht, bewijst genoeg hoe hoog onder dit volk de weelde reeds geſtegen is.

Toen den volgenden dag onze oude vriend POTATOW en zijne twee gemalinnen WHAINEROW en POLATEHERA ons kwamen bezoeken, moeſten zij ook reeds van onzen grooten rijkdom van roode vederen gehoord hebben, want zij bragten eene menigte varkens mede, en vermangelden die met de grootſte begeerte tegens de kleinſte lapjens van dat vederdoek.

Bladz. 20 (5). Het donderde deezen dag zeer ſterk. Tot meerder veiligheid maakten wij eene koperen ketting aan de groote mast vast, die wij over boord lieten hangen. Het onderſt eind geraakte in het touw-werk verward, en naauwlijks had de matroos het losgemaakt en over boord geworpen, of 'er ſloeg eene verſchriklijke blikzem-ſtraal neder, die zigtbaar de gehecle ketting langs liep, en onmiddelijk van eenen vreeslijken donderſlag verzeld wierd. Het gantſche ſchip dreunde 'er zoodanig van, dat niet alleen alle de Tahitiers, die aan boord waren, maar ook wij zeer verſchrikten. De blikzem had egter geene de minſte ſchade gedaan, en dit overtuigde ons nu andermaal van het groot nut der elektrieke ketting,

van

van hetwelk kapitein COOK, met het ſchip de *Endeavour* voor Batavia liggende, reeds een zoo aanmerkelijk voorbeeld gezien had (*).

Bladz. 24 (6). TOWHA gong zeer koeltjens heen, en het ſcheen dat hij verſtoord ware; hij had veel gezag; want zoo dra hij naderde, riep het volk: *daar komt* TOWHA, en maakte hem met eenen eerbied, die ons verwonderde, ruim baan.

Bladz. 25 (7). De kleeding van deeze Opperhoofden was zonderling; zij hadden drie groote ſtukken doek aan, door middel van een gat, door hetwelk zij het hoofd ſtaken. Het onderſte en langſte was wit, het tweede rood, en het bovenſte en kortſte bruin. Hunne borſt-ſchilden waren van gevlogten teenwerk, ſierlijk met vederen en haaien-tanden beſet. Men zag bijna geen eenen ſtrijder zonder zoodanig een borſt-ſchild; maar zeer weinige hadden helmen. Deeze helmen zijn van eene buitengemeene grootte. Zij zijn, namelijk, bijna vijf voeten hoog, en beſtaan uit eene lange ronde mande, welker voorſte zijde door een ſchild van digt teenwerk verſterkt is. Dit ſchild, of deeze voorſte plaat, die naar het bovenſt eind van den helm breeder wordt, en wat krom voorover hangt, is gantſch digt met blinkende blaauw-groene duiven-vederen bezet, met een rand van witte vederen. Van den rand af ſtaken rondom, ſtraalen-wijze, eene menigte lange ſtaert-vederen van den koekkring-vogel, zoo dat dit van verre eene vertooning maakte als of 'er eene glorie van licht,

(*) Zie III Deel bladz. 359.

licht, gelijk onze ſchilders Engelen en Heiligen plagten te geeven, om het hoofd van den Bevelhebber ſtraalde. Opdat dit hoog ongeſchikt werktuig het hoofd niet zoude drukken en egter vast zitten, wierd 'er een groote tulband van doek onder gedraagen. Doch wijl zulk een toeſtel niet tot verdediging, doch enkel tot pragt dient, zijn de krijgslieden gewoon het meest afteneemen, en nevens zig op het plat verdek neder te zetten. De voornaamſte bevelhebbers droegen nog een ander onderſcheiding-teken, dat enige overeenkomst met de paerdenſtaerten van de Turkſche Pachas had. Het beſtond, namelijk, uit lange ronde ſtaerten, die van groene en geele vederen vervaerdigd waren, en op den rug nederhongen. TOWHA, de Admiraal, droeg 'er vijf, aan welker onderſte einden nog daarenboven enige ſnoeren van kokos-vezelen met enkele roode veder-bosſen hangen. Hij droeg geen' helm, maar, in plaats van denzelven, eenen ſchoonen tulband, die hem zeer wel ſtond. Hij ſcheen, naar het uiterlijk aanzien, een man van zestig jaaren, maar hij was nog zeer wakker; hij was zeer groot, en had in zijne gantſche houding iets bevalligs en edels.

Bladz. 27 (8). Als men bedenkt van welk onvolmaakt gereedſchap het volk hier voorzien is, kan men zig niet genoeg verwonderen over hun geduld in het vervaerdigen van deeze ſchepen. Want om daar toe de nodige boomen te velſen, planken 'er uit te zaagen, deeze glad en effen te maaken, dezelve aan elkanderen te voegen, en eindelijk in den vorm van groote laſtdraagende vaartuigen zaamen te ſtellen, daartoe hebben zij niets dan eene bijl en een beitel van ſteen, een ſtukjen koraal, en een ſtukjen rog-

rogge-vel, om het glad te polijsten. Alle hunne kanos zijn dubbeld, of twee aan twee, door van vijftien tot agttien ſterke dwarschbalken naast elkanderen vastgemaakt. De dwarschbalken liggen gemeenlijk vierdehalven voet wijd van malkanderen, en zijn van twaalf tot vier en twintig voeten lang. In het laatſte geval ſteeken zij verre over de ſchips-zijden uit, en vormen alsdan, door haare aanmerklijke lengte, over het gantſche vaartuig eene ſoort van verdek, dat dikwerf van vijftig tot zeventig voeten lang is. Op dat deeze menigte van dwarschbalken vastigheid zoude hebben, maaken zij aan de buitenzijde, gelijk ook in het midden, tuſchen de twee kanos, twee of drie ſparren over langs over de dwarschbalken vast. De voor- en agterſteven ſteeken enige voeten boven het water uit, en de agterſtevens ſomtijds wel twintig voeten. De laatſte heeft de gedaante van eenen krom gebogen vogel-ſnavel, en is op onderſcheiden wijzen uitgeſneden. Aan de dubbelde kanos was tusſchen de beiden hooge agterſtevens gemeenlijk een ſtuk wit doek, in plaats van eene vlag, uitgeſpannen, dat de wind dikwijls als een zeil deed zwellen. Enige voerden wimpels met roode ſtreepen, en deeze dienden, gelijk wij naderhand vernamen, de afzonderlijke ſmaldeelen, in welke de vloot verdeeld was, tot onderſcheiding-tekenen. Boven op den krommen agterſteven ſtond eene hooge paal van geſneden werk, welker uiterst eind eene gebrekkige menschlijke gedaante vertoonde, welker aangezigt gemeenlijk met eenen rand, als van eenen nedergeſlaagen hoed, bedekt, en ſomtijds ook wel met roode oker beſtreken was. De paalen waren gemeenlijk met zwarte veder-bosſ[illegible] uitgemonſterd, en daar hongen lange wimpels van aan een geregen vederen aan. De laagſte rand van de ka-

no,

no, dat is het midden van de buitenſte boord ſtond omtrent twee of drie voeten boven water, maar zij waren niet altijd op dezelfde wijze gebouwd, want enige hadden platte verdekken met regtop ſtaande boorden; andere daarentegens waren gewelfd en hadden eene ſcherpe kiel. Voor op de kano waren de vegtſtellaadjen, onder welke de roeijers zaten tusſchen de dwarschbalken. De kanos van agttien dwarschbalken voerden niet minder dan honderd vier en veertig roeijers en agt ſtuurlieden, van welke 'er vier in elken agterſteven ſtonden; maar de meeste voerden 'er minder.

Terwijl wij onder de agterſtevens der kanos de linie langs roeiden, zagen wij in elke kano groote bundels van ſpeeren en lange knodſen of ſtrijd-bijlen tegens de ſtellaadjen ſtaan; ook hield elke krijgsman eene knods of eene ſpeer in de hand. Behalven dit lag in elk vaartuig nog eene hoop groote ſteenen; dit is het eenigst wapen, dat zij van verre gebruiken kunnen. Enige kanos lagen vol piſang-bladeren, en, naar het zeggen van de inboorlingen, waren deeze voor de dooden beſtemd: zij noemden dezelve *E-wa-no t'Eatua*, dat is, *Kanos van de Godheid*. De groote menigte van volk, die hier verzameld was, was meer verwonderenswaerdig dan de pragt van deezen toeſtel. Naar eene zeer maatige berekening moet de bemanning van de vloot ten minſten uit vijftien honderd krijgslieden en vier duizend roeijers beſtaan, zonder die mede te rekenen, welke in de proviandſchuiten en aan wal waren.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

TWAALFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 81 (1). TOWHA bekeek het ſchip met de grootſte aandacht, zoo boven als tuſſchen deks. Ons wand beviel hem uitneemend, en hij verzogt om verſcheiden dingen, voornamelijk, touwen en ankers. Hij was niet beter gekleed dan de andere inboorlingen, en was, wegens de tegenswoordigheid des Koonings, naakt tot aan de heupen; hij zag 'er nu zoo verſchillend uit dat ik hem bijna niet herkende; hij kwam mij nu zeer dik van buik voor, dat ik gisteren, onder de wijde lange krijgs-klederen, niet beſpeurd had. Zijn hair was zilverkleurig, en in zijn voorkoomen was iets zoo bevalligs en goedhartigs als ik nog nergens op deeze eilanden had aangetroffen. De Koning en zijn Admiraal bleeven bij ons op het middagmaal, en aten van alles wat hun wierd voorgezet met eene hartlijke eetlust. OTOO was niet meer zoo ſchuuw en wantrouwend als voorheen hij ſcheen bij ons t'huis te zijn, en maakte zig een genoegen TOWHAH in onze gebruiken te onderrigten; hij wees hem hoe hij zout bij zijn vleesch moest doen en wijn drinken; hij aarſelde niet om, tot een voorbeeld, een glas te ledigen, en ſcherste met zijnen admiraal, dien hij gaerne wilde wijs maaken dat de roode wijn bloed was. TOWHAH proefde van onzen brandewijn met wa-

water, maar vroeg weldra om zuiveren brandewijn, dien hij *E-wai no Pretane*, dat is, *Britsch Water* noemde, en dronk 'er in eens een glaasjen van uit, zonder zijnen mond te verdraaien. Hij, zoo wel als zijne Tahitiſche Majeſteit, waren buitengemeen vrolijk, en ſcheenen in onze wijze van leven en in onze kost veel ſmaak te vinden.

Bladz. 32 (a): In de kanos, die ons levensmiddelen kwamen aanbrengen, waren altijd opperhoofden van de nabuurige diſtricten, die ons varkens en andere dingen aanvoerden, om daarvoor roode vederen interuilen. Deeze roode vederen bragten in den omgang van de vrouwen met onze matroozen eene groote verandering te wege. Gelukkig was hij, die van deeze kostbaare waar op de *Vrienden-Eilanden* voorraad had opgedaan. Dan wierd hij van de meisjens omringd, en kon de ſchoonſte uitkiezen. Hoe algemeen en onwederſtaanlijk het verlangen naar roode vederen onder dit volk zijn moest, hiervan hadden wij heden een zeer overtuigend bewijs. Ik heb reeds aangemerkt dat de vrouwen van de Grooten geene bezoeken van de Europeaanen wilden dulden, en dat, bij alle de vrijheid, die den ongetrouwden meisjens wierd toegeſtaan, de getrouwde zig egter altoos zuiver en onbevlekt hielden. Maar de begeerte naar roode vederen wierp ook dit onderſcheid omverre. Een Bevelhebber liet 'er zig door verleiden Kapitein COOK zijne vrouw aantebieden en Mevrouw wendde, op last van haaren Gemaal, al wat mogelijk was aan om den Kapitein in verzoeking te brengen. Zij wist haare bekoorlijkheid onbemerkt zoo konſtig zigtbaar en geldend te maaken, dat menige Europiſche dame van rang haar daarin niet hadde kunnen overtreffen.

Het deed mij, om de eer der menschheid, leed dat ik zulk eene aanbieding moest hooren van eenen man, wiens karakter anders in alle opzigten zoo onberispelijk was geweest. Het was POTATOW die zig zoo verre verlaagde! Wij verweeten hem zijne zwakheid, en betoonden 'er ons ongenoegen over. 'Het was een geluk dat de matroozen reeds eene groote menigte roode vederen op de *Marquiſen-Eilanden* tegens andere merkwaerdigheden verruild hadden, eer zij wisten welk eene waarde zij op *Otahiti* hadden; want, waren alle deeze ſchatten tegelijk hier gekoomen, zouden de levensmiddelen zonder twijfel zoo hoog in prijs geſtegen zijn, dat wij 'er veelligt nog ſlegter aan zouden geweest zijn dan bij ons voorig verblijf alhier. Het kleinſte vedertjen wierd veel hooger geacht dan eene koraal of een ſpijker, en een ſtukjen doek, met zulke vederen bedekt, bragt bij dengeenen, die het ontvong, zulk eene verrukking te weeg als een Europeaan naauwlijks zoude ondervinden, als hij onverhoopt den diamant van den Grooten Mogol bekwam. POTATOW bragt zijnen grooten krijgshelm aan boord, en verkogt dien voor roode vederen; andere volgden zijn voorbeeld, en daar wierden zeer veele borst-ſchilden van de matroozen ingekogt. Nog meer was het te verwonderen dat de inboorlingen zelfs de zonderlinge treur-klederen te koop bragten, van welke in de eerſte reize van COOK geſprooken is, en welke men toen tot geen' prijs wilde afſtaan. Daar zij uit de kostbaarſte voortbrengzelen, welke het land en de zee opleveren, beſtaan, en met groote vlijt en konst vervaerdigd zijn, is het natuurlijk dat zij die op zeer hoogen prijs moeſten houden. Egter wierden 'er niet minder dan tien zulke treur-kleeden van verſcheiden lieden aan boord opge-

gekogt en naar Europa gebragt. Kapitein COOK heeft een van dezelve aan het Britsch Muſeum geſchonken; mijn vader heeft de eer gehad een aan de Univerſiteit te Oxford te overhandigen, daar het in het Asmolisch Muſeum geplaatst is, en het Academisch Muſeum te Gottingen bezit insgelijks zulk een volledig treur-kleed, onder eene uitgelezen verzameling van zeldzaamheden van deeze eilanden. (*) Het bovenst gedeelte van deezen zonderbaaren opſchik beſtaat uit eene platte, dunne plank, die, in de gedaante van eene halve maan, twee voeten lang en vier of vijf duimen breed is. Op dezelve zijn vier of vijf uitgezogte paerlemoêr-ſchulpen, die 'er met kokosdraaden op gebonden zijn, door middel van gaatjens, welke in den rand derzelve en ook in het hout geboord zijn. Aan beiden de uiterſte einden van de plank is eene grooter ſchulp van deeze ſoort met blaauwgroene duiven-vederen omringd, die, gelijk de hoornen van de halve maan, naar boven gerigt zijn. Midden op de plank zijn twee groote ſchulpen, die eenen cirkel van omtrent zes duimen middellijn uitmaaken, vastgehecht, en boven deeze ſteekt een groot paerlemoêr uit, dat gemeenlijk nog zijn buitenst purperkleurig bekleedzel heeft. Het is langwerpig van gedaante, omtrent negen of tien duimen hoog, breeder van boven dan van onderen, en rondom met witte ve-

(*) Ik heb ook een deezer treur-kleden te Londen in het uitmuntend kabinet van PARKINSON, voorheen het Leveriaansch Muſeum, maar thans grootlijks vermeerderd, gezien, daar het, alzoo de vrije toegang tot dat kabinet aan ieder vergund wordt, door alle vreemdelingen bezien kan worden.

VERTAALER.

vederen uit den ſtaert van den Keerkringvogel, ſtraalswijze omgeeven. Van den onderſten rand van die halfmaanswijze plank hangt eene ſoort van ſchortjen af. Dit beſtaat uit tien of vijftien evenwijdig loopende reien kleine ſtukjens paerlemoer, die ieder omtrent anderhalven duim lang, aan beiden einden doorboord, en door middel van kokos-vezelen elk aan het naastvolgende vastgebonden zijn. Deeze ſnoeren zijn wel alle van gelijke lengte, doch wijl de uiterſte, wegens de cirkelvormige gedaante van de plank, hooger hangen dan de middenſte, hangen zij ook zoo verre niet neder als deeze, en diesvolgens wordt het ſchortjen van onderen ſmaller dan van boven. Aan het eind van elke ſnoer hangt nog eene draad met ſchulpen, ſomtijds ook met Europiſche glas-koraalen, en van de beiden bovenſte einden van de plank hangt, ter wederzijde van het ſchortjen, een lange dunne ſtaert van groene en geele vederen, die de grootſte pragt van het geheel kleed uitmaakt. Door twee ſterke ſnoeren, die aan de zijden van die beiden ſchulpen, die op het midden van de plank ſtaan, aangebragt zijn, wordt deeze gantſche ongemeene opſchik op het hooſd van den rouw-draager vastgemaakt, zoo dat hij loodregt voor hem nederhangt; het ſchortjen bedekt zijne borst en zijn onderlijf, de plank koomt voor den hals, en de ſchouders en het eerſte paar ſchulpen voor het gezigt. In eene derzelve is een klein gat, waardoor de rouwdraager zien kan. De bovenſte ſchulpen, met de rondom dezelve zig uitbreidende lange vederen, zijn ten minſten twee voeten hooger dan de man, die den opſchik draagt. De overige ſtukken van zijne kleeding zijn niet minder zonderling; hij trekt eene mat of een ſtuk doek aan, dat, naar het gebruik hier te lande, in het midden

den een gat heeft, door hetwelk men het hoofd ſteekt. Over dit trekt hij nog een tweede van hetzelfde ſlag, maar van hetwelk het voorſte gedeelte bijna tot op de voeten afhangt, en met reien van knoopen van kokosnooten-doppen bezet is. Dit kleed is met een rond gedraaiden gordel van bruin en wit doek op de heupen gebonden; langs den rug hangt een net-vormig gevlogte mantel neder, die digt met groote blaauwe vederen bezet is, en op het hoofd draagt hij een bruin en geelen tulband, die met eene [illegible]te uit bruin en wit doek gevlogten banden vastgebonden is. Eene witte kap, die uit evenwijdige ſtreepen van bruin, geel en wit doek beſtaat, hangt van agteren van den tulband over den hals en de ſchouderen neder, opdat 'er van de geſtalte van den man zoo min mogelijk zigtbaar blijve.

Gemeenlijk draagt de naastbeſtaande van den overledenen deeze wonderlijke kleeding; daarbij heeft hij in de eene hand een paar groote paerlemoêr-ſchulpen, waarmede hij aanhoudend klappert; in de andere hand draagt hij een ſtok met haaien-tanden bezet, met welken hij alle degeene, die hem in den weg koomen, kwetst. Van waar deeze zonderlinge gewoonte ontſtaan zij, konden wij niet uitvinden. Ondertuſſchen koomt het mij voor als ware het oogmerk enkel ſchrik te verwekken. Deeze grillige dragt gelijkt ten minſten zoo veel naar de geſtalte, die men den ſpooken en nachtgeesten toeſchrijft, dat ik geneigd ben te gelooven dat 'er de eene of andere dwaaze bijgeloovigheid onder verborgen ligt. Misſchien moet de vermomde rouwdraager den geest des verſtorvenen verbeelden, die van zijne teruggelaatene bloedverwanten weeklagten en traanen vordert, en hen daarom met de haaien-tanden kwetst. Bij een

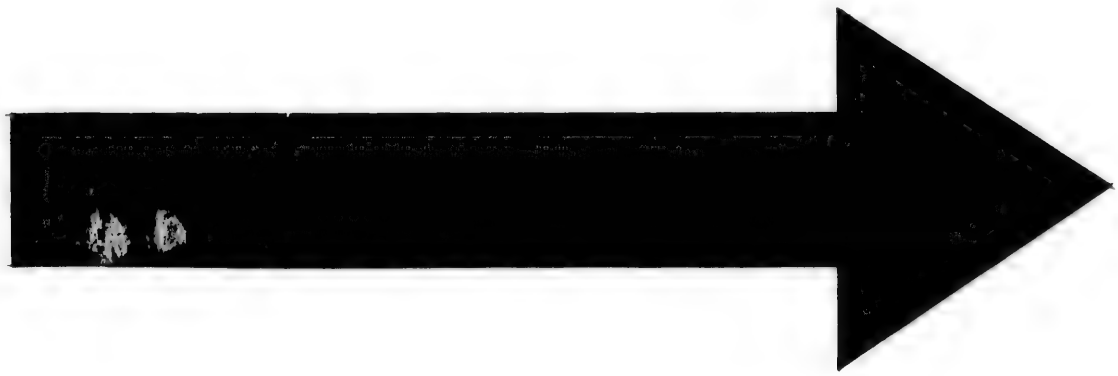

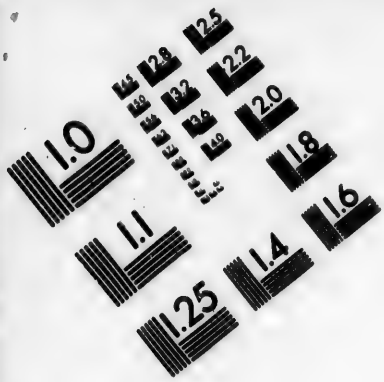

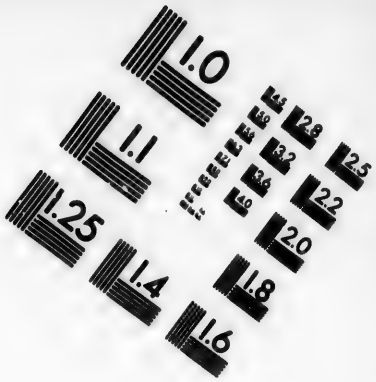

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

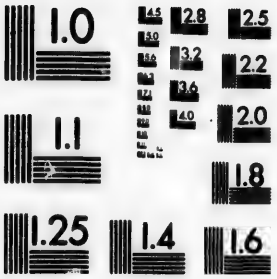

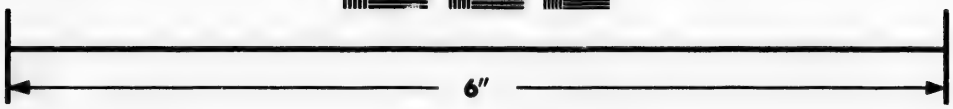

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

nog zoo weinig verlicht volk als de Otahitiers kan aulk een denkbeeld wel ingang gevonden hebben, hoe ongerijmd het aan en voor zig ook zijn mag. Ik wil egter niet beweeren dat ik met deeze gissing het waar oogmerk van dit gebruik getroffen hebbe, naardien wij, ondanks al ons navraagen, van de inwooneren geene oplossing daaromtrent verkrijgen konden. Zij beschreeven ons wel de geheele treur-plegtigheid, en noemden de stukken, die daartoe vereischt wierden, wel op; doch waarom dit zoo en niet anders ware, was eene vraag, die wij hun niet genoegzaam verstaanbaar konden maaken. Het zonderlingste vernamen wij nog van ODIDEE, dat, namelijk, bij den dood van den man, de vrouw de treur-plegtigheid verrigtte, en als de vrouw stierf, de man zulks doen moest.

Bij onze terugkomst in Engeland waren de liefhebbers van uitlandsche zeldzaamheden zoo gezet op dergelijke treur-klederen, dat, onder andere, een matroos vijf en twintig guinies voor het zijn ontvong. In deeze zugt naar vreemde zeldzaamheden evenaaren de Otahitiers de beschaafde volkeren. Naauwlijks had ODIDEE hier en daar iets van zijne gevallen verhaald, en van zijne medegebragte uitlandsche schatten iets laaten zien, of de Grooten plaagden ons onophoudelijk om zeldzaamhede van *Tongataboo*, of *Amsterdam*, *Waiheo* of *Paasch Eiland*, en *Waitahoo* of *St. Christina*, en namen diergelijke kleinigheden voor levensmiddelen en andere dingen, die zij ter markt bragten, liever aan dan de muitigste Europische waaren. Alleraangenaamst waren hun de gepluimde hoofd-sierzels van de beiden laatste eilanden, gelijk ook de mandjens en het geschilderd doek van het eerste, ja zij stelden zelfs eenen bijzonderen

prij-

prijs op de matten van *Tongataboe*, die egter in den grond volkoomen naar de hunne geleeken. Onze matroozen maakten zig zulks te nutte en bedroogen hen dikwerf, naardien zij hun, onder eenen anderen naam, matten verkogten, die of hier ter plaatse, of ten minsten op de andere *Societeits-Eilanden* ingekogt waren. Daar heerscht dan eene groote overeenkomst in de neigingen der menschen, doch voornamelijk bij die volkeren, die niet geheel onder de onbeschaafde behooren.

Deeze overeenkomst bleek nog duidlijker uit de gretigheid, waarmede zij de verhaalen van hunnen jongen bevaarden landsman aanhoorden. Daar hij zig maar zien liet, drong het volk met hoopen om hem heenen. De oudste schatteden hem meest, en de Grooten, zelfs die van het koninglijk geslacht, streefden naar zijn gezelschap. Behalven het genoegen van hem te hooren, hadden zij ook het voordeel allerhanden aardige geschenken van hem te krijgen, die hun zelden meer dan een paar goede woorden kostaden. Op deeze wijze bragt hij zijnen tijd aan land zoo aangenaam door, dat wij hem bijna nooit aan boord zagen, uitgezonderd als hij het een of ander te verzoeken had, of zijnen bekenden het schip wilde laaten zien, en hen bij den kapitein en anderen van het schip wilde inleiden. Ondertusschen kwamen zijne verhaalen den toehooreren zoo wonderbaar voor, dat zij het niet zelden nodig vonden zig tot ons te vervoegen, om 'er de bevestiging van te hooren. De *versteende* regen, de digte, witte klippen en bergen, die tot zoet water smolten, en de altoosduurende dag van den pool-cirkel waren dingen, van welker geloofwaardigheid wij zelve hen niet genoegzaam overtuigen konden. Dat 'er in *Nieuw-Zeeland* men-

schen-eeters waren, vond eerder geloof, maar zij konden 'er niet anders dan met schrik en afgrijzen van hooren spreeken. Tot deeze waarneeming gaf ORDIDEE mij gelegenheid, die heden eenen geheelen troep aan boord bragt, die enkel kwamen om het hoofd van den *Nieuw-Zeelandschen* jongeling, dat de Heer FICKERSGILL in wijngeest bewaard had, te zien. Het wierd hun in mijne tegenwoordigheid vertoond, en het kwam mij zonderling voor dat zij voor dit hoofd eene eigene benaaming hadden. Zij noemden het doorgaans *Te-Tee-ai*, dat zoo veel schijnt te beteekenen als *menschen-eeter*. Door navraagen bij de voornaamste en verstandigste hunner vernam ik dat het eene oude overlevering onder hen was dat 'er, voor onheugelijke tijden, menschen-eeters op het eiland geweest waren, die eene groote nederlaag onder de inwooneren aangeregt, en zeer sterke lieden geweest waren; doch dat zij reeds over langen tijd uitgestorven waren. OMAI, met welken ik, na onze terugkomst in Engeland, hier over sprak, bevestigde dit zeggen van zijne landslieden met de sterkste uitdrukkingen. Mij dunkt dat deeze omstandigheid in de oude geschiedenis van *Otahiti* moet gegrond zijn; niet als wilde ik daaruit besluiten dat 'er slechts toevallig enige menschen-eeters op het eiland geland waren, en de inwooneren door hunne rooverijen geplaagd hadden; maar ik geloof veel meer dat de oorsprongelijke toestand des gantschen volks in deeze overlevering verborgen ligt, en dat de Tahitiers menschen-eeters geweest zijn, eer zij door de voortreflijkheid van het land en der luchtstreek, en door overvloed van goed voedzel beschaafd geworden zijn. Hoe zonderling het ook schijnen mag, is het niet te min zeeker dat bijna alle volkeren, in de alleroudste tijden,

men-

menschen-eeters geweest zijn. Op *Otahiti* treft men 'er heden ten dage nog spooren van aan. Kapitein COOK vond, bij zijne eerste reize in dit land, in een huis vijftien versche kinnebakken opgehangen. Zouden deeze geene zegetekenen van hunne vijanden geweest zijn? En hetgeen dit niet weinig bevestigt zijn de menschlijke offerhanden, welke de Heer COOK op zijne laatste reize alhier gezien heeft. Zulke offerhanden zijn dikwerf overblijfzels van het eeten van menschen.

Bladz. 34 (3). Des namiddags kwam TOWHA weder met zijne vrouw aan boord; zij was reeds eene vrouw van zekere jaaren, en kwam ons voor, naar het uiterlijk aanzien te oordeelen, van een even zoo goed karakter te zijn als hij. Hun vaartuig bestond uit eene groote dubbele kano, met een verdek van agteren en agt roeijers; de beiden oude lieden baden den Heer HODGES en mij hen aan land te bezoeken; wij klommen dan in hunne kano, en voeren terstond mede naar *Parre*. Onder weg vernam TOWHA zeer omstandig naar de gesteldheid en inrigting van het land, uit hetwelk wij kwamen. Wijl de Heer BANKS en kapitein COOK de voornaamste der Europeanen, die hij gezien had, waren, dagt hij dat de eerste niets minder dan 's Konings broeder konde zijn, en dat de laatste ten minsten Groot Admiraal van Engeland moest wezen. Dat wij op zijne vraagen antwoordden, hoorde hij met opmerkzaamheid en verwondering aan; maar toen wij hem zeiden dat 'er bij ons noch kokosnooten, noch broodvrugt-boomen waren, scheen hij Engeland, met alle deszelfs andere voordeelen, egter voor een slegt land te houden. Zoodra wij bij zijne wooning aangeland waren, liet hij

vrugten en visschen opzetten, en nodigde ons tot eeten. Schoon wij pas gegeeten hadden, wilden wij egter zijne nodiging niet geheel afslaan; wij zetteden ons dan aan, en vonden de spijzen zeer goed. Waarlijk! wij hadden dit heerlijk land wel bij Mahomets paradijs mogen vergelijken, daar de lust zelfs na het genot nog onverzadigd blijft! Onze gastheer gaf ons een keuken-mes en stokjens van bamboes, in plaats van vorken; hij sneed ons voor, en zeide dat hij op de Engelsche wijze eeten wilde; in plaats dan van de broodvrugt, bij eene hand vol te gelijk, in den mond te steeken, sneed hij dezelve ordentelijk in kleine stukjens, en at beurtelings een stukjen visch en eene beete broodvrugt. De goede vrouw spijsde na ons, en, volgens de onveranderlijke gewoonte van het land, op enigen afstand van ons. Na dat wij met hun eene wandeling gedaan hadden, huurden wij voor een spijker eene dubbelde kano, en keerden weder naar boord.

Toen wij aan het schip kwamen, waren Doctor SPARMAN en mijn vader niet lang van eene kruidkundige reize op de bergen aan boord teruggekoomen. Zij hadden den eersten nacht op de tweede rei bergen doorgebragt in een klein hutjen, het eenigste dat er stond, en dat door eenen man, zijne vrouw en drie kinderen bewoond wierd. Verder de bergen opklimmende, was de weg hoe langer hoe moeijelijker geworden; dikwerf hadden zij over een smal voetpad over hooge bergen moeten gaan, daar zij ter wederzijde steile afgronden hadden, terwijl de glibberigheid van den grond, door den regen van den voorigen dag veroorzaakt, zulks dubbel gevaarlijk maakte. Op eene tamelijk groote hoogte van den berg hadden zij alles, zelfs de steilste plaatsen,

met

met dikke ſtruiken en hooge boſchen bewaſſen gevonden. Maar de ontoegankelijkſte wegen liſten zij niet onbezogt, uit begeerte van nieuwe planten te ontdekken, tot het plotslijk ontmoeten van eene ſtalle ſpleet hen terug ſchrikte. Nog hooger op ſtrekte zig het boſch over den ganſchen berg uit, en daar vonden zij planten, die hun in de laage ſtreeken nergens voorgekoomen waren. Toen zij de naaste bergkruin beklommen hadden, vonden zij eene zeer gevaarlijke plaats voor zig, en daar begon een ſterke regen te vallen; zij legden toen hunne zwaare zakken met planten en levensmiddelen af, en bereikten de hoogſte ſpits; van daar konden zij *Hunheine*, *Tethuroa* en *Tabbuamanoo* ontdekken. In het afklimmen had mijn vader het ongeluk, op eene rotsachtige plaats, te vallen en een been zoo pijnlijk te bezeeren, dat hij bijna in onmacht geraakt ware. Ondertuſſchen bekwam hij weder en beproefde verder te gaan, wanneer hij bevond dat zijn bezeerd been het minſte kwaad was, en dat hij bij deezen val, helaas! nog een ander ongemak bekoomen had, waarvoor hij nog tot den huidigen dag een band moet draagen. In het afſteigen leunde hij op zijnen getrouwen gids TAHEA, en ten vier uuren na den middag waren zij alle weder aan boord. De hoogſte bergen beſtonden, naar hun zeggen, uit eene zeer vaste en taaie kleiaarde, in welke de planten zeer wel tieren, en in de boſchen zijn allerhanden onbekende ſoorten van boomen en kruiden. Onder de laatſte zogten zij de welriekende plant te vinden, met welke de Tahitiers de olie welriekende maaken. TAHEA wees hun ook verſcheiden gewaſſen, van welke zij zig tot dat einde bedienen, maar de koſtbaarſte kon of wilde hij hen niet leeren kennen. OMAI heeft mij gezegd dat

op

op *Otahiti* meer dan veertien onderſcheiden planten tot welriekende geuren gebruikt worden; men kan daaruit afneemen hoe veel de Tahitiers van aangenaame reuken en balſemachtige dampen moeten houden.

Zedert den handel van roode vederen was het aantal van gemeene vrouwsperſoonen aan boord ongemeen vermeerderd, en deezen dag waren zij voornamelijk in zulk eene menigte gekoomen, dat veele, die geen portuur hadden kunnen vinden, als overtollig over het verdek liepen. Na de roode vederen wierden zij ook aangelokt door den trek naar varkensvleesch, vermits de gemeene daarvan niet krijgen. Des avonds verdeelden deeze vrouwen zig in onderſcheiden hoopen, en danſten op de bak, in de kuik en op het halfdek. Haare vrolijkheid ging dikwijls tot buitenſpoorigheid, en zij waren 'er zeer luidrugtig bij; ondertusſchen ontbrak het haar ook niet aan koddige en vreemde invallen. Wij hadden, bij voorbeeld, eenen ſcorbutieken aan boord, die bij onze aankomst alhier zeer zwak geweest, maar door het genot van verſche groenten zeer ras beter geworden was, en dus geene zwaarigheid maakte het voorbeeld van zijne kameraaden te volgen. Met dit oogmerk vervoegde hij zig tot een van deeze meisjens, en bragt haar, met het vallen van den avond, naar zijne kooi, daar hij licht ontſtak. Nu keek zij haaren minnaar in het gezigt, en, daar zij gewaar wierd dat hij maar een oog had, vattede zij hem ſtilzwijgende bij de hand, bragt hem weder op het verdek en bij een meisjen, dat ook een oog ontbrak, hem zeggende dat deeze regt goed voor hem was, maar dat zij met geenen blinde of eenoogigen te doen wilde hebben.

Bladz.

Bladz. 37 (4). Toen mijn vader twee dagen van de moeijelijkheid van zijne berg-reize had uitgerust, begaf hij zig naar land en trof aldaar ORETTI, den bevelhebber van *Ohiddea* aan, dat het district en de haven is, daar de Heer DE BOUGAINVILLE weleer ten anker gelegen had. Deeze man vroeg kapitein COOK, of hij, bij zijne terugkomst in Engeland, den Heer DE BOUGAINVILLE, dien hij *Poutaviri* noemde, te zien zoude koomen? en, toen COOK zulks met *neen* beantwoordde, wendde hij zig tot mijnen vader, en deed hem dezelfde vraag. Deeze antwoordde hem dat het niet onmogelijk was, schoon die Heer zig in een geheel ander land ophield. *Goed*, zeide ORETTI, *als gij dan mijnen vriend ziet, zoo zeg hem dat ik zijn vriend ben, en hartlijk wensch hem weder hier te zien, en, opdat gij het niet zult vergeeten, zal ik u een varken uit mijn district zenden, werwaarts ik mij begeeven wil.* Hierop begon hij te verhaalen dat zijn vriend DE BOUGAINVILLE twee schepen, en op een van dezelve eene vrouw gehad had, die egter gantsch niet fraai geweest was. Hij kon niet ophouden daarvan te spreeken, want het kwam hem zeer zonderling voor dat eene eenige vrouw zig onder zoo veele mannen op eene zoo lange reis gewaagd hadde. Hij bevestigde ook het naricht, dat wij ontvangen hadden, dat hier een Spaansch schip geweest was; maar hij verzeekerde ons dat hij en zijne landslieden niet veel van de Spanjaarden hielden.

ORETTI was het beeld van eenen levendigen, vrolijken, edelmoedigen grijzaard, en hij was, ondanks zijnen grijzen kop, nog zoo gezond en fris als de oude lieden op *Otahiti* gemeenlijk zijn. Hij verhaalde dat hij menigen slag bijgewoond, en meer dan een lid-

lidteken te toonen had; voornamelijk was 'er van eene steen-worp, die hem aan de slaap van het hoofd getroffen had, nog een diep lidteken te zien. Hij had ook aan TOUTAHAHA zijde gevogten, toen deeze het leven verloor.

Bladz. 37 (5). Op eene wandeling, welke ik in de vallei van *Matavai* deed, kwam ik aan eene steile rots, aan welke ik reeds van verre vele, in de langte afhoopende, scherp uitspringende hoeken bespeuren kon, en toen ik, om dezelve nader te onderzoeken, door het water waadde, dat een afstortende waterval aan den voet vormde, bevond ik dat de gantsche rots enkel uit zwarte, digte basalt-kolommen bestond, van welken steen de inboorlingen gewoonlijk hun gereedschap vervaerdigen. Deeze kolommen konden omtrent van vijftien tot agttien duimen in middellijn hebben; zij stonden regt op, evenwijdig, en digt bij malkanderen, en van elke stuk een, ten hoogsten twee scherpe hoeken van de oppervlakte der klip uit. Daar men nu doorgaans gelooft dat basalt eene steen-soort zij, die door onderaardsch vuur is voortgebragt, hebben wij hier een nieuw sterk bewijs voor ons dat *Otahiti* sterke veranderingen van onderaardsch vuur moet ondergaan hebben.

Ik raadde den Heer HODGES den waterval en de basalten afteteekenen, waartoe hij zig den derden met verscheiden van onze heeren op reis begaf.

Bladz. 38 (6). Wij aten van eenen grooten thonijn (*Scomber thynnus*) die geenen van ons wel bekwam. Hij veroorzaakte ons eene opvliegende hitte in het gezigt, benevens zwaare hoofdpijn, en gedeeltelijk ook loslijvigheid, en een bediende, die 'er zijn

zijn geheel maal mede gedaan had, wierd van hevig braaken en ontlastingen overvallen. Waarschijnlijk was de visch met eene verdoovende plant gevangen, van welker schadelijke eigenschap het vleesch lets zal aangenoomen hebben.

Wij vernamen dat OEDIDEE de dogter van eenen bevelhebber, TOPAHANNE genaamd, getrouwd had. Een van onze jonge zee-officieren, van welken wij dit bericht ontvongen, beroemde zig dat hij bij de trouw-plegtigheid tegenswoordig geweest was, en de plegtigheden gezien had; maar toen wij 'er hem de beschrijving van vroegen, zeide hij dat zij wel zeer zonderling geweest waren, maar dat hij zig geene in het bijzonder kon herinneren, en ook niet wist hoe hij die verhaalen zoude. Op deeze wijze misten wij eene merkwaerdige ontdekking, welke wij bij deeze gelegenheid omtrent de gebruiken van dit volk zouden hebben kunnen maaken, en het was jammer dat 'er geen verstandiger waarneemer bij geweest was, die ten minsten hetgeen hij gezien had konde verhaalen. Ondertusschen kwam OEDIDEE met zijne jonge vrouw aan boord. Zij was nog een zeer jong meisjen, klein van gestalte, en niet bijzonder schoon van gelaat; maar op het bedeien verstond zij zig schoon. Zij doorliep het gantsche schip, om geschenken te vraagen, en, daar haar man algemeen bemind was, kreeg zij glazen-korraalen, spijkers, hemden en roode vederen in menigte. De jonggetrouwde man zeide ons dat zijn voorneemen was zig op *Otahiti* ter neder te zetten, want zijne vrienden hadden hem alhier land, een huis en alle andere soorten van eigendommen aangeboden. Hij was in het geslacht van eenen *Aree* aangenoomen, bij den Koning zel-

zelven geacht, en ſtond doorgaans in veel achting; ja een zijner vrienden had hem reeds eenen *Towtow* of lijfeigene gegeeven, die een jongen was, welke hem moest bedienen, hem overal volgen, en altoos ten dienſte ſtaan.

Schoon ORDIDEE van het voorneemen van met ons naar Engeland te gaan, had afgezien, had egter de jonge HOONO, of gelijk FORSTER hem noemt, NUNA, zijn diergelijk voorneemen, dat hij voorheen had te kennen gegeeven, nog niet laaten vaaren; maar hield bij mijn vader en andere heeren dringend aan hem mede naar boord te neemen. Mijn vader, wien hij altijd wel gevallen had, was genegen hem geheel op zijne kosten medeteneemen, en onder deeze bedinging gaf de kapitein 'er terſtond zijne toeſtemming toe. Men zeide den knaap dat hij niet hoopen moest eens weder naar zijn vaderland terug te zullen keeren, naardien het onzeeker was of 'er wel weder een ſchip naar *Otahiti* zoude gezonden worden. Maar hij was al te zeer met deeze reis ingenoomen dan dat zulk eene voorſtelling hem wederhouden zoude hebben; hij offerde de hoop van zijn vaderland weder te zullen zien gewillig op aan de begeerte van ons land te leeren kennen. Zijne blijdſchap was ondertuſſchen maar van korten duur; want tegens den avond bedagt zig de kapitein en trok zijn woord weder in, zoo dat de arme HOONO, tot zijne groote droefheid, t'huis blijven moest. Mijn vader was voorneemens hem het timmeren en ſmeeden te laaten leeren; met de kennis van deeze ambagten zoude hij, mijns bedunkens, een nuttiger lid van de maatſchappij geworden zijn dan zijn landsman OMAI, die van een bijna tweejaarig verblijf in Engeland niets mede t'huis brengt,

brengt, dan de bekwaamheid om de inboorlingen op zijn draai-orgel wat voor te ſpeelen, of hun een marionetten-ſpel te vertoonen!

Bladz. 38 (7). Schoon ons voorlieemen niet was tot op den hoogſten top van den berg te klauteren, gingen wij egter reeds voor zonne-opgang op weg. De vogelen ſliepen nog gerust op de ſtruiken, zoo dat onze geleider TAHEA en zijn broeder enige zee-zwaluwen (*Sterna*) met de hand greepen. Zij zeiden ons dat 'er veele watervogelen op deezen berg kwamen overnachten, en dat bijzonderlijk de keerkring-vogelen gewoon zijn alhier te nesteleu. Daar door zijn ook de lange ſtaert-vederen, welke zij alle jaaren laaten vallen, in deeze bergen meest te vinden, en worden 'er door de inboorlingen naarſtig opgezogt. Wij ſchooten eene zwaluw en vonden allerhanden nieuwe planten; doch wijl de lucht aan den gezigt-einder begon te betrekken, haastten wij ons, om onze planten droog te houden, naar het ſchip terug, en kwamen des namiddags ten vier uuren weder aan boord. De gantſche koninglijke familie was daar weder verzameld, en onder dezelve NEHOUAAI, de oudſte zuster van OTOO, die met *t'Arree* HERRE getrouwd was. Des Konings tweede broeder *t'Arree* WATOW geviel het zoo wel bij ons, dat hij, onaangezien alle de andere heen gingen, den nacht over bij ons bleef. Om hem te vermaaken, lieten wij uit de mast vuurpijlen en andere kleine vuurwerken affchieten, waarover hij ongemeen veel genoegen betoonde. Onder het avondmaal telde hij ons alle zijne nabeſtaanden op, verhaalde ons ook veel uit de laatſte geſchiedenis van *Otahiti*, dat mij, na mijne terugkomst in Engeland, door OMAI be-

vestigd wierd. Wij vernamen dan van hem dat AMMO, HARREÄ en TOOTAHAH drie broeders waren, van welke de oudste AMMO Koning van geheel *Otahiti* was. Deeze trouwde met OBEREA, eene prinses van koninglijk bloed, en gewan bij haar *l'Arree* DERRE, die, van het tijdstip van zijne geboorte, den tijtel van *Aree Rahai* of Koning van *Otahiti* ontving.

Toen kapitein WALLIS dit eiland bezogt, had AMMO de regeering nog in handen, en OBEREA heerschte met hem als Koningin. Doch een jaar daarna, namelijk in het jaar 1768, brak 'er tusschen AMMO en zijnen vasal WAHEATUA, Koning van het kleinst schier-eiland van *Otahiti*, een oorlog uit. WAHEATUA landde te *Paparra*, daar AMMO gewoonlijk zijn verblijf hield, richtede onder zijn heir eene groote slagting aan, stak de huizen en plantagiën in brand, en voerde alle de varkens en hoenderen, die hij magtig konde worden, met zig weg. AMMO en OBEREA vlugtedon (in December van dat zelfde jaar) met hun gantsche gevolg, onder welk ook OMAI, naar zijn eigen zeggen, behoordo, naar het gebergte. Eindelijk maakte de overwinnaar vrede, onder bedinging dat AMMO de regeering neder leggen, en zijn zoon het recht van opvolging gewillig aan OTOO, oudsten zoon van zijnen broeder HARREÄ, zoude afstaan. De overwonnene lieten zig dit welgevallen, en TOOTAHAH, de jongste broeder van den voorigen Koning, wierd, gedurende de minderjarigheid van OTOO, tot Regent aangesteld. Deeze omwenteling heeft veel gemeens met die, welke zoo dikwerf in de despotieke staaten van *Asia* voorvallen. Zelden waagt het aldaar de overwinnaar de veroverde landen zelf te regeeren; hij vergenoegt zig gemeenlijk

lijk met dezelve schoon uit te spinnen, en plaatst alsdan uw het koninglijk geslacht van het land eenen anderen als regent op den troon (*) Niet lang na dit voorval kwam CHARLES in oneenigheid met hunne Gemaal, en het kwam van woorden tot daadlijkheden. Zij hielden het dikwijls voor haar van malkanderen te scheiden. Hij nam een zeer fraai jong meisjen tot zijne maitres, en zij beschonk eenen zekeren OLIVIER en nog anderen minnaars met haare gunsten. De ontrouw van KAREL omtrent zijne vrouw schijnt de aanleidende oorzaak tot deeze oneenigheden geweest te zijn: want schoon deeze hier niet zoo menigvuldig als in Engeland voorvalt, is zij egter niet geheel ongehoord, voornamelijk als de vrouw, bij toenemende jaaren en afneemende schoonheid, nog altoos onbescheiden genoeg is om van haaren man de tedere gedienstigheid van eenen bruidegom te verwagten.

Aan

(*) Men heeft daarvan nog een nieuw voorbeeld in de dagteekening staatkunde der Engelschen in Oost-Indiën. Na het groot rijk van TIPPO SAIB veroverd, zijne hoofdstad ingenomen en den soldaten ter plundering overgegeven te hebben, welken de vrouwen, bevreesd van het ergste geweld door deeze barbaarsche veroveraars aangedaan te zullen worden, gewillig alle haare kleinodiën brachten, na alle de schatten van deezen ongelukkigen Vorst geroofd te hebben, behalven die, welke misschien altijd voor de geuddorst der Engelschen in den grond zullen verborgen blijven, en waarnaar zij nog onophoudlijk zoeken, hebben de overwinnaars eenen Vorst uit het geslacht, dat voorheen den sceptter zwaaide, als hunnen vasal op den troon geplaatst, en de kinderen van TIPPO SAIB tot eene eenwige gevangenis gedoemd.

VERTAALER.

Aan boord van ons schip viel ook zoo iets voor. POLATEHERA, die voorheen met POTATOW was getrouwd geweest, maar zedert enigen tijd van hem gescheiden was, had zig, zoo dra haar voorige man anders verzorgd was, ook van haare zijde eenen jongen man of minnaar aangeschaft; doch deeze leefde met een ander meisjen in goede verstandhouding, en had ons schip tot de plaats van hunne zaamenkomst gekozen. Deeze geheime omgang kon niet onbemerkt blijven. De sterke POLATEHERA betrapte hen dan eens des morgens, en deed haare medevrijster de uitwerkingen van haare jaloezij zeer dugtig ondervinden, terwijl zij den schuldigen minnaar de bitterste verwijtingen deed.

Toen kapitein COOK alhier met de *Endeavour* aankwam, was de regeering van het eiland in handen van TOOTAHAH. Niet lang na zijn vertrek, zogt TOOTAHAH, die den hoon, welken AHEATUA zijn geslacht had aangedaan, niet vergeeten kon, de voornaamste op *Otahiti Nue* of het groot schier-eiland overtehaalen dat zij zig met hem zouden vereenigen in eenen nieuwen oorlog tegens AHEATUA. Veelligt vertrouwde hij op de rijkdommen, die hij van de Europeanen ontvangen had; veelligt besteedde hij een gedeelte derzelve om de Grooten van het eiland in zijn belang te krijgen. Genoeg; daar wierd eene vloot uitgerust, en hij zeilde 'er mede naar *Tiarrabou*; AHEATUA had zig wel in staat gesteld om hem te ontvangen; doch daar hij nu reeds een man van jaaren was, en liever wenschte zijne dagen in vrede te slijten, dan eenen nieuwen oorlog aantevangen, zond hij TOOTAHAH afgezanten, en liet hem verzeekeren dat hij zijn vriend was en altoos blijven wilde, hem verzoekende in vrede naar zijn land te keeren,

en

en een volk, dat geene vijandſchap tegens hem voedde, niet vijandlijk te behandelen. TOOTAHAH was egter niet van zijn voorneemen aftebrengen, maar gaf terſtond bevel tot den aanval. Het verlies was aan beiden zijden omtrent even groot; maar TOOTAHAH trok terug, egter met geen ander oogmerk dan om zijnen vijand te land aantetasten, HAPPAÏ keurde dit af, en bleef met zijn geheel gezin te *Oparre* terug. TOOTAHAH bekreunde zig des niet, maar gong, met OTOO, op de land-engte los, die de beiden ſchier-eilanden aan elkanderen verbindt. Hier kwam het tusſchen hem en AHEATUA tot een gevegt, waarin TOOTAHAHS geheel leger verſtrooid wierd, en hij zelf het leven verloor. Enige verzeekerden dat hij gevangen genoomen, en naderhand, op bevel van den overwinnaar, ter dood gebragt was; doch andere, waaronder ook OMAI beweerden dat hij werklijk op het ſlagveld was gebleven. OTOO vlugtte met enige vertrouwde vrienden in het gebergte, terwijl AHEATUA zijn zegevierend heir naar *Matavai* en *Oparre* voerde. Op de aannadering des overwinnaars vlood ook HAPPAÏ in het gebergte; doch AHEATUA liet hem door eenen boodſchapper vrijgeleide aanbieden, en uitdruklijk zeggen dat hij tegens hem en zijn gezin niets in den zin had, maar dat hij nog, even als te vooren, tot vrede geneigd was. Door deezen zelfden boodſchapper vernamen de vlugtlingen ook dat TOOTAHAH gefneuveld was, en dat OTOO vermist wierd, zonder dat men wist waar hij gebleven was. HAPPAÏ waagde, op AHEATUAS woord, uit zijnen ſchuilhoek te voorſchijn te koomen, en kort daarop kwam ook OTOO langs ongebaande en moeijelijke wegen met zijne weinige ſpitsbroeders weder bij zijnen vader terug: hierop wierd

'er terſtond een algemeene vrede geſloten, en OTOO nam van ſtonden aan zelf de regeering in handen. Naar de aanmerklijke verbeteringen te oordeelen, die hij, zedert het aanvaerden der regeering geduurende onze afwezigheid van agt maanden, had ingevoerd, moet OTOO een man van goed verſtand zijn, en het algemeen welzijn zijner onderdaanen door geſchikte middelen weeten te bevorderen. AHEATUA ſtierf kort na de vrede geſloten was, en zijn zoon van denzelfden naam, dien wij in de maand Augustus 1773 te *Aitepika* aantroffen, volgde hem in de regeering over *Tiarrahou* op.

Te Aree WATOW, welken wij deeze narichten te danken hadden, gaf ons te gelijk de volgende berichten over het koninglijk geſlacht. Zijn vader had, zeide hij, agt kinderen: 1. *Tedua*, dat is, de prinſes NEEHAURAI was de oudſte van alle, omtrent dertig jaaren oud, en met AMMOS zoon, *t'Aree* DERRE getrouwd. 2. De tweede *Tedua* of prinſes heette TAURAÏ, was ongetrouwd en omtrent zeven en twintig jaaren oud; deeze ſcheen bij de vrouwen in zoo algemeen aanzien te ſtaan als de Koning op het geheel eiland. 3. OTOO, *Eree Rahai*, of Koning van *Otahiti*, omtrent zes en twintig jaaren oud: ik heb reeds gezegd dat ieder, tot teken van eerbied, in zijne tegenswoordigheid, de ſchouderen moet ontblooten, en onze Otahitiſche hiſtorieſchrijver zeide mij heden dat ook AHEATUA, ſchoon hij regent van het klein half-eiland is, egter, als vaſal van den Koning, verpligt is tot deeze eerbetooning. 4. *Tedua* TEHAMAI, die in ouderdom op OTOO volgde, was vroeg geſtorven. 5. *t'Aree* WATOW volgt op deeze, en ſcheen omtrent zeſtien jaaren oud te zijn; hij zeide nog eenen anderen

naam

naam te hebben, alle mij ontgaan is, doch ik gis dat die slechts zijn tijtel was. 6. TUBUAITERAI, ook MAJORA genaamd, was een knaapjen van tien of elf jaaren. 7. KAHERETUA, een meisjen van zeven jaaren, en 8. TEPAAU, een knaapjen van vier of vijf jaaren, was de jongste. Eene gezonde, maar geene zwaarlijvige gestaltenis en een dik hoofdhair scheen het eigendomlijk kenmerk van het guitsche geslacht te zijn. Hunne gezigts-trekken waren meest bevallig; maar hunne kleur zeer bruin, NAHAORAI en OTOO uitgezonderd; het guitsche geslacht scheen bij het volk zeer bemind, gelijk over het algemeen de genegenheid jegens de bevelhebbers een trek in het nationaal karakter van de *Tahitiers* uitmaakt. Ook verdiende de koninglijke familie, om haar doorgaans vriendlijk en goedhartig gedrag, met recht de algemeene liefde. *Vadua* TOWHAI begeleidde gemeenlijk den Koning haaren broeder, als hij bij ons aan boord kwam, en dan hield zij het niet beneden haaren rang van den gemeenen man voor doek en andere merkwaerdigheden rondt vederen interullen. Eens was zij met OTOO, den kapitein en mijn vader, in de kajuit, om onzen voorraad van ijzer gereedschap en andere waaren te doorsnuffelen. Gevallig wierd de kapitein naar buiten geroepen; nauwlijks had hij den rug gekeerd of zij fluisterde haaren broeder iets in het oor; deeze deed daarop zijn best om de oplettendheid van mijnen vader door allerleie vraagen bezig te houden: mijn vader merkte waar het op toegelegd wierd. Toen nu de goede Prinses meende dat men haar niet op de handen zag, nam zij zeer behendig een paar groote spijkers weg, en verborg die in de plooien van haar kleed. Toen de kapitein weder binnen kwam, verhaalde mijn vader

hem de slimme streek, die hunne Hooghden uitgevoerd hadden; doch zij hielden het beiden voor best zig te gelaaten als of zij 'er niets van gemerkt hadden. Zij had reeds bij andere gelegenheden eene onwederstaanlijke neiging laaten blijken om het een en ander heimlijk te ontvreemden. Men had haar egter nog niets geweigerd, maar haar altijd meer geschonken dan zij gevraagd had; het was dan ook zonderling genoeg dat zij liever iets ontvreemdde dat zij op eene veel voeglijker wijze hadde kunnen bekoomen; misschien vond zij een bijzonder welgevallen in gestoolen dingen, omdat zij die alleen aan haare eigen behendigheid te danken had. Zoo de *Tahitische* meisjens haar niet lasterden, moet zij in het algemeen veel van gestoolen genoegens houden, want zij beschuldigden haar dat zij des nachts, buiten weeten van haaren broeder, met de gemeenste *Towtows* te doen had. Is dit werklijk zoo, dan zou het eer wonder zijn dat hier te lande, daar elk, zonder bedenken, de aandrift der natuur volgt, bij de Prinsessen en Grooten eene uitzondering zoude plaats hebben, daar deeze doch anders gemeenlijk boven alle andere gewoon zijn haare lusten zonder bedwang intevolgen. Maar zoo is het; de menschlijke hartstogten zijn overal dezelfde. Slaaven en Vorsten, Dienstmaagden en Vorstinnen hebben eenerlei instinct; gevolglijk moet de geschiedenis van derzelver uitwerkingen overal en in alle landen eene en dezelfde blijven.

AANTEKENINGEN

OP HET

DERTIENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 54 (1). Het gerugt van onze roode vederen had zig tot aan haare woonplaats te *Paparra* verbreid, zoo dat zij herwaarts gekoomen was enkel om enige van die vederen te verzoeken. Naar het uiterlijk aanzien ſcheen zij thans tuſschen veertig en vijftig jaaren oud te zijn; zij was groot en ſterk van lighaam en haare gezigts-trekken, die misſchien voorheen bevalliger geweest waren, hadden thans een tamelijk manlijk voorkoomen gekregen; evenwel beſpeurde men in haar gelaat nog ſpooren van voormalige grootheid. Haar gezigt ſcheen altijd nog te gebieden en in haare houding was iets vrijs, iets edels. Zij bleef niet lang bij ons, misſchien omdat het haar griefde dat zij in onze oogen niet meer zoo veel aanzien had. Zij vroeg naar enige van haare vrienden, die in het jaar 1769 alhier met de *Endeavour* geweest waren, en liet zig daarop weder met de ſloep aan land brengen. Omtrent deezen zelfden tijd kreegen wij ook een bezoek van haaren voorigen gemaal AMMO, maar men bewees hem nog minder achting dan aan OBERREA. Wijl de matroozen hem niet kenden, had men hem, als eenen gemeenen, den toegang tot de kajuit geweigerd, en hij mogt ook bezwaarlijk zijne varkens aan

boord brengen, want wij hadden 'er meer aan boord dan wij bergen konden.

Bladz. 54 (2). Zij beschouwden ons als een zonderling volk, dat naar believen blikzem en sterren kon voortbrengen; onzen vuurwerken gaven zij den hoogklinkenden naam van *Heiva Britanni*, het *Britsch Feest*.

Bladz. 56 (3). Hij had in verscheiden van deeze eilanden bezittingen, van welke hij zig meende te ontdoen, om al het zijne op *Otahiti* bij malkander te hebben. Zulk een ontwerp was eene reis waerdig; hij bragt verscheiden persoonen mede, die uit *Bolabola* geboortig waren, van welke een zijn broeder was. Zij verlogten met ons naar de *Societeit-Eilanden* te mogen varen, dat de kapitein hun zonder bedenken toestond. OEDIDEE zeide ons met eene soort van poeherij, doch egter in vertrouwen, dat hij den voorigen nacht bij OBERRA zijne opwagting gemaakt had, en beschouwde dat als eene groote eer en een bijzonder voorrecht; hij toonde ons ook eenige stukken zeer fijn doek, die zij hem bij die gelegenheid geschonken had. OBERRA was dan nog niet te oud voor het genot der zinlijke vermaaken, offchoon in deeze luchtstreek de vrouwen vroeger rijp worden en gevolglijk ook, naar evenredigheid, vroeger oud en stomp worden dan in Europa.

Bladz. 60 (4). Den bevelhebber over de roeijers kan men enigermaate met den [illegible] der oude Grieken vergelijken. Over het algemeen schuort ons, bij het zien van deeze *Otahitische* vloot, de zee-macht van die oude Republiquinen in; wij kregen in het vervolg

volg aanleiding beiden nog nauwkeuriger met elkanderen te vergelijken. Dit enige uitgezonderd dat de Grieken metaalen hadden, waren hunne wapenen veelligt even zoo eenvoudig en hunne wijze van vegten even zoo onregelmatig als de Tahitische, hoe ook vader HOMERUS, als dichter, dezelve mag verfraaien. De vereenigde macht van geheel Griekenland, die weleer tegens Troje in zee stak, kon niet veel aanmerkelijker zijn dan de vloot, met welke OTOO het eiland *Eimeo* meende aantevallen, en ik kan mij de *mille carinæ* zelfs niet veel gedugter verbeelden dan eene vloot Tahitische krijgs-kanoe, van welke een van de vijftig tot honderd en twintig roeijers vereischt. De scheepvaart der oude Grieken strekte zig niet veel verder uit dan heden ten dage de Tahitische. Men stak van het een eiland naar het ander over, en dat was alles. De toenmalige zeevaarers in den Archipel richteden bij nacht hunne koers naar de sterren, en zoo doen ook die op de Zuid-zee nog. De Grieken waren dapper en dat de Otahitiers het niet minder zijn moeten, bewijzen de menigvuldige lidteekenen van hunne bevelhebbers. Ook koomt het mij zeer waarschijnlijk voor dat men zig hier te land, als het tot een gevegt zal koomen, in eene soort van razernij zoekt te brengen, zoo dat de dapperheid der Tahitiers enkel eene soort van konstig verwekte woede is. En, gelijk ons HOMERUS de gevegten der Grieken beschrijft, schijnt het dat die heldenmoed, welke alle de door hem bezongene wonderen voortbragt, in den grond ook niets anders was. Laaten wij deeze vergelijking eens verder vervolgen. HOMERUS helden worden als bovennatuurlijk groote en sterke lieden geschilderd; even zoo hebben de Tahitische bevelhebbers, in gestalte en schoonheid

van

van leest, zoo veel voor den gemeenen man vooruit, dat zij schier een geheel ander slag van menschen schijnen te zijn (*). Natuurlijker wijze wordt 'er eene meer dan gewoone hoeveelheid spijs vereischt om eene meer dan gewoon groote maag te vullen; daarom roemt de Griekſche dichter zijne Trojaanſche helden dat zij heerlijke maaltijden hielden, en even dat zelfde kan men ook van de Tahitiſche bevelhebberen zeggen. Daarenboven hebben deeze beiden natieën met elkanderen dit gemeen dat zij groote smaak in varkens-vleesch vinden. Beiden koomen in eenvoudigheid van zeden overeen, en hun eigendomlijk karakter is door gastvrijheid, menschlievendheid en goedhartigheid bijna in eenen even grooten graad boven dat van andere natieën verheven; ja zelfs in hunne staatkundige inrigting is enige gelijkheid. De eigenaars der Tahitiſche diſtricten zijn machtige Heeren, die jegens OTOO niet meer eerbied hebben dan de Griekſche helden voor Agamemnon en van den gemeenen man wordt in de Iliade zoo weinig geſprooken dat men onder de Grieken 'er even zoo weinig werk van ſchijnt gemaakt te hebben als men van de *Tawtows* in de Zuid-zee doet. Deeze gelijkenis van de twee volkeren zou, mijns erachtens, nog verder kunnen aangetoond worden; doch ik wilde die ſlechts door een' wenk aanduiden; het aangevoerde bewijst genoegzaam dat de menſchen, bij eenen gelijken graad van beſchaaving, ook in de verst van elkanderen verwijderden

(*) De Heer DE BOUGAINVILLE wierd door deezen uiterlijken ſchijn verleid om de opperhoofden en het gemeene volk werklijk voor twee onderſcheiden raſſen aantezien.

derde waereld-deelen naar elkanderen gelijken kunnen. Het zou mij ondertusschen zeer leed zijn, indien deeze vlugtige aanmerkingen ongelukkig den eenen of anderen geleerden plan-maaker op een verkeerd spoor bragten. De dwaasheid van stam-boomen der natiën te ontwerpen heeft binnen kort veel kwaad in de geschiedenis gedaan, en men heeft de Egyptenaaren en Chineezen op eene wonderlijke wijze tot nabestaanden willen maaken. Het ware dan te wenschen dat zij niet aansteekend wierde en zig niet verder uitbreidde.

Bladz. 62 (5). OTOO sloeg mijnen vader en HODGES voor om te *Otahiti* te blijven, en beloofde hun, in goeden ernst, hen in de rijke districten van *Oparre* en *Matavai* tot *Eroes* te zullen maaken. Of hij daarbij eigenbaatige oogmerken hadde dan of deeze aanbieding enkel uit de volheid van zijn hart kwame zal ik niet beslissen; men kan zig egter wel voorstellen dat 'er geen gebruik van gemaakt wierd, hoe wel het ook gemeend ware.

Bladz. 70 (6). FORSTER maakt eene andere berekening; hij zegt: zoo elk der drie en veertig districten twintig oorlogs-kanos wapent, elke van vijf en dertig mannen, zou 'er op de geheele vloot niet minder dan dertig duizend mannen zijn, zonder de vaartuigen, die de vloot volgden, te rekenen; en, zoo die oorlogslieden een vierde van de bevolking uitmaakten, moet het eiland ten minsten honderd en twintig duizend inwooneren bevatten; hij voegt 'er egter bij, dat hij in het vervolg bevonden heeft dat hij te weinig gerekend had.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

VEERTIENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 76 (1). Terwijl wij nog naar het schoon eiland omzagen, vertoonde zig op ons verlek een onverwagt gezigt, dat een ieders opmerkzaamheid naar zig trok; het was een der schoonste meisjens, die met ons naar haar vaderland, het eiland *Ulietea*, terug wilde keeren. Haare ouders, welken haar, een paar jaaren geleden, een gelukkige minnaar ontvoerd had, waren nog in leven, en zij kon het verlangen om dezelve weder te zien nu niet langer wederstaan. Zij vreesde derzelver ongenoegen niet, maar hoopte wel ontvangen te zullen worden, en indedaad moet ook daar, waar eigenbaat en eerzugt zoo weinig heerschen als hier, een jeugdige misslap van het hart ligt vergeeving vinden. Zij had zig, toen OTOO laatst op het schip was, in hetzelve verborgen gehouden, wijl hij uitdruklijk verboden had dat 'er geene vrouwen met ons van het eiland zouden vertrekken, en zij kwam ook niet eer te voorschijn dan toen wij in volle zee waren. De broeder van OEDIDEE, zijne bediende en twee andere inboorlingen van *Bolabola* verzelden ons ook. Hun gezelschap hielp ons, gedurende onze overvaart van *Otahiti* naar *Hualheine*, den tijd verkorten. Het meisjen had eene officiers-

mon-

mopteering aangetrokken, en ſchiep zoo veel behagen in deeze dragt, dat zij die niet weder wilde afleggen. Zij aarſelde niet om met de officiers te eeten en lachte over het vooroordeel, dat de vrouwen van haar land beletzede, dagelijks zoo te doen. Zij toonde over het algemeen veel gezond verſtand te bezitten, en zou, als zij eene goede opvoeding genoten had, zelfs onder de Europiſche dames voordeelig uitgeblonken hebben; want zelfs zonder enige beſchaaving van haar verſtand behaagde zij eenen ieder alleen door haare natuurlijke levendigheid en vriendlijkheid.

Bladz. 72 (a). TOMPO, de jongman van *Otahiti*, die voor enige maanden met ons gereisd en tegens verwachten te *Ulietea* agter geblaven was, kwam bij ons en verhaalde ons dat dit toevalliger wijze zijne ondeugd geſchied was. Een fraai meisjen, met welk hij nig in eenen liefde-handel had ingelaaten, had hem, toen hij den kapitein COOK den kruidnoten zoo driftig had terug gehaalt, op eene zekere plaats beſcheiden. Maar toen hij 'er kwam, vond hij 'er, in plaats van zijne beminde, den vader van die Schoone met eenige ſterke kaerels, die hem dugtig afgerost, van zijne Europiſche kleederen beroofd, en hem tot na ons vertrek gevangen gehouden hadden. Zoo dra hij weder vrij geweest was, wist hij met de eerſte gelegenheid naar *Huaheine* gekoomen. Uit deeze liefde-geſchiedenis kan men, dunkt mij, afneemen dat de meisjens in haare minnarijen hier te lande niet altijd naar welgevallen kunnen te werk gaan. Egter weet ik niet of de vader van deeze Schoone daarom bevoegd ware den goeden TOMPO tot op de huid uittefchudden.

Wij gongen deezen morgen tamelijk vroeg aan land

naar

naar het zout meir, dat noordwaarts niet verre van de haven ligt. Het is slechts door een smal rif van klippen van de zee geschejden, dat overal met kokospalmen bewassen is, schoon het maar zeer weinig boven de oppervlakte der zee uitsteekt en naauwlijks geheel met zand bedekt is. Onmiddelijk van deezen dam van klippen wordt de grond, rondom het gantsche meir, moerasfig en loopt dieper, naar den oever, die enkel uit slijk bestaat, dat, naar zijn uiterlijk aanzien zoo wel als naar zijne lelijke reuk te oordeelen, eene soort van zwavel-lever moet bevatten. In de buitenste moerassen groeijen allerhanden Oost-Indische planten, en op het meir waren geheele vlugten van wilde Eenden, welke wij egter niet nabij konden koomen, uit vrees van in het moeras te zullen verzinken. Deeze onaangenaamheden uitgezonderd, is de landstreek hier omtrent inderdaad regt schilderachtig fraai, egter weinig bewoond, veelligt omdat de inboorlingen de uitwaasemingen van den slijkerigen oever voor ongezond houden. Op onze terugkomst wierd onze bediende, die eenen zak met planten en eenen met snuisterijen droeg, weinige schreden agter ons, door enige Indianen aangevallen en op den grond gesmeten. Men zou hem ongetwijfeld van alles beroofd hebben, zoo wij het niet bij tijds waren gewaar geworden, waarop de dieven zig wegpakten. Deeze was de tweede reis dat ons volk op dit eiland aangetast was; over het algemeen scheenen de inwooners alhier onder de slaaperige regeering van den ouden OREE baldaadiger te zijn dan hunne nabuuren de Otahitiers en andere natieën uit de *Societeit-Eilanden.*

Dit opperhoofd kwam ons deeze reis nog veel vadziger voor dan bij ons eerste bezoek. Zijne verstands- en ziele-kragten scheenen merklijk verminderd. Zijne

he oogen waren rood en ontſtooken, en zijn geheel lighaam mager en ſchubachtig; de oorzaak bleef ons niet lang verborgen; wij bemerkten, namelijk, dat hij thans zeer overgegeeven was aan het drinken van ſterken peper-drank. OEDIDEE had de eer enige nachten agter elkanderen met hem te drinken, waardoor hij gemeenlijk des morgens met hoofdpijn wakker wierd.

Bladz. 80 (3). Den volgenden morgen deeden wij weder eene wandeling naar het binnenlandsch meir en bragten eene menigte koraalen, ſchulpen en zeeegelen mede, die de inboorlingen voor ons aan de kust verzameld hadden. Wij kreegen van onderſcheiden bevelhebberen varkens en borst-ſchilden tot geſchenk voor hunne vrienden. De rooden vederen namen zij hier aan als zeldzaamheden, zonder 'er veel prijs aan te hechten, dat een nieuw bewijs is van den rijkdom en de weelde der Otahitiers, die 'er zoo veel werk van maakten; dit verſchil koomt door de groote vrugtbaarheid van *Otahiti*, in vergelijking van *Huaheine*.

De Europiſche klederen van het Tahitisch meisjen, dat wij medegebragt hadden, bragten de inboorlingen in verzoeking; verſcheidene overvielen haar onverhoeds in een huis en wilden haar uitkleeden. Gelukkiglijk kwamen enige van onze Heeren haar te hulp en verjoegen de dieven. Dit voorval had haar zoo verſchrikt, dat zij zedert niet weêr alleen van boord gong.

Bladz. 81 (4). De tweede luitenant bekende openhartig dat de eerſte aanval van hunne zijde geſchied was, en dat zij zelve zig hun ongeluk op den hals gehaald hadden. Een van hun, namelijk, had een paar

wilde eenden geſchoten en eenen van de Indiaanen geboden die uit het water te haalen; doch deeze had, ſchoon hij zulks te vooren meermaalen gedaan had, zig niet langer voor waterhond willen laaten gebruiken; dit had de officier te onrecht kwalijk genoomen en hij had den armen kaerel zoo lang geſlaagen tot hij zig daartoe had gereed gemaakt. Hij was daarop met eene hem eigen vaerdigheid, half gaande en half zwemmende, door de dikke modder naar het water gekroopen, maar toen hij de eenden, die verre van den oever lagen, bereikt had, was hij 'er mede overgezwommen, misſchien in de overtuiging dat hem, tot zijne ſchadeloosſtelling voor de geledene mishandeling en zijne aangewende moeite, dit wildbraad met recht toekwam. Onze zeeman egter, die van eene gantsch andere gedagte was, had zijn geweer met eenen kogel gelaaden en op den Indiaan geſchoten, maar hem bij geluk niet geraakt. Hierop had hij ten tweede maal willen laaden, maar de Indiaanen, die daar tegenswoordig waren, en die hunnen landsman om zulk eene onbeduidende reden in levensgevaar zagen, hadden hem het geweer afgenoomen; hij had om hulp geroepen, maar zij waren alle omſingeld geworden. Een van hun had egter middel gevonden zijn geweer afteſchieten en eenen Indiaan met den hagel in het been te kwetſen; doch hierdoor waren de andere nog meer en meer verbitterd geworden, en hadden deeze nieuwe gewelddaadigheid gewrooken, door hem onbarmhartig afterosſen. De knegt van OEDIDEE, een kleine ſterke kaerel, had voor onze Heeren wanhoopende gevogten, maar hij was door de menigte overweldigd geworden. Hierdoor kreeg de zaak een ander aanzien.

Bladz. 87 (5). Aldus liep onze krijgstogt zonder bloedſtorten af, gelijk alle diegeene onder ons, voor welken het leven hunner medemenſchen geene geringe kleinigheid was, gewenscht hadden. Andere daarentegens ſcheenen zeer te onvreden dat het niet tot doodſlaan gekoomen was. Aan de ſchriklijke toneelen van den krijg en het bloedvergieten gewoon, was het hun om het even naar menſchen of naar een wit te ſchieten.

Bladz. 88 (6). Wij lieten de twee vrienden van OEDIDEE op dit eiland; maar wij namen eenen anderen eilander aan boord, welken OREE als afgezant naar O-POONEE, Koning van *Bolabola*, zond. Deeze afgezant ſcheen een eenvoudige bloed te zijn; wij konden egter het geheim van zijne boodſchap niet uit hem krijgen, waaraan ons ook niet veel gelegen lag.

AANTEKENINGEN

OP HET

VIJFTIENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 93 (1). In den namiddag deeden wij, zoo veel het regenachtig weder zulks toeliet, eene wandeling langs de bogt. Langs het ſtrand was eene ontelbaare menigte kanos op het ſtrand getrokken en alle huizen en hutten waren gepropt vol menſchen. Zij bereidden zig gedeeltelijk tot gezellige maaltijden, waaraan gewis niets zoude ontbreeken, want overal lagen hoopen van de uitgezogtſte ſpijzen gereed. Wij wiſten dat op deeze eilanden een bijzonder gezelſchap of klaſſe van menſchen van beiden geſlachten was, die *Arreoy* genaamd worden, en dat zij zig ſomtijds van alle kanten bij een verzamelden, het een eiland na het ander bezogten, en overal tot buitenſpoorigheid toe aten en dronken. Toen wij voor *Huaheine* ten anker lagen, hield zig aldaar zulk een gezelſchap, meer dan zeven honderd perſoonen ſterk, op, en deeze waren dezelfde, die wij thans hier aantroffen. Zij hadden zig op eenen morgen van *Huaheine* naar *Ulietea* laaten overzetten, en, na dat zij enige dagen aan de oostkust van dit eiland hadden doorgebragt, thans hier op de west-zijde hun verblijf genoomen. Zij waren alle lieden van een zeker aanzien en ſcheenen alle tot den ſtand der bevelhebberen te behooren. Enige hadden

den groote geprikte vlekken op de huid; deeze waren, naar het zeggen van OEDIDEE, de aanzienlijkſte leden van het genootſchap, en zij waren des te aanzienlijker als zij met meerdere figuuren beprikt waren. Zij waren bijna alle ſterk en welgemaakt, en noemden zig krijgslieden. OEDIDEE toonde veel achting voor dit genootſchap, en verzeekerde ons dat hij ook in hetzelve aangenoomen was. De leden zijn alle door de naauwſte vriendſchaps-banden aan elkanderen verbonden en oefenen onder zig de wetten der gastvrijheid in den uitgeſtrektſten zin. Zoo dra een *Arreoy* eenen anderen bezoekt, kan hij ſtaat maaken van alles wat zoo wel tot nooddruft als tot aangenaamheid behoort rijklijk voorzien te worden; of men met malkanderen al of niet bekend zij maakt hierin geen onderſcheid. Hij wordt terſtond aan de overige medeleden der orde voorgeſteld, en alle tragten elkanderen in gedienſtigheid, vriendſchaps-betuigingen en geſchenken voorbij te ſtreeven. OEDIDEE beweerde dat alle voordeelen, die hij op *Otahiti* gevonden had, hem alleen als lid van dit genootſchap ten deel waren geworden. De beiden jonge lieden, die hem de eerſte op ons ſchip zagen, waren *Arreoys* en in deeze hoedanigheid ſchonken zij hem hunne klederen, wijl hij zelf toen geene andere dan Europiſche had. Het ſchijnt dat van iedere voornaame familie een of meer perſoonen in dit genootſchap gaan, waarin het eene onveranderlijke wet is dat geen van de leden kinderen mag hebben. Zoo veel wij uit de berichten der verſtandigſte Indiaanen konden afneemen, moeſten de *Arreoys*, volgens de eerſte inrigting der orde, ongehuwd blijven; daar egter in dit land de aandrift tot de voortteeling zeer ſterk zijn moet, heeft men zig langzaamerhand van deeze inrigting verwijderd en het

huwelijk toegelaaten. Om egter het doel van een ongehuwd leven te behouden, is men daartoe vervallen de ongelukkige kinderen, kort na de geboorte, om te brengen.

De *Arreoys* genieten veelerhanden voorrechten en worden op alle de *Societeit-Eilanden* zeer hoog geacht. Het zonderlingst is dat zij 'er zelve hunne grootſte eer in ſtellen geene kinderen te hebben. Toen TUPIA hoorde dat de Koning van Engeland een talrijk huisgezin had, hield hij zig voor veel aanzienlijker dan de Koning, enkel omdat hij, als een *Arreoy* zijnde, zonder kinderen was, gelijk ons kapitein COOK meermaalen zelf verhaald heeft. In bijna alle andere landen is het eene eer den naam van vader te draagen; maar wanneer op *Otahiti* een *Arreoy* iemand den naam van vader geeft, heeft hij dien als eenen verachtlijken ſcheldnaam en als een verwijt te beſchouwen. Zij houden op zekere tijden groote vergaderingen en reizen van het een eiland naar het ander; dan eeten zij de beste vrugten en verteeren eene menigte van varkens, honden, visſchen en hoenderen, welke de *Towtows* of de geringſte klaſſe, tot het onthaalen van deeze zwelgers, moeten aanſchaffen. Aan peper-drank ontbreekt het dan ook niet; zij houden, over het algemeen, van alle zinlijke vermaaken, waarom ook muzijk en dans altijd hun tijdverdrijf is. Deeze dansſen zegt men dat des nachts zeer losbandig zijn, doch niemand dan de leden van het genootſchap worden 'er bij toegelaaten.

In een land, dat zig zoo zeer als *Otahiti* de barbaarschheid heeft onttogen, zou men een genootſchap, dat het gantſche volk zoo nadeelig ſchijnt te zijn, voorzeeker niet tot nu toe hebben laaten voortduuren, als de natie 'er niet op eene andere wijze gewig-

wigtige voordeelen uit trok. De voornaamſte oorzaak, waarom men hetzelve ſtaande houdt, zal misſchien deeze zijn, dat 'er altoos een zeker aantal krijgslieden tot verdediging van het land aanwezig is (want alle *Arreoys* zijn krijgslieden) en daar men veelligt vreesde dat de liefde- en familie-banden hen laf en moedeloos zouden maaken, heeft men hun den ongehuwden ſtaat voorgeſchreven, dien zij egter vermoedlijk in het vervolg te laſtig zullen gevonden hebben. Behalven dit doel, zal men, door het oprigten van dit genootſchap, veelligt de al te ſterke vermenigvuldiging van de bevelhebberen en de voornaamen paalen hebben willen zetten. Veelligt zag een oude verſtandige wetgeever van *Otahiti* vooruit dat, als die klaſſe van kleine tijrannen al te talrijk wierd, de gemeene man welhaast onder derzelver jok zoude moeten bukken. Om dit kwaad te verhoeden, was 'er zonder twijfel geen krachtdaadiger middel dan de verordening dat zij ongetrouwd moeſten blijven. Daarentegens moeſten hun, tot vergoeding van deezen dwang, zekere luiſterrijke voorrechten ingewilligd worden. Hier onder rekene ik de groote achting, welke men het gemeene volk voor de *Arreoys* inboezemde en de middelen, die men hun verſchafte, om zig goed te doen, dapper te ſmullen, en alle dagen in vreugd te leeven, gelijk van ouds het voorrecht der krijgslieden was, eer zij tot honger lijdende bezoldigden der alles verſlindende tijrannen ontaarteden. Voorheen zullen zij misſchien de achting, die men hun toedraagt, door een onſchuldig gedrag meer dan heden ten dage verdiend hebben. Maar toen zij eens, met opzigt tot den echt, de grondregelen van hunne inſtelling geſchonden hebben, is het ligt te begrijpen dat langzaamerhand de geest van dit genootſchap ook

in andere opzigten moest verloren gaan, en losbandigheid en zwelgerij de plaats van de voormalige kuischheid en maatigheid moest inneemen. Tegenswoordig zijn de *Arreoys* onder hunne landslieden onbetwistbaar de grootſte wellustlingen; maar dat zij, tot bevrediging van hunne zinlijke lusten, op nieuwe uitvindingen gekoomen zijn ben ik niet gewaar geworden. Men heeft hun wel de haatlijkſte ſoort van wellustige uitſpatting te last gelegd, en willen beweeren dat hunne vrouwen alle de medeleden der orde gemeenſchaplijk toebehoorden. Doch, om niet te zeggen dat eene zulke inrichting in zig zelve met het karakter deezer natie ſtrijdt, is ons ook, toen wij 'er uitdruklijk naar vroegen, het tegendeel daarvan verzeekerd geworden. Men moet deeze vertelling dan niet anders beſchouwen dan als eene enkele gril van zekere vrolijke en kortzigtige reizigers of reisbeſchrijvers, die het algemeen wel met nog andere wonderlijke ſprookjens onderhouden hebben.

De *Arreoys* zijn gedeeltelijk zoo gehuuwd als OEDIDER met TOPARREES dogter, andere houden bijſlaapſters. Veele zullen zig ook met gemeene vrouwsperſoonen ophouden. Deeze ſoort van losbandigheid is egter niet zoo ongehoord, maar liever onder de beſchaafde Europeaanen veel gemeener dan hier. Zoo men dan alleen daaruit aanleiding genoomen hebbe, om de *Arreoys* te beſchuldigen dat zij zig over en weder hunne vrouwen prijs geeven, zou dit even zoo goed zijn als of men, wegens de liederlijke levenswijs van enkele Europeaanen, zoude willen beweeren dat 'er in Europa eene klaſſe van lieden van beiden geſlachten is, die hunne dagen in eene geſtadige bevrediging van zinlijke lusten doorbrengen.

Van het verwijt van kinder-moord daarentegeus zijn

zijn de Otahitiers niet vrij te ſpreeken, hoe onverklaarbaar het ook in den eerſten opſlag ſchijnen mag dat eene natie van een zoo zagt, medelijdend, en tot vriendſchap geſtemd hart tegelijk tot de uiterſte wreedheid zoude in ſtaat zijn. Zoo de onmenschlijkheid van den vader hier reeds doet ſidderen, wat zal men dan nog van de moeders zeggen, wier harten van natuur en door het inſtinct anders overal zoo teder, zorgvuldig en tot medelijden geneigd zijn? Den weg en de ſtem der deugd kan men, wel is waar, maar al te ligt verlaaten; maar bij dit alles blijft het altoos nog onbegrijplijk hoe een volk dat, in al het andere, zoo zeer de natuur aankleeft, tegens derzelver eerſte grondwet handelt en zig tegens eene zoo diep ingeplante gewaarwording hebbe kunnen verharden? Doch de gewoonte verzwakt langzaamerhand alle gevoel en verdooft ten laatſte geheel de verwijtingen van het gewisſe. Zoo dra wij onloochenbaare bewijzen hadden dat 'er werklijk eene zoo onnatuurlijke barbaarschheid onder de *Arreoys* heerschte, verweeten wij het onzen jongen vriend OEDIDEE dat hij het zig tot eene eer rekende tot een zoo afgrijslijk genootſchap te behooren. Wij zogten hem de wreedheid daarvan te doen begrijpen, en lieten geen bewijs daartegens onaangeroerd, dat wij in zijne taal konden uitdrukken. Ook gelukte het ons hem te overtuigen dat het ſlegt was en hij beloofde zijne kinderen niet om te brengen, ja zelfs het genootſchap te verlaaten, zoo dra hij vader zoude worden. Hij verzeekerde ons ondertusſchen dat de *Arreoys* zelden kinderen kreegen. Alzoo zij hunne vrouwen en bijſlaapſters uit de gemeenſte liederlijke vrouwen neemen, en de wellust tot eene ſpoorlooze hoogte drijven, zullen zij zelden in het geval geraaken van een ongelukkig kind te moe-

ten opofferen. OMAI verzeekerde mij, toen ik in Engeland was terug gekoomen en hem daarnaar vroeg, dat het grootſte deel der natie geene ſchuld aan deeze wreedheid heeft. De kinderen moeſten wel, naar de eenmaal aangenoomen wet der orde, om het leven gebragt worden, maar voor deeze bittere verplichting wierden zij met voorrechten en eer beloond; desniettegenſtaande gaven de moeders haare bewilliging niet tot het vermoorden van haare kinderen. De mannen en de andere *Arreoys* overreedden haar dan haare kinderen weg te geeven; doch als bidden niet wilde helpen, wierd 'er ſomtijds geweld gebruikt; hij voegde 'er bij dat de moord zoo geheim verrigt wierd, dat zelfs de *Towtows* of de bedienden van het huis 'er niets van gewaar wierden, wijl, zoo het ruchtbaar wierd, de moordenaar 'er met zijn leven voor boeten moest. Op deeze wijze zou den Tahitiers en hunnen nabuuren niet meer kunnen te last gelegd worden dan hetgeen, helaas! van alle andere volkeren kan gezegd worden, namelijk, dat 'er enkele booswichten onder hen zijn, die wreed genoeg zijn om hunne eigene kinderen omtebrengen. En gevolglijk mogen ook zij, die het menschlijk hart bij alle gelegenheden zoeken te verketteren, niet langer waanen dat 'er eene gantſche natie zoude zijn, die moord en doodſlag zoude kunnen begaan, zonder te gevoelen dat zij 'er kwaad aan doet (*).

De

(*) Hoe groot het zeden-bederf in Europa zij kan men, onder andere, daaruit afneemen dat 'er te Londen ſchurken zijn, die openlijk roemen op hunne kunst van afdrijvende middelen te bereiden, en in dit vak hunnen dienst aanbieden. Bekendmaakingen van deezen inhoud worden zonder ſchroom op de ſtraaten uitgedeeld, en men leest die dik-

De *Arreoys*, die hier vergaderd waren, vergaten, bij alle hunne zwelgerij, egter de gastvrijheid niet, maar verzogten ons dikwijls aan hunne maaltijden deel te neemen.

Bladz. 94 (2). BOBA, Onderkoning van dit eiland, O-TAHA en TEINA-MAI de ſchoone danſeres, van welke ik boven reeds geſprooken heb, waren bij het gezelſchap. BOBA is een lang, wel gemaakt jongman, geboortig van *Bolabola*, en met O-POONEE, Koning van dat eiland en veroveraar van *Ulietea* en *Taha* vermaagſchapt. OEDIDEE had ons dikwijls verhaald dat O-POONEE zig deezen jongman tot opvolger verkooren, en hem zijne eenige dogter MAIWEROOA, die ongemeen ſchoon en ſlechts twaalf jaaren oud was, toegedagt had. BOBA was toen een *Arreoy* en had de ſchoone danſeres TEINA tot bijſlaapſter. Daar het ons voorkwam dat zij zwanger was, ſpraken wij met haar over de gewoonte van de kinderen der *Arreoys* omtebrengen; doch het geſprek was zeer kort en afgebrooken, deels wijl het moeite kost deeze Indiaanen, en vooral de vrouwen, opmerkzaam te houden, deels wijl wij nog niet genoeg van hunne taal wisten om zedekundige en wijsgeerige begrippen in dezelve uittedrukken. Daarom zag het 'er ook met onze redeneerkunde wat mislijk uit, en alles wat wij 'er mede uit TEINA-MAI konden krijgen was dat onze *Eatua* of God in Engeland veelligt over de gewoonten der *Arreoys* boos zoude zijn, maar dat de haare 'er geen ongenoe-

dikwijls in de nieuwspapieren. Zie onder andere de *Morning Post* van den vijftienden January 1777.

noegen in had. Zij beloofde ondertusschen dat, zoo wij uit Engeland wilden koomen om haar kind aftehaalen, zij het in het leven zoude zoeken te houden, wel te verstaan dat wij 'er haar eene bijl, een hemd en enige roode vederen voor moesten geeven. Zij zeide dit egter op eenen zoo lagchenden toon, dat wij naauwlijks denken konden dat het haar ernst ware; ook was het vergeefsch langer met haar daarover te spreeken; want zij verviel onophoudelijk van het een onderwerp op het ander, en wij mogten blijde zijn dat zij ons zoo lang hadde willen aanhooren.

Bladz. 94 (3). De man, die de rol van de vrouw speelde, maakte alle postuuren, welke de grieken in de boschjens van *Venus Ariadne* bij *Amathus* bewonderden en die in de maand *Gorpiæus*, ter gedagtenis van de in de kraam gestorven *Ariadne* plechtig vertoond wierden. Een andere groote sterke kaerel speelde voor het kind, en deed het zoo klugtig, dat wij hartlijk mede moesten lagchen. Dat de aanschouwers meest vermaakte was dat hij, bij zijne intrede in de waereld, zoo vlug over het toneel rond liep, dat de dansers hem naauwlijks krijgen konden; de dames hadden 'er vooral veel vermaak in, en zij konden het stuk vrij aanzien, wijl 'er, naar 's lands zeden, niets onbetamelijks in was: zij behoefden niet door waaiers te gluuren.

In het begin, tusschen de bedrijven, en aan het eind wierd 'er gedanst en gezongen; in de gezangen kwamen de naamen van COOK en van verscheiden van het volk dikwijls voor. Een der tusschen-spelen verbeeldde den aanval van de Bolabolaars, waarbij zij elkanderen met riemen sloegen, dat het kleste.

Bladz.

Bladz. 95 (4). ORBO had over het middagmaal eene geheele flesch wijn gedronken zonder 'er in het minst beschonken door te worden; hij was egter, even als altoos, zeer spraakzaam geweest, en had hoofdzaaklijk gesprooken over de merkwaerdigheden der landen, die wij op onze reis bezogt, en van welke zijn landsman ORDIDEE hem zoo veel verhaald had. Na dat hij hetgeen de kapitein hem daarvan zeide eene wijl had aangehoord, begon hij te zeggen dat wij zeekerlijk veel gezien hadden, maar hij kon ons van een eiland naricht geeven, waarvan wij egter nog niets weeten zouden. Het ligt, zeide hij, maar weinige dagreizen van hier, maar het wordt van ontzagchelijke Reuzen bewoond, die zoo groot zijn als de groote mast, en zoo dik van lijf als de kop van de spil. Zij zijn in staat eenen man bij het lijf te neemen en hem zoo verre in zee te slingeren als ik eenen steen doen zoude. Zoo gij op uwe reizen daarheen mogt koomen, zoo neem u in acht dat zij niet in de zee naar uw schip waaden, het op hunne schouderen neemen en het zoo aan land draagen. Hij voegde 'er nog andere belagchelijke omstandigheden bij, en, om zijne vertelling nog meer geloofwaerdigheid bij te zetten, vergat hij niet dit eiland ook eenen naam te geeven; hij zeide, namelijk, dat het *Mirro-Mirro* genaamd was. De wijze, waarop hij dit vertellingjen deed, bewees genoegzaam dat hij het bedoeld had als eene spotternij met die omstandigheden van ons verhaal, die hij of voor verdicht hield, of waarvan hij zig geen begrip maaken kon, en zijne schalkachtige en geestige omkleeding, welke hij zijne spotternij wist te geeven, was indedaad bewonderingswaerdig. De Heer DE BONGAINVILLE heeft recht, als hij de

oor-

oorzaak van het vlug verſtand deezer eilanders in de vrugtbaarheid van hun land zoekt, want overvloed en zorglooze dagen brengen overal vrolijkheid en genoeglijkheid voort.

Bladz. 97 (5). Ik zag twee kleine meisjens eenen dans uitvoeren; maar zij waren noch zoo rijk gekleed, noch zoo bekwaam in de konst als POYADUA; haar *tamau* of gevlogte hair was niet in de gedaante van eenen tulband opgeſtooken, maar vormde verſcheiden groote lokken, die eene goede uitwerking voor het oog deeden, en enigzints naar de hooge kapſels van onze dames geleeken.

Na den middag danste POYADUA weder, en het ſcheen als of zij deeze reis haare mededansferesſen geheel wilde overtreffen; zij had zig ten minſten meer dan gewoonlijk opgeſchikt en met eene menigte Europiſche glazen koraalen behangen. Haare bewonderenswaerdige vaerdigheid, de fraaie beweeging van haare armen, en de ſnelle beevende ſpeeling haarer vingeren wierden van de Indiaanen even zoo zeer als de kunst van onze dansferesſen van de Opera bewonderd. Wij konden ons egter daarin met den nationaalen ſmaak niet vereenigen dat het buitengewoon verdraaien van den mond eene fraaiheid zoude zijn; naar ons oordeel was het zeer lelijk. Tot deeze ſpelen en dansſen gaf enkel de tegenswoordigheid der *Arreoys* aanleiding. Hun bijzijn ſcheen het gantſche eiland te verlevendigen en vrolijk te maaken; ook gongen zij den anderen met een goed voorbeeld voor. Zij ſchikten zig op het best op, en verſcheenen bijna elken dag in eene andere kleeding; de geheele dag wierd in ſmullen en ledig loopen doorgebragt: zij zalf-

zalfden zig het hair met welriekende olie, zongen, of ſpeelden op de fluit, in kort, het een vermaak vervong het ander.

Onze vriend OEDIDEE was misſchien de eenigſte van zijnen ſtand, die niet zoo vergenoegd was als de andere en zulks omdat men hem hier niet zoo veele gunſten bewees als hij op *Otahiti* genoten had. Het ſchijnt ook hier in de Zuid-zee, zoo wel als bij ons, waar te zijn dat een Propheet nergens minder geacht is dan in zijn vaderland. Hij had hier veele nabeſtaanden; maar dit baatte hem tot niets dan dat alle, die daar onder behoorden, geſchenken van hem verwagteden, en niet als eene gunst, maar als plicht. Op *Otahiti* daarentegens wierd hem elk nog zoo gering geſchenk als eene milddaadigheid aangerekend, waardoor hij zig vrienden en andere voordeelen verkreeg. Zoo lang den goedhartigen jongen nog iets het geringſte van die zeldzaamheden overig bleef, die hij op onze moeijelijke en ten deele gevaarlijke reize met gevaar van zijn leven verzameld had, zoo lang had ook het plaagen geen einde, en, offchoon hij langzaamerhand alle zijne ſchatten, zonder terughouding, had weggegeeven, ſcheenen egter enige van zijne nabeſtaanden luid over zijne gierigheid te klaagen. Hij, die eerst in ſtaat geweest was anderen geſchenken te doen, moest nu zelf weder bij zijne Europiſche vrienden om het een en ander verzoeken, want de hebzugt van zijne vrienden had hem naauwlijks een paar rooden vederen en andere kleinigheden tot geſchenk voor zijnen hoogen nabeſtaande OPOONI, den Koning van *Bolabola*, overig gelaaten. Het was dan ook geen wonder dat hij wenschte weder op *Otahiti* te zijn; hij zeide ons ook dat, zoodra hij zijne nabeſtaanden op *Bolabola* bezogt had, niets hem wederhouden zoude om zig

naar

naar *Otahiti* te ſpoeden, om dat eiland niet weder te verlaaten. Hij wilde egter gaerne met ons naar Engeland gegaan zijn, als wij hem ſlechts de geringſte hoop hadden kunnen geeven dat wij nog eens weder naar de Zuid-zee zouden keeren; doch, daar kapitein COOK hem uitdruklijk het tegendeel verzeekerd had, wilde hij liever het genoegen miſſen van ons waereld-deel te zien dan zig voor altoos van zijn geliefd vaderland ſcheiden. En in waarheid, als men bedenkt wat zijn landsman OMAI bij ons geleerd heeft, was het voor het hart en de zeden van onzen onverdorven vriend voorzeeker het voordeeligſte dat hij terug bleef. De pragt van Londen heeft hij nu wel niet leeren kennen, maar daarvoor zijn hem ook alle de gruwelen der zedenloosheid onbekend gebleven, welke de grootſte hoofdſteden van Europa doorgaans met elkanderen gemeen hebben.

Bladz. 100 (6). De arme *Towtows*, die in groote menigte om ons heenen ſtonden, moesten toezien, want voor hun bleef geene beet overig. Onder alle de aanſchouweren waren OREOS vrouw en dogter de eenigſte die iets bekwamen, en beiden wikkelden hunne portieën zorgvuldig in bladeren, om die op eene afgezonderde plaats op te eeten. Hier ſcheen het dat de vrouwen mogten eeten hetgeen door mannen toebereid en uitgedeeld wierd; doch bij andere gelegenheden was het ons voorgekoomen als of zekere lieden niet eeten mogten dat door deezen of geenen perſoon in de familie aangeraakt was geworden. Wij kunnen egter niet eigenlijk bepaalen naar welke regelen zij zig in dit ſtuk ſchikken. De Tahitiers zijn ondertusſchen het eenigſte volk niet, bij welk de vrouwen afzonderlijk van de mannen eeten; deeze gewoon-

woonte is bij enige natieën onder de Negers, gelijk ook bij de inwooneren van Labrador ingevoerd. Bij de Otahitiers kan die gewoonte niet spruiten uit verachting voor de vrouwen, gelijk bij deeze laatste volkeren, en moet dus eene andere oorzaak hebben, die men, bij naauwkeuriger waarneemingen, in het vervolg wel zal ontdekken.

De kapitein had de voorzorg gebruikt enige flesschen brandewijn medetebrengen, die, met water aangelengd, den zoo geliefden drank van de Engelsche matroozen, *grog* genoemd, uitmaakt. De *Arreoys* en andere voornaame Indiaanen vonden dit mengzel sterk, en bijna even zoo zeer naar hunnen smaak als het peper-water; zij dronken dan wakker rond en zetteden 'er nog enige glazen brandewijn op, die hun zoo wel smaakten, dat zij weldra naar eene rustplaats moesten zoeken en uitslaapen.

Bladz. 103 (7). Onder de bewooneren der *Societeit-Eilanden* zijn hier en daar enige persoonen, die in de overleveringen, in de fabelkunde, en in de sterrekunde hunner natie bedreven zijn. OÈDIDEE had dikwijls op hen, als de geleerdste zijner landslieden, geroemd, en hen *Tata-p-Rerro* genoemd, dat men bijna kan overzetten met den naam van *Leeraars*. Na dat wij 'er lang op uit waren geweest eenen zoodanigen man te leeren kennen, vonden wij eindelijk hier, in het district *Hamanenoo*, eenen bevelhebber, die TOOTAVAÏ hetede, en die deezen tijtel voerde. Het deed ons te meer leed hem niet eerder uitgevonden te hebben, omdat ons vertrek zoo na op handen was. Ondertusschen besteedde mijn vader nog de laatste oogenblikken voor ons vertrek om een zoo gewigtig onderwerp te onderzoeken.

De hooggeleerde TOOTAVAÏ ſcheen 'er wel mede gediend te zijn dat hij gelegenheid vond zijne geleerdheid uittekraamen. Zijne eigenliefde wierd gevleid dat wij hem zoo aandachtig aanhoorden, en dit deed hem de zaak met meer geduld en breedvoerigheid uitleggen dan wij anders van de vlugtige en levendige inwooneren deezer eilanden gewoon waren. Over het geheel ſchijnt de godsdienst van alle deeze Indianen het zonderlingſte ſtelzel van veelgoderij te zijn, dat ooit bedagt is. Slechts weinige volkeren zijn zoo ellendig, en zoo geheel met de zorg voor hun onderhoud belaaden, dat zij nooit aan den Schepper denken en niet beproeven zouden zig een, ſchoon nog zoo onvolkoomen, begrip van hem te maaken. Deeze begrippen ſchijnen veel eer zedert die tijden, toen God zig onmiddelijk aan de menſchen openbaarde, door mondelinge overleveringen onder alle natieën gebleven en bewaard te zijn. Door zulk eene voortplanting van de godlijke openbaaring is dan ook op deeze eilanden nog een vonkjen daarvan bewaard gebleven, dit namelijk, dat zij aan een opperwezen gelooven, door welk al het zigtbaare en onzigtbaare geſchapen en voortgebragt is geworden. Maar de geſchiedenis toont dat alle natieën, als zij de eigenſchappen van deezen algemeenen en onbegrijplijken geest nader onderzoeken wilden, de grenzen, welke de Schepper onze zinnen- en verſtands-kragten heeft voorgeſchreven, dan meer dan minder, overſchreden hebben, en daardoor gemeenlijk tot de dwaaſte meeningen verleid zijn. Daardoor geſchiedde het dat de eigenſchappen der Godheid door kleine geeſten, die zig geen begrip van de hoogſte volmaaktheid konden vormen, zeer ſpoedig tot perſoonen gemaakt, of als bijzondere wezens voorgeſteld wierden. Op deeze wij-

wijze ontstond dat groot getal Goden en Godinnen; de eene dwaaling baarde de andere, en daar elk mensch een aangeboren verlangen heeft zig een begrip van God te maaken, zoo gaf de vader hetgeen hij 'er van wist zijnen kinderen met de eerste opvoeding ook in. Ondertusschen vermeerderde het menschlijk geslacht en begon ras zig in onderscheiden standen te verdeelen. Door dit ingevoerd onderscheid in de standen wierd de bevrediging der zinnen voor enigen ligter, voor anderen zwaarer. Als nu onder die, welken zij zwaarer gemaakt wierd, een man van bijzondere bekwaamheden was, die de algemeene neiging van zijne medebroederen tot het aanbidden van een hooger wezen bemerkte, zoo geschiedde het dikwijls (en ik mogt bijna zeggen, altoos) dat hij deeze heerschende neiging misbruikte. In het eind zogt de bedrieger de verstands-krugten van den grooten hoop te boeijen, en zig dezelve cijnsbaar te maaken. De denkbeelden, welke hij hun van de Godheid gaf, moesten tot zijne voorneemens dienen, en daarom plantte hij het volk, dat tot hiertoe van natuur eene kinderlijke liefde tot God, als zijnen weldoener, gevoelde, slechts vrees en schrik voor deszelfs toorn in. Even zoo is het, dunkt mij, ook op de *Societeit-Eilanden* toegegaan. Men verneert daar godheden van allerhanden aart en eigenschappen, en, dat voornamelijk bevreemden moet, elk eiland heeft eene bijzondere *theogonie* of Goden-geschiedenis; dit zal men, bij eene vergelijking van deeze narichten met die, welke in COOKS eerste reize gevonden worden (*), duidlijk gewaar worden.

TOO-

(*) Zie I Deel bladz. 379 en volgg.

TOOTAVAÏ begon dan met te zeggen dat de hoogſte God of de Schepper van Hemel en Aarde op elk eiland eenen bijzonderen naam had, of, om het duidelijker uittedrukken; dat zij op elk eiland aan een bijzonder Opperwezen geloofden, welk zij boven alle andere Godheden den voorrang gaven. Op *Otahiti* en *Eimeo* zeggen zij dat de hoogſte God *O-Rooahotoo* is; op *Huaheine* beweerden zij dat het *Tané* was; op *Ulietea*, *O-roo*; op *Otaha Orra*; op *Bolabola Taootoo*; op *Mowrua O-too* en op *Tabbooa Mannoo* (*Saunders-Eiland*) *Taroa*. De zee wordt, volgens hunne meening, van dertien Godheden geregeerd: 1. *Oorohaddoo*. 2. *Tamaoboe*. 3. *Ta-Apee*. 4. *O-Tooareeonoo*. 5. *Tanaea*. 6. *Tahoumeonna*. 7. *Ota-Mauwe*. 8. *Owhaï*. 9. *O-Whatta*. 10. *Tahooa*. 11. *Te-Ootya*. 12. *O-Mahootoo*. 13. *O-Whaddoo*. Ondanks alle deeze Godheden, zou 'er nog eene andere zijn, die de zee geſchapen heeft, namelijk *Oo-Marrao*. Even zoo is het met de zon geſteld; deeze zou van *O-Mauwee*, eenen magtigen God, die de aardbeevingen veroorzaakt, geſchapen zijn, maar door eene andere Godheid *Tootoomo-Hororirree* bewoond en geregeerd worden. Naar deezen God, die eene ſchoone menschlijke geſtalte heeft en hair, dat hem tot aan de voeten nederhangt, gaan, naar hunne meening, de geſtorvene, woonen aldaar, en eeten broodvrugt en varkensvleesch, dat niet eerst gaar gemaakt behoeft te worden. Zij gelooven ook dat elk mensch een bijzonder wezen in zig heeft, dat naar den indruk der zinnen handelt, en van enkele begrippen gedagten te zaamen ſtelt (*). Dit wezen noemen zij

(*) Gedagten heeten *Parou no te Oboo*, dat is, woordlijk overgezet, *woorden in den buik*, of *van binnen*.

zij *Tee*, gelijk wij het *Ziel* heeten; volgens hun denkbeeld blijft het na den dood overig en woont in de houten beelden, die om de begraafplaatsen gesteld en daarom ook *Tee* genaamd worden. De begrippen van een leven na dit leven en van de verbinding tusschen geest en vleesch hebben zig dan tot op de verste eilanden der aarde voortgeplant; of men egter hier ook iets weete van toekoomende beloonings en straffen, konden wij, hoe waarschijnlijk mij zulks voorkoomt, met vragen niet te weeten koomen. De Maan zou door eene vrouwlijke Godheid geschapen zijn. Deeze heet *O-Hienna*; zij regeert dat ligchaam en woont aldaar in de zigtbaare wolkachtige vlekken van deeze planeet. De vrouwen zijn gewoon dikwijls een kort lied te zingen, welk op de vereering van deeze Godheid betrekking heeft; veelligt schrijven zij dezelve ook eenen onmiddelbaaren invloed op haare harmoe toe. Het lied luidt aldus:

Te-Oowa no te Malama
Te-Oowa te heinarro
dat is
Het wolkjen in de Maan
Dat wolkjen bemin ik.

Dat, voor het overige, de Tahitische Maan-Godin niet de kuische Diana der Ouden, maar liever de Phoenicische Astarte zijn moet, zullen mijne leezers niet betwisten. De sterren zijn door eene Godin voortgebragt, die *Tetoo-Matarou* genoemd wordt, en de winden staan onder de beheersching van den God *Orree-Orree*.

Behalven deeze groote Godheden, hebben zij nog eene aanzienlijke menigte van geringer' rang. Enige derzelve zouden kwaad doen, en de menschen in den slaap dooden. Deeze worden bij de voornaamste *Marais*, of steenen gedenktekenen, openlijk door den *Tahowa-Rohei* of Hoogenpriester van het eiland vereerd. Tot de weldaadige Goden rigt men gebeden, die egter niet luid uitgesprooken, maar enkel door de beweging der lippen aangeduid worden. De Priester ziet daarbij naar den hemel, en men gelooft dat de *Eatua* of God tot hem afdaalt en met hem spreekt, maar voor het volk onzigtbaar blijft, en alleen door den priester gehoord en verstaan wordt.

De offerhanden, welke den Goden op deeze eilanden toegebragt worden, bestaan in gaar gemaakte varkens en hoonderen, gelijk ook allerhanden soorten van andere levensmiddelen. De mindere, maar bijzonder de booze geesten, worden enkel door eene soort van sisen vereerd. Enige derzelve zouden des nachts in de huizen koomen, en de inwoonderen om het leven brengen; andere zouden zig op een zeker onbewoond eiland, *Mannua* genaamd, in de gedaante van sterke groote mannen, ophouden, schriklijke vuurige oogen hebben, en elk eenen verslinden, die te na aan hunne kusten koomt. Deeze fabel schijnt ondertusschen niet zoo zeer tot hunne goden-leer te behooren, dan wel eene zinspeeling op menschen-eeters te zijn, die 'er, gelijk ik reeds heb aangemerkt, voor onheugchlijke tijden, op deeze eilanden zullen geweest zijn.

Daar zijn ook zekere planten, die den Goden gewijd zijn. Daarom vindt men, bij voorbeeld, de knods-boom of *Casuarina*, de kokos-palm en de pisang dikwijls bij de *Marais* geplant. Men vindt

'er

er ook eene soort van O[illegible]a, den peper-wortel, de Popelierbladige *Hibiscus*, de Limiet-struik of *Dracæna terminalis* en den Seiboon-blad-boom, of *Calophyllum*, en zij worden alle als vriendschaps- en vredetekenen aangezien. Verscheiden vogelen, namelijk eene soort van Reiger, de Ijs-vogel en de Koukkoek zijn insgelijks aan de Godheid gewijd. Ik heb egter reeds aangemerkt dat zij niet van alle menschen op gelijke wijze vereerd worden; ook staat aantemerken dat op onderscheiden eilanden ook verschillende soorten van vogelen voor heilig gehouden worden.

De Priesters houden hun ampt gedurende hun geheel leven en hunne waerdigheid is erfelijk. De Hoogepriester van elk eiland is altijd een *Aree*, en heeft den eersten rang na den Koning. Zij worden bij gewigtige gelegenheden geraadpleegd, hebben rijkelijk aandeel aan al het beste van het land, in kort, zij hebben middelen gevonden om zig noodzaakelijk te maaken. Behalven de Priesters, zijn 'er nog in elk district een of meer leeraars of *Taata-o-verro* (gelijk TOOTAVAI was) die zig op de Theogonie en Cosmogonie verstaan en op zekere tijden 'er het volk onderwijs in geeven. Deeze lieden zorgen ook dat de nationaale kundigheden in de Aardrijkskunde, Sterrekunde en Tijdrekening niet verlooren gaan. Zij tellen veertien maanden en noemen die als volgt: 1. O-*Pororo-Moa*. 2. O-*Pororo-Mooree*. 3. *Moorehah*. 4. *Oohee-Eiya*. 5. O-*Whirre-Amma*. 6. *Taowa*. 7. O-*Whirre-Erre-Erre*. 8. O-*Tearree*. 9. *Ote-Tai*. 10. *Warehoo*. 11. *Wahou*. 12. *Pipiree*. 13. *E-Ooneenoo*. 14. *Oomannoo*. De eerste zeven maanden te zaamen genoomen heeten *Ooroo* of de *Brood-vrugt-*

tijd; doch hoe zij de maanden berekenen, om 'er naauwkeurig een jaar uit te maaken, is voor ons nog een geheim. Men zoude bijna op het vermoeden geraaken dat enige, bij voorbeeld, de tweede en zevende, ſchrikkel-maanden zijn, wijl de naamen derzelve eene bijzondere gelijkheid met de eerſte en vijfde hebben. Als dit zoo ware, zouden zij telkens, na verloop van eenen zekeren tijd moeten worden ingeſchoven. Elke maand beſtaat uit negen en twintig dagen; geduurende de twee laatſte, zeggen zij, dat de maan dood is, wijl zij als dan niet gezien wordt. Hieruit volgt dat zij het begin van de maand niet van den waaren tijd der conjunctie, maar van de eerſte verſchijning van de maan rekenen. De vijf en twintigſte van hunne dertiende maand *E-Oonoonoo* viel in op onzen derden Juny, dag, waarop wij deeze bijzonderheden vernamen.

De Tahitiſche naam van eenen Leeraar wordt ook aan diegeenen gegeeven, die zig op de geneezende kragten van die kruiden, welke hier te land als middelen tegens veelerleie ziekten aangewend worden, verſtaan. Het is egter wel te begrijpen dat deeze weetenſchap maar van eene geringe uitgebreidheid kan zijn, alzoo zij ſlechts weinige ziekten kennen, en gevolglijk ook maar weinige en zeer eenvoudige geneesmiddelen nodig hebben.

Bladz. 103 (8). De inboorlingen, ziende dat ons vertrek niet langer wierd uitgeſteld, verkogten ons nu hunne vrugten zeer goedkoop. Alzoo onze voorraad van bijlen en meſſen, zedert langen tijd, uitgeput was, maakte onze wapen-ſmit nieuwe, zeer ſlegt van fatſoen, en van zeer weinig waarde, vooral de meſ-

ſen,

sen, die van ijzeren hoepels gemaakt waren. De inboorlingen waren 'er mede te vreden, en konden op het gezigt de goede niet van de slegte onderscheiden.

Bladz. 107 (9). Toen wij het rif uitzeilden, zagen wij hem nog zijne armen naar ons uitstrekken.

AANTEKENINGEN

OP HET

DERDEN BOEKS

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz. 113 (1). Geduurende de zes weeken, welke wij op *Otahiti* en op de *Societeit-Eilanden* doorgebragt hadden, waren wij zeer verkwikt, en van het ſcheurbuik en de gal-ziekten volkoomen weder herſteld; daarentegens kwamen 'er venerieke ziekten te voorſchijn, met welke bijna de helft der matroozen beſmet gevonden wierd; zij waren egter, over het geheel, zoo boosaartig niet als in Europa. ORDIDEE had ons dikwijls verzeekerd dat zij op *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* reeds beſtonden voor de aankomst van kapitein WALLIS in het jaar 1768, en hij zeide uitdruklijk dat zijne eigen moeder, verſcheiden jaaren te vooren, op *Bolabola*, aan deeze ziekte geſtorven was. Dus zou dan de oorſprong derzelve, in verſcheiden deelen der waereld, tot hier toe doorgaans aan eene geheel verkeerde oorzaak zijn toegeſchreven. Zedert bijna drie honderd jaaren hebben onze Moralisten de Spanjaarden beſchimpt, omdat de geneesmeeſters hun de ſchuld gegeeven hebben dat zij dee-

deeze ziekte uit Amerika tot ons overgebragt hebben, en egter is het nu onloochenbaar bewezen dat men die in Europa kende eer Amerika ontdekt was (*). Even zoo voorbaarig hebben de Engelsche en Fransche zee-varenden elkanderen ook verweten dat die vreeselijke ziekte door een van beiden onder de goede Tahitiers gebragt is geworden, daar deeze egter reeds lang te voren van deeze ziekte aangestookten geweest zijn en die zelfs weeten te genezen (†). Ja, dat erg moet is, het gift schijnt hier reeds even zoo veel verstompt en verwurkt te zijn als in Zuid-Amerika. Dit volgt bij diergelijke ziekten niet eer, dan wanneer zij reeds eenen geruimen tijd gewoed hebben, doch de gezonde luchtstreek en hunne eenvoudige kost kan daar aan ook veel toegebragt hebben. Voor het ove-

11

(*) PETER MARTYR DE ANGLERIA *Decad. Americ. Dissertation sur l'origine de la Maladie Vénérienne*, *par* Mr. SANCHEZ, Paris 1750, en *Examen historique sur l'apparition de la Maladie Vénérienne en Europe*, Lisbonne 1774.

Dat dit *onloochenbaar bewezen* zoude zijn, zullen zeer veele geleerden den Heer FORSTER niet toegeeven, en de schrijvers, welke hij hier, tot staaving van zijn gevoelen, aanvoert, zijn door andere genoegzaam wederlegd. ASTRUC heeft reeds het tegendeel bewezen, en is door SANCHEZ niet overtuigend wedersproken, gelijk HALLER en VAN SWIETEN getuigen. Alzoo het hier de plaats niet is om over dit onderwerp breed uitteweiden, zal ik den leezer verwijzen tot het werk van CH. GIRTANNER, *Verhandeling over de Venerische Ziekte*, *Leyd.* 1796, daar het gevoelen van ASTRUC kort en grondig bewezen wordt.

VERTAALER.

(†) Men vergelijke I Deel bladz. 370.

rige ben ik verre van te gelooven dat deeze pest-ziekte uit Europa naar Amerika zij overgebragt. Neen: dezelfde oorzaaken, die haar in een waereldeel veroorzaakten, konden haar ook in eene andere voortbrengen (*). De losbandigheid van onze matroozen met de vrouwen op *Tongataboo* en de *Marquiſen-Eilanden*, ja zelfs hunne verkeering met de ontugtige meisjens op *Paasch-Eiland* hadden geene ſlegte gevolgen. Daaruit kan men misſchien beſluiten dat de beſmetting op dat eiland nog niet is uitgebrooken. Ik zeg *misſchien*, want, hoe veel waarſchijnlijkheid 'er ook in deeze gevolgtrekkingen zij, kunnen zij evenwel nog bedriegen. Dit bewijst het voorbeeld van kapitein WALLIS. Hij verliet *Otahiti* zonder eenen eenigen venerieken lijder aan boord te hebben, en evenwel was die ziekte reeds te vooren op dat eiland. Dat, eindelijk, ook onder de Nieuw-Zeelanderen, deeze ziekte reeds aanwezig was, eer de Europeanen nog omgang met hun gehad hebben, is insgelijks buiten allen twijfel (†).

Bladz.

(*) Ten zij de oorzaak plantsijk zij, of uit misbruiken, ſlegte gewoonten, of vergiftigde ſtoffen uit dieren of planten, ontſtonden, die in het een waereldeel gevonden worden en in het ander niet. Zoodanig zou de oorſprong van deeze ſmetſtof zijn, welke de Heer GIRTANNER als eene giſſing, die mogelijk en waarſchijnlijk is, opgeeft.

VERTAALER.

(†) Ziet mijne tegenwerpingen tegens dit gevoelen in het IV Deel bladz. 318, noot (*).

VERTAALER.

Bladz. 114 (2). Wijl het in den nacht ſterk weêrlichtede, lieten wij, uit voorzigtigheid, de elektrieke ketting aan de mast vast maaken. De matroozen vongen eenen grooten haai aan den hoek; maar, tot hun groot verdriet, ontſnapte hij hen weder, ſchoon zij hem drie kogels door het lijf gejaagd hadden.

Den elfden zagen wij boniten, doraden en noordkaapers.

Bladz. 116 (3). Wij klommen de klippen op, die geheel uit ſcherpe en gebrooken koraalen beſtonden, en die met eene menigte kleine ſtruiken bewaſſen waren, gelijk men gemeenlijk op de laage eilanden vindt. Behalven verſcheiden reeds bekende ſoorten, vonden wij ook nog enige nieuwe planten, die alle uit de ſpleeten der koraal-klippen te voorſchijn kwamen, ſchoon men nergens aarde zag. Aan vogelen vonden wij hier wulpen, ſnippen en reigers, alle van dezelfde ſoort als die op *Otahiti*.

Bladz. 117 (4). Een van hun, die ons kwam braveeren, had zig het lijf tot aan de heupen zwart geverwd, droeg regtopſtaande vederen op het hoofd, en had eene ſpeer in de hand. Agter hem hoorden wij veele ſtemmen in den hollen weg, maar het volk konden wij, door de boomen, die in den weg ſtonden, niet in het oog krijgen. Het duurde niet lang of daar ſprong een tweede, naar het aanzien, nog jonge baardlooze kaerel den eerſten bij, die 'er even zoo zwart uit zag als zijn kameraad, en die in de regterhand eenen langen boog hield, gelijk die, welke wij op *Tonga-Taboo* gezien hadden. Zoo dra wij hem zagen, ſmeet hij den ſteen. De Heer SPARMAN liet

liet zig door de pijn, welke hem de ſteen veroorzaakte, tot eene overijling verleiden, en ſchoot, in de eerſte drift, zijnen ſnaphaan, met hagel geladen, op hem af, maar raakte hem bij geluk niet. Hierop verdweenen zij, en kwamen niet weder te voorſchijn, ſchoon wij ons, om de ijdele plegtigheid van bezitneeming, aldaar nog enigen tijd ophielden.

Bladz. 119 (5). Een hunner kermde zeer, zoo dat hij gekwetst moet geweest zijn.

Bladz. 124 (6). Deeze Indianen noemden ons de naamen van alle de nabuurige eilanden. Dat met de hooge klippen heet *Terrefethea*, dat, hetwelk wij zoo bewonderd hadden, heet *Tonoomea*. Beiden lagen oostwaarts van ons. Westwaarts lagen *Mangoné* en *Manga-etee* (*groot* en *klein Mango*).

AANTEKENINGEN

OP HET

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bladz. 126 (1). Men ſchoot een' kogel door zijne kano; maar daar ſtoorde hij zig niet aan, maar roeide gehoel bedaard naar de andere zijde van het ſchip. Men vroeg hem het lood ten tweede maale, en toen dit niet helpen wilde, wierd het verzoek wat duidelijker, namelijk door eene laading hagel aangedrongen. Nu wierd hij in eens gehoorzaam; hij roeide naar den boeg van het ſchip, daar een touw over boord hong, aan hetwelk hij de lijn en het lood vast knoopte. Hier mede waren egter zijne eerlijker landgenooten niet te vreden; maar zij ſmeeten hem uit zijne kano, zoo dat hij zig met zwemmen aan land moest redden, en, om zijne begaane dieverij, van de voordeelen der vermangeling uitgeſloten bleef, die de andere bleeven voortzetten. Wij bekwamen van hun kokosnooten, uitmuntende yams, broodvrugt, piſangs, pompelmoezen en andere vrugten; ook bragten zij levendige purperkleurige Rallen (*Rallus porphyria*) gelijk ook enige reeds klaar gemaakte geregten te koop, als eene zee-braaſem, die, in bladeren gewikkeld, onder de aarde geſtoofd was, en geſtoofde vezelachtige wortelen, die zoo zoet ſmaakten als of zij in ſuiker ingelegd waren. Alles wierd hun met ſpijkers en doek betaald. De vaartuigen van deeze In-

Indiaanen, de menſchen zelve, hunne dragt, gebruiken en taal, in het kort, alles wat men aan hun zag was even zoo geſteld als bij de inwooneren van *Tongataboo*. Misſchien waren wij deezen Indiaanen enigzints bekend, want *Tongataboo* ligt zoo nabij, dat zij van ons verblijf aldaar in October van het voorig jaar, wel iets konden gehoord hebben.

Bladz. 127 (2). De Heer COOK had gelegenheid om de gastvrijheid der inwooneren op eene bijzondere wijze te leeren kennen, vermits een der ſchoonſte meisjens hem, tot eene vriendlijke welkomst, een zeer gedienſtig aanbod deed; hij ſloeg het egter beleefdlijk af, en, zoo dra hij eene goede water-plaats gevonden had, ſpoedde hi zig naar het ſchip. Hier was eene menigte kanos me vrouwen verzameld, die groote lust toonden om kennis met onze matroozen te maaken. Daar egter de kapitein op het geſtrengst verboden had dat niemand, die met venerieke kwaalen beſmet, of eerst zedert korten tijd daarvan geneezen was, aan land zoude gaan, en dat 'er geene vrouwen op het ſchip zouden toegelaaten worden, moeſten alle deeze meisjens, na dat zij lang genoeg te vergeefsch heen en weder geroeid hadden, onverrigter zaake weder aftrekken.

Bladz. 127 (3). De mannen liepen hier bijna gantsch naakt; eene ſmalle ſtrook doek om de heupen maakte meeſtendeels hunne geheele kleeding uit; ſlechts weinige droegen, gelijk doorgaans de vrouwsperſoonen, eene ſoort van vrouwe-rok, namelijk een ſtuk geverwd ſtijf doek van boomſchors, dat enige maalen om de heupen was geſlaagen en van daar tot op de voeten reikte.

Wij

Wij begaven ons landwaarts in, om het land te bezien. Het aardrijk bragt van zelf eene menigte wilde kruiden voort, en de menigvuldige plantsoenen van boomen maakten dat het gantsche eiland doorgaans naar een tuin geleek. De plantagieën waren hier niet, gelijk op *Tongataboo*, aan alle zijden, maar alleen aan den openbaaren weg, met heggen ingesloten, zoo dat het gezigt ongelijk vrijer was. De binnenste deelen van het eiland zijn verfraaid door heuveltjens, die met struiken en heggen bezet zijn. De weg liep over weiden, en was gedeeltelijk ter wederzijde met hooge boomen beplant, die tamelijk verre van malkanderen stonden en gedeeltelijk met bloeiende, schaduwrijke en welriekende struiken overwelft. Ter regter en slinker zijde hadden wij eene afwisseling van boomgaarden en wild kreupelbosch. De huizen waren ten hoogsten dertig voeten lang, van zeven tot agt voeten breed, en omtrent negen voeten hoog, en in zoo verre van een zonderling maaksel, dat de van riet gevlogten wanden niet regt, maar van onderen bij den grond naar binnen schuinsch stonden, en zelden meer dan drie of vier voeten hoogte hadden. Het met stro gedekte dak stak van onderen over de wanden uit en liep van boven schuinsch toe, zoo dat de doorsneden van zulk een huis de gedaante van eenen vijfhoek had. In eenen van de lange zijde-wanden bevond zig, omtrent agttien duimen hoog boven den grond, eene opening, die twee voeten in het vierkant wijd konde zijn, en dit eenig gat moest de plaats van deuren en vensters bekleeden. Het scheenen ook voorraad-schuuren te zijn, want wij vonden in elk eene menigte groote yams-wortelen, waaruit de dagelijkse kost deezer Indiaanen scheen te bestaan, op den grond uitgespreid. Zij sliepen op dit hobbelig leger, zonder andere voor-

zorg dat dat zij een paar matten over de wortelen legden. De gewoonte vermag alles! De kleine ſmalle ſtoeltjens of voetbankjens van het hout, welke de Tahitiers des nachts onder hunne hoofden leggen, zijn hier ook bekend, en worden hier ook tot hoofd-kusſens gebruikt. Daar ſtonden ook nog afdakken, die enkel op paalen rusteden, gelijk wij ook op *Tongatabóo* gezien hadden. Onder deeze ſcheenen zij zig bij dag te onthouden; de grond was in dezelve, gelijk in de geſloten hutten, geheel met matten belegd. Op onzen weg gongen wij eene menigte dier wooningen voorbij, maar vonden 'er zelden menſchen in, wijl de meeste zig naar de marktplaats begeeven hadden. Die, welke wij vonden, waren doorgaans zeer beleefd; zij maakten eene buiging met het hoofd en zeiden daarbij *Lelei Woa*, dat is, *goedevriend*, of iets diergelijks. Zij beweezen ons ook, naar de omſtandigheden het medebragten, wezenlijke dienſten; zij dienden ons als gidſen, klauterden op de hoogſte boomen, om ons bloemen te brengen, en haalden de vogelen, die wij geſchooten hadden, uit het water. Dikwijls weezen zij ons de ſchoonſte planten en leerden ons de naamen derzelve. Als wij hun een kruid toonden, van welk wij meer wenschten te hebben, lieten zij zig niet verdrieten het uit de verſte ſtreeken te gaan haalen, vergasteden ons op kokos-nooten en pompelmoezen, droegen ons hetgeen wij verzamelden na, hoe zwaar het ook wezen mogt, en achteden zig zeer rijklijk beloond, als wij hun eindelijk een' ſpijker, eene glas-koraal of een ſtukjen doek ſchonken. In het kort, zij betoonden zig bij alle gelegenheden jegens ons dienſtvaerdig.

Op deeze wandeling kwamen wij, onder andere, ook aan een groot zout meir, dat niet verre van het noord-

noordlijk eind van het eiland en op eene plaats slechts weinige schreden van de zee verwijderd lag. Het was omtrent eene mijl breed, daarentegens wel drie mijlen lang, en had rondom zeer aangename oevers; doch dat deeze kom nog schilderachtiger maakte, was dat in het midden van dezelve drie met bosch bedekte eilandjes lag. Wij beschouwden dit heerlijk landschap van eene hoogte, en vermaakten ons met dat schoon gezigt, dat de gladde water-spiegel gedeeltelijk verdubbelde.

Geen van alle de eilanden, die wij bezogt hadden, had ons, in eenen zoo kleinen omvang, zoo veele fraaie gezigten, noch zoo veele schoone en welriekende bloemen getoond. Het meir was vol wilde eenden en aan deszelfs boschrijken oever hield zig eene menigte duiven, papegaaien, rallen en klein gevogelte op, van welke de inboorlingen ons zeer veele te koop brägten.

Bladz. 128 (4). Onder het middagmaal bemerkten wij dat een van ons aan land terug gebleven en van alle zijden van Indiaanen omringd was; hij gaf door tekenen te kennen dat men eene sloep zoude zenden, om hem aftehaalen. Doch niemand nam het ter harte, tot eindelijk na den maaltijd enige matroozen naar land voeren om iets te koopen, die hem zagen en in de sloep namen. Geduurende den tijd, dat men hem zonder den minsten bijstand aan land gelaaten had, was hij met gevaar van zijn leven gewaar geworden dat 'er, onder dit anders goedhartig en dienstvaerdig volk, zoo wel als onder de beschaafder natieën, enkele booswigten en verstoorers der openbaare rust gevonden wierden. Een Indiaan had hem, voor een paar glas-koraalen, van de landing-plaats af het

eiland rond gebragt, en hij was zoo gelukkig geweest onder weg elf ſtuks eenden te ſchieten, die hem zijn gids getrouwlijks nadroeg. Toen hij aan de marktplaats kwam, bevond hij dat het volk reeds afgevaaren was, dat hem enigermaate ontrustede. De Indiaanen moeten zijne verlegenheid gemerkt hebben, want zij begonnen rondom hem te dringen, als of zij zig zijnen toeſtand te nutte wilden maaken. Hij ſteeg dan op de klippen aan den oever, die over het ſchip lagen, en daar wij hem zagen. Ondertusſchen wilde zijn gids onbemerkt enige eenden laaten vallen; maar als hij 'er naar omzag, raapte hij die weder op. Nu drongen de Indiaanen ſteeds digter op hem toe en enige dreigden hem zelfs met hunne ſpeeren; maar het gezigt van zijn geweer hield hen enigermaate terug. Om nu door liſt te verkrijgen dat door openbaar geweld niet doenlijk ſcheen, zonden zij enige vrouwen af, om hem door allerhanden wellustige geſtalten en gebaerden bezig te houden en tot zig te lokken; maar zijn toeſtand was veel te gevaarlijk dan dat met deeze konstgreep ſlegts het geringſte uittevoeren was. Ondertusſchen zag de Heer PATTEN eene kano van het ſchip terug koomen; hij bood zijnen laatſten ſpijker om hem aan boord te zetten. Zoo als hij in de kano zoude ſtappen, rukte men hem zijn roer uit de handen, men nam hem de eenden, op drie na, af, en zond de kano weg. Men kan ligt denken hoe ontſteld en bekommerd deeze bejegening hem maakte. Nu bleef hem niets overig dan weder naar de klip terug te keeren, om zig daarmede te trooſten dat men hem van het ſchip zoude zien en tot zijne redding toeſchieten. Toen egter de Indiaanen hem ongewapend zagen, hielden zij niet langer af, maar begonnen hem bij de klederen te trekken, en, weldra waren

ren zijn das en zijn neusdoek weg; nu was zijn rok aan de beurt en enige dreigden hem op nieuw met hunne wapenen. Hij verwagtede dan elk' oogenblik den dood, maar voelde in den grootſten angst nog in alle zijne zakken, of hij niet een mes of iets anders tot zijne verdediging overig hadde; hij vond egter niets dan een kokertjen. Dit deed hij open en legde 'er, als met een zak-piſtool, mede op de menigte aan, die ook, uit vrees voor dat onbekend ding, een paar ſchreden terug week. Van de hitte en vermoeidheid afgemat, begon hij te wanhoopen hen langer met zijn kokertjen te zullen kunnen afhouden en zijn leven optegeeven, wanneer eene wel gemaakte jonge vrouw hem onder haare beſcherming nam. Met vliegende haairen trad zij uit het gedraug naar hem toe. Onſchuld, goedhartigheid en teder medelijden waren zoo duidelijk in haar gelaat te leezen, dat hij zig alles goeds van haar beloofde. Zij reikte hem een ſtuk van eene pompelmoes toe en, toen hij het gretig en dankbaar aannam, gaf zij hem nog meer, tot hij de geheele vrugt opgegeeten had. Eindelijk ſtaken de Hoepen van het ſchip af, en, zoo dra de inboorlingen zulks gewaar wierden, ſtooven zij in overijling uit malkanderen. Slechts zijne grootmoedige beſchermſter en een oude man, haar vader, bleeven onbekommerd en onbezorgd, in volle bewustheid van hun goed en regtſchapen gedrag, bij hem zitten. Zij vraagden naar zijnen naam, en toen hij zig, naar den Tahitiſchen tongval *Pateenee* (*Patini*) genaamd had, beloofden zij hem deezen naam voortaan te zullen voeren, maar veranderden die in *Patſeenee* (*Patſini*). Bij het affcheid ſchonk hij haar en haaren vader allerhande ſnuiſterijen, en daarmede keerden die beiden goede lieden hoogst vergenoegd naar hunne wooning

terug. De Heer PATTEN deed den Heer COOK, bij zijne terugkomst, verslag wat hem, bij gebrek van behoorlijken bijstand, bejegend was; maar hij kreeg geen ander antwoord dan, dat hij niet meer had dan hij verdiend had nu hij zijn roer kwijt was, dat hij de inboorlingen niet had moeten vertrouwen, maar voorzigtiger wezen. Zijne gantsche onvoorzigtigheid bestond egter alleen daarin dat hij wat te laat op de jagt gebleven was, en dat was veelen anderen van ons meer dan eens gebeurd, zonder dat 'er iets van gezegd was geworden.

In den namiddag gongen wij ieder afzonderlijk aan land wandelen. Mijn vader dwaalde met eenen enkelen matroos overal in het land om, zonder van de Indianen in het minst beledigd te worden, en kwam in den avond met eene menigte nieuwe planten terug. De inboorlingen bedreeven egter nog enige kleine dieverijen.

Bladz. 134 (5). Geduurende deeze opschudding zogten wij planten. De eerste, die ons bijzonder in het oog viel, was eene fraaije soort van lelie (*Crinum Asiaticum*) en diergelijke kostlijke bloemen troffen wij weldra nog meer aan. Wij kwamen aan de plaats, daar de water-vaten gevuld wierden, hetgeen uit een vijver geschiedde, welkers water tamelijk ziltig was, waaruit zoude schijnen dat deeze vijver onder den grond met het nabuurig zout meir gemeenschap hebbe. Wij gongen voort planten te zoeken in de schaduwrijke bosschen van mangles-boomen, die rondom het zout meir staan. Deeze boomen neemen zeer veel grond in, en groeijen hoe langer hoe meer in malkanderen. Zij laaten hunne zaaden niet vallen, gelijk andere boomen, maar de bevrugte punten der tak-

takken buigen zig naar den grond, ſchieten daar nieuwe wortelen, en worden alzoo tot nieuwe ſtammen, die wederom nieuwe takken krijgen. Wij gongen vervolgens op de jagt naar wilde eenden, wanneer ons berigt wierd wat 'er voorviel, en waarom men kanon- en ſnaphaan-ſchooten gedaan had, dat op het ſteelen van eene beuzeling uitkwam, waarvan nog twaalf ſtuks aan boord in voorraad waren, en om welker verlies de kapitein eene dubbele kano in beſlag liet neemen, die niet eens aan deeze eilanders toebehoorde. Hoe vreemd ons gedrag den Indianen ook mogt voorkoomen, had het egter dat nut, dat men den ſnaphaan terugbragt. Om ook het kuipers gereedſchap terug te krijgen, moest 'er nog eene kano in beſlag genoomen worden. De eigenaar, die zelfs in dit vaartuig, en zig niets kwaads bewust was, maakte zig gereed om zijn eigendom te verdedigen, greep eene ſpeer en mikte op den kapitein; doch deeze legde met zijn geweer op hem aan, gebood den Indiaan de werp-ſpiets neder te leggen, en ſchoot hem, toen hij daartoe geen' lust toonde, zonder meer omſtandigheid, eene lading hagel door zijne vuist en door zijne kuit, zoo dat hij, door dien de ſchoot op eenen geringen afſtand gedaan was, van pijn nederſtortte.

Toen alles weder bevredigd was, begon de handel op nieuw. Deeze natie ſcheen tot den koophandel geboren, want ieder deed zijn best om iets van onze merkwaerdigheden interuilen. Onder anderen vonden zij een bijzonder behagen in jonge honden, van welke wij op de *Societeit-Eilanden* verſcheiden aan boord genoomen hadden, om dezelve op die eilanden te planten, daar deeze ſoort van dieren nog niet zijn

zoude. Wij lieten hier twee paaren van dezelve en zij beloofden ons dat zij 'er voor zouden zorgen.

Bladz. 140 (6). Enige inboorlingen van *Amattafoa*, die bij ons aan boord waren, verhaalden dat zoet water, kokos-nooten, piſangs en broodvrugtboomen overvloedig op dat eiland voor handen waren. Men kon ook reeds van verre een aantal palmboomen en Caſuarinas onderſcheiden. Over het geheel ſcheen het land zeer ſteil en bergachtig te zijn, maar het ontbrak 'er ook niet aan vrugtbaare plaatſen, die met allerhanden planten en ſtruiken bewaſſen waren. Aan de zee, en vooral naar de zijde van het ander eiland, zagen 'er de klippen als lava en de oever als met zwart zand bedekt uit. Wij ſtuurden 'er langs tot op den afſtand van eene kabels lengte, doch konden nergens eene anker-plaats vinden, wijl het water overal tagtig en meer vademen diep was. De klippen aan het kanaal zijn vol gaten en holen, en veele plaatſen ook, ſchoon tamelijk onregelmatig, als met zuilen gevormd. Door de nevelachtige lucht konden wij den eigenlijken top van het eiland niet onderſcheiden; wij zagen 'er egter eenen aanmerklijken rook van opſteigen. Aan deeze zijde van het kanaal ſcheen het als of deeze rook aan de andere zijde van den berg uitbrake, en aan de andere zijde kwam het ons voor als of hij van die zijde kwame, daar wij te vooren geweest waren. Uit deeze misleiding van het gezigt was afteneemen dat de top van den berg hol zijn moest en een *crater* of vuurkolk uitmaaken, waaruit de rook voortkwam. Aan de noord-west zijde van de kruin zagen wij, onder de plaats, daar de rook uitkwam, eene ſtreek, die niet lang van het vuur

vuur overheerd moet zijn geweest; wij zagen 'er ten minſten niet het geringſte groen, daar integendeel de andere zijden van den berg met allerhanden kruiden bewaſſen waren. Toen wij ons in de ſtreek bevonden, naar welke de wind den rook henen dreef, viel 'er eene regen-bui, en verſcheiden onder ons bemerkten dat het water, als het hun in de oogen viel, bijtend en ſcherp was. Denklijk waren 'er met deezen regen deeltjens vermengd, die de berg had uitgebraakt. De zuid-zuid-ooſten wind, die tamelijk fris begon opteſteeken, voerde ons zoo ſnel van dit eiland weg, dat wij, bij gebrek van eene goede ankerplaats, geene meerdere waarneemingen, zelfs niet van verre op deezen brandenden berg doen konden, dat jammer is, wijl dit verſchijnzel op de oppervlakte der aarde en derzelver veranderingen van den grootſten invloed is.

Bladz. 141 (7). Dit eiland is het grootſte van deeze groep; alle deeze eilanden liggen op eene ſoort van bank, daar de zee van negen tot zestig en zeventig vademen diepte heeft. De grond is op deeze eilanden vermoedlijk doorgaans van eenerleie geſteldheid. *Anamocka* beſtaat, gelijk *Tongataboo*, uit eene koraalrots, die met eene laag van zeer vette en allerhanden planten voortbrengende aarde bedekt is. Uit gebrek aan tijd konden wij den heuvel op het midden van het eiland niet behoorlijk onderzoeken, anders zoude het der moeite waerdig geweest zijn nateſpooren of hij niet wel van eene andere oorſprong dan het overige des lands en, ſchoon nu met kreupelbosch bewaſſen, egter wel door eenen vuurbraakenden berg voortgebragt zij, terwijl het overig gedeelte van het eiland uit koraal-klippen beſtaat. Dat de inwooners alhier

overvloed aan zoet water hebben is een groot voordeel, dat zij boven die van *Tongataboo* genieten. Desniettegenstaande is het baaden hier niet zoo algemeen in zwang als op *Otahiti*; ook kan men zig daar in het vlietend water aangenaamer baaden dan hier in het stil staand meir. Voor het overige zijn zij niet onbewust welk eene onschatbaare zaak goed drinkwater is, want zij bragten ons, gelijk ook in TASMANS tijd geschied was, geheele kalebassen vol aan het schip, als of het een artijkel van koophandel ware. Deeze overvloed van water is, naast de goedheid van den grond, zonder twijfel oorzaak dat de broodvrugt- en pompelmoes-boomen hier menigvuldiger, en over het algemeen alle planten veel beter opgroeijen dan op *Tongataboo*. De vrugtbaarheid verligt hun veel in den akkerbouw; zij behoeven, bij voorbeeld, niet zoo veele omtuiningen te maaken als hunne nabuuren; deeze zijn egter niet geheel afgeschaft. De lange laanen van broodvrugt-boomen en de voortreflijke groene weiden onder dezelve evenaaren de vrugtbaarste streeken van het eiland *Middelburg* in schoonheid. Men zag 'er de schoonste gezigten van overschaduwde wegen, hier en daar enige huizen, binnenlandsche meiren, en overal den grootsten overvloed van vrugten, voornamelijk pompelmoezen, die overal onder de boomen lagen.

Bladz. 144 (8). De vrouw, die ons de jaagtas en het roer van den heelmeester zond, moet enig gezag gehad hebben, en, alzoo men reden heeft om te gelooven dat de vrouwen, welke men toelaat zig het hair te laaten wasen, op de *Zuid-zee-Eilanden*, voorrechten boven andere hebben, scheen de weldoenster van den Heer PATTEN van eenen hoogeren rang

rang te zijn, dat haare houding ook ſcheen aantekondigen. Deeze Indiaanen moeten, ſchoon wij het onderſcheid in de rangen hier niet regt gewaar konden worden, egter eene bepaalde regeering-form hebben, en zij zal die van de andere eilanden gelijk en dus monarchaal zijn. Zij gelijken zoo zeer naar de inwooneren van *Tongataboo*, dat men bijna ſtaat kan maaken dat zij van eenerleie oorſprong zijn, en veelligt dezelfde godsdienſtige begrippen met hun hebben; wij hebben egter nergens een *Afiatouca*, noch eene begraafplaats gezien.

De narichten van oude reizigers zeggen ons dat 'er tusſchen honderd zeventig en honderd tagtig graaden Oostlijke Lengte van Greenwich en tusſchen den tienden en twee en twintigſten graad Zuider Breedte eene groote menigte eilanden ligt, Zoo veel wij tot nog toe van dezelve weeten, ſchijnen zij alle door eenerleie ſoort van menſchen bewoond te worden, die denzelfden tongval van de taal der Zuid-zee ſpreeken, alle even gezellig en alle tot den handel geneigd zijn.

Deeze eilanden zou men dan ook alle tot de *Vrienden-Eilanden* kunnen betrekken. Zij zijn doorgaans zeer ſterk bevolkt, vooral die, welke wij bezogt hebben. *Tongataboo* is bijna van het een eind tot het ander als een eenige groote tuin te beſchouwen. *Ea-Owhe*, *Anamocka* en de nabijgelegen eilanden behooren ook onder de vrugtbaarſte plekken van de geheele Zuid-zee. Waarſchijnlijk zal het getal der inwooneren op alle deeze eilanden ten minſten tweehonderd duizend zielen beloopen. De gezondheid der luchtſtreek en de voortreflijke vrugten maaken dat zij van de menigvuldige ziekten, die ons Europeaanen zoo ligt wegſleepen, in het geheel niet weeten, en de eenvoudigheid hunner begrippen ſtaat met de geringe

maat

maat hunner behoeften volkoomen gelijk. In de konſten hebben zij het verder gebragt dan andere volkeren der Zuid-zee. De ſnij-konst en andere nuttige hand-werken maaken hun tijdverdrijf uit, welk een wel luidend muzijk nog meer bekoorlijkheid bijzet. De meerdere beſchaafdheid van hunne ſmaak geeft hun nog dat voordeel dat zij meer begrip en gevoel van de waarde der lighaamlijke ſchoonheid hebben, en juist dit gevoel is het, welk de tederſte banden in de menschlijke maatſchappij, de wederzijdſche neiging van beiden geſlachten zoo aangenaam als duurzaam maakt. Zij zijn, over het algemeen genoomen, arbeidzaam; doch hun gedrag jegens vreemdelingen kwam ons meer hoflijk dan opregt voor, gelijk ook de algemeene zugt naar winst de waare vriendſchap bij de natie in het algemeen ſchijnt te verdringen, en in plaats van dezelve eene ſtijve beleefdheid voortgebragt te hebben. Dit alles is het tegendeel van het karakter der Otahitiers, want deeze ſcheppen behagen in een werkloos leven, en zijn veel te opregt dan dat zij zig in hun gedrag om den uitwendigen ſchijn zouden bekommeren. Daarentegens heeft men op *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden* veele in wellust verzonkene *Arreoys*, welker zedelijk karakter enigzints verlaagd ſchijnt, terwijl op de *Vrienden-Eilanden* alle die ondeugden, welke overmaatige rijkdom gewoon is te teelen, naar uiterlijken ſchijn, nog vrij onbekend zijn.

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz. 148 (1). Wij zagen groote koraal-klippen, die zig bijna vijftien voeten boven de oppervlakte der zee verhieven en ſmal van onderen en breed van boven waren. Of zij door eene aardbeeving zoo verre uit de zee opgeheven zijn (in welker ſchoot zij zog moeten gevormd wezen) dan of dit verſchijnzel aan eene andere oorzaak zij toeteſchrijven, kan ik niet beſliſſen.

Bladz. 151 (2). Wij zagen kokos-boomen tot op de hooge ketenen der bergen. Het land ſcheen met dikke bosſchen bedekt, die een wild en egter aangenaam aanzien hadden. Toen de nevel op eene plaats wat verdreef, wierd mijn vader den kleinen piek gewaar, dien de Heer DE BOUGAINVILLE *Pic de l'Etoile* of *Pic d'Averdi* genaamd heeft; wij wisten daardoor des te naauwkeuriger in welke ſtreek wij eigenlijk waren.

Bladz. 152 (3). Wij vonden *Aurora* overal met heerlijke groene bosſchen bedekt en rondom met een fraai ſtrand. Eene menigte ſlinger-planten hadden zig

zig om de ſtammen der hoogſte boomen geſlingerd, en hongen van den eenen boom tot den anderen. Op het hangen van den berg lag eene omtuinde plantagie en onder dezelve ſtortte een waterval door het bosch ſchuimend van boven neder. Het eiland *Aurora* beſtaat van het een eind tot het ander uit eenen ſmallen van het Noorden naar het Zuiden loopenden langen berg, die tamelijk hoog en van boven ſcherp is. Het zal omtrent twaalf Engelſche mijlen lang en nergens meer dan vijf mijlen breed zijn.

Bladz. 153 (4). Het *Pinkſter-Eiland* en *Lazarus-Eiland*, eenen ſchuinſcher grond hebbende dan het *Eiland Aurora*, ſcheen meer beplant, dus ook meer bevolkt. Wij zagen ook werklijk, zoo dra het donker was, eene menigte vuuren op hetzelve en op het *Pinkſter-Eiland* zelfs tot op de hoogſte kruinen der bergen. De inwooners ſchijnen grootendeels van den landbouw te leeven, maar zig niet veel met de visſcherij bezig te houden, gelijk zij dan ook weinig kanos, en, wegens de ſteile kust, vermoedelijk ook maar weinig gelegenheid hebben iets te vangen.

Bladz. 154 (5). De geheele zuid-west kust maakte eene zeer fraaie ſchuinſche vlakte, op welke wij ontallijke vuuren zagen, in boschjens zoo fraai als wij zedert ons vertrek van *Otahiti* niet gezien hadden. Dit eiland ſcheen dan zeer bevolkt te zijn.

Bladz. 154 (6). Dit eiland was niet minder ſchoon; de boschjens vertoonden het fraaiſte groen, en daar ſtonden veele kokos-palmen in. De bergen liepen zeer verre in het land op, en aan derzelver voet wa-

waren ſtreeken met boſchen bedekt en die in een fraai ſtrand uitliepen.

Bladz. 157 (7). De eilanders, die aan boord gekoomen waren, klauterden met de grootſte vaerdigheid in het wand tot boven in de mast. Wij hadden in de Zuid-zee nog zulk een verſtandlijk volk niet aangetroffen. Zij begreepen onze tekenen en gebaerden zoo ras en zoo wel als of zij reeds lang met ons omgegaan hadden, en in den tijd van weinige minuuten leerden zij ons eene menigte woorden van hunne taal, hetwelk ons overtuigde dat zij van de algemeene taal, die op de *Societeit-Eilanden*, op de *Marquiſen-Eilanden*, op de *Vrienden-Eilanden*, op de *Laage Eilanden*, op *Paasch-Eiland* en op *Nieuw-Zeeland* doorgaans, ſchoon met verſchillende tongvallen, geſprooken wordt, onderſcheiden is. Het zonderlingst geluid, dat 'er voortkwam, was eene brouwende uitſpraak van de medeklinkers *Brrr*, die zij met de lippen voortbragten. Dus heetede, bij voorbeeld, een van onze vrienden *Mambrrum* en de ander *Bonombrrooaï*. Dat zij zagen wilden zij ook hebben, maar eene weigering verſtoorde hen niet. De kleine ſpiegels, die wij hun ſchonken, behaagden hun zeer; zij ſchepten vermaak in zigzelve 'er in te ſpiegelen, en toonden dus, hoe lelijk zij waren, nog meer hoogmoed dan de ſchoone natieën op *Otahiti* en de *Societeit-Eilanden*.

Zij hadden gaten in de oor-lellen en in het middenſchot van den neus een gat, door welk zij, tot ſieraad, een ſtuk van eenen dunnen ſtok of twee kleine ſtukken van witte ſteleniet of albast geſtooken hadden, die in de gedaante van eenen ſtompen hoek aan elkanderen gebonden waren. Aan den boven-arm droegen

zij

zij aardige arm-banden van aaneengeregen zwarte en witte ſchulpen, die zoo vast ſlooten, dat zij reeds in hunne kindsheid moeten aangelegd zijn geworden, want nu zou men die onmogelijk over den elleboog kunnen afſtroopen. Hunne huid was zagt en glad, van eene roestkleur of zwartbruine kleur, die in het aangezigt door het beſmeeren met zwart nog donkerer gemaakt wierd. Hun hair was wollig en gekroest, maar niet fijn op het gevoel; de baard ſterk, en gekruld, maar niet wollig. Zij waren niet beprikt. De Heer HODGES heeft het eigenaartige van hunne tronie zeer wel getroffen; het is jammer dat een gebrek in de tekening het nodig gemaakt heeft een kleed over den ſchouder te werpen, daar dit volk in het geheel van geene kledij weet. Zij lieten zig ligt overreeden ſtil te zitten, toen de Heer HODGES hen gong aftekenen, en ſcheenen ook te begrijpen wat de tekening verbeelden zoude.

Bladz. 161 (8). De naam, dien deeze eilanders aan de vrugt gaven, was dezelfde, waarmede zij door QUIROS benoemd wordt, een nieuw bewijs dat zijne beſchrijvingen van de landen, die hij ontdekt heeft, naauwkeurig zijn. Wij hadden pompelmoezen op de *Vrienden-Eilanden* gevonden, maar nooit hadden wij eenen oranje-appel op de eilanden in de Zuid-zee gezien. Men kan dan gelooven hetgeen QUIROS zegt van de natuurlijke voortbrengzelen van *Mallicolo*.

Bladz. 165 (9). De boogen van deeze eilanders, die wij op het ſtrand vonden, waren van donkerbruin hout, fraaier dan magahonie hout; zij bewaarden hunne pijlen in een ronden pijlkoker van bladeren

ten gemaakt; zij waren van riet en omtrent twee voeten lang; de gemeenſte hadden eene punt van eenen voet of vijftien duimen lengte van gepolijst hout, zoo zwart als ebbenhout, maar zeer broos; de andere waren bezet met een ſtuk been van twee of drie duimen lengte, dat met eene zwarte harstachtige ſtof beſmeerd was.

Behalven boogen en pijlen hadden zij eene knods van caſuarina hout, aan hunnen regter ſchouder hangende aan een dik touw van gras; deeze knods, die zeer wel gepolijst was, was niet langer dan twee en eenen halven voet en ſcheen beſtemd tot gevegten van man tegens man, als de pijlkoker ledig zoude zijn. Aan den ſlinker-vuist droegen zij een houten plankjen, net met ſtroo bekleed tegens het terug ſpringen van den boog. Zij weigerden ons dit plankjen te verkoopen, gelijk ook hunne arm-ringen en neusſierzels.

Wij traden uit de linie, welke de zee-ſoldaaten rondom ons vormden, en wandelden onder de inboorlingen, die met ons onder eenen boom gongen nederzitten, om ons hunne taal te leeren. Zij verwonderden zig dat wij de woorden zoo ras onthielden, en ſcheenen eene wijl na te denken hoe het wezen konde dat men de klank der woorden door potlood op papier uitdrukken konde. Zoo ijverig zij waren om ons hunne taal te leeren, zoo nieuwsgierig waren zij ook om iets van de onze te kennen, en zeiden alles wat wij hun daarvan voorzegden met eene bewonderenswaerdige vaerdigheid zeer naauwkeurig na. Om de buigzaamheid van hunne ſpraak-deelen nog meer op den toets te zetten, beproefden wij hen de zwaarſte toonen uit alle de ons bekende Europiſche taalen, bij voorbeeld, het zaamengeſtelde Ruſſiſche *ſchetsch* opte-

geeven; maar daarvoor ſtonden zij ook niet, maar ſpraken het, reeds de eerſte reis, zonder moeite en zonder gebrek uit. Naauwlijks hadden wij hun de naamen van onze getallen voorgezegd, of zij herhaalden die zeer ſnel op de vingeren, in kort, dat hun aan ſighaamlijke ſchoonheid ontbrak wierd door hunne ſcherpzinnigheid rijklijk vergoed.

Toen zij ons vergiftigde pijlen verkogten, waarſchuwden zij ons de punten zelfs niet met de vingeren aanteraaken, alzoo de geringſte kwetſing met dezelve doodlijk was, daar men integendeel met de andere zelfs door den arm kon geſchoten worden, zonder in levensgevaar te geraaken. Als wij, onaangezien deeze waarſchuuwing, de punt wilden bevoelen, en met den vinger beproeven of zij ſcherp waren, trokken zij ons uit goedaartige bezorgdheid den arm altijd terug, als of zij ons voor een zeeker gevaar moeſten behoeden.

Bladz. 167 (10). Wij vonden geene nieuwe planten aan den zoom van het ſtrand, daar ons volk houthakte; maar een groot bosch was aanlokkijk voor natuurkundigen; wij vonden 'er twee nieuwe planten in, en zouden 'er misſchien nog meer gevonden hebben, zoo wij niet, op het verzoek van de inboorlingen, terug gekeerd waren. Verſcheiden deezer Indiaanen hadden kleine bundels van een zeker kruid aan de armen hangen, dat tot een nieuw geſlacht behoort, dat wij *Cuodia* genoemd hebben (*) en welrie-

(*) Ziet FORSTER *Characteres Generum Plantarum novorum, in inſulis maris auſtralis nuperrime detectorum, Lond. & Berlin. in 4to maj.*

kende bloemen draagt. Enige lieten ons toe hun dezelve af te neemen, om het gewas te onderzoeken; maar andere rukten ons die weder uit de handen, en wierpen die met een gelaat van ongenoegen weg, als of 'er iets verdagts of van slegte beduidenis agter stake. Wij hebben de zaad-korrels dikwijls geproefd en van eenen aangenaamen specerijachtigen smaak gevonden, en 'er ook geen ongemak van bespeurd; zoo dat deeze plant onmogelijk vergiftig of der gezondheid nadeelig zijn kan. Waarom zij ons dezelve dan uit de handen rukten kan ik niet begrijpen, tenzij dit kruid misschien voor een teken van vijandschap, of uitdaaging wordt gehouden, gelijk men verscheiden andere planten voor vredes of vriendschaps-tekenen aanziet.

De vrouwen, welke wij onder dat volk zagen, waren klein van gestalte en lelijker dan alle andere, die wij in de Zuid-zee gezien hadden. De volwassene, welke denklijk de getrouwde waren, droegen korte stukken doek of matwerk, die haar van de heupen tot op de knie nederhongen. De andere droegen enkel een koord om het lijf, aan welk een stro-wis gebonden was, in plaatse van een schortjen; de kinderen liepen, zonder onderscheid van geslacht, maakt, zoo zij onder de tien jaaren waren. Van deeze vrouwen hadden enige zig het hair met geele poeder van curcuma gepoederd; andere hadden 'er zig het gezigt, en nog andere het gantsche lighaam mede bestreken, dat tegens de donkere kleur van haare huid lelijk afstak. Dit zal hier te land voor iets fraais gehouden worden, want der menschen smaak verschilt in het oneindige. Dit geel blanketzel, als ik het zoo noemen mag, maakte allen den opschik van de vrouwen uit; wij zagen ten minsten geen eene eenige, die oor-

ringen, halsbanden of arm-ringen droeg; maar diergelijke verſierzelen ſcheenen den mannen alleen vergund te zijn; daar dit het geval is, zijn de vrouwen gemeenlijk veracht en leeven in de grootſte ſlavernij. Dit ſcheen ook hier zoo te zijn; zij torschten, bij voorbeeld, groote pakken op de ruggen en droegen op deeze wijze dikwijls nog meer dan een kind met zig om. De mannen ſcheenen geene de minſte achting voor haar te hebben en wilden haar ook niet toeſtaan nader bij te koomen, en de vrouwen waren van deezen dwang zoo wel bewust, dat zij van zelve wegliepen, als wij haar wilden naderen.

Bladz. 167 (11). Naar de menigte van inboorlingen, die wij in *Sandwich-Haven* zagen, te oordeelen, moet hun aantal zeer aanmerklijk zijn; egter is de bevolking naar de grootte van het eiland, nog niet aanzienlijk te noemen. Vijftig duizend zielen mogen, naar mijne gedagten, het hoogſte getal zijn, dat men zoude kunnen aanneemen, en deeze woonen niet, gelijk te *Otahiti*, ſlechts alleen in de laage gedeelten des lands, maar zij zijn over eene oppervlakte van meer dan zes honderd vierkante mijlen verſpreid. Men moet zig *Mallicolo* in het algemeen als een enkel groot bosch voorſtellen, van welk eerst enige weinige plekken uitgeroeid en bebouwd zijn geworden; diergelijke bewoonbaare plaatſen leggen gevolglijk in dit ontzagchelijk woud omtrent zoo als de kleine eilanden in de wijde Zuid-zee hier en daar verſtrooid. Konden wij door de duiſterheid dringen, waarmede de geſchiedenis van dit volk omwikkeld is, dan zouden wij denklijk bevinden dat zij laater in de Zuidzee gekoomen zijn dan de bewooners der *Vrienden-* of *Societeit-Eilanden.* Zoo veel is ten minſten zeeker

dat

dat zij van eene gantsch andere afkomst zijn moeten, want dat bewijzen hunne gedaante, taal en zeden. In sommige opzigten schijnen zij met het volk van *Nieuw-Guinea* en het land der *Papoes* overeenkomst te hebben; zij zijn ten minsten even zwart van kleur en hebben even wollig hair.

De luchtstreek van *Mallicolo* en van de nabuurige eilanden is zeer heet; misschien is zij somtijds minder gematigd dan op *Otahiti*, omdat het eiland zeer veel grooter is; wij hebben 'er geene buitengewoone warmte gehad. De thermometer van FAHRENHEIT, stond op zes en zeventig en agt en zeventig graaden, dat is, op eenen zeer gematigden graad voor de verzengde luchtstreek. In zulk een land is de kleeding een stuk van weelde, en niet van behoefte, dan in zoo verre de distels en doornen hen tot enige voorzorgen verplichten, om zig de tederste deelen des lighaams niet te verscheuren; hiertoe omwikkelen zij dezelve met doek en binden die aan den gordel naar boven, zoo dat zij eigenlijk niets bedekken. Schaamte en kuischheid zijn enkel gevolgen van onze opvoeding en geene aangeboren begrippen, waarvoor wij dezelve met even zoo weinig recht houden als wij menig ander zedenlijk gevoel voor natuurlijke instincten aanzien.

Bij alle ruuwe en onbeschaafde volkeren vindt men duidlijke bewijzen dat schaamte en kuischheid in den natuur-staat geheel onbekende dingen zijn. Daarvandaan ook dat zij, als enkele deugden van overeenkomst, naar de maatstaf van het onderscheid in de verfijning der zeden, overal verscheidenlijk gewijzigd zijn. Naar onze begrippen van eerbaarheid konden de mannen met de uitvinding van deeze dragt onmogelijk het oogmerk gehad hebben, ontuchtige gedag-

ten voortekoomen, alzoo zij door de gedaante van dat bekleedzel meer bevorderd dan verhinderd worden. Even zoo zou het 'er bij de vrouwen nog op aankoomen of zij de ellendige ſtro-wis, die haar tot ſchortjen dient, niet veel meer uit begeerte van te behaagen dan uit gevoel van ſchaamte draagen.

Hun voedzel moet grootendeels uit gewaſen beſtaan, want zij oefenen den landbouw; zij onthaalen zig van tijd tot tijd op varkens-vleesch of een hoen, en de zee zal ook tot hun onderhoud opleveren, ſchoon wij geen viſch-tuig bij hen zagen. Hun gereedſchap konden wij door de kortheid van ons verblijf niet onderzoeken, maar zoo veel wij uit de bouwing van hunne booten en huizen oordeelen konden, konden zij geene bekwaame arbeiders zijn. De grond kwam ons goed en vrugtbaar voor; doch daar het eiland geheel met bosch bedekt is, moet het hun veel moeite kosten zoo veel land te bearbeiden als tot hun noodwendig onderhoud nodig is. Wie weet dan of zij zig niet daarom met ſtrikken en banden het lijf en de armen toerijgen, om den wasdom des lighaams te verhinderen en dus des te minder voedzel nodig te hebben? Ik ten minſten zou denken dat de noodzaaklijkheid alleen tot zulk een tegennatuurlijk gebruik aanleiding zoude hebben kunnen geeven, dat naderhand uit gewoonte is aangehouden en nu als een ſieraad wordt aangezien.

Hunne ingedrukte voorhoofden hebben zij veelligt ook niet van natuur, maar door de hand der moeders zoo gevormd, wijl het hoofd van een nieuw geboren kind, gelijk men weet, allerhanden gedaanten aanneemt; zoo zijn 'er, bij voorbeeld, op het vaste land van Amerika enige volkeren, welke de hoofden van hunne kinderen de gedaante van de zon, de maan

en

en andere lighaamen zoeken te geeven. In *Mallicolo* drukken zij het hoofd egter niet zoo ſterk in, dat hunne lelijkheid 'er ſterk door vermeerderd wordt.

De muzijk-inſtrumenten van de inboorlingen van *Mallicolo* zijn, gelijk men ligt denken kan, zeer eenvoudig; wij hoorden bij hen niets dan trommelen, die hun niet alleen tot tijdverdrijf dienen, maar, in tijd van nood, ook om alarm te ſlaan. Wij kunnen als waarſchijnlijk aanneemen dat zij dikwerf met die van de nabuurige eilanden in geſchil geraaken, en het is ook wel te vermoeden dat 'er oneenigheden onder hen voorvallen, wijl zij, in enkele gezinnen, verſtrooid op het eiland woonen. Zij voerden hunne wapenen ſteeds bij zig, en legden die niet neder, zoo dat die, welke bij den kapitein in de kajuit kwamen, alleen ongewapend waren. Ook ſcheenen zij aan het maaken van hunne wapenen meer arbeid en konst te kosten te leggen dan aan hun ander huisraad, gelijk ook hunne vergiftigde pijlen met ſieraad waren.

Zij hebben waarſchijnlijk bevelhebbers om hen tot het gevegt te leiden; zij toonden egter geen' eerbied voor den eenigen man, dien wij als een opperhoofd aanzagen. Hunne godsdienst en huislijke gewoonten zijn ons onbekend gebleven, gelijk ook hunne ziekten; wij zagen geen eenen zieke.

Zij kwamen ons ſomtijds wantrouwig voor, dat niet te verwonderen is, daar zij in kleine benden verſpreid leeven. Zij ſcheenen egter niet tot twist of looze handelingen geneigd, maar beweezen veel meer door hun gedrag dat zij gaerne allen ſtrijd met ons vermijden wilden. Het gebruik van water op hun hoofd te gieten bevestigt de gelijkenis, welke ik in hun vind met het volk van *Nieuw-Guinea*. DAMPIERRE heeft dezelfde gewoonte op *Pulo-Sabuda*, op de

West-kust van *Nieuw-Guinea* waargenoomen. Zij hebben ons veele blijken van ſchranderheid gegeeven, zoo dat het niet zwaar zou zijn hen verder te beſchaaven; een eergierig man uit hun midden zou het, mijns bedunkens, ſpoedig ter uitvoer kunnen brengen.

AANTEKENINGEN

OP HET

VIERDE HOOFDSTUK.

Bladz. 169 (1). *Ambrym*, op welke de vuurſpuuwende berg is, ſchijnt meer dan twintig mijlen in omtrek te hebben. *Paoom*, de hooge Piek, die ten zuiden ligt, is niet groot, maar wij ontdekten niet of het land, dat wij te vooren ten Westen van denzelven zagen, 'er aan vast zij; als men onderſtelt dat die twee landen maar een eiland uitmaaken, is de omtrek niet meer dan vijf mijlen.

Bladz. 171 (2). Eene fraaije papegaai van de *Societeit-Eilanden*, een zeer klein ſtukjen van dien viſch opgegeeten hebbende, ſtierf des anderendaags. Ons ſchip geleek een hospitaal. Zij, die door den braasſem vergiftigd waren, waren nog in eenen deerlijken toeſtand; zij hadden nog ſnijdingen en ſcherpe pijnen in hunne beenderen, duizelingen en zwaarte in het hoofd over dag, en des nagts, als zij in de warmte van het bed kwamen, vermeerderde de pijn en belettede hen te ſlaapen. Zij kwijlden ſterk; zij vervelden over het geheel lighaam en zij kreegen puisten op de handen. Die minder pijn leeden waren minder zwak en kroopen op het dek, aan geraamten gelijk. Geen der luitenants kon den dienſt verrigten.

De honden, die van den visch gegeeten hadden, leeden ook veel; zij dronken veel water en ſteenden en zugtten pijnlijk; die aan de ingewanden geknaauwd hadden waren nog erger.

Misſchien zijn die visſchen niet altijd fenijnig; misſchien neemen zij, gelijk verſcheiden ſoorten van de Oost- en West-Indieën die ſlegte hoedanigheid aan, als zij van fenijnige gewaſſen gegeeten hebben; naardien de ingewanden fenijniger zijn dan het overige, wordt deeze onderſtelling daardoor bevestigd, want men kan zeggen dat het grootſte gedeelte van het fenijn in de eerſte wegen blijft, terwijl de chijl en het bloed weinig van hetzelve in de ſpieren brengt.

Bladz. 174 (3), Terwijl wij voortvoeren, zagen wij kokos- en andere palm-boomen, en verſchillende andere boomen, tusſchen welke wij hutten zagen ſtaan en praauwen, die op het ſtrand getrokken waren. Op andere plaatſen zagen wij digte boschjens en groote vakken van bebouwd land, die door hun geel aanzien naar Europiſche koren-velden geleeken. Wij kwamen alle overeen dat dit eiland een van de fraaiſte van deeze nieuwe groep is, en het ſchijnt zeer wel gelegen om 'er eene Europiſche volkplanting op te vestigen. Op deezen afſtand gezien, ſcheen het minder bewoond dan die wij meer Noordlijk verlaaten hadden, dat dien aanleg nog gemaklijker zou maaken.

Bladz. 176 (4). In den namiddag vongen wij twee haaien, die met lootsmannetjens en zuig-visſchen, hunne gewoone medgezellen, om het ſchip zwommen. In de maag van den eenen vonden wij vier jonge ſchildpadden van agttien duimen middellijns

lijns en de huid en vederen van eenen grooten gek (*Pelicanus fula* LINNEI). Naauwlijks was hij gevangen, of ieder zogt 'er zijn deel van te krijgen, en in weinige minuuten was hij gedood, gebraaden en verteerd. De ander wilde zig van den hoek wringen, maar wierd door de officieren met een paar kogels dood geschooten, want daar was hun zoo veel als de gemeene matroozen aangelegen dat hij niet ontkwame. Wij hadden zedert ons vertrek van *Anamocka* niet dan pekel-vleesch gegeeten, dat ons zeer tegen stond, zoo dat men wel denken kan dat ons nooit een haai zoo goed als deeze gesmaakt heeft.

Bladz. 177 (5). Deezen dag wierden wij twee maalen verschrikt door ongelukken; ten tien uuren wierd 'er brand in het schip geroepen; dit verspreidde in eens eenen algemeenen schrik; de angst was op ieders aangezigt te leezen, en het duurde eene lange wijl eer men gereedheid tot blusschen maakte; dit toeval is indedaad van de schrikbaarendste, die een schip kunnen dreigen; een storm, zelfs op de gevaarlijkste kust, is op verre na zoo verschriklijk niet, wijl men dan altoos nog hoop heeft ten minsten het leven 'er af te zullen brengen. Ondertusschen was bij dit alarm de schrik het meeste; wij dagten in het eerst dat de brand in de zeil-kamer ware, die vol zeilen was; maar het bleek dat 'er in de proviand-meesters hut een stuk Tahitisch doek door de lamp aangestooken was, en dat men door den zwaaren damp een grooter ongeluk gevreesd had.

Het ander ongeluk was dat een soldaat, die bezig was water te putten, om het verdek te bevogtigen, over boord viel; hij kon niet zwemmen en zou dus ongetwijfeld verdronken zijn, zoo men het schip niet oogen-

oogenbliklijk in den wind geſtuurd en eene menigte touwen uitgeworpen had; hij had gelukkiglijk nog zoo veel bezef van een deezer touwen te vatten, met welk men hem ophaalde; hij was egter zeer magtloos.

Bladz. 180 (6). De hoop van ontdekkingen in het planten-rijk te zullen doen deed ons in de ſloep van den Luitenant CLERKE medevaaren; maar wij wierden in onze verwagting bedrogen; wij hadden egter gelegenheid om eenen zeer aanmerklijken berg te zien met eenen dubbelen top, die naar een zadel geleek. De waterſlang, die wij vongen, was van de ſoort, welke wij in zoo groote menigte gezien hadden op een der laage eilanden, op de hoogte van de *Maria-Baai* aan *Tonga-Tabhoo*; het was de *Colnber laticaudatus*.

Blaz. 180 (7). Zij ſchreeuwden ons toe, en geleeken van verre naar de Mallicoleezen; een hunner had roodachtig hair en was blanker dan de andere. Wij zagen geen eene kano, noch aan ſtrand, noch in zee; men kan egter bezwaarlijk onderſtellen dat een zoo ſchoon eiland geene vaartuigen hebbe.

Bladz. 185 (8). De eerſte ſnaphaan-ſchooten wekten ongetwijfeld hunne gramſchap op; want men zag hen uit de plantagieën die heuvelen op loopen, en dooden en gekwetſten mede ſleepen. Zij ſchaarden zig vervolgens in ſlag-orde en ſcheenen voorneemens den dood van hunnen landsman te wreeken. Zoo de ſnaphaanen telkens afgegaan waren, is het bezwaarlijk te zeggen hoe veele wij w. gedood zouden hebben; maar gelukkig waren de vuurſteenen ſlegt, zoo dat weinige afgongen. Toen het eerſte vuur

over

over was, kroopen de gewonden op handen en voeten in de ſtruiken, en, zoo dra het grof geſchut begon te ſpeelen, liep de geheele troep weg. Enige weinige hadden moeds genoeg agter eenen zand-heuvel post te vatten, en, onder begunſtiging van deeze borstweering, de onze te verontrusten; maar zij konden daar ook niet lang ſtand houden, wijl men ſterk op hen ſchoot, zoo dra 'er maar een kop boven den zandheuvel te voorſchijn kwam. Ik voor mij kan niet denken dat deeze eilanders kwaade voorneemens hadden; het wekte hunnen toorn dat op hen, of liever op hunnen bevelhebber, aangelegd wierd; het is te bejammeren dat het een onvermijdlijk kwaad ſchijnt dat wij Europeaanen op onze ontdekking-reizen de arme Wilden altoos hard moeten vallen.

Bladz. 188 (9). De laagſte heuvel van die keten, die van eene kegelachtige gedaante was, en uit eenen uitgebranden en daardoor volkoomen onvrugtbaaren ſteenklomp, bruinrood van kleur, beſtond, had in het midden eenen vuur-mond, waaruit men van tijd tot tijd een' zuil van dikken rook zag oprijzen, als eenen grooten boom, die zijne dikke kruin rondom verſpreidde. Zoo dikwijls 'er een nieuwe zuil te voorſchijn kwam, hoorde men een dof gerommel als van eenen ver af zijnden donder, en de zuilen volgden tamelijk digt op elkanderen. De kleur van den rook bleef niet altijd eenerlei; gemeenlijk was hij wit en geelachtig, maar ſomtijds graauw-roodachtig, welk laatſte door den weerſchijn van het inwendig vuur konde veroorzaakt worden. Het geheel eiland, den brandenden berg alleen uitgezonderd, is overal met boomen, voornamelijk met kokos-palmen bewaſſen, en het loof was zelfs in dit jaargetijde, dat tog

den

den winter verbeeldde, zeer helder en fris van aanzien.

Bladz. 190 (10). Ik telde de kanos, die ons omringden; zij waren zeventien in getal; sommige hadden twee en twintig mannen aan boord; andere tien, zeven, vijf, en de kleinste twee, zoo dat 'er in het geheel meer dan twee honderd eilanders waren; nu en dan spraken zij enige woorden als of zij om iets vroegen; maar wanneer wij in de Tahitische of Malicollosche taal antwoordden, herhaalden zij onze woorden, als of zij die niet verstonden.

Toen het stuk geschut afgong, sprongen de twee honderd Indiaanen alle in zee, en, in het midden van deezen algemeenen schrik, bleef een welgemaakt jongman met een inneemend gelaat, alleen in zijne kano, zonder het minste blijk van verwondering of vrees te geeven, maar sloeg met een vrolijk gelaat oogen van verachting op zijne verschrikte landgenooten; ziende dat dit gedruis geene slegte gevolgen gehad had, spraken zij zeer overluid met elkanderen en scheenen om hunnen eigen schrik te lagchen.

De Indiaanen keeken vooral onze boei met een oog van begeerlijkheid aan, tot eindlijk een oude kaalkop zig niet langer onthouden kon eene onderneeming op dezelve te waagen. Hij roeide 'er in zijne kano naar toe, en wilde die voortsleepen; eerst trok hij aan de strik en, toen het zoo niet gaan wilde, tragtede hij haar los te maaken. De kapitein wenkte hem die te laaten, doch, toen het niet hielp, schoot hij met hagel naar hem; zoo dra hij zig gekwetst gevoelde, wierp hij de boei in het water; maar naauwlijks was de eerste pijn voorbij, of hij keerde terug, om in zijne onderneeming voorttevaaren. Nu wierd 'er een

snap-

ſnaphaan-kogel digt bij hem in het water geſchoten, waarop hij de boei weder liet drijven en met eene kokos-noot tot geſchenk aan het ſchip kwam. In dit gedrag was iets grootsch en koens, het was als of hij ons zijne vriendſchap tot belooning van onze dapperheid aanbood.

Bladz. 192 (11). Hun gedrag bij onze ontſcheeping verdient lof; daar zaten enige op het ſtrand, die wegvlugteden; maar toen wij hen wenkten, kwamen zij terug; wij baden hen te gaan zitten, en de meeste deeden het; wij verbooden hen over eene lijn te koomen, die wij op het zand trokken en zij gehoorzaamden. Zoo dra wij verzogten hout te mogen kappen, weezen zij ons zelve de boomen aan, maar verzogten ons geene kokos-nooten boomen te vellen. Wij bevalen hen hunne wapenen afteleggen, aan welk onredenlijk bevel de meeste voldeeden.

Zij waren kaſtanje-bruin of liever zwart-bruin van kleur, van middelmaatige grootte, maar veel ſterker van ſtatuur en beter geëvenredigd dan de Mallicoleezen. Zij liepen, gelijk deeze, moeder naakt, en droegen ook een touw om het lijf, maar de buik wierd 'er niet zoo ſterk door toegeknepen. De vrouwen, van welke zig enige van verre lieten zien, waren in rokken gekleed, die tot over de knie reikten en kwamen ons zoo lelijk niet voor als de Mallicoleeſche vrouwen. Een paar meisjens hadden ſpeeren in de handen, maar kwamen egter niet nader dan de overige.

Wij leerden, bij onze eerſte onderhandeling, een vrij groot aantal woorden van de lands taal; de meeste waren ons geheel onbekend; ſomtijds hadden zij voor een zelfde voorwerp tweeërleie woorden, van welke het een vreemd, en het ander, als het woord

van

van dezelfde betekenis uit de taal van de *Vrienden-Eilanden* luidde. Bij gevolg moeten 'er hier in de nabuurſchap nog andere eilanden en met menſchen van dezelfde natie, die op de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden* woont, bevolkt zijn. Zij noemden hun eiland *Tanna*, dat in de Maleitſche taal *Aarde* of *Grond* betekent.

Des avonds ſchoot 'er uit den brandenden berg, van vijf tot vijf minuuten, met een gekraak als van den donder, eene vlam, bij welke het onderaardsch gedruis dikwijls eene halve minuut duurde. De lucht was tegelijk overal met rook en zwarte ſchorl-asch vervuld, die, als zij ons in de oogen kwam, eene bijtende ſmert veroorzaakte. Zij viel in zulk eene menigte neder dat, binnen weinige uuren, het gantſche ſchip 'er mede bedekt was; het ſtrand lag ook overal vol kleine puin-ſteentjens en uitgebrande koolen.

AANTEKENINGEN

OP HET

VIJFDE HOOFDSTUK.

Bladz. 198 (1). De Heer HODGES heeft deeze landing, (van welke men Plaat LVIe eene afbeelding vindt) zeer naauwkeurig en met veel ſmaak getekend.

Bladz. 198 (2). In het bijzonder eene ſoort van ſnoek (*Eſox argenteus* N. 5) die op de West-Indiſche eilanden menigvuldig gevonden wordt en aldaar den naam van *tienponder* voert, omdat hij niet zelden zoo zwaar gevangen wordt.

Bladz. 199 (3). Hij had den voorigen dag in den agtermiddag opgehouden vuur te braaken; maar des morgens ten vier uuren begon hij weder. Des nagts had het geregend. Het vuur gaf een ſchoon gezigt. De rook, die in dikke wolken opreés, had allerleie kleuren, geel, oranje, karmoſijn, purper, en eindigde in roodachtig graauw en bruin. Zoo dikwijls 'er eene nieuwe losbarſting was, wierden de velden en boſſchen vuurkleurig en purper, naar hunnen afſtand en naar zij naar het licht van den berg gekeerd waren.

Bladz. 201 (4). Den volgenden morgen voeren Doctor SPARMAN, mijn vader en ik weder naar land, om de natuurlijke voortbrengzelen waartenemen. Ter plaatſe, daar wij landden, was het niet goed om planten te zoeken; daar waren hier verſcheiden ſoorten van mineraalen te vinden. De berg, op welken wij ons bevonden, beſtond grootendeels uit laagen van kleiaarde, die zeer week is, en die in de lucht kruimelt. Men vindt in dezelve eene ſoort van zwarten zandſteen, gelijk ook eene zelfſtandigheid als ſtink-ſteen (*lapis fuillus*) en ſtukken krijt, die dikwijls met ijzer-deeltjens vermengd waren. Wij ontdekten een voetpad, dat den berg opliep; wij wilden het inſlaan, maar eene bende gewapende Indiaanen ontdekkende, keerden wij ſchielijk naar ons volk terug. Zij plaatſten zig op de rotſen rondom ons, en een, welken de andere met achting ſcheenen te bejegenen, wisſelde met mijn vader naamen; de zijne was OOMB-YEGAU. Zij gaven ons vlijgen-bladeren, die in banamen-bladeren gewikkeld en geſtoofd waren; zij ſmaakten als ſpenagie. Wij kreegen ook twee groote piſangs-vrugten van de wilde ſoort, en wij wierden dus met genoegen gewaar dat ook bij dit volk de gastvrijheid geene ontbreekende deugd is. Het waren vrouwen en kinderen, die ons met deeze lekkernijen beſchonken; maar zij waren zoo beſchroomd, dat zij, als wij haar maar ſterk aanzagen, weg liepen, waarover de mannen dan lachten. Veele der vronwen zagen wel vriendlijk, maar de meeste egter donker en treurig. Zij droegen oorringen en halsbanden als de mannen, en de getrouwde hadden hoedjens van matwerk op; de meeste hadden witte ſteenen in de neus-gaten. Als wij eenen deezer Indiaanen eene glazen koraal, een ſpijker, of een lint aanbooden, weigerde hij het

aan-

aanteneemen, en verzogt dat wij het op den grond zouden leggen, wanneer hij het met een blad opraapte. Of dit uit bijgeloovigheid, uit zindelijkheid, of uit beleefdheid geſchiedde kan ik niet beſliſſen.

Bladz. 202 (5): Den volgenden morgen aan land gaande, ontdekten wij eene heete bron, die uit de klippen digt aan het ſtr[illegible] ijpelde; zij was zoo heet, dat ik 'er mijnen v[illegible]ne ſeconde lang in kon houden.

De jonge Indiaan, welken de Heer COOK aan boord gebragt had, was dezelfde jongman, die, bij het losſen van het kanon, in zijne kano was blijven ſtaan, terwijl alle de andere van ſchrik in zee waren geſprongen. Hij zeide dat hij FANOKKO heette (de Heer COOK noemt hem WHA-A-GOU) en vernam naar onze naamen; maar die buigzaamheid van ſpraakdeelen niet hebbende, welke den Malicoleezen in zulk eene verwonderenswaerdige maat eigen was, moeſten wij hem onze naamen met de verzagting voorzeggen, die 'er de Otahitiers aan gegeeven hadden. Hij had bevallige trekken, de oogen groot en levendig, en zijn geheele aanzijn verried vrolijkheid, wakkerheid en ſcherpzinnigheid. Van de laatſte zal ik ſlechts een voorbeeld aanhaalen. Mijn vader en kapitein COOK hadden, in hunne woorden-lijst van de taal van dit eiland, elk eene onderſcheiden uitdrukking opgetekend, die beiden zoo veel als *hemel* beduiden moeſten. Om nu te weeten welke de waare benaaming ware, wendden zij zig tot FANOKKO. Deeze was geen' oogenblik verlegen met de oplosſing, maar ſtrekte terſtond zijne regterhand uit en ſprak het een woord uit, daarop bewoog hij, onder dezelve, de ſlinker heen en weder, noemde het ander woord, en gaf daarbij te

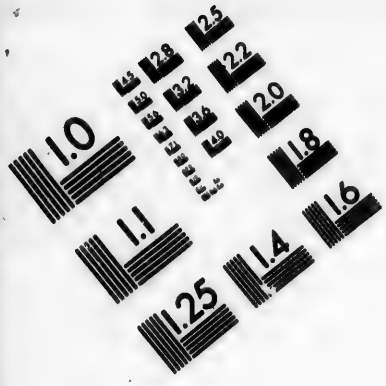

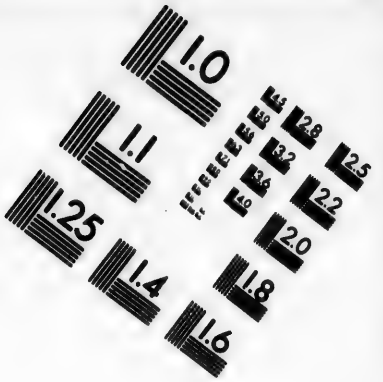

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

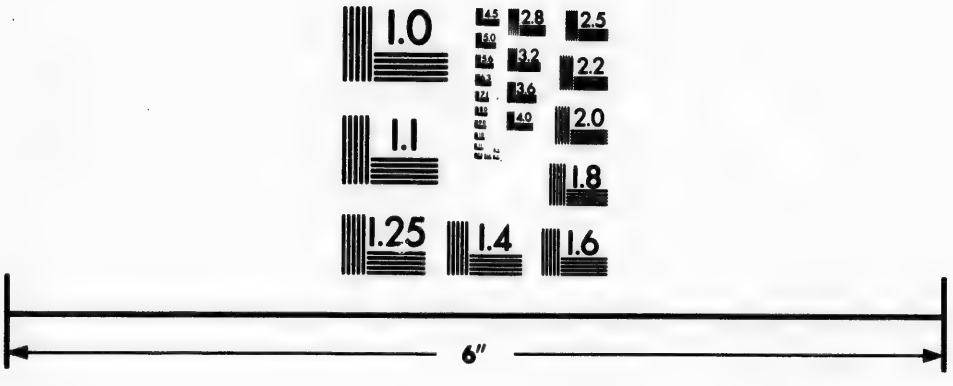

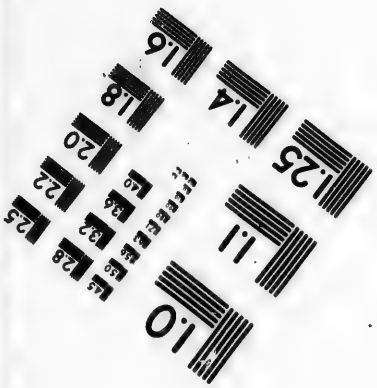

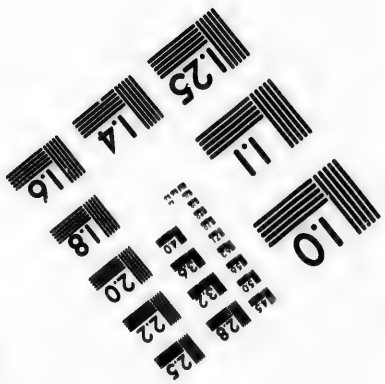

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

verstaan dat de bovenste hand eigenlijk het firmament, en de onderste de daar onder drijvende wolken betekenden.

Op even zoo eene eenvoudige en duidlijke wijze leerde hij ons de naamen van onderscheiden eilanden, die hier omstreeks liggen. Dat, op hetwelk kapitein COOK eerst ongelukkiglijk met de inwooneren in geschil geraakte, en van hetwelk wij regt aan heenwaarts gestevend waren, noemde hij *Irromanga*. Het laag eiland, dat wij op die vaart voorbij gezeild waren, heet *Inier*, een hoog eiland, dat wij op denzelfden tijd, ten Oosten van *Tanna* gezien hadden, *Irronon*, en een derde, naar het Zuiden liggende, dat wij nog niet waargenomen hadden, *Anaatom*.

Aan tafel proefde hij ons pekelvleesch, maar hij had aan de versche beet genoeg gebraden en gekookte yams, waar meer naar zijn' smaak; maar hij at over het algemeen zeer matig, en besloot zijn maal met eene soort van moer, die hem zeer wel smaakte, schoon zij van worm-stekige gedroogde appelen gebakken was. Hij dronk zonder nogtans een glas wijn, maar wilde het tweede niet aannemen. Over tafel gedroeg hij zig zeer betamelijk; het eenige, dat ons van zijne manieren niet zeer geviel, was dat hij een riet-stokjen, 't welk hij in het hair had gestoken, in plaats van work gebruikte, en zig dan met hetzelve weder het hoofd krabde. Daar hij, naar 's lands wijze, op het fierlijkst, *à la parc epic*, gekruld was, en het hoofd met olie en allerhanden verwen besmeerd had, kwam het ons zeer walglijk voor het riet-stokjen dan op het bord, dan in het hair te zien rond wandelen. Den braven FANOKKO viel het niet in dat zoo iets onbetamelijk zijn konde.

Blad. 204 (6). Als zij iets opmerkten dat nieuw voor hun was, riepen zij *Iebou*. Dat zelfde woord lieten zij ook van schrik, gelijk ook uit verwondering, uit afschuw, en zelfs uit begeerte naar eene zaak hooren. Welke van deeze betekenissen het elke reis hebben moeste, kon men, deels uit hunne gebaerden, deels uit den toon, en de wijze, waarop het dan langzaam, dan enige maalen agter elkanderen uitgesprooken wierd, zeer wel onderscheiden. Zij klapten met de vingeren, als het verwondering beduiden moest.

Blad. 206 (7). De vrouwen droegen alhier de lasten, terwijl de mannen onbelaaden gingen, enkel hunne wapenen draagende, hetgeen bewijst dat de inboorlingen van *Tanna* nog niet tot dien graad van beschaaving gekoomen zijn, die de inboorlingen van de *Societits*- en *Vrienden*-*Eilanden* onderscheidt, want alle de wilde natiön behandelen de vrouwen zeer gestreng.

De inboorlingen meer binnenslands vertrokken zijnde, namen wij die gelegenheid waar om de vaart agter de water-plaats ongehinderd te doorkruisen; wij vonden er geheele bosschen van kokosboomen, die egter met struiken begroeid waren, in welke wij veele vogelen zagen, voornamelijk vliegenvangers, boomkruipers en papegaalen; ook was hier eene soort van nootenboom, die ons reeds van *Otahiti* bekend was, daar deszelfs vrugten gegeeten worden, en die door ons *Inocarpus* genaamd is. Op deeze boomen hielden zig veele duiven op, voornamelijk van die soort, die op de *Vrienden*-*Eilanden* in menigte gevangen en tam gemaakt worden. Dit schijnt bij de Tanneezen ook in gebruik te zijn, want een van de officieren schoot

heden zulk eene duif, aan welker ſtaert men twee lange witte vederen vaſt vond, waardoor men haar ook op het eerſte gezigt voor eene geheel onbekende ſoort gehouden had. Enige Indianen kwamen ons zeggen dat een van ons volk twee duiven geſchoten had; zij zeiden ons zulks in de taal, die op de *Vrienden-Eilanden* geſprooken wordt. Zij moeten ongetwijfeld gemerkt hebben dat wij ons in de geſprekken dikwijls met die taal zogten te behelpen, en dus bedienden zij zig van dezelve, enkel om zig te doen verſtaan. Toen wij hun onze verwondering betuigden hen in eene vreemde taal te hooren ſpreeken, herhaalden zij het gezegde in het Tannaasch, als hunne moeder-taal, die hemelsbreed van de andere verſchilt, en voegden 'er bij dat de eerſte op *Irronun* geſprooken wordt, dat ſomtijds ook *Foottoona* genoemd wordt, en omtrent agt mijlen ten Oosten van *Tanna* ligt. Met deeze overeenſtemming van taal, op zulke verre van elkanderen verwijderde eilanden, kan het op tweeërleie wijzen gelegen zijn. Of daar moet van het ſtam-volk, dat de *Vrienden-Eilanden*, en in het algemeen alle de oostlijke eilanden der Zuid-zee, bevolkt heeft, eene volkplanting naar *Irronan* gegaan zijn, of de inwoonera van het laatſte eiland hebben verkeering met de bewooneren der *Vrienden-Eilanden*, waartoe hun een tusſchen beiden liggend, ſchoon ons nog niet bekend zijnde eiland, behulpzaam kan geweest zijn.

Bladz. 207 (8). Het ...r binnen in de vuurkolk van den berg verlichtte de wolken rook nog, toen wij ons naar land begaven, om te tragten denzelven te naderen. Wij volgden een voetpad, en gongen door boschjens van boomen en ſtruiken, tot dat wij, na eene halve mijl afgelegd te hebben, aan eene open

plaats

plaats kwamen, met zagt gras begroeid, alhier zagen wij eenen zwavel-damp, die uit den grond opsteeg. Ter slinker-zijde van het pad was een heuveltjen van witachtige aarde, van welk aanhoudend damp oprees. De grond was zoo warm, dat wij er naauwlijks op staan konden, en wij vonden dien met zwavel bezwangerd. Als wij denzelven omzoosden, kwamen de dampen er nog heviger uit op, en wij bespeurden in denzelven eene bijtende of zaamentrekkende hoedanigheid, als van alum. Veel hooger gekomen zijnde, kwamen wij aan eene andere open plaats in het bosch, die onvruchtbaarder, maar daar de damp zoo sterk niet was. De aarde, welke deeze *Solfatara* bedekte, was van denzelfden aart als de voorige en groenachtig van de zwavel. Wij vonden in den omtrek roode oker, waarmede de inboorlingen zig bimketten.

De brandende berg was middelerwijl onrustiger dan ooit, en bij elke uitbarsting, die hij deed, steeg uit deeze onderaardsche zwavel-groeven de damp sterker, gelijk eene dikke witte wolk, op. Deeze omstandigheid scheen aantetoonen dat of tusschen beiden plaatsen eene gemeenschap was, of dat deeze inwendige gewaldige beroeringen van den vuurspuwenden berg zig op eene andere middelbaare wijze, tot deeze zwavel-plaatsen, voortplanten moeten. Hier den namen wij ten tweeden maal waar dat de berg na den regen onrustigst was; de regen brengt dan vermoedlijk diergelijke uitbraakingen, op de eene of andere wijze, teweeg, hetzij dan dat hij de gisting der brandbare mineraalen in den berg werklijk veroorzaakt, of dezelve slechts bevordert of vermeerdert. Dit waargenoomen hebbende, klommen wij deezen heuvel nog hooger op; boven op denzelven

gekoomen zijnde, kreegen wij den brandenden berg in het gezigt, en konden zijne uitbraakingen duidlijk waarneemen, schoon wij 'er door menigen heuvel en menig dal nog wel twee zee-mijlen van gescheiden waren. Het geweld van het onderaardsch vuur verbaasde ons het meest, want stukken rots, zoo groot als onze groote sloep, wierden uit de vuur-kolk in de hoogte geworpen, of zij kei-steentjens waren. Naardien wij nog geen mensch ontmoet hadden, meenden wij den berg nog meer te naderen, wanneer zig eensklaps het geklank van een of twee trompet-hoorns verhief. Daar dit werktuig bij alle wilde natiën, en voornamelijk in de Zuid-zee, tot alarm-blaasen gebruikt wordt, moeten wij ons, door te luid praaten, verraaden, en op zulk eene wijze de inboorlingen in alarm gebragt hebben. Wij keerden dan ijlings terug, en zeiden den inboorlingen, welke wij ontmoeteden, en die zeer verwonderd scheenen ons zoo diep in het land te vinden, dat wij vogelen waren gaan schieten; zij namen hier genoegen mede en bragten ons kokos-nooten en suiker-riet, waarna wij naar het strand vertrokken.

Wij gongen voort handel met deeze Indiaanen te drijven; ons ijzer-gereedschap was bij hen nog in geene waarde, zij namen liever Tahitisch doek, kleine stukken van Nieuw-Zeelandschen groenen talk, paerlemoer, en vooral schildpad. Tegens het laatste verruilden zij wat hun het liefst was, hunne wapenen, eerst slechts speeren en pijlen, naderhand ook boogen en knodsen.

In den agtermiddag, toen wij de kust langs gongen naar de Oost-punt, werwaarts de inboorlingen twee dagen te vooren ons belet hadden ons te begeeven, wierden wij van enige omringd, die ons verzogten te-

rug

rug te keeren; wijl wij desniettegenstaande voortgingen, begonnen zij ons te dreigen dat zij ons slagten en opeeten zouden, als wij onderstonden verder te gaan. Toen wij hen niet scheenen te begrijpen, maar betuigden gaerne te willen eeten, gaven zij ons met veel ijver te verstaan wat zij meenden, en zij toonden ons door tekenen hoe zij eenen mensch doodden, hoe zij hem de ledenmaeten affneeden, en het vleesch van de beenderen haalden; eindelijk beeten zij in hunne armen, om duidlijker uittedrukken dat zij menschenvleesch aten. Wij keerden dan terug naar het strand en wierden overal op weg door de inwooneren op de gastvrijste wijze onthaald.

De zonderlinge *Solfaterra*, die wij gezien hadden, kwam ons zoo aanmerkenswaerdig voor, dat wij 'er des anderen daags 's morgens weder naar toe gingen. Wij merkten op dat de aarde in den omtrek van den brandenden berg zeer vrugtbaar was; verscheiden planten schieten 'er eens zoo hoog op als in andere landen, gelijk men in andere landen, daar brandende bergen zijn, ook waarneemt. De thermometer, die aan boord op agtenzeventig graaden stond, wees, boven de *Solfaterra* op vijf ellen hoogte aan eenen boom hangende, tagtig graaden. Wij maakten een gat in den grond, zoo diep dat de thermometer 'er in zijne geheele lengte in kon staan, en, hem aan een stok in dat gat houdende, rees hij in eene halve minuut op honderd zeventig graaden. Wij lieten hem 'er vier minuuten in, wanneer hij nog even hoog stond. Toen men denzelven 'er uit nam, daalde hij tot op honderd zestig graaden en ongevoelig in weinige minuuten op tagtig graaden. De damp, die uit dien grond kwam, was dan zeer heet. De inboorlingen, die zagen dat wij in den grond groeven, verzogten ons uit te scheiden,

den, ons zeggende dat de grond in brand zoude vliegen en 'er een *Asfeor* of brandende berg ontstaan zoude. Zij scheenen zeer voor een ongeluk te vreezen, en zij waren zeer verlegen, zoo dra wij den zwavelachtigen grond wilden omroeren.

Des agtermiddags, weder eene wandeling doende, geleidde onze gids ons tot op het strand aan de andere zijde van het eiland. Hier zagen wij voor de tweede reize *Anattom*, en de inboorling zijnen vinger wat noordlijker uitstrekkende, zeide ons dat 'er nog een tweede eiland was, *Eetonga* genoemd, hetgeen mijne gedagten bevestigt dat *Tanna* met de *Vrienden-Eilanden* gemeenschap heeft. De naam *Eetonga* gelijkt veel naar dien van *Tonga-Tabboo*, en enige der bewooneren van het eiland *Middelburg*, of van *Ea-Oowha*, noemen het wezenlijk *Eetonga-Tabboo*. Het woord *Tabboo* wordt ook bij den naam van de andere Zuidzee-Eilanden gevoegd, namelijk *Tabboo-Amanna* (*Saunders-Eiland*) en *Tabboo-Ai*, een eiland, van hetwelk de Otahitiers ons gesprooken hebben. Ik wil niet zeggen dat *Eetonga* van de eilanders van *Tanna* het eiland *Tonga-Tabboo* zij; maar daar is reden om te denken dat een ander eiland van dien naam, naar den kant van de *Vrienden-Eilanden* liggende, de gemeenschap tusschen de twee Archipels bevordert.

Men vong twee visschen van de soort, door welke zoo veele onder ons waren vergiftigd geworden. Ik hadde wel gewenscht deezen visch, tot waarschuwing van de reizigers, te kunnen afbeelden en beschrijven, maar de matroozen waren veel te gretig naar deeze versche kost om mij den tijd daartoe te gunnen. Zonder zig aan mijn goed voorneemen, noch aan hetgeen ons met deezen visch reeds wedervaaren was, te kreunen, sneeden zij hem terstond in stukken,

ken', wreeven hem met zout en peper, en trokken 'er mede naar den ketel. Gelukkig bekwam hij hun deeze reis zeer wel; een nieuw bewijs dat die, welke onze reisgenooten vergiftigd had, zig met vergiftigde planten en insekten gevoed, en daardoor eene schadelijke eigenschap moet aangenomen hebben, welke hem van natuur anders niet eigen is. Onze matroozen hadden zig bij dat gerecht verlaaten op de proef van eenen zilveren lepel in den ketel te werpen, die zonder vlekken gebleven was; doch deeze proef is zeer twijfelachtig, want het is bekend dat slechts enkele vergiften de eigenschap hebben om het metaal aantegrijpen.

Bladz. 208 (9). Den heuvel, in het Oosten, weder opgeklommen zijnde, gongen wij het land andermaal in; wij vonden een' man, die bezig was eenen boom te vellen van de dikte van de dije: dit was een zwaar werk voor hem, door de slegtheid van zijn gereedschap. Zijne bijl bestond uit eenen zwarten steen naar basalt gelijkende, hij zeide ons dat men dien van het eiland *Anattom* haalde; hij toonde ons nog eene andere soort van bijl, die van eenen gebrooken hoorn gemaakt was; hij zeide ons dat die hoorn, die ons voorkwam een stuk van een bisschops-mijter (*voluta mitra*) te zijn, van het laag eiland *Immer* kwam, enige mijlen ten Noorden van de baai. Verder gegaan zijnde, vonden wij den Catappa-boom, welker nooten eene zeer goede pit hebben, twee maalen zoo groot als de gewoone amandel; hij was toen zonder bladeren, maar de nooten van het laatste faizoen hongen nog aan de boomen; de kleine jongens kraakten die tusschen twee steenen en booden ons dezelve op groene bladeren aan. Overal wierden wij beleefd ont-

van-

vangen en belangloos onthaald; overal zagen wij bij de wooningen wel gemeste varkens en hoenderen. Wij gongen langs het ſtrand naar de punt, welke de inboorlingen van de andere zijde van het eiland ons belet hadden te naderen; dit maakte hen zeer verlegen, en zij baden ons ernſtig daarvandaan te blijven, ons op nieuw, door tekenen, te kennen geevende dat zij menſchen-vleesch eeten; men moet 'er niet aan twijfelen of deeze gewoonte is bij hen in zwang. Zij, die beweeren dat de menſchen niet dan in den uiterſten nood menſchen-eeters worden, zullen bezwaarlijk reden van dezelve kunnen geeven in een land, daar overvloed van de voedzaamſte planten en wortelen, benevens tam vee, is. Veel waarſchijnlijker kan men deeze gewoonte van de wraakzugt afleiden. Zelfsbehoud is onloochenbaar de eerſte wet der Natuur; om deeze te bevorderen, plantte zij ons hart hartstogten in; bij de Wilden doet ieder zigzelven recht en zoekt daarom bij de minſte beleediging zijne wraakzugt te voldoen, die, bij ſterke en lange verbittering, op wreedheid uitloopt. Hunne gewoonte van altijd gewapend te gaan toont genoegzaam dat zij dikwijls binnenlandſche onlusten of oorlog met hunne nabuuren hebben. Wij weeten de reden niet waarom zij ons beletteden de Oost-punt van de haven te naderen.

In het terugkeeren kwamen wij aan enige huizen, daar de vrouwen bezig waren den maaltijd klaar te maaken; wij gongen aldaar onder eenen boom zitten praaten met de Indiaanen. Ik neuriede bij geval een deuntjen, waarop zij mij verzogten te zingen, en, ſchoon niemand van ons een goed muzikant was, voldeeden wij egter hunne nieuwsgierigheid en wij zongen verſcheiden liedjens. De Duitſche en Engelſche,

fche, vooral de vrolijkſte, behaagden hun ongemeen; maar de Zweedſche volksliedjens van den Heer SPARMAN wierden meest geprezen. Het ontbrak hun dan noch aan oordeel, noch aan ſmaak in de muzijk. Toen wij gezongen hadden, zeiden wij dat het nu hunne beurt was; hierop hief een hunner een zeer eenvoudig lied aan, dat welluidend genoeg klonk, en, onzes bedunkens, veel meer melodie had dan een van alle, die wij in de warme luchtſtreek in de Zuidzee gehoord hadden. Het was veel rijker aan toonen dan de gezangen der Otahitiers en van die van *Tonga-Tabboa*, van welke het zig ook door zijne ernſtige melodie onderſcheidde. Daar moest maat in de woorden zijn, zoo ligt en zagt vlieteden zij van de lippen. Toen de eerſte gezongen had, begon een tweede; zijn lied was anders, maar even ernſtig, en deeze ernſtigheid in de muzijk ſtemde met den aart der natie in andere opzigten overeen. Men zag hen indedaad zelden zoo hartlijk lagchen of zoo opgeruimd ſchertſen als de beſchaafder volkeren op de *Societeits-* en *Vrienden-Eilanden*, die de waarde der vrolijkheid in de gezellige verkeering reeds beter kenden. Onze Indianen bragten nu ook een ſpeeltuig te voorſchijn, dat, gelijk het pans-fluitjen van *Tonga-Tabboa*, uit agt rieten pijpjens beſtond, met dit onderſcheid dat hier de pijpjens trapswijze kleiner wierden en een geheel octaaf uitmaakten, ſchoon de toon van elk fluitjen niet volkoomen zuiver was. Wij zouden hen 'er op hebben hooren ſpeelen, zoo niet juist op dat tijdſtip enige van hunne landslieden met geſchenken gekoomen waren en onze aandacht daarvan afgetrokken hadden.

Bladz. 209 (10). Wij herhaalden onze proeven met dit onderscheid, dat de thermometer geheel begraaven wierd in het wit krijt, uit hetwelk de damp te voorschijn kwam. Na dat hij 'er eene minuut in gebleven was, reés hij tot op tweehonderd en tien graaden, dat ten naasten bij de hitte van kookend water is, en hij bleef op die hoogte, zoo lang wij hem in het gat lieten, dat is, den tijd van vijf minuuten. Zoo dra hij 'er uit kwam, daalde hij eerstond tot op vijfennegentig graaden en langzaamerhand tot op tagtig graaden, op welken graad hij stond, voor wij hem 'er in zetteden. De lijnregte hoogte van de eerste *Solfaterra* boven de oppervlakte van de zee is omtrent tagtig roeden.

Bladz. 217 (11). De bosschen en vlakten doorwandelende, verzamelden wij veele Oost-Indische gewassen, als de kleine en groote Klompan-boom (*Sterculia Balanghas & S. foetida*), de paarbladige *Dioscorea* (*Dioscorea oppositifolia*), den Tafellakenboom (*Riedia Meppa*), de hulstbladige Beerenklaauw (*Ilicanthus ilicifolius*), de ongebaarde Schubair (*Isthmium muticum*), de gehalveerde Panik (*Panicum dimidiatum*), de bonte *Croton* (*Croton variegatum*) en andere gewassen, welke wij nooit op de oostlijker eilanden gezien hadden. Onze beste ontdekking was eene duif van dezelfde soort, die zoo menigvuldig op de *Vrienden-Eilanden* is. Deeze had van buiten aan den snavel eene roode zelfstandigheid kleeven, en wij vonden twee muscaat-nooten in zijnen krop, die nog niet lang moeten opgeslokt geweest zijn, alzoo zij nog met de foelie bedekt waren; wij vonden dezelve van eenen bitteren en speecerijachtigen smaak, maar

maar zonder reuk. De noot zelve was veel langwerpiger van gedaante, maar in smaak van de echte muscaat-noot niet onderscheiden. Wij toonden haar den eersten inboorling, dien wij ontmoeteden, en boodden hem een stuk paerlemoêr-schulp tot belooning, als hij ons de soort van boom, waarop zij groeide, wilde leeren kennen. Hij bragt ons wel eene halve mijl verre het land in, en toonde ons eindelijk eenen jongen stam, die de muscaat-nootenboom zoude wezen. Wij plukten 'er enige bladeren af, maar vonden geene vrugten, wijl, naar zijn zeggen, de duiven die niet lang lieten zitten. De noot noemde hij *Gnamatan*. Toen wij de bladeren, die wij voor die van den muscaat-nootenboom geplukt hadden, aan andere inboorlingen lieten zien, ontkenden zij dat zij van dien boom waren; onze gids, merkende dat wij nu zijn bedrog ontdekken zouden, wenkte zijne landslieden dat zij dezelven ook dien naam zouden geeven, maar zij verweeten hem zijn bedrog ten scherpsten. Des anderen dags, de nooten aan andere inboorlingen toonende, liet een hunner ons drie andere zien, van haare foelie omgeeven, maar hij wist ons ook den boom, waarop zij groeiden, niet te wijsen; zij gaven deeze vrugten onderscheiden naamen, en noemden den boom, die dezelve oplevert, *Nëeroah*; onze boeken naziende, zagen wij dat deeze soort eenige gelijkenis heeft met den wilden muscaat-nootenboom van RUMPHIUS, en zij schijnt dezelfde te zijn met die van de *Philippynsche-Eilanden*. De duif, die dezelve op *Tanna* eet, is dezelfde, welke RUMPHIUS beschrijft en den verspreider van de waare muscaat-noot, op de *Specerij-Eilanden*, noemt; wij hebben de eer gehad eene leevende aan de Koningin van Engeland aantebieden.

De

De tekening, welke de Heer HODGES van een gezigt op *Tanna* gemaakt heeft en die in dit werk de LVIIe Plaat uitmaakt, geeft een volmaakt denkbeeld van *Tanna* en deszelfs inwooneren.

Bladz. 220 (12). Wederom aan land gegaan zijnde, zagen wij veele groote papegaaien, zwart, rood en geel van kleur, op de hoogſte vijgenboomen zittende, daar het dik loof hen voor onze ſnaphaanſchooten beveiligde. Deeze vijgenboomen zijn zoo groot, dat men het zig naauwlijks verbeelden kan. Hunne wortelen ſtaan grootendeels boven den grond en maaken, omtrent tien of twaalf voeten hoog van de aarde, den ſtam van den boom uit; zulk een ſtam heeft menigmaalen negen of tien voeten middellijn en ſchijnt uit verſcheiden te zaamen gegroeide boomen te beſtaan, die op alle zijden ſcherpe uitſteekende hoeken hebben. Op deeze wijze groeijen zij dertig of veertig voeten hoog, eer zij zig in takken verdeelen, van welke elk ten minſten drie voeten middellijn heeft; de takken worden ook dertig of veertig voeten lang, eer zij de kleine takjens krijgen, en op zulk eene wijze is de kruin van den boom ten minſten honderd en vijftig voeten hoog.

Wij zagen eenen Indiaan, die bezig was de dunne ſtaaken te hakken, om de yams-wortelen in zijn' tuin langs dezelve te laaten ranken; hij vorderde zeer weinig, want zijne bijl beſtond ſlechts uit eene moſſelſchulp; wij hielpen hem, uit medelijden, en hakten met onze bijl in weinige minuuten meer ſtaaken dan hij den geheelen voormiddag had kunnen doen. De inwooners bewonderden ons nuttig werktuig, en booden 'er ons hunne boogen en pijlen voor; wij dagten dat zij 'er ook gaerne een varken voor zouden geeven;

ven; maar zij bleeven doof voor deezen eisch, en wij konden geen een varken van hun koopen.

Bladz. 221 (13). Wij gongen de warme bronnen andermaal onderzoeken; een thermometer, die aan boord op agttien graaden geſtaan had, klom, toen de bol in het midden van de bron gedompeld was, in den tijd van vijf minuuten tot op honderd een en negentig graaden. Wij wierpen een paar ſlakken in de bron en zij waren in twee of drie minuuten gaar gekookt; een ſtuk zilver, in de bron geworpen, wierd 'er, na een half uur tijds, zuiver en blinkende weder uit gehaald: zout van wijnſteen bragt in het water geene zigtbaare verandering voort, ſchoon het eenen enigzints zaamentrekkenden ſmaak had. Aan het ſtrand waren veele kleine vischjens, omtrent twee duimen lang, die op de natte klippen als hagedisſen herom ſprongen. De borstvinnen dienden hun in plaatſe van pooten, en hunne oogen waren bijna midden op den kop geplaatst, denklijk omdat zij zig voor hunne vijanden buiten het water des te beter zouden kunnen in acht neemen. Zij waren zoo vlug dat zij in eenen ſprong drie voeten over ſprongen. Deeze, of eene diergelijke ſoort van visſchen heeft kapitein COOK op zijne voorige reis aan de kust van *Nieuw-Holland*, aangetroffen. Deeze ſoort behoorde onder het geſlacht der Snotvisſchen (*Blennius*); zij waren bezig een broedzel krekels, die de zee uit eene reet van de klippen had afgeſpoeld, te verſlinden.

Den volgenden morgen gongen wij de heete bronnen ook, geduurende de eb, onderzoeken; daar de voorige proeven bij den vloed genoomen waren. De thermometer, die in de vrije lucht op agtenzeventig

graaden geſtaan had, ſteeg in het heet water, na verloop van anderhalve minuut, tot honderd zevenentagtig graaden. Het onderſcheid tuſſchen den graad van hitte, dien wij gisteren hadden waargenoomen, en dien van heden, kwam ons des te zonderlinger voor, wijl de bronnen zoo na aan den oever der zee uitſijpelden, dat bij den vloed het zee-water 'er boven ſtond. Natuurlijker wijze moest de vermenging van het zee-water met het bron-water, geduurende den vloed, de hitte des laatſten verminderd hebben; daar wij nu juist het tegendeel bevonden, moet in deeze bronnen de graad van hitte van geheel andere oorzaaken afhangen. In dit vermoeden wierden wij door het verder onderzoek van eene andere diergelijke bron nog meer verſterkt. Deeze bron, aan de weſt-zijde van het groot ſtrand, kwam aan den voet van eene ſteile klip uit het zwart zand borrelen, en vloeide naar de zee, van welke zij bij den vloed bedekt was. De klip maakte een gedeelte uit van den grooten berg, waarop de *Solfatara* is. In deeze bron rees de thermometer, na verloop van eene minuut, tot tweehonderd twee en een halve graad en bleef enige minuuten zoo ſtaan. Waardoor wierd dit verſchil van hitte voortgebragt? Veelligt koomen de bronnen door onderaardſche kanaalen uit de nabuurſchap van den brandenden berg, en kunnen niet eerder dan digt aan zee eenen uitgang vinden. In dat geval hangt de graad van hitte van de ontſteeking van den berg af; deeze nu is niet altijd even geweldig, maar verſlapt dan meer, dan min; daarenboven zal de hitte overal in den berg niet even groot zijn, en even zoo moet het water meer of min van zijne oorſpronglijke hitte verliezen, naar dat het van de bron tot de plaats, daar het uitvloeit, eenen langeren of korteren weg te loopen heeft. Eindelijk

kan

kan het ook wel zijn dat dit bron-water enige gemeenschap met de *Solfatara* heeft, wijl beiden in eenen en denzelfden berg zijn. Dat aan de oppervlakte ligt wordt vermoedlijk door de hitte van de *Solfatara* in dien fijnen damp opgelost, die boven op den berg uit verscheiden spleeten oprijst, terwijl het overige naar beneden eenen weg zoekt en, na dat het door verscheiden laagen aarde is doorgezijgd, verkoelt en alzoo verdikt zijnde, eene beek vormt.

Bladz. 222 (14). Naardien 'er voorbeelden zijn, dat de brandende bergen hunne uitbraakingen uit onpeilbaare diepten van den Oceaan hebben opgeworpen, zou deeze aanmerking minder gewigtig zijn, zoo zij het gevoelen van den beroemden DE BUFFON niet wedersprak, die beweert dat de hoogste bergen alleen vuurbraakende bergen zijn.

Wij gongen na den middag bloemen verzamelen van eenen onbekenden boom, maar waren genoodzaakt die 'er af te schieten. Wij bragten een half uur met de inboorlingen door; wij vermaakten hen met zingen, en zij wierden eindelijk zoo gemeenzaam, dat zij door eene overmaat van gastvrijheid, die den wilden volkeren eigen is, ons met ontwijfelbaare gebaerden hunne dogters aanbooden. Zoo dra de vrouwen deeze laagheid der mannen merkten, vlugtedan zij zeer verschrikt weg. Hetzij om haar bang te maaken, hetzij om eene andere reden, de Indiaanen, vooral de jonge lieden, wilden althans dat wij haar zouden naloopen.

Bladz. 225 (15). Dus hadden de inboorlingen, in plaats van betere gedagten van ons te hebben dan van andere vreemdelingen, recht om ons nog meer

te haaten, naardien wij hen, onder den ſchijn van vriendſchap, kwamen vermoord n. Ik moet bekennen dat veele van onze reisgenooten billijk genoeg dagten om dit ongeluk te beklaagen. Diergelijke overijlingen waren ons bijna overal ontvallen, en het kwaad was nergens te verhelpen geweest. De kapitein wilde den ſoldaat voorbeeldig laaten ſtraffen, omdat hij tegens zijne bevelen van de Indiaanen te ontzien, gehandeld had. Doch de officier, die het bevel aan ſtrand gevoerd had, trok zig den kaerel aan, en zeide dat hij dit bevel van den kapitein het volk niet had bekend gemaakt, en het integendeel last gegeeven de Wilden, op de minſte bedreigingen, die zij deeden, ter neder te ſchieten. Men had dus den ſoldaat niets te verwijten; doch of de officier over leven en dood der inboorlingen beſchikken mogt, wierd niet onderzogt. Men wist dat hij veele voornaame nabeſtaanden had, onder welke ook Ministers waren; het ſchijnt daarenboven in Engeland niet veel te beduiden te hebben, als een onderhoorig officier zijn' plicht niet doet, of tegens de krijgstucht handelt; ja men heeft zelfs voorbeelden dat een officier *infaam gecasſeerd*, en evenwel kort daarna Staatsminister geworden is. Elk land heeft zoo zijne eigen gewoonten!

✦ ✦
✦

AAN-

AANTEKENINGEN

OP HET

ZESDE HOOFDSTUK.

Bladz. 229 (1). Onder de planten, van welke de bosschen vol zijn, vonden wij veele, die nieuw voor ons waren, en andere groeijen in de Oost-Indiën. De bebouwde landen teelen nog veertig soorten, die op de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden* onbekend zijn.

Bladz. 230 (2). De schulpen zijn zeldzaam op de kust. De inboorlingen haalen die van de andere eilanden en zij stellen enigen prijs op de groote paerlemoêr-schulpen. Daar is veel en menigerlei visch; wij vongen met den zegen en den hoek eene soort van barbeelen, braziliaansche snoeken, dolphijnen, doraden, cavalhas, papegaai-vischen, vergiftige roggen, tandelooze roggen, engel-vischen, haaien en zuigers, en verscheiden soorten van makreelen of zoogenaamde dikkoppen.

Bladz. 231 (3). Zij zijn van vijf tot agt of negen duimen lang, en hangen ter wederzijde van het hoofd. Enige, en vooral die, welke wolachtig hair hebben, laaten het in het wild groeijen, of binden het op de kruin in een bosjen met een blad. De meeste draagen 'er een dun stokjen of rietjen in van omtrent negen

duimen lengte, met welk zij zig krabben; hun hoofd is vol ongedierte; zij ſteeken 'er ook, tot ſieraad, nog een ander rietjen in, met haanen- of uilen-vederen beſtooken; enige weinige draagen een hoedjen van bladeren van groene plataanen of van biezen. Daar zijn 'er die hunnen baard tot touwtjens vlegten.

Bladz. 234 (4). Tot het opleggen van deeze verwen bedienen zij zig van kokos-olie; zij geeven zig ſchuinſche ſtreepen van twee of drie duimen breedte; zelden gebruiken zij wit; maar ſomtijds ſchilderen zij zig de eene helft van het aangezigt rood, de andere zwart.

Zij maaken zig inſnijdingen, vooral boven aan de armen en op den buik, in plaats van het beprikken, dat onder de blanker bewooneren van de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden*, *Paasch-Eiland* en de *Marquiſen-Eilanden* in gebruik is. Zij ſnijden het vleesch op, met een bam-boes, of met eene ſcherpe ſchulp, en leggen 'er een zeker kruid op, dat een hoog lidteken op het vel maakt, als de wond geneezen is; deezen lidtekenen geeven zij de gedaante van bloemen en andere figuuren, dat in dat land eene groote fraaiheid is. Wij hebben maar eenen man gezien, die op de borst geprikt was; ik heb reeds opgemerkt dat de prikking eveneens ſcheen gedaan te zijn als op *Otahiti*.

Bladz. 234 (5). De kinderen beginnen deeze bladeren te draagen als zij zes jaaren oud zijn; ik herhaal alhier dat dit niet uit ſchaamte geſchied; ook doen zij eene zoo tegengeſtelde uitwerking, dat elk eilander van *Tanna* of *Mallicolo* naar dien befaamden

God

God gelijkt, die de Beſcherm-god van de tuinen en boomgaarden bij de Ouden was.

Zij hebben gemeenlijk het middenſchot van den neus doorboord, en draagen in het gat eenen ronden ſteen of een ſtuk bamboes van eenen halven duim dikte.

Bladz. 234 (6). Zij draagen dikwijls aan den ſlinker boven-arm een ſtuk kokos-nooten-dop, beſneden, of glad, met kruiden 'er aan als de *Evodia hortenſis*, *Crotum variegatum*, *Lycopodium phlegmaria*, *Vitex trifolia* of eene ſoort van *Epidendrum* (*).

Bladz. 237 (7). Gemeenlijk bedienen de jonge lieden zig van ſlingers en boogen, en de mannen van knodſen en werp-ſpietſen. De boogen zijn van het best knodshout, dat zeer ſterk en veêrkragtig is, gemaakt; zij polijsten het ſterk, en wrijven het misſchien van tijd tot tijd met olie om het buigzaam te houden. Hunne pijlen van bamboes zijn omtrent vier voeten lang; hunne werp-ſpietſen of pieken negen of tien voeten en ſlechts eenen halven duim dik; ik heb opgemerkt dat zij hunne boogen niet ſterk aanhaalen, uit vrees van die te zullen breeken, en op den afſtand van vijfentwintig of dertig roeden heeft men van hunne pijlen niet veel te vreezen.

Hunne knodſen zijn van vier of vijfderleie gedaanten. De meeſte zijn vier voeten lang, hebben een ronden knop aan het hand-vat, terwijl het eind de gedaante van eene ſter heeft met veele uitſteekende punten. Eene tweede ſoort, omtrent zes voeten lang, heeft een grooten knop ter zijde aan het een eind. Eene

(*) FORSTER *Nov. Gen. Plant.*

Eene derde van omtrent vijf voeten heeft een plat eind van agt of tien duimen lengte, met regte hoeken voortloopende, zij is zeer fijn van ſnede. De vierde gelijkt volkoomen naar deeze, maar heeft ter wederzijde zulke platte bladen. De vijfde, eindelijk, is eenvoudig een ſtuk koraal, ruuw tot een' rol gewerkt, agttien duimen lang en twee dik; deeze werpen zij ſomtijds.

Bladz. 238 (8). De meeſte rotſen, die wij onderzogten, beſtaan uit eene ſoort van kleiachtigen ſteen, met ſtukken krijt gemengd. Hij is gemeenlijk bruin of geelachtig van kleur, en wordt in bijna horizontaale laagen van omtrent zes duimen dikte gevonden. Wij zagen op verſcheiden plaatſen eenen zwarten zagten ſteen, beſtaande uit asch en ſchorls, door den berg uitgeworpen, vermengd met klei en eene ſoort van tripel. Juist deeze asch, met wat goede aarde vermengd, maakt den voortreflijken vrugtbaaren grond uit, waarin de planten zoo wel tieren. Alle deeze vermengingen, in de aard-ſoorten zoo wel als in de overige voortbrengzelen van het mineraalrijk zijn, meer of minder, het werk van den brandenden berg. Zoo hield, bij voorbeeld, de witte klei, die op de *Solfatara* ligt, gedegen zwavel, en had daarbij eenen zaamentrekkenden ſmaak, als of zij met aluin bezwangerd ware. In dezelfde ſtreek was ook roode bolus; daar ſchijnt ook ſeleniet voor handen te zijn, ten minſten de ſieraaden, welke de inboorlingen door het middenſchot van den neus droegen, beſtonden uit deeze ſoort van ſteen. Van lava hebben wij maar enkele tamelijk groote ſtukken gezien; digter bij den brandenden berg, daar men ons niet wilde laaten gaan, zal zij vermoedlijk

lijk in grooter menigte en verſcheidenheid te vinden zijn.

Bladz. 239 (9). Het ras menſchen, dat op dat eiland woont, is minder beſchaafd dan de volkeren op de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden*, die ten naaſten bij onder dezelfde parallel, maar wat meer oostwaarts, liggen. Men kan niet wel meer inwooneren op *Tanna* rekenen dan twintig duizend zielen. In alle de ſtreeken, die wij doorloopen hebben, zijn meer boſchen dan plantagieën, behalven op den platten heuvel, langs de oost-kust van de baai, dat het vrugtbaarst hoekjen is, dat ik op het eiland gezien heb. Het is voor de inwooneren zeer moeijelijk de boomen, doornen en ſtruiken uitteroeijen, om het land te bebouwen en de gewaſſen, die men teelt, worden 'er van verſtikt. Hiervandaan dat de inwooners van *Tanna* niet talrijk zijn naar de uitgeſtrektheid van hun land; het ſchijnt dat dit volk in kleine gehuchten woone, en de gewoonte van altijd gewapend te gaan, toont genoeg dat zij oorlog met hunne nabuuren of oneenigheden onder elkanderen hadden, en waarſchijnlijk nog hebben. Zoo ik eene giſſing mag waagen, ſteunende op de taalen, die wij hier hebben hooren ſpreeken, zou ik onderſtellen dat verſcheiden ſtammen van verſchillende natieën *Tanna* bevolkt, en zig het bezit van dat land betwist hebben. Behalven de gewoone taal van het eiland, behalven een' tongval van de *Vrienden-Eilanden*, hebben wij nog woorden van eene derde taal opgezameld, die voornamelijk in gebruik zijn onder de bewooneren van de westlijke heuvelen, en wij hebben in het bijzonder opgemerkt dat die drie taalen geheel van elkanderen onderſcheiden zijn. Daar zijn in

de gewoone taal van *Tanna* twee of drie woorden, die baarblijklijk met die van *Mallicolo* overeenkoomen, en twee of drie andere koomen met het Maleitsch overeen; maar zij heeft, over het algemeen, geene overeenkomst met de taalen, die ik ken; daar is eene sterke blaazing en een keel-geluid in de meeste woorden, die, zeer klinkende en vol vocaalen zijnde, gemaklijk zijn uittespreeken.

De kleine uitgestrektheid van de Zuid-Zee-Eilanden en het gebrek aan viervoetige dieren hebben de eerste volks-benden, die 'er zig op nederzetteden, belet van de jagt te leeven, die de gewoone bezigheid der Wilden is; en tot weinig plaats bepaald zijnde, dat hun niet toeliet talrijke kudden van huisdieren te houden, moesten zij zig wel aan den landbouw begeeven, te meer daar zij aan hunne visscherij niet genoeg hadden om te bestaan. De land-huishoudkunde, dus reeds vroeg geoefend, heeft de beschaaving bevorderd. Alle de natieën van de eilanden tusschen de Keerkringen in de Zuid-Zee, hebben vaste woonplaatsen, die alleen onderscheiden zijn door minder of meerder gemaklijkheid en sierlijkheid. De bewooners van *Tanna* schijnen dan nog agterlijk te zijn; hunne huizen zijn slechts afdakken. Zij kennen nog geene klederen, verachten de zindelijkheid en besmeeren hun lighaam. Wij vonden hen egter zeer geschikt om meer beschaafd te worden, waarvan de voorboden zig reeds vertoonen. Daartoe breng ik onder andere de bekwaamheid van hunne vrouwen in de kookkonst; zij weeten, bij voorbeeld, de yams en pisangs te braaden en te roosteren, groene vijgenbladen en okra (*hibiscus esculentus*) te stooven en poddings te bakken, van welke de korst uit pisangs en arum-wortelen en het binnenste uit kokos-pit en bla-

bladeren beſtaan. Verſcheiden ſoorten van ooft worden raauw gegeeten. Nu en dan eeten zij een ſtuk varkens-vleesch of een hoen; de vischvangst zal hun ook menig maal verſchaffen, gelijk ook de vogelvangst, ſchoon de opbrengst van de laatſte niet als eene dagelijkſe ſpijs, maar als eene lekkernij kan beſchouwd worden. Zoo de ſmaak in veele en verſchillende geregten onder deeze natie mogt toeneemen en algemeen worden, zouden de landbouw en alle de manufactuuren en konſten, die daartoe behooren, ook ras ſterke ſchreden tot volmaaktheid doen. Zoo 'er nu eerst in een opzigt voor de verfijning der zeden gezorgd ware, zou zij ook ſpoedig genoeg in meerdere volgen. De muzijk heeft hier reeds eenen grooter trap van volkoomenheid bereikt dan ergens in de Zuid-Zee, en het is niet te lochenen dat het behagen ſcheppen in welluidende toonen eene zekere aandoenlijkheid onderſtelt, die den weg baant tot beſchaaving.

De ſtaatsgeſteldheid is, overeenkomſtig den tegenswoordigen ſtaat der natie, nog zeer onvolmaakt. Elk dorp, elk gezin is onafhanglijk en vereenigt zig met het nabuurig ſlechts dan, wanneer hun gemeenſchaplijk belang het vordert, bij voorbeeld, als 'er vijandlijke aanvallen te vreezen zijn. Luiden van jaaren en van beproefde dapperheid ſchijnen bij den grooten hoop in een zeker aanzien te ſtaan, maar het onderſcheid van rangen ſchijnt nog geheel onbekend te zijn. Het belang van zoo veele kleine benden moet dikwijls gantsch ſtrijdig met elkander zijn, en hen gevolglijk in geſchillen wikkelen, die onophoudlijk voedzel aan mistrouwen en wraakzugt geeven. Dit kwaad kan alleen in het vervolg door eene ſterkere bevolking verhol-

holpen worden. Deeze kan hen, namelijk, dringender dan eene andere oorzaak, nodigen op eene zekere maatſchaplijke vereeniging te denken, en den regeeringvorm op eenen vasteren voet te ſtellen. Het vervaerdigen van wapenen, aan hetwelk zij thans het grootſte gedeelte van hunnen tijd beſteeden moeten, zal dan ſlechts een tijdverdrijf zijn, en de gevolgen van zulk eene geſteldheid der natie, onderling vertrouwen en algemeene veiligheid zullen hun tijd en gelegenheid verſchaffen het in ſierlijkheid van alle ſoorten van handwerken even zoo verre te brengen als de bewooners der *Vrienden-Eilanden*. Hoe veel de omgang met nabuurige eilanden tot beſpoediging van deeze beſchaaving konne toebrengen, laat zig zoo naauwkeurig niet bepaalen; doch het is evenwel, over het geheel, eene uitgemaakte zaak, dat door den handel de voortgang der beſchaaving ongemeen bevorderd wordt.

Van den godsdienst van de Tanneezen weeten wij niets te zeggen. Het plegtig gezang, dat wij alle avonden op de oostlijke punt van de haven hoorden, deed ons wel vermoeden dat daar ergens in het bosch eene godsdienſtige verzamelplaats moest zijn, maar wij konden 'er geene zeekerheid van verkrijgen, wijl de inwooners ons altijd zorgvuldig van die plaats zogten te verwijderen. In hun overig gedrag was ook geen het minſte ſpoor van uiterlijken godsdienst, nergens iets aandachtigs, zelfs niets bijgeloovigs te ontdekken, tenzij men dit daarvoor houden wilde dat zij hetgeen wij hun ſchonken, niet met de bloote handen, maar met een verſch blad gewoon waren aantegroeren; maar dit zelfs wierd nagelaaten, zoo dra wij maar enigzints met elkanderen bekend wierden.

Door

Door ons kort verblijf aldaar zijn hunne huislijke gebruiken ons geheel onbekend gebleven, gelijk ook hunne plegtigheden bij huwelijken en bij het beschikken over hunne dooden.

Wat hun karakter belangt; zij zijn van veel ernstiger aart dan de bewooners van de *Societeit-Eilanden*, ja zelfs ernstiger dan de Wilden van *Mallicolo* en, volgens het onthaal, dat zij ons deeden, kunnen wij hun geene gastvrijheid en algemeene menschenliefde ontzeggen, als zij maar niet, uit bekommering voor hunne veiligheid, belet worden deeze hoedanigheden uitteoefenen. Jegens hunne vrouwen zijn zij niet zoo goed als zij wel dienden te zijn, maar ook op verre na zoo hard of wreed niet als de Nieuw-Zeelanders. Dat zij dapper en onverschrokken waren bleek bij alle gelegenheden; en ik moet hen voor edelmoedig erkennen, want zoo gedroegen zij zig jegens den Heer SPARMAN en mij, na het vermoorden van hunnen landsman, toen zij ons in het bosch in hunne macht hadden. Dat het hun niet aan verstand ontbrak, hebben wij bij veele gelegenheden duidlijk en tot verwondering toe ondervonden. Aan den anderen kant kan men, uit hun gedrag en uit hunne gewoonte van niet zonder wapenen te gaan, genoegzaam afneemen dat zij zeer wantrouwende zijn moeten, en, daar zij zig zelve voor menschen-eeters verklaarden, zullen wij hen niet te kort doen, als wij hen vóor ten uitersten wraakzugtig en voor ongebonden in hunne hartstogten verklaaren. Misschien zou de omgang met ons Europeaanen nut gedaan, en den aanwas van hunne zedenlijkheid bevorderd hebben, wanneer de laatste overijlde daad niet alle gunstige indrukzelen, welke zij reeds mogten hebben aangenoomen,

men, maar al te ras wederom had uitgewist. Europiſche waaren ſtonden bij hen in geene of weinig waarde. Doch wijl wij eene menigte ſpijkers en enige bijlen onder hen uitgedeeld hebben, zal de duurzaamheid van dat metaal hen de waarde van hetzelve leeren kennen, en hen vermoedlijk geneigd maaken, als hier wederom een Europisch ſchip aanlandt, allerhanden levensmiddelen daarvoor te geeven.

AANTEKENINGEN

OP HET

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Bladz. 249 (1). De meeſte eilandjens, die wij zagen, waren lange, ſmalle ſtukken land, aan het een eind ſteil, maar aan het noordlijk eind laag, en als eene lange land-tong gevormd. Het ſchuinsch gedeelte zag gewoonlijk wit als krijt, en onder de boomen ontdekten wij nergens palmboomen, maar meerendeels caſuarminas. Het gezigt vertoonde zig op het ſchoonst, toen wij langs den noordlijken oever van deeze kleine eilanden henen ſtevenden, en zij zig, het een na het ander, van het groot eiland affcheidden, zoo dat men tusſchen alle de kleine kanaalen vrij door zien kon. Eindlijk ſtuurden wij westwaarts en ontdekten, agter een op het groot eiland (*Tierra del Eſpiritu Santo*) gelegen voorgebergte, eene zeer ruime baai, die aan den mond niet minder dan vijf groote zee-mijlen breed en van eene evenredige diepte was. De oevers liepen, namelijk, ter wederzijde, ten minſten zeven mijlen verre het land in, en waren deeze gantſche lengte evenwijdig tot aan een fraai ſtrand, dat in den agtergrond zigtbaar was en het eind van de baai uitmaakte. De omliggende ſtreek beſtond, veele mijlen verre, deels uit heuvelen van

eene

eene middelmaatige hoogte, deels uit wijde dalen, en ſcheen overal aangenaam vrugtbaar, en wel bewoond te zijn.

Bladz. 251 (2). Wij hebben het dan den naam van *Heiligen-Geest-Land* (*Tierra del Eſpiritu Santo*) gelaaten, welken QUIROS het gegeeven heeft. Wij booden hun penningen, ſpijkers, Tahitiſche ſtoffen en roode baai aan, van welke zij de ſpijkers met de grootſte gretigheid aannamen. QUIROS heeft misſchien ijzer-gereedſchap op het eiland gelaaten, dat door zijne duurzaamheid bij den inwooneren geſchat zal geworden zijn. Aan het touw, met hetwelk wij hun onze geſchenken aflieten, zonden zij ons enige takken van den peperboom op; buiten dit zinnebeeld van vriendſchap hadden zij ons niets te geeven.

Bladz. 253 (3). Hetgeen QUIROS van de fraaiheid en vrugtbaarheid van dit land zegt is zeer gegrond; het ſcheen mij, indedaad, toe een der ſchoonſte, die ik gezien hebbe. In het planten-rijk zouden voor den natuur-onderzoeker onbetwistbaar veele ſchoone ontdekkingen te doen zijn geweest, want het eiland was, buiten *Nieuw-Zeeland*, het grootſte land, dat wij hadden aangetroffen. Doch de naſpooring der natuur wierd op de reis ſlechts als een bijkoomend voorwerp beſchouwd, niet anders dan of het doel der onderneeming enkel daar op uit liepe om in het zuidlijk halfrond eene nieuwe koers te zeilen! Het was een geluk dat ten minſten nu en dan de behoeften van het volk met het voordeel der weetenſchappen eenerlei voorwerp hadden; anders zouden de laatſte 'er veelligt zonder voordeel af gekoomen zijn.

Bladz.

Bladz. 264 (4). Deeze groep eilanden, welke wij nu in zesenveertig dagen ſlechts ter loops onderzogt hadden, ſchijnt de oplettendheid van toekomſtige zee-vaarers waerdig te zijn, bijzonderlijk als 'er weder eene reis ondernoomen wordt met het prijswaerdig oogmerk van de weetenſchappen te bevorderen. Ik behoef niet voortegeeven, gelijk QUIROS, dat hier groote ſchatten aan zilver en paerlen te vinden zijn. Dit moest hij doen, om een eigenbaatig hof tot zijn groot, verſtandig oogmerk aanteſpooren; maar thans zijn, God' dank, zulke aanlokzels zoo nodig niet meer. Reeds hebben de machtigſte der Vorſten van Europa meer dan eene reis naar afgelegen waerelddeelen aangelegd, enkel om den aanwas van nuttige kundigheden en het algemeen nut van het menschlijk geſlacht te bevorderen; zij ſchijnen eindelijk gewaar geworden te zijn dat voor het geld, dat anders voor het bezoldigen van poetſenmaakers en laage vleiers vereischt wierd, de ſchitterendſte vorderingen, ja geheele omwentelingen in de weetenſchappen te bewerkſtelligen zijn, en dat de geleerdheid, van ouds her, ſlechts geringe onderſteuning nodig gehad heeft om alle hindernisſen te boven te koomen, welke onkunde, nijd en bijgeloovigheid haar in den weg legden. De natuurlijke voortbrengzels van de *Nieuwe Hebriden* zijn, zonder van ingebeelde rijkdommen te ſpreeken, mijns bedunkens, alleen waerdig op nieuw, en wel naauwkeuriger dan deeze reis onderzogt te worden. Derzelver brandende bergen, derzelver gewasſen en bewooners moeten eenen FERBER (*), eenen SOLANDER en

(*) De Heer FERBER is de eerſte geweest, die eene mineralogiſche beſchrijving van den Veſuvius gegeeven heeft,

en elken wijsgeerigen waarneemer van den menſch gewis rijklijke bezigheid verſchaffen.

heeft, zoodanig als geleerden die van een' geleerden wenſchen kunnen. Zie zijne Brieven aan den Baron VAN BORN (*).

(*) Thans heeft SPALANZANI de weetenſchappen met eene nog uitnaamkeuriger mineralogiſche beſchrijving der vuurbraakende bergen verrijkt, waarin hij het grooter licht der hedendaagſche ſcheikunde boven zijnen voorganger te beet heeft gehad.

VERTAALER.

EINDE VAN DE AANTEKENINGEN OP HET ZESDE DEEL.

DE

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET ZESDE DEEL.

Plaat XLIII*. Gezigt van de *Resolutie-Baai* aan het Eiland *St. Christina*, een der *Marquiſen-Eilanden*. . . . . *bladz.* 4

— XLIV*. Het opperhoofd van het Eiland *St. Christina*. . . . 6

— XLV*. Vrouw van het Eiland *St. Christina*. 8

— XLVI*. Verſierzels en Wapenen van de inwooneren der *Marquiſen-Eilanden*.

1. Hoofd-ſierzel; de band is van gevlogten kokos-draaden; de twee ronde plaaten zijn van paerlmoêr met plaaten van ſchildpad, die ſierlijk met gaten doorboord zijn, belegd; de pluimen zijn van zwarte haanen-vederen.

2. Hoofd-

2. Hoofd-ſierzel; zijnde een kring van verſcheidene reien gevlogten kokos-draaden, gedeeltelijk zwart geverwd, die regt op om het hoofd ſtaan.

3. Een Ring-kraag, dien zij op de borst draagen; hij beſtaat uit kleine ſtukjens ligt kurkachtig hout, met harst aan elkaêr gelijmd, waaraan ſnoertjens van rooden boonen hangen.

4. Eene Oorlogs-knods van knodſen-hout of cafuarina.

5. Een Waaier van eenen taaien bast, of van eene ſoort van gras gevlogten en gedeeltelijk met ſchulp-kalk wit geverwd. . . . *bladz.* 10

Plaat XLVII*. De Vloot van *Otahiti* te *Oparree* verzameld. . . 58

—— XLVIII*. Plan en doorſnede van de *Britannia*, eene Otahitiſche Oorlogs-kano. . . 60

—— XLIX*. TINAI-MAI, een meisjen van het eiland *Ulietea*. . 97

Plaat

Plaat L*. OEDIDEE, een jongman van *Bolabola*. . . . *bladz.* 108
— LI*. Gezigt op het eiland *Rotterdam*. 126
— LII*. Vaartuigen van de *Vrienden-Eilanden*. 140
— LIII*. Landing op het eiland *Mallicolo*, een van de *Nieuwe Hebriden*. 158
— LIV*. Man van het eiland *Mallicolo*. 164
— LV*. Landing op het eiland *Erramanga*, een van de *Nieuwe Hebriden*. 184
— LVI*. Landing op het eiland *Tanna*, een van de *Nieuwe Hebriden*. 196
— LVII*. Gezigt op het eiland *Tanna*, een van de *Nieuwe Hebriden*. 208
— LVIII*. Man van het eiland *Tanna*. . 231
— LIX*. Vrouw van het eiland *Tanna*. 233
— LX*. Gereedschap van de inwooneren van de *Nieuwe Hebriden*.
1. Een versierzel van steen, dat door het middenschot van den neus gestooken wordt.
2. Een Boog.
3. Eene Pijl.

4. De

4. De punt van de Pijl vergroot.
5. Eene Oorlogs-knods.
6. Fluitjens van Riet. *bladz.* 237

Kaart N°. XVIII*. Van de *Marquiſen-Eilanden* en van de *Reſolutie-Baai*. . *bladz.* 1
—— —— XIX*. *Harvey's-Eiland*, *Palmerſton-Eiland*, *Schildpad-Eiland* en *Wild-Eiland*. 113
—— —— XX*. Van ontdekkingen in de *Stille Zuid-zee*, gedaan met het ſchip de *Reſolutie*, onder bevel van kapitein J. COOK, in het jaar 1774. 146
—— —— XXI*. Van *Sandwich-Haven* aan het eiland *Mallicolo*, van *Balade-Haven* aan *Nieuw-Caledonia*, en van de *Reſolutie-Baai* aan het eiland *Tanna*. 169
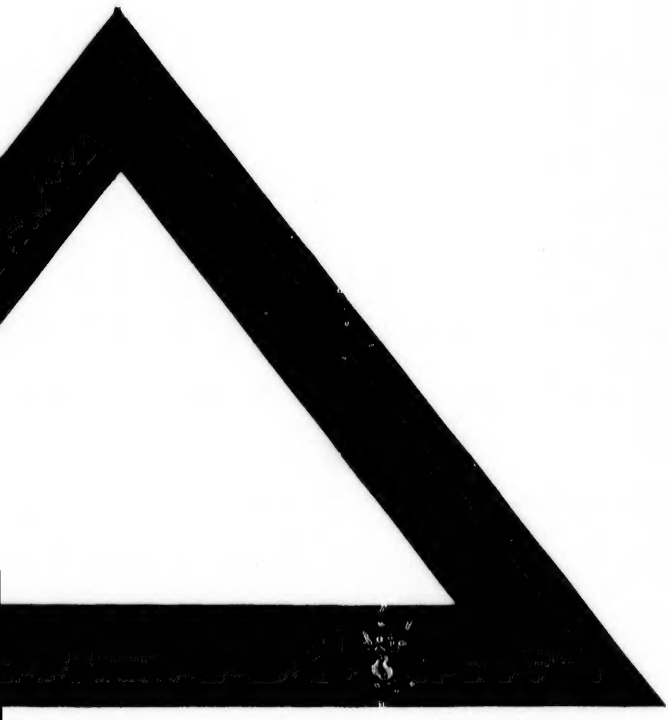
ijl ver-
ls.
bladz. 237
n-Ei-
Reſo-
bladz. 1
, Pal-
child-
Wild-
. . 113
in de
gedaan
Reſolu-
an ka-
in het
. . 146
Haven
allico-
Haven
lonia,
olutie-
Tan-
. . 169